

Utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård m.m.

Sammanfattning

I betänkandet behandlar utskottet regeringens förslag i budgetpropositionen för år 2008 om anslagen inom utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård samt 43 motionsyrkanden från allmänna motionstiden 2007. Vidare behandlas Riksrevisionens styrelses framställning 2006/07:RRS23 angående genetiskt modifierade organismer i foder, livsmedel och industriråvaror samt en följdmotion till framställningen med fem yrkanden jämte en motion från allmänna motionstiden 2007 med tio motionsyrkanden om genetiskt modifierade organismer (GMO).

Utskottet tillstyrker regeringens förslag till anslag för utgiftsområdet samt regeringens förslag till bemyndiganden. Utgiftsramen uppgår enligt riksdagens beslut till drygt 4,7 miljarder kronor. De största anslagsposterna är *Åtgärder för biologisk mångfald* (drygt 1,9 miljarder kronor), *Sanering och återställning av förorenade områden* (drygt 455 miljoner kronor) och *Stöd till klimatinvesteringar* (drygt 392 miljoner kronor). Vidare föreslås att drygt 402 miljoner kronor fördelas i forskningsanslag till Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande (Formas). Motioner med förslag om andra anslagsbelopp och bemyndiganden än vad regeringen föreslagit avstyrks, liksom motionsyrkanden med förslag på särskilda åtgärder inom miljöpolitiken.

Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet har, med hänvisning till sina respektive förslag till medelsanvisning för utgiftsområdet, inte deltagit i beslutet såvitt avser tilldelningen på anslag. I stället redovisar dessa partier sina ställningstaganden i särskilda yttranden.

Utskottet ställer sig bakom lagförslaget i budgetpropositionen att kväveoxidavgiften vid energiproduktion ska höjas från 40 kr till 50 kr per kilogram utsläppta kväveoxider. Lagändringen träder i kraft den 1 januari 2008.

Utskottet har genomfört en uppföljning och analys av den resultatredovisning som ges i budgetpropositionen för 2008 för havsmiljöområdet med avseende på miljökvalitetsmålen *Hav i balans samt levande kust och skärgård*, *Ingen övergödning*, *Giffri miljö* och *Ett rikt växt- och djurliv*.

Utskottet föreslår att riksdagen godkänner vad utskottet anfört i avsnittet om mål- och resultatredovisning om regeringens resultatredovisning för havsmiljöområdet. Utskottet har i övrigt inget att erinra mot regeringens resultatredovisning eller mot vad regeringen anfört om miljöpolitikens inriktning.

Med bifall till Riksrevisionens styrelses framställning, punkterna 1 och 2, förordar utskottet att riksdagen tillkännager att regeringen bör tydliggöra och komplettera regelsystemen för genmodifierade organismer i foder, livsmedel och industriråvaror samt se till att myndigheterna följer gällande regler för etiska bedömningar och riskbedömningar vid prövning av GMO-ärenden. Framställningen i övrigt och samtliga motionsyrkanden om GMO avstyrks.

I betänkandet finns åtta reservationer och tre särskilda yttranden.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	5
Redogörelse för ärendet	8
Ärendet och dess beredning	8
Utskottets överväganden	10
Inledning	10
Miljöpolitikens mål, inriktning och resultatredovisning	11
Förändringar av kväveoxidavgiften	16
Anslag inom utgiftsområde 20	17
34:1 Naturvårdsverket	22
34:2 Miljöövervakning m.m.	23
34:3 Åtgärder för biologisk mångfald	25
34:4 Sanering och återställning av förorenade områden	29
34:5 Miljöforskning	31
34:6 Kemikalieinspektionen	31
34:7 Internationellt miljösamarbete	32
34:8 Stockholms internationella miljöinstitut	32
34:9 Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut	33
34:10 Stöd till klimatinvesteringar	35
34:11 Miljöbilspremie	37
34:12 Havsmiljö	38
34:13 Insatser för internationella klimatinvesteringar	42
34:14 Internationellt miljö- och kärnsäkerhetssamarbete med Ryssland	43
26:1 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Förvaltningskostnader	44
26:2 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning	44
Genetiskt modifierade organismer	45
Reservationer	52
1. Klimatmärkning, punkt 4 (s)	52
2. Klimatmärkning, punkt 4 (mp)	53
3. Satsning på klimatåtgärder, punkt 5 (v)	53
4. Framtida klimatinvesteringsprogram, punkt 6 (s)	54
5. Framtida klimatinvesteringsprogram, punkt 6 (v)	54
6. Rapportering till riksdagen m.m., punkt 8 (v, mp)	55
7. Hanteringen av GMO, punkt 9 (v)	56
8. Ställningstaganden kring GMO, punkt 10 (v, mp)	57
Särskilda yttranden	59
1. Anslag inom utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård m.m., punkt 1 (s)	59
2. Anslag inom utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård m.m., punkt 1 (v)	61
3. Anslag inom utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård m.m., punkt 1 (mp)	64

<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	67
Proposition 2007/08:1	67
Framställning 2006/07:RRS23	68
Följdmotion med anledning av framställning 2006/07:RRS23	68
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2007	69
<i>Bilaga 2</i>	
Utskottets förslag till beslut om anslag inom utgiftsområde 20	75
<i>Bilaga 3</i>	
Regeringens och oppositionspartiernas förslag till anslag inom utgiftsområde 20	76
<i>Bilaga 4</i>	
Regeringens lagförslag	77
<i>Bilaga 5</i>	
Uppföljning och analys av resultatredovisningen för havsmiljöområdet	79
<i>Bilaga 6</i>	
Miljömålsseminarium	118
<i>Bilaga 7</i>	
Bilder från miljömålsseminariet	157

Tabeller

Anslag och utgiftsutveckling för politikområdet Miljöpolitik	87
Under år 2007 beviljade bidrag från anslag 34:12	89
Anslag 34:12 havsmiljö för 2007–2010 (TKR)	90
Indikatorer för uppföljning av havsmiljöområdet avseende miljökvalitetsmålen Hav i balans samt levande kust och skärgård, Giftfri miljö, Ingen övergödning och Ett rikt växt- och djurliv.	94

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

2008 års budget för allmän miljö- och naturvård

1. Anslag inom utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård m.m.

Riksdagen

1. bemyndigar regeringen att under 2008 för ramanslaget 34:2 Miljöövervakning m.m. ingå ekonomiska förpliktelser som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 65 000 000 kr under 2009–2011,

2. bemyndigar regeringen att under 2008 för ramanslaget 34:3 Åtgärder för biologisk mångfald besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 180 000 000 kr efter 2008,

3. bemyndigar regeringen att under 2008 för ramanslaget 34:4 Sanering och återställning av förorenade områden besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 600 000 000 kr under 2009–2015,

4. bemyndigar regeringen att under 2008 för ramanslaget 34:5 Miljöforskning besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 130 000 000 kr under 2009–2011,

5. bemyndigar regeringen att under 2008 för ramanslaget 34:13 Insatser för internationella klimatinvesteringar ingå ekonomiska förpliktelser som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 72 000 000 kr under 2009–2012,

6. bemyndigar regeringen att under 2008 för ramanslaget 34:14 Internationellt miljö- och kärnsäkerhetssamarbete med Ryssland ingå ekonomiska förpliktelser som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 30 000 000 kr under 2009–2010,

7. bemyndigar regeringen att under 2008 för ramanslaget 26:2 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande:Forskning ingå ekonomiska förpliktelser som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 350 000 000 kr för 2009, högst 235 000 000 kr för 2010 och högst 235 000 000 kr för 2011–2013 samt

8. anvisar anslagen för 2008 under utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård enligt utskottets förslag i bilaga 2.

Därmed bifaller riksdagen proposition 2007/08:1 utgiftsområde 20 punkterna 2–9 och avslår motionerna 2007/08:Fi277 yrkandena 100 och 102–105, 2007/08:T525, 2007/08:MJ228, 2007/08:MJ235, 2007/08:MJ294, 2007/08:MJ310, 2007/08:MJ323, 2007/08:MJ335,

2007/08:MJ352, 2007/08:MJ366 yrkandena 19–22, 2007/08:MJ367, 2007/08:MJ373 yrkande 1, 2007/08:MJ385, 2007/08:MJ412 yrkande 23, 2007/08:MJ428 yrkande 1, 2007/08:MJ449 yrkandena 7, 13, 14 och 16, 2007/08:MJ456 yrkande 2 och 2007/08:MJ457 yrkandena 2–4 och 7–9.

2. Förändring av kväveoxidavgiften

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1990:613) om miljöavgift på utsläpp av kväveoxider vid energiproduktion. Därmed bifaller riksdagen proposition 2007/08:1 utgiftsområde 20 punkt 1.

3. Uppföljning och analys av resultatredovisningen för havsmiljöområdet

Riksdagen godkänner vad utskottet anfört i avsnittet om resultatredovisning för havsmiljöområdet.

4. Klimatmärkning

Riksdagen avslår motionerna 2007/08:Fi277 yrkande 101, 2007/08: MJ318, 2007/08: MJ327, 2007/08: MJ412 yrkande 3 och 2007/08: MJ456 yrkande 6.

Reservation 1 (s)

Reservation 2 (mp)

5. Satsning på klimatåtgärder

Riksdagen avslår motion 2007/08: MJ449 yrkande 9.

Reservation 3 (v)

6. Framtida klimatinvesteringsprogram

Riksdagen avslår motionerna 2007/08: Fi277 yrkande 99, 2007/08: MJ412 yrkande 1 och 2007/08: MJ449 yrkandena 10 och 11.

Reservation 4 (s)

Reservation 5 (v)

Genetiskt modifierade organismer

7. Myndigheternas prövning av GMO-ärenden m.m.

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad utskottet anför om

- a) att regeringen ska se till att myndigheterna utför sin prövning av GMO-ärenden rörande foder, livsmedel och industriråvaror i enlighet med gällande regler för etiska bedömningar och riskbedömningar samt
- b) att regeringen ska tydliggöra och komplettera regelsystemen för genmodifierade organismer i foder, livsmedel och industriråvaror.

Därmed bifaller riksdagen framställning 2006/07: RRS23 punkterna 1 och 2.

8. Rapportering till riksdagen m.m.

Riksdagen avslår framställning 2006/07:RRS23 punkterna 3 och 4 samt motion 2007/08:MJ425 yrkande 10.

Reservation 6 (v, mp)

9. Hanteringen av GMO

Riksdagen avslår motionerna 2006/07:MJ2 yrkandena 1–4 och 2007/08:MJ425 yrkandena 1, 2 och 5–8.

Reservation 7 (v)

10. Ställningstaganden kring GMO

Riksdagen avslår motionerna 2006/07:MJ2 yrkande 5 och 2007/08: MJ425 yrkandena 3, 4 och 9.

Reservation 8 (v, mp)

Stockholm den 27 november 2007

På miljö- och jordbruksutskottets vägnar

Anders Ygeman

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Anders Ygeman (s)¹, Claes Västerteg (c), Ola Sundell (m), Jeppe Johnsson (m), Carina Ohlsson (s)², Bengt-Anders Johansson (m), Bo Bernhardsson (s)³, Anita Brodén (fp), Ann-Kristine Johansson (s)⁴, Sofia Arkelsten (m), Jan-Olof Larsson (s)⁵, Sven Gunnar Persson (kd), Wiwi-Anne Johansson (v)⁶, Erik A Eriksson (c), Tina Ehn (mp)⁷, Aleksander Gabelic (s)⁸ och Staffan Appelros (m).

^{1–8} Avstår från ställningstagande under punkt 1.

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I betänkandet behandlas regeringens förslag i budgetpropositionen för år 2008, volym 11, om anslagen inom utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård samt 43 motionsyrkanden från allmänna motionstiden 2007. Därutöver behandlas Riksrevisionens styrelses framställning angående genetiskt modifierade organismer i foder, livsmedel och industriråvaror (2006/07: RRS23) jämte en följdmotion till framställningen med fem yrkanden och en motion från allmänna motionstiden 2007 med tio yrkanden. En förteckning över samtliga behandlade förslag återfinns i *bilaga 1* och regeringens lagförslag i *bilaga 4*. Utskottets förslag till beslut om anslag återfinns i *bilaga 2* medan regeringens och oppositionspartiernas förslag återfinns i *bilaga 3*.

I utgiftsområdet ingår politikområdet Miljöpolitik och en del av politikområdet Forskningspolitik. Regeringens samordning av miljöpolitiken och ekologiskt hållbar utveckling har sin utgångspunkt i detta utgiftsområde samtidigt som åtgärder för en god miljö i stor utsträckning också finansieras inom ramen för andra utgiftsområden. Politikområdet omfattar frågor som rör naturvård och biologisk mångfald, vatten- och luftvård, sanering och efterbehandling av förorenade områden, avfall, bilavgaser, miljöskydd, miljöövervakning, miljöforskning, kemikaliekontroll, strålskydd, kärnsäkerhet, meteorologi, hydrologi och oceanografi samt internationellt miljösamarbete. Verksamheten vid Naturvårdsverket, Kemikalieinspektionen, Statens strålskyddsinstitut, Statens kärnkraftinspektion och Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut ingår i politikområdet. Vidare hör Stiftelsen institutet för vatten- och luftvårdsforskning, Stockholms internationella miljöinstitut, Kärnavfallsfondens styrelse och AB Svenska Miljöstyrningsrådet till politikområdet. Andra myndigheter med verksamhet inom politikområdet är bl.a. Boverket och Kustbevakningen.

Miljö- och jordbruksutskottet har beslutat att följa upp och analysera regeringens redovisning av resultat för havsmiljöområdet, som är en del av politikområdet Miljöpolitik. Uppföljningen avser den redovisning som ges avseende de fyra miljö kvalitetsmålen Hav i balans samt levande kust och skärgård, Ingen övergödning, Giftfri miljö och Ett rikt växt- och djurliv. Uppföljningen återfinns i *bilaga 5*.

Utskottet anordnade i samarbete med Miljömålsrådet den 23 oktober 2007 ett offentligt seminarium om uppföljningen och utvärderingen av arbetet med att nå Sveriges 16 miljö kvalitetsmål. Vid seminariet, som nedtecknades stenografiskt, presenterades resultaten från Miljömålsrådets sjätte årliga rapport om uppföljningen av Sveriges 16 miljö mål (Miljömålen – i ett internationellt perspektiv, de Facto 2007). Anteckningarna, programmet och dokumentationen från seminariet återfinns i *bilagorna 6 och 7*.

Upplysningar och synpunkter i ärendet har lämnats inför utskottet av företrädare för Svenska Naturskyddsföreningen, Världsnaturfonden Sverige och Greenpeace angående skydd av skog samt för Eco Par AB angående utvecklingen av syntetisk diesel. Utskottets ledamöter har vidare mottagit skriftliga synpunkter från Svenska Naturskyddsföreningen och LRF Skogsägarna angående skydd av skog.

Utskottets överväganden

Inledning

Utgångspunkten för behandlingen av regeringens budgetförslag och motionärernas motförslag i anledning av budgeten är att ramen för utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård är fastställd för år 2008. Riksdagen fattade den 21 november 2007 beslut om ramarna för de olika utgiftsområdena för år 2008 och en preliminär fördelning av utgifterna på utgiftsområdena för åren 2009 och 2010 (prop. 2007/08:1, bet. 2007/08:FiU1, rskr. 2007/08:30). Miljö- och jordbruksutskottet har under ärendets beredning i yttrande till finansutskottet tillstyrkt regeringens förslag till utgiftsram för utgiftsområdet. I yttrandet noterades avvikande meningar mot förslaget från de av utskottets ledamöter som representerar Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet. Av tabellen i *bilaga 4* framgår regeringens och de olika partiernas förslag. Förutsättningen för den fortsatta beredningen i utskottet är sålunda att ramen för utgiftsområde 20 för år 2008 är fastställd till 4 721 620 000 kr.

Socialdemokraternas förslag innebär en ökning av ramen med 345 miljoner kronor för 2008. Vänsterpartiets förslag innebär en ökning av ramen med 955 miljoner kronor och Miljöpartiets förslag med 983 miljoner kronor. Den omständigheten att oppositionspartiernas förslag överskrider ramen innebär att yrkanden om ytterligare anslag eller ytterligare medelstillelse under de av regeringen föreslagna anslagen inte kan bifallas av riksdagen. Företrädarna i utskottet för oppositionspartierna har därför valt att avstå från att delta i beslutet under förslagspunkt 1 och i stället valt att redogöra för sina ställningstaganden i särskilda yttranden.

I ett inledande avsnitt behandlar utskottet regeringens beskrivning av miljöpolitikens mål, inriktning och resultatredovisning. Utskottet har valt att särskilt granska regeringens redovisning av resultat för havsmiljöområdet. Därefter behandlar utskottet regeringens förslag till ändring i lagen (1990:613) om miljöavgift på utsläpp av kväveoxider vid energiproduktion samt regeringens förslag till anslagsindelning och motioner om detta. Avslutningsvis tar utskottet ställning till medelstillelsen under de anslag som föreslås och motsvarande förslag i aktuella motioner. Under detta avsnitt behandlas även de förslag som föreligger rörande olika verksamheter som ingår i utgiftsområdet.

Sist i betänkandet behandlas Riksrevisionens styrelses framställning angående genetiskt modifierade organismer i foder, livsmedel och industriråvaror med en följdmotion. Även övriga föreliggande förslag från allmänna motionstiden 2007 som rör genetiskt modifierade organismer behandlas här.

Miljöpolitikens mål, inriktning och resultatredovisning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen godkänner vad utskottet anfört om regeringens resultatredovisning på havsmiljöområdet.

Propositionen

Mål

Det övergripande målet för miljöpolitiken är att till nästa generation kunna lämna över ett samhälle där de stora miljöproblemen i Sverige är lösta. Riksdagen beslutade våren 1999 om 15 miljökvalitetsmål, som anger vilket tillstånd som ska uppnås i ett generationsperspektiv (prop. 1997/98:145, bet. 1998/99:MJU6, rskr. 1998/99:183). Ytterligare ett miljökvalitetsmål beslutades av riksdagen hösten 2005 (prop. 2004/05:150, bet. 2005/06:MJU3, rskr. 2005/06:48, 49). Målen omfattar följande områden.

- Begränsad klimatpåverkan
- Frisk luft
- Bara naturlig försurning
- Giftfri miljö
- Skyddande ozonskikt
- Säker strålmiljö
- Ingen övergödning
- Levande sjöar och vattendrag
- Grundvatten av god kvalitet
- Hav i balans samt levande kust och skärgård
- Myllrande våtmarker
- Levande skogar
- Ett rikt odlingslandskap
- Storslagen fjällmiljö
- God bebyggd miljö
- Ett rikt växt- och djurliv

Riksdagen har vidare beslutat om ett antal delmål för miljökvalitetsmålen som anger att en viss miljökvalitet ska vara uppnådd eller att förändringar ska vara genomförda vid en viss tidpunkt för att miljökvalitetsmålen ska kunna uppnås inom en generation (prop. 2000/01:130, bet. 2001/02:MJU3, rskr. 2001/02:36). Miljökvalitetsmålet *Giftfri miljö* kompletterades med beslut om delmål under våren 2001 (prop. 2000/01:65, 2000/01:MJU15, rskr. 2000/01:269). Delmål för miljökvalitetsmålet *Begränsad klimatpåverkan* beslutades under hösten 2001 (prop. 2001/02:55, bet. 2001/02:MJU10, rskr. 2001/02:163). Våren 2002 beslutade riksdagen om ytterligare ett delmål under miljökvalitetsmålet *God bebyggd miljö* (prop. 2001/02:128, bet. 2001/02:BoU14, rskr. 2001/02:291). Hösten 2003 beslutade riksdagen om

ytterligare två delmål under miljö kvalitetsmålet *God bebyggd miljö* (prop. 2002/03:117, bet. 2003/04:MJU4, rskr. 2003/04:13). Hösten 2005 beslutade riksdagen om tre delmål under miljö kvalitetsmålet *Ett rikt växt- och djurliv*, två nya delmål under miljö kvalitetsmålet *Frisk luft*, fyra nya delmål under miljö kvalitetsmålet *Giffri miljö* samt ett nytt delmål under miljö kvalitetsmålet *God bebyggd miljö* (prop. 2004/05:150, bet. 2005/06: MJU3, rskr. 2005/06:48–49). Beslutet innebar också att nio delmål utgick och att sjutton delmål fick ändrad lydelse. Våren 2006 beslutade riksdagen om ett nytt delmål för energieffektivisering i bebyggelsen som ersätter delmålet om energianvändning i bebyggelsen m.m. under miljö kvalitetsmålet *God bebyggd miljö* (prop. 2005/06:145, bet. 2005/06:BoU9, rskr. 2005/06: 365).

Inriktning

Regeringens miljöpolitik ska grunda sig på internationellt samarbete och tillvarata den möjlighet som internationella forum ger. Sverige ska vara en drivande kraft i de globala klimatförhandlingarna. EU är en viktig plattform för svensk miljöpolitik. Människors, organisationers och företags vilja och förmåga att ta ansvar i miljöfrågor måste tas till vara. Politiken ska ställa miljökrav och uppmuntra utveckling. Marknaden levererar lösningarna. Användandet av miljöanpassade alternativ ska stimuleras genom ekonomiska styrmedel som gör det lönsamt att agera miljövänligt. Det är viktigt att politiska beslut fokuserar på miljöeffekter och inte på specifika tekniska lösningar. Genom att förena ekonomisk tillväxt med miljöhänsyn kan Sverige vara ett föredöme för många av de utvecklingsländer och de snabbt växande ekonomier som eftersträvar en hållbar utveckling. Miljömålsarbetet är en viktig del av den svenska miljöpolitiken. De miljö kvalitetsmål som riksdagen antagit ligger fast. Utgångspunkten är att Sveriges miljöarbete ska vägledas av ambitiösa miljömål samt följas av tydliga åtgärder, strategier och handlingsplaner.

De pågående klimatförändringarna är en av vår tids största utmaningar och därmed den högst prioriterade miljöfrågan. Klimatförändringarna är till sin karaktär globala och måste därför mötas på global nivå. Sverige driver frågan om hur en framtida klimatregim bör utformas efter att Kyoto-protokollets åtagandeperiod 2008–2012 upphör. Sverige driver en ambitiös linje inom EU för en effektiv utsläppshandel. Regeringen förespråkar en fortsatt restriktiv tilldelning av utsläppsrätter, att utsläppshandeln ska inkludera fler gaser, fler sektorer och fler länder samt att fördelning mot betalning ska användas i så stor utsträckning som möjligt. Tekniköverföring till utvecklingsländer är en viktig miljöåtgärd. En omställning av infrastruktur och transportsystem mot mer hållbara lösningar kommer att bli nödvändig. Utökade resurser behövs för att utveckla Sveriges klimat- och energipolitik. De tillkommande insatserna omfattar klimatforskning, energieffektivisering, stöd till andra generationens biodrivmedel och till internationellt forskningssamarbete, nationellt nätverk för vindbruk, håll-

bart uttag av biomassa i jord- och skogsbruk, klimatinvesteringar i andra länder samt ett program för hållbara städer. I den klimatproposition som planeras till 2008 kommer den långsiktiga inriktningen på samtliga insatser och styrmedel av betydelse för klimatpolitiken att ses över i ett sammanhang.

Regeringen prioriterar en bättre havsmiljö i Östersjön och Västerhavet. Bevarandet av den biologiska mångfalden är en hörnsten i regeringens miljöpolitik, och målet om att hejda förlusten av biologisk mångfald till 2010 står fast. Regeringens inriktning är att få en fungerande kemikaliekontroll och ett fungerande miljöskydd, vilka bygger på långtgående europeisk och internationell samverkan. Regeringen kommer att verka för en hög ambition såväl nationellt som i övriga EU vad gäller genomförandet av Reach, bl.a. för att få ett bra genomslag för tillämpningen av substitutionsprincipen. Ett framgångsrikt genomförande av den globala kemikaliestrategin (SAICM) kräver framför allt fortsatt stöd till utvecklingsländerna för bl.a. kapacitetsuppbyggnad. En utveckling av kemikaliepolitiken på global nivå är nödvändig. Regeringens ambition är att bryta sambanden mellan ekonomisk tillväxt och negativ miljöpåverkan från ökad användning av energi och råvaror. Kretsloppspolitikerna ska utvecklas för att minska avfallsmängderna och öka återvinningen. Regeringen avser att med full kraft fortsätta regelförenklingsarbetet på miljöområdet och har som mål att minska företagens administrativa kostnader för samtliga statliga regelverk med minst 25 % till hösten 2010. Detta regelförenklingsarbete avses ske i nära samverkan med näringsliv och andra berörda.

Resultatredovisning

Miljömålsrådet lämnade i juni 2007 sin årliga rapport om uppföljningen av Sveriges miljö kvalitetsmål, Miljömålen i ett internationellt perspektiv, de Facto 2007. De nu aktuella bedömningarna av läget för de nationella miljö kvalitetsmålen visar i stort sett samma resultat som för tidigare år. Nu är dock bedömningen att ytterligare ett miljö kvalitetsmål, *Hav i balans samt levande kust och skärgård*, är mycket svårt att nå. Miljömålsrådet gör därmed bedömningen att åtta av de sexton miljö kvalitetsmålen är mycket svåra att nå i tid. Dessa mål är *Begränsad klimatpåverkan*, *Frisk luft*, *Bara naturlig försurning*, *Giftfri miljö*, *Ingen övergödning*, *Hav i balans samt levande kust och skärgård*, *Levande skogar* och *Ett rikt växt- och djurliv*. För övriga miljö kvalitetsmål gäller att de bedöms möjliga att nå under förutsättning att ytterligare åtgärder sätts in. Den sammantagna bilden av möjligheterna att nå miljö kvalitetsmålen i tid visar att stora utmaningar kvarstår. Samtidigt går utvecklingen för flera av målen åt rätt håll. Miljömålsrådet bedömer att för knappt hälften av miljö kvalitetsmålen går utvecklingen i miljön åt rätt håll. För åtta miljö kvalitetsmål bedöms utvecklingen som mer eller mindre oförändrad. Endast i ett fall, *Begränsad klimatpåverkan*, bedöms tillståndet i miljön tydligt försämrats. För två av de miljö kvalitetsmål som bedöms mycket svåra att nå utvecklas miljö tillståndet ändå i

rätt riktning. Det gäller *Frisk luft* och *Bara naturlig försurning*. Att målen trots detta bedöms bli mycket svåra att nå inom tidsramen beror bl.a. på att återhämtningen i miljön går långsamt, samt att fler och kraftfullare åtgärder både nationellt och internationellt behövs för att målen ska uppnås i tid. Alla länsstyrelser och Skogsstyrelsen har gjort regionala bedömningar av miljökvalitetsmålen och de regionala målen. Länens bedömningar stämmer i stort väl överens med de nationella, men vissa skillnader i regionala förutsättningar framkommer. Rådet konstaterar att glesbygdslän generellt bedömer att man har något större möjligheter att uppnå miljökvalitetsmålen i sina regioner. De miljökvalitetsmål där flest län avviker från den nationella bedömningen är *Frisk luft* och *Bara naturlig försurning*, vilka på nationell nivå bedöms som mycket svåra att nå. För *Frisk luft* bedömer huvuddelen av länen, och då i huvudsak län som saknar större tätorter, att målet kan nås med ytterligare åtgärder. Även för målet *Bara naturlig försurning* kan man se klara regionala skillnader i bedömningarna om möjligheterna att nå målet. Gotland med sin kalkrika berggrund, län i östra Sverige och flera Norrlandslän gör en relativt positiv bedömning av möjligheterna att nå miljökvalitetsmålet, medan andra län som är mer utsatta för lufttransporterade föroreningar och med markförhållanden som medför långsammare återhämtning gör en mer negativ bedömning.

Revisionens iakttagelser

Riksrevisionen har inte haft några invändningar i revisionsberättelserna för 2006 avseende Naturvårdsverket, Kemikalieinspektionen, Statens strålskyddsinstitut, Statens kärnkraftinspektion, Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut samt Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande. Inom utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård har Riksrevisionen lämnat följande granskningsrapporter: *Mer kemikalier och bristande kontroll – tillsynen av tillverkare och importörer av kemiska produkter* (RiR 2006:4), *Genetiskt modifierade organismer – det möjliga och det rimliga* (RiR 2006:31) samt *Beredskapen för kärnkraftolyckor* (RiR 2007:4).

Utskottets ställningstagande

Utskottets uppföljning av resultatredovisningen för havsmiljöområdet

Enligt lagen (1996:1059) om statsbudgeten ska regeringen redovisa mål och resultat som uppnåtts inom olika områden till riksdagen. Som en del i utskottens löpande uppföljning ingår att behandla den resultatinformation som regeringen presenterar. Regeringens redovisning av resultat i förhållande till av riksdagen fattade beslut om mål och anslag ger information och underlag för beslut om verksamhetens inriktning och dimensionering. Formerna för regeringens resultatredovisning i budgetpropositionen är sedan flera år föremål för utveckling.

Utskottets uppföljnings- och utvärderingsgrupp har genomfört en uppföljning och analys av den resultatredovisning som ges i budgetpropositionen för 2008 för havsmiljöområdet med avseende på miljökvalitetsmålen *Hav i balans samt levande kust och skärgård, Ingen övergödning, Giftfri miljö* och *Ett rikt växt- och djurliv*. Uppföljnings- och utvärderingsgruppens uppföljning och analys återfinns i sin helhet i *bilaga 5*. Utskottet ställer sig bakom de bedömningar som gruppen presenterat och vill här särskilt framhålla följande.

Det är viktigt att strukturen för regeringens resultatredovisning är klar och anpassad till riksdagens behov. Strukturen för att redovisa resultat under respektive miljökvalitetsmål bedöms i allt väsentligt vara ändamålsenlig, men redovisningen kan bl.a. med anledning av den särskilda satsningen på havsmiljön behöva kompletteras med en särskild resultatredovisning för utvecklingen inom havsmiljöområdet. För att kunna få en samlad bild av miljösituationen i havet skulle det vara värdefullt om de faktorer som påverkar havsmiljön kunde samlas för att behandlas gemensamt i resultatredovisningen. Redovisningen bör även spegla de olika initiativ som tas för att samordna insatserna för havsmiljön och resultaten av insatser angående sektorsintegration. Det vore även värdefullt om klimatförändringar beaktas i de framtida samlade bedömningarna för havsmiljön i budgetpropositionen.

De resultat som redovisas för havsmiljöområdet kan härledas till insatser inom ett flertal olika politikområden, vilket medför att det är oklart hur sambandet ser ut mellan genomförda insatser och uppnådda resultat inom havsmiljöområdet. Den genomgång som gjorts av resultatredovisningen i budgetpropositionen för 2008 visar att det har skett en utveckling i riktning mot en tydligare disposition i texten när det gäller uppdelningen mellan insatser, resultat och analyser. Det är positivt om denna utveckling fortsätter. Det är viktigt att det är tydligt vad som ska ses som insatser, resultat respektive omvärldsfaktorer. Resultatredovisningen bör vidare vara tydligare inriktad på resultat och inte på insatser. Det vore värdefullt om det i kommande års budgetpropositioner lämnades en samlad bedömning av hur de olika statliga insatserna inom havsmiljöområdet bidrar till att nå målen.

Med tanke på att det från många håll pekas på olika problem när det gäller utvecklingen inom havsmiljöområdet vore det, utöver en mer samlad bedömning i budgetpropositionen, även värdefullt om riksdagen, t.ex. i form av en resultatskrivelse, kunde få en fördjupad redovisning och analys av vilka resultat som har uppnåtts genom de satsningar som görs inom havsmiljöområdet. En sådan information skulle kunna användas som underlag för framtida resursprioriteringar inom havsmiljöområdet.

Det vore värdefullt om regeringen övervägde om delmålet för kustens och skärgårdens kulturarv under miljökvalitetsmålet *Hav i balans samt levande kust och skärgård* kunde vidareutvecklas inför kommande resultatredovisningar. Det skulle underlätta tillgängligheten till resultatinformation.

nen om resultatet för utsläpp av kväveoxider även redovisas under miljö kvalitetsmålet *Ingen övergödning*. Formuleringen av delmålet *Utfasning av farliga ämnen* och den redovisning av resultat som ges för miljö kvalitetsmålet *Gifrfri miljö* är svårtillgängliga. Utskottet ser gärna att fortsatta ansträngningar görs för att anpassa den delen av redovisningen till riksdagens behov. Det behövs en tydlig och samlad redovisning av utvecklingen av de giftiga ämnen som berör havsmiljön, bl.a. tungmetaller, giftig båtbottnfärg samt organiska miljögifter.

Utskottet föreslår att riksdagen godkänner vad utskottet har anfört om att regeringen bör förbättra sin resultatredovisning på havsmiljöområdet.

Regeringens resultatredovisning i övrigt

Utskottet har inget att erinra mot regeringens redovisning vad gäller miljö politikens inriktning eller mot regeringens resultatredovisning i övrigt.

Riksrevisionens granskning

Riksrevisionens granskningsrapporter har föranlett Riksrevisionens styrelse att till riksdagen inge framställningarna 2006/07:RRS25 angående den statliga kemikalietillsynen, 2006/07:RRS23 angående genetiskt modifierade organismer i foder, livsmedel och industriråvaror och 2006/07:RRS26 angående beredskapen för kärnkraftsolyckor. Framställning RRS25, som behandlades av miljö- och jordbruksutskottet i betänkande 2006/07:MJU4, avslogs av riksdagen under våren 2007 (rskr. 2006/07:102). Framställning RRS26 kommer att behandlas av försvarsutskottet under hösten 2007. Framställning RRS23 behandlas i detta betänkande.

Förändringar av kväveoxidavgiften

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen antar regeringens förslag till ändring i lagen (1990:613) om miljöavgift på utsläpp av kväveoxider vid energiproduktion.

Propositionen

De samlade utsläppen av kväveoxider i Sverige beräknas uppgå till ca 154 000 ton år 2010 jämfört med 148 000 ton enligt delmålet om kväveoxider under miljö kvalitetsmålen *Bara naturlig försurning* och *Ingen övergödning*, enligt Sveriges åtagande enligt EU:s taktidirektiv (Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/81/EG av den 23 oktober 2001 om nationella utsläppstak för vissa luftföroreningar) och enligt CLRTAP. Ytterligare åtgärder för att minska utsläppen med ca 6 000 ton per år behövs därmed för att nå delmålen och åtagandena. Den åtgärd som kan införas relativt

omgående och ge en betydande effekt till 2010 samt på sikt är en höjning av kväveoxidavgiften för energiproduktionsanläggningar enligt lagen (1990:613) om miljöavgift på utsläpp av kväveoxider vid energiproduktion. Regeringen föreslår att kväveoxidavgiften höjs från dagens 40 kr per kilogram kväveoxider till 50 kr per kilogram kväveoxider fr.o.m. den 1 januari 2008. Utsläppen bedöms därmed minska med ytterligare ca 3 000–5 000 ton per år. Höjningen bör utvärderas två år efter det att förändringen trätt i kraft. Åtgärden är statsfinansiellt neutral, kostnadseffektiv och kan genomföras utan omfattande administrativa åtgärder. Förslaget föranleder ändringar i 5 § lagen (1990:613) om miljöavgift på utsläpp av kväveoxider vid energiproduktion. Vidare görs vissa språkliga ändringar i bestämmelsen.

Utskottets ställningstagande

Utskottet instämmer i regeringens bedömning och tillstyrker förslaget att höja kväveoxidavgiften från 40 till 50 kr per kilogram kväveoxider.

Anslag inom utgiftsområde 20

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår sju motionsyrkanden om att inrätta andra anslag än vad regeringen föreslagit, nämligen *Efterkonvertering av gamla bilar* (s), *Stöd för konvertering av bilar* (mp), *Oljesanering av gamla vrak* (s), *Bilskrotningsfonden* (s), *Klimatmärkning* (s), *Insatser för klimatsäkerhet* (v) och *Klimatanpassning* (mp). Riksdagen avslår vidare 14 yrkanden om åtgärder inom samma områden samt ett yrkande om att satsa 1 % av BNP på klimatåtgärder (s; m; fp; v och mp).

Jämför reservationerna 1 (s), 2 (mp) och 3 (v) samt särskilda yttrandena 1 (s), 2 (v) och 3 (mp).

Propositionen

Regeringen föreslår att det under utgiftsområde 20 anvisas medel på 16 ramanslag. Samtliga föreslagna anslag i 2007 års budgetproposition kvarstår. De två tillkommande anslagen i 2007 års tilläggsbudget, nämligen 34:11 *Miljöbilspremie* och 34:12 *Havsmiljö*, kvarstår även de. Därutöver föreslås ytterligare två anslag, nämligen 34:13 *Insatser för internationella klimatinvesteringar* och 34:14 *Internationellt miljö- och kärnsäkerhetssamarbete med Ryssland*. Medel för dessa ändamål har tidigare anslagits under utgiftsområde 21 Energi respektive utgiftsområde 7 Internationellt bistånd.

Motionerna

Konvertering av bilar

Socialdemokraterna anser att regeringens förslag om miljöbilspremie bör kompletteras med ett stöd för konvertering av bilar. Ett sådant stöd bedöms ge bättre och snabbare effekter för miljön än en miljöbilspremie samt ge större fördelningspolitisk rättvisa. Socialdemokraterna anvisar därför på nytt anslag, *Efterkonvertering av gamla bilar*, 150 miljoner kronor för 2008 (motion MJ457 yrkande 2). Förslag om att ekonomiskt stöd i någon form ska ges till den som väljer att konvertera sin bil framförs också i motionerna Fi277 (s) yrkande 102, MJ412 (s) yrkande 23 och T525 (s). Även Miljöpartiet vill se ett nytt anslag för konvertering av bilar. I motion MJ428 yrkande 1 anvisas 120 miljoner kronor på ett sådant anslag. Motionärerna anför att en ökning av antalet bilar som kan köra på förnybara drivmedel ger ett bättre underlag för utbyggnaden av distributionsnätet samt större acceptans för andra klimatpolitiska åtgärder inom och utanför transportsektorn. Dessutom skulle utbudet av begagnade bilar som går att köra på förnybara drivmedel öka.

Sanering av fartygsvrak

Socialdemokraterna vill att regeringen snarast ska uppmärksamma det hot mot fisket och ekosystemen som gamla vrak utgör och föreslår att totalt 55 miljoner kronor avsätts för en första inventering och därefter sanering av vraken. I motion MJ457 yrkande 2 anvisas på nytt anslag, *Oljesanering av gamla vrak*, 5 miljoner kronor för 2008. Vidare yrkas i motion Fi277 (s) att riksdagen i ett tillkännagivande ska uppmärksamma regeringen på behovet av inventering och oljesanering av skeppsvrak (yrkande 104). Liknande förslag framförs i motionerna MJ228 (m) och MJ310 (fp).

Bilskrotningsfonden

Socialdemokraterna anser att regeringen bör fortsätta att finansiera skrotningen av gamla bilar i syfte att modernisera och miljöförbättra Europas äldsta bilpark och föreslår ett förnyat anslag till bilskrotningsfonden på 40 miljoner kronor för år 2008 (motion MJ457 yrkande 3). I motion Fi277 (s) yrkas att bilskrotningsfonden ska behållas (yrkande 103) då det, sedan regeringen avskaffat fonden, inte längre finns någon stimulans för att göra sig av med gamla miljöstörande fordon. Även motionären bakom motion MJ352 (s) tar upp bilskrotningsfondens betydelse för miljöarbetet och förordar att regeringen ska omfördela resurser så att fler bilägare får möjlighet att skrota sina gamla bilar.

Klimatmärkning

Företrädare för Socialdemokraterna för i ett antal motioner fram förslag på införande av en enhetlig klimatmärkning. Klimatmärkningen föreslås utarbetas i samarbete med livsmedelsbranschen, energibranschen och företrädare för transportsektorn och bostadssektorn (motionerna Fi277 yrkande 101, MJ327, MJ412 yrkande 3 och MJ456 yrkande 6). I motion MJ457 (s) yrkande 4 anvisas 50 miljoner kronor för 2008 på ett nytt anslag som stöd till utveckling av klimatmärkningen. I motion MJ318 (mp) yrkas att regeringen ska lägga fram förslag till transportmärkning av livsmedel. Motionärerna anför att staten bör ta ansvar för att ta fram en märkning som utgår från konsumenternas perspektiv i stället för att låta olika branscher och intresseorganisationer sköta detta.

Klimatanpassning

Vänsterpartiet påpekar i motion MJ367 att kraftfulla åtgärder måste till för att minska riskerna för översvämningar med allvarliga konsekvenser. Dessutom framförs att beredskapen för att hantera översvämningsfrågor hos kommuner och verksamhetsutövare måste höjas. Partiet vill därför införa en ny anslagspost för att förstärka klimatsäkerheten och anvisar 50 miljoner kronor under anslaget för 2008. Anslaget bör därefter successivt förstärkas. I motion MJ449 (v) yrkande 13 föreslås att det ska utformas en strategi för att stärka Sveriges klimatsäkerhet, dvs. säkerheten för att möta klimatförändringarnas effekter. Även Miljöpartiet vill införa ett nytt anslag, *Klimatanpassning*, och avsätter 130 miljoner kronor för ändamålet (motion MJ428 yrkande 1). Anslaget ska enligt förslaget användas dels till oförutsedda kostnader till följd av klimatproblemen, dels till att låta myndigheter ta fram och tillgängliggöra uppgifter som behövs i den kommunala planeringen. Anslaget ska också användas till nödvändiga anpassningsåtgärder där statlig medfinansiering är nödvändig.

Satsning på klimatåtgärder

Vänsterpartiet föreslår att staten ska satsa motsvarande 1 % av BNP på klimatåtgärder som ett slags klimatförsäkring för framtiden (motion MJ449 yrkande 9). Enligt vad som anges i motionen har partiet som mål att satsa motsvarande 1 % av BNP på klimatåtgärder till 2010. Åtgärderna ska syfta till att minska utsläppen av växthusgaser samt minska klimatförändringarnas effekter i såväl Sverige som utomlands.

Utskottets ställningstagande

Övergripande bedömning

Såsom utskottet konstaterat i avsnittet ovan delar utskottet regeringens redovisning vad gäller miljöpolitikens inriktning. Utskottet ställer sig även bakom regeringens förslag till indelning av och fördelning av medel på de

särskilda anslagen. Det är inte möjligt att införa andra anslag än de som regeringen föreslagit då varje medelstilldelning under anslagen innebär att den av riksdagen beslutade ramen för utgiftsområdet överskrids. Av denna anledning bör samtliga motionsförslag som innebär att medel anvisas på nya anslag avslås. Motionsförslagen behandlas trots detta mer utförligt nedan eftersom det i anslutning till varje förslag om nya anslag finns ett antal förslag på åtgärder som riksdagen måste ta ställning till.

Konvertering av bilar

Regeringen avser inom kort att lägga fram en proposition till riksdagen med syfte att tillåta konvertering av bilar för drift med alternativbränslen. Enligt utskottets bedömning finns inte skäl att förorda att det ska införas ett ekonomiskt stödsystem för konvertering. Motionerna MJ457 yrkande 2, Fi277 yrkande 102, MJ412 yrkande 23 och T525 (samtliga s) samt MJ428 (mp) yrkande 1 avstyrks därför i nu berörda delar.

Sanering av fartygsvrak

Det finns i dag inte någon tydlig ansvarsfördelning på myndighetsnivå för vem som har ansvaret för att omhänderta, sanera eller flytta vrak och ägarlösa båtar. Riksdagen har i februari 2005 uppmärksammat att ansvarsfrågan kring fartygsvrak är oklar samt uppmanat den tidigare regeringen att komma med förslag till lagstiftning (bet. 2004/05:FöU6, rskr. 2004/05:170). Frågan om ansvar för vrak uppmärksammades av utskottet i september i samband med granskningen av Europeiska kommissionens grönbok om bättre nedmontering av fartyg (utl. 2007/08:MJU3). Utskottet påminde då om att det är angeläget att åtgärder vidtas på området. Det är därför glädjande att Statskontoret i början av november fått i uppdrag att utreda vem som har rätt eller skyldighet att omhänderta, sanera och flytta skeppsvrak och ägarlösa båtar. Enligt uppgift från Regeringskansliet är uppdraget avsett som ett första steg för att få bättre kunskap om miljöpåverkan från sjunkna vrak. När ansvarsfrågan väl är klarlagd finns möjligheter att systematiskt förebygga, inventera, riskbedöma och sanera vrak som kan utgöra en miljörisk. Uppdraget ska redovisas till regeringen senast den 31 maj 2008. Något tillkännagivande i enlighet med vad som föreslås i motionerna Fi277 (s) yrkande 104, MJ228 (m) och MJ310 (fp) behövs således inte, varför utskottet föreslår att motionerna i berörda delar lämnas utan vidare åtgärd. Motion MJ457 (s) yrkande 2 avstyrks.

Bilskrotningsfonden

Riksdagen beslutade den 29 mars 2007 att det dåvarande systemet med skrotningsavgifter och skrotningspremier skulle upphöra och bilskrotningsfonden avvecklas (bet. 2006/07:MJU8, rskr. 2006/07:131). Fondens innevarande medel om ca 140 miljoner kronor har betalats ut i enlighet med riksdagens beslut. Därefter har ytterligare medel tillförts fonden, genom

sent inbetalda skrotningsavgifter och återbetalda bidrag som beviljats landets kommuner för bilskrotningskampanjer. Ytterligare utbetalningar om ca 30 miljoner kronor kommer därför att ske inom kort. Anledningen till att fonden ska avvecklas är att producenter av bilar fr.o.m. den 1 juni 2007 är skyldiga att kostnadsfritt ta emot uttjänta bilar enligt förordning (2007:185) om producentansvar för bilar. Vid behandlingen av regeringens proposition i ämnet konstaterade utskottet att den del av skrotningspremien som ska täcka kostnaderna för skrotning inte behövs när producenten ansvarar för kostnaden. Vidare hänvisades till Statskontorets rapport, Bilskrotningens framtida finansiering, vari anges att det inte går att dra slutsatsen att skrotningspremien varit ett effektivt styrmedel för att hindra att uttjänta bilar överges i naturen. Mot bakgrund härav saknas skäl att återinföra det tidigare stödsystem som bilskrotningsfonden var en del av. Beträffande farhågorna att avskaffandet av skrotningspremien skulle få bilägare att avstå från att lämna in sina bilar för skrotning eller, i värsta fall, överge bilarna i naturen kan konstateras att antalet skrotade fordon ökat markant under detta år i förhållande till tidigare år. Orsaken uppges vara den ökade efterfrågan på skrot till följd av ökade marknadspriser på metall. Regeringen har gett Vägverket i uppdrag att, i samarbete med Naturvårdsverket, analysera frågan om behovet av åtgärder för att motverka att uttjänta bilar överges. Uppdraget ska redovisas senast den 31 december 2007. Med det anförda avstyrker utskottet motionerna MJ457 (s) yrkande 3, Fi277 (s) yrkande 103 och MJ352 (s).

Klimatmärkning

Utskottet delar motionärernas uppfattning att det vore värdefullt för enskilda konsumenter med en klimatmärkning. Även regeringen har uttalat sådana önskemål. Som ett första steg från regeringens sida för att få fram en märkning anordnades i oktober 2007 ett seminarium med representanter för konsument-, producent- och märkningsorganisationer, handeln, forskare och myndigheter där frågan om klimatmärkning av livsmedel diskuterades. Syftet var att få information och diskutera med livsmedelsföretag, organisationer och privata aktörer hur de jobbar med klimat- och märkningsfrågan. Enligt uppgift ställde sig aktörerna positiva till regeringens initiativ och ansåg det väsentligt att man kan få fram en märkning baserad på välunderbyggda fakta som tillgodoser konsumenternas behov. Regeringen avser att följa upp det påbörjade arbetet med förhoppning om att livsmedelsbranschen ska fungera som inspiration för klimatmärkning även inom andra branscher. Utskottet ställer sig bakom regeringens uppfattning att klimatmärkningen ska vara frivillig och tas fram av aktörerna på marknaden och föreslår därför att riksdagen avslår motion MJ318 (mp). Motionerna MJ327, MJ412, MJ456 och MJ457 (samtliga s), är enligt utskottets uppfattning i berörda delar väsentligen tillgodosedda. Huvudinriktningen är att klimatmärkningen ska tas fram på marknadsmässiga grunder. Det saknas därför anledning att anslå medel för utvecklingen i den omfattning och på

det sätt motionärerna förespråkar. Motionerna Fi277 yrkande 101, MJ412 yrkande 3, MJ327, MJ456 yrkande 6 och MJ457 yrkande 4 (samtliga s), samt MJ318 (mp) avstyrks.

Klimatanpassning och satsning på klimatåtgärder

I Klimat- och sårbarhetsutredningens slutbetänkande *Sverige inför klimatförändringarna – hot och möjligheter* (SOU 2007:60) föreslås att ett statligt klimatanpassningsanslag inrättas som stöd för storskaliga kostnadskrävande insatser. Betänkandet remissbehandlas för närvarande. I den klimatproposition som planeras till 2008 avser regeringen att se över den långsiktiga inriktningen på samtliga insatser och styrmedel av betydelse för klimatpolitiken. Detta arbete bör inte föregripas. Önskemålet om att det bör utformas en strategi för att stärka Sveriges klimatsäkerhet är, enligt utskottets bedömning, tillgodosett genom Klimat- och sårbarhetsutredningens slutbetänkande. Motionerna MJ367 (v) och MJ428 (mp) yrkande 1 avstyrks i berörda delar liksom motion MJ449 (v) yrkandena 9 och 13.

34:1 Naturvårdsverket

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bifaller regeringens förslag att anvisa 339 miljoner kronor under anslaget och avslår två motionsyrkanden om att förstärka anslaget med 28 miljoner kronor (v) respektive 120 miljoner kronor (mp).

Jämför särskilda yttrandena 2 (v) och 3 (mp).

Propositionen

Naturvårdsverket är central förvaltningsmyndighet på miljöområdet och ska vara pådrivande och samlande i miljöarbetet. Verkets arbete ska syfta till att främja hållbar utveckling med utgångspunkt i den ekologiska dimensionen. Därvid ska de av riksdagen fastställda miljö kvalitetsmålen vara vägledande. Regeringen bedömer att Naturvårdsverket huvudsakligen uppfyller de mål som ställts. Naturvårdsverkets roll som ansvarig myndighet för miljöbalken är central för att tillsynen på miljöbalksområdet ska vara effektiv. Naturvårdsverket har även en viktig roll i tillståndprocesserna i egenskap av representant för allmänna intressen och genom att bidra med kunskaper och erfarenheter. Naturvårdsverket kan genom sitt deltagande i processerna bidra till en effektiv tillståndshantering och en hög kvalitet i miljöprövningen.

Nedskräpningen i samhället upplevs som ett ökande problem. Regeringen föreslår att anslaget höjs med 2 miljoner kronor 2008 för åtgärder för att minska nedskräpningen i samhället. Regeringen föreslår vidare att 5 miljoner kronor per år fr.o.m. 2008 överförs till anslag 34:2 *Miljöövervakning* för medel avseende organisationsbidrag.

Regeringen föreslår att 339 054 000 kr anvisas under anslaget för 2008.

Motionerna

Vänsterpartiet föreslår i motion MJ367 att anslaget förstärks med 28 miljoner kronor i förhållande till regeringens förslag. Myndigheten kompenseras med 6 miljoner kronor per år för ökade lönekostnader och med 2 miljoner kronor för en utökning av den tidigare satsningen på Gröna jobb. Därutöver ökas anslaget med 20 miljoner kronor för finansiering av partiets förslag om att införa skatt på klimatpåverkande fluorerade växthusgaser (F-gaser). Miljöpartiet föreslår att anslaget utökas med 120 miljoner kronor (motion MJ428 yrkande 1). Av anslagshöjningen avser 20 miljoner kronor verkets merkostnader för extra utredningsuppdrag som regeringen lägger på verket och 100 miljoner kronor insatser för havsmiljön, vilket motsvarar regeringens förslag under anslag 34:12.

Utskottets ställningstagande

Det förslag som förs fram i motion MJ367 (v) om att införa skatt på klimatpåverkande fluorerade växthusgaser (F-gaser) har avslagits av riksdagen (bet. 2007/08:FiU1, rskr. 2007/08:30). Utskottet gör ingen annan bedömning än regeringen i fråga om medelstildelning under anslaget och avstyrker därmed motionerna MJ367 (v) och MJ428 (mp) yrkande 1, båda i nu behandlade delar. Den av riksdagen beslutade ramen för utgiftsområdet (bet. 2007/08:FiU1, rskr. 2007/08:30) medger för övrigt inte att några ytterligare medel tillförs anslaget.

34:2 Miljöövervakning m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bifaller regeringens förslag att anvisa 303 miljoner kronor under anslaget. Riksdagen avslår ett motionsyrkande om att höja anslaget med 2 miljoner kronor (v) och ett yrkande om att öka stödet till ideella organisationer (v). Slutligen bifaller riksdagen regeringens förslag till bemyndigande.

Jämför särskilda yttrandet 2 (v).

Propositionen

Anslaget används för uppföljning och rapportering knutet till miljö kvalitetsmålen, för miljöövervakning, för bidrag till vissa ideella organisationer m.fl., för bidrag till projektet Swedish Water House vid Stockholm International Water Institute (SIWI) samt för bidrag till bl.a. Aktiebolaget Svenska Miljöstyrningsrådets arbete med miljökrav vid offentlig upphandling och miljöledningssystem. Från och med 2008 överförs 5 miljoner kronor per år från anslag 34:1 *Naturvårdsverket* för finansiering av organisationsbidrag.

Regeringen föreslår att 302 856 000 kr anvisas under anslaget för 2008. För att skapa goda förutsättningar för planering, upphandling och genomförande av miljöövervakningen föreslås regeringen bemyndigas att under 2008 ingå ekonomiska förpliktelser som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 65 000 000 kr under perioden 2009–2011.

Motionerna

Vänsterpartiet föreslår i motion MJ367 att anslaget förstärks med 2 miljoner kronor i förhållande till regeringens förslag för ökat stöd till miljöorganisationer. Vidare föreslås i motion MJ449 yrkande 16 att ideella miljöorganisationer ska ges ökat stöd för att arbeta med klimatprojekt.

Utskottets ställningstagande

Enligt regeringens förslag ska anslaget ökas med 27 miljoner kronor i förhållande till 2007 års anslagsnivå. Utskottet gör ingen annan bedömning än regeringen och avstyrker motionerna MJ367 i denna del och MJ449 yrkande 16 (båda v). Den av riksdagen beslutade ramen för utgiftsområdet (bet. 2007/08:FiU1, rskr. 2007/08:30) medger för övrigt inte att några ytterligare medel tillförs anslaget. Regeringens förslag till bemyndigande tillstyrks.

34:3 Åtgärder för biologisk mångfald

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bifaller regeringens förslag att anvisa 1 913 miljoner kronor under anslaget. Riksdagen avslår motionsyrkanden om höjning av anslaget med 50 miljoner kronor (s), 361 miljoner kronor (v) respektive 466 miljoner kronor (mp). Därutöver avslår riksdagen motionsyrkanden om satsning på lokala miljöprojekt (s) och regionalt stöd (fp). Vidare bifaller riksdagen regeringens förslag till bemyndigande.

Jämför särskilda yttrandena 1 (s), 2 (v) och 3 (mp).

Propositionen

Anslaget används för insatser för bevarande och restaurering av biologisk mångfald samt bevarande, skydd, skötsel och restaurering av värdefulla naturmiljöer för biologisk mångfald och friluftsliv. Bevarandet av biologisk mångfald är centralt för arbetet med att nå det internationella målet att hejda förlusten av biologisk mångfald och är en hörnsten i regeringens miljöpolitik. Klimatförändringar utsätter naturen för stora påfrestningar. Det är nödvändigt att arbetet med att bevara den biologiska mångfalden fortlöper för att tillförsäkra arter livsbetingelser och möjligheter till anpassning. Anslaget finansierar stora delar av det nationella miljöarbetet vad gäller de naturtypsanknutna miljömålen. Genomförandet av EG:s ramdirektiv för vatten bidrar till att bevara den biologiska mångfalden och uppnå miljökvalitetsmålen. Även detta arbete finansieras huvudsakligen inom anslaget.

En betydande del av anslaget används i dag för områdesskydd, bl.a. inrättande av naturreservat, genom ersättning för intrång och för inköp av mark. Att säkerställa marken på detta sätt medför ett långsiktigt statligt åtagande att även finansiera de skötselåtgärder som krävs för att värna och utveckla de värden som staten skyddat. Miljömålsrådets pågående fördjupade utvärdering av miljömålen visar att det inte är möjligt att uppnå nuvarande delmål under Levande skogar, trots att en avsevärd andel av anslaget tas i anspråk. Ett skäl är att ersättning för intrång och köp baseras på marknadsvärdet av fastigheten. Marknadpriserna på skogsfastigheter stiger kraftigt sedan en tid tillbaka. En positiv utveckling av marknadpriserna ger dock en negativ effekt på möjligheten att nå de areella miljökvalitetsmålen. Regeringen har alltså övertagit en situation där en försening av arbetet med att nå arealmålet är oundviklig. Regeringen kommer att göra en bedömning av om målet kan uppnås inom utsatt tid och pröva förutsättningarna för nya instrument. Regeringen gör därför för närvarande bedömningen att områdesskyddet kan anpassas till en lägre kostnadsnivå. Regeringen gör bedömningen att anslagsnivån kan sänkas med 50 miljoner kronor 2008, 200 miljoner kronor 2009 och 200 miljoner kronor 2010. En

neddragning av anslagsnivån i kombination med kvarhållen ambition vad gäller miljömålen ställer stora krav. Miljömålsrådets fördjupade utvärdering liksom Statskontorets utredning kommer att ligga till grund för regeringens vidare bedömning och regeringen avser återkomma till frågan om områdesskyddet under mandatperioden. Regeringens utgångspunkt för det kommande arbetet är att utveckla befintliga metoder och instrument för att åstadkomma ett kostnadseffektivare områdesskydd. En förutsättning för det är att incitament skapas för att andra aktörer i ökad utsträckning ska ta initiativ till bevarandeåtgärder. Den som vårdar mark där naturvärden utvecklats ska uppmuntras att känna delaktighet i att förvalta dessa värden för framtiden. Dialogen och informationen kring bevarandearbetet behöver förbättras. Att staten äger marken är varken ett självändamål eller en förutsättning för områdesskyddet. Naturvårdsverkets vägledning för länsstyrelsernas arbete med naturvårdsavtal och skötselavtal ligger därmed helt i linje med regeringens syn på hur säkerställandearbetet bör genomföras. Avtalslösningar kan t.ex. användas för de områden med höga naturvärden enligt de nationella strategierna men som inte kommer att kunna säkerställas innan målperiodens utgång. Regeringen vill utveckla metoder och incitament som leder till att enskilda markägare i större utsträckning involveras och ansvarar för arbetet med att bevara skyddsvärd natur, särskilt vad gäller reservat på produktiv skogsmark. Regeringen kommer fortsatt att verka för att staten som markägare bidrar till uppfyllelsen av miljökvalitetsmålet *Levande skogar* genom skydd av statligt markinnehav med höga naturvärden samt att statlig utbytesmark tillgängliggörs.

Regeringen föreslår att 1 913 297 000 kronor anvisas under anslaget för 2008. För att skapa goda förutsättningar för områdesskydd och förvaltning av naturområden, fleråriga naturvårdsprojekt samt medfinansiering av fleråriga EU-projekt, föreslås regeringen bemyndigas att under 2008 besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov om framtida anslag på högst 180 000 000 kr efter 2008.

Motionerna

Socialdemokraterna motsätter sig regeringens förslag att minska anslaget med 50 miljoner kronor i förhållande till riksdagens beslut i anledning av 2007 års tilläggsbudget (motionerna Fi277 yrkande 100, MJ456, yrkande 2, samt MJ457 yrkandena 2 och 7). Motionärerna anser att Sverige har ett stort ansvar att använda skogen på rätt sätt, nämligen som ett verktyg i strävan efter en långsiktigt hållbar utveckling. Vidare framhålls att läget för hotade arter i svenska skogar är allvarligt och att det avverkas mer skog än någonsin i Sverige. För att miljökvalitetsmålet *Levande skogar* ska kunna uppnås anser motionärerna att avverkningsnivån bör sänkas framöver och att anslaget därför behöver behållas intakt.

Vänsterpartiet föreslår att anslaget höjs med 361 miljoner kronor i förhållande till regeringens förslag (motion MJ367) för att flera miljö kvalitetsmål, främst *Levande skogar*, ska kunna uppnås. Motionärerna anför att naturskogar och många hotade arter i skog kommer att försvinna om inte kraftiga satsningar införs för skyddet av biologisk mångfald.

Miljöpartiet föreslår i motion MJ428 yrkande 1 att anslaget höjs med 466 miljoner kronor i förhållande till regeringens förslag. Motionärerna anför att Sverige inte kommer att nå målet för skydd av skog eller internationella förpliktelser för skydd av biologisk mångfald med nuvarande takt. Anslagshöjningen motiveras med att klimatförändringarna ökar behovet av skyddade arealer ännu mer än vad som var allmänt erkänt när det nationella målet fastställdes, att kraftigt stigande priser på skogsfastigheter gör det dyrare att skydda produktiva skogsarealer och att skötseln av naturreservat bör förbättras. Vidare beaktas att kostnaden för de nya vattenmyndigheterna, som finansieras under anslaget, enligt tidigare beräkningar kan uppgå till 100 miljoner kronor per år.

I motion MJ323 (s) framhålls vikten av att engagera människor på alla nivåer och inom olika sektorer i samhället för att nå miljö kvalitetsmålen. Motionären lyfter fram Lokala naturvårdssatsningen (Lona), ett statligt projekt under åren 2004–2006, som ett lyckat exempel och förespråkar en likartad fortsättning. I motion MJ373 (fp) yrkande 1 anfördes att västra Skåne bör prioriteras i fråga om statligt stöd inom naturvårdspolitiken. Motionären konstaterar att tillgången på grönytor och vild natur är som minst i Skåne samtidigt som en tiondel av landets befolkning där ska samsas på en femtiondel av landets yta. Särskilt i västra Skåne är bristen påfallande. I praktiken är samtliga grönytor där skapade av människohand.

Utskottets ställningstagande

Enligt regeringens förslag ska anslagsnivån sänkas med 50 miljoner kronor i förhållande till den medelstilldelning som riksdagen beslutade om under våren 2007 med anledning av 2007 års tilläggsbudget (prop. 2006/07:100, bet. 2006/07:FiU21, rskr. 2006/07:222). I förhållande till förra årets budgetbeslut (prop. 2006/07:1, utg.omr. 20, bet. 2006/07:MJU1, rskr. 2006/07:65) innebär förslaget en sänkning av anslagsnivån med 138 miljoner kronor.

Utskottet instämmer i regeringens bedömning att enskilda markägare i större utsträckning ska involveras i och ansvara för arbetet med att bevara skyddsvärd natur. En fullgod skötsel är en viktig löpande åtgärd för att skapa legitimitet åt det samlade naturvårdsarbetet. Skötselarbetet måste därför vidareutvecklas med det lokala engagemanget som en av de viktigaste utgångspunkterna. Det är av stort värde att skötselarbetet utförs av enskilda markägare och entreprenörer på lokal och regional nivå så att naturvärden därmed bidrar till lokal och regional utveckling. Arbetet pågår i Regeringskansliet för att ta fram flera nya verktyg för att på ett effektivt sätt bevara skyddsvärda områden. Utskottet vill i sammanhanget även fram-

hålla värdet av en stärkt landskapsplanering som redskap för att kunna möta den väntade klimatförändringen och utveckla ett hållbart nyttjande av biologisk mångfald. Sju länsstyrelser arbetar, på regeringens uppdrag, under året med att ta fram regionala landskapsstrategier, och Naturvårdsverket kommer senast 2008 att ta fram en vägledning för arbetet. Därutöver har Riksantikvarieämbetet i uppdrag att under 2007 redovisa ett förslag till hur den europeiska landskapskonventionen kan genomföras i Sverige.

Med de åtgärder som regeringen aviserat anser utskottet att områdesskyddet kan anpassas till en lägre kostnadsnivå. Utskottet tillstyrker därmed regeringens förslag att sänka medelstillelningen under anslaget och avstyrker motionerna Fi277 (s) yrkande 100, MJ456 (s) yrkande 2, MJ457 (s) yrkandena 2 och 7, MJ367 (v) och MJ428 (mp) yrkande 1, samtliga i nu berörda delar. Den av riksdagen beslutade ramen för utgiftsområdet (bet. 2007/08:FiU1, rskr. 2007/08:30) medger för övrigt inte att några ytterligare medel tillförs anslaget. Regeringens förslag till bemyndigande tillstyrks.

Såsom motionären bakom motion MJ323 (s) anför behöver människor på alla nivåer och inom olika sektorer i samhället engageras för att miljö kvalitetsmålen ska nås. Det är därför värdefullt att regeringen vidtar åtgärder för att förbättra arbetsformerna för naturvården såsom anges i budgetpropositionen (s. 46). På så sätt kan dialogen med medborgarna förstärkas och markägarens kunskap och engagemang tillvaratas bättre. Naturvårdsverket har i uppdrag att under 2007 ta fram ett program för kompetensutveckling inom dialog, lokal delaktighet och lokal förvaltning samt konfliktlösningsmekanismer till dem som arbetar med praktisk naturvård och naturresursförvaltning. Det pågår även ett nationellt arbete med att kartlägga, dokumentera, upprätthålla och sprida lokal och traditionell kunskap för att på så sätt ta till vara och stärka människors band till naturen och kulturhistorien. Detta arbete är värdefullt både för att samla kunskap och stärka delaktigheten i arbetet med att bevara och hållbart nyttja biologisk mångfald. Det treåriga projekt som motionären lyfter fram, Lokala naturvårdssatsningen (Lona) ska under 2008 utvärderas av Naturvårdsverket. Med hänvisning till de insatser som görs på området anser utskottet att motion MJ323 (s) kan lämnas utan vidare åtgärd.

När det gäller motion MJ373 (fp) yrkande 1 konstaterar utskottet att fördelningen av regionala stöd beslutas av respektive länsstyrelse och att det inte ankommer på riksdagen att styra länsstyrelsernas verksamhet. Motionen avstyrks i berörd del.

34:4 Sanering och återställning av förorenade områden

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bifaller regeringens förslag att anvisa 455 miljoner kronor under anslaget. Riksdagen avslår motionsyrkanden om att höja anslaget med 50 miljoner kronor (s) och (v) respektive 100 miljoner kronor (mp). Vidare bifaller riksdagen regeringens förslag till bemyndigande och avslår ett yrkande om höjning av bemyndigandet (s).

Jämför särskilda yttrandena 1 (s), 2 (v) och 3 (mp).

Propositionen

Anslaget används för inventeringar, undersökningar och åtgärder för att sanera och efterbehandla förorenade områden samt för framtagande av prioriteringsunderlag. Anslaget får användas till att åtgärda från risksynpunkt särskilt angelägna saneringsobjekt och till akuta saneringsinsatser. Anslaget används för att inventera förekomsten och genomföra ansvarsutredningar och nödvändiga undersökningar för objekt som förorenats av en statlig organisation som inte finns kvar. Anslaget används även för hanteringen av omhändertagande av historiskt radioaktivt avfall från icke kärnteknisk verksamhet.

Arbetet med efterbehandling av förorenade områden är långsiktigt. De flesta åtgärdsprojekten löper under en tid av 3–4 år. Under de senaste åren har länsstyrelserna genomfört ett omfattande identifierings- och inventeringsarbete som syftar till att klassificera områdena efter hur angeläget och brådskande det är att sanera dem. En fördjupad utvärdering av arbetet med efterbehandling av förorenade områden har påbörjats. Det genomförda inventeringsarbetet har visat att både antalet prioriterade områden och det totala antalet förorenade områden är betydligt större än vad som uppskattades vid förra utvärderingen. Regeringen föreslår att 2 miljoner kronor överförs 2008 till anslaget 34:1 *Naturvårdsverket* för åtgärder för att minska nedskräpningen i samhället. Regeringen föreslår vidare att anslaget minskas med 50 miljoner kronor 2008. Regeringen är medveten om att detta kan innebära en risk att måluppfyllelsen försenas. Regeringen avser att i kommande miljömålsproposition se över förutsättningarna för att nå målen.

Regeringen föreslår att 455 023 000 kr anvisas under anslaget för 2008. För att skapa goda förutsättningar för planering, upphandling och genomförande av efterbehandlingsprojekt föreslås regeringen bemyndigas att under 2008 besluta om bidrag som inkl. tidigare åtagande medför behov av framtida anslag på högst 600 000 000 kr under 2009–2015.

Motionerna

Socialdemokraterna motsätter sig regeringens förslag att minska anslaget med 50 miljoner kronor (motion MJ457 yrkandena 2 och 8) och föreslår att regeringen bemyndigas besluta om bidrag som medför behov av framtida anslag på ytterligare 20 miljoner kronor under åren 2009–2015 i förhållande till regeringens förslag (motion Fi277 yrkande 105). Motionärerna menar att regeringen underskattar behovet av sanering och påpekar att förorenade områden påverkar samhällsutvecklingen på flera sätt, inte minst bostadsbyggande, och att många kommuner inte har råd att sanera gamla industriområden för att bygga nya bostadsområden. Även Vänsterpartiet avvisar regeringens neddragning och föreslår således i motion MJ367 en höjning av anslaget med 50 miljoner kronor.

Miljöpartiet föreslår att anslaget höjs med 100 miljoner kronor i förhållande till regeringens förslag (motion MJ428 yrkande 1). I motionen anges att regeringens förslag att minska anslaget 2008 för att därefter återställa och höja anslaget något 2009 och höja det rejält 2010 ger en ryckighet i genomförandetakten som är till nackdel för både företag och kommuner. Anslagsförändringen anses inte heller vara kostnadseffektiv. Miljöpartiet vill i stället ha en mer ordnad och gradvis ökning av anslagen till sanering av förorenade markområden. Anslaget behöver uttryckligen utvidgas till att även omfatta områden till havs och i insjöar för att åtgärda vrak som riskerar förorena vattenområden.

Utskottets ställningstagande

Regeringens förslag innebär en sänkning av anslagsnivån med 52 miljoner kronor i förhållande till 2007 års budgetbeslut (prop. 2006/07:1, utg.omr. 20, bet. 2006/07: MJU1, rskr. 2006/07:65), varav 2 miljoner kronor överförs till anslaget 34:1 Naturvårdsverket för åtgärder för att minska nedskräpningen i samhället.

Enligt regeringens resultatredovisning ökar takten i efterbehandlingsarbetet och kvaliteten på saneringsåtgärderna blir allt bättre. Även antalet objekt som saneras med annan finansiering än statlig ökar. Enligt regeringens uppfattning behöver dock antalet privatfinansierade saneringar öka ytterligare. Länsstyrelserna har därför fått möjlighet att ansöka om bidrag från anslaget för tillsynsarbete, vilket kan förväntas leda till att antalet saneringar av ansvariga verksamhetsutövare ökar. Utskottet instämmer i regeringens bedömning och förordar att anslaget minskas för 2008 i enlighet med regeringens förslag. Utskottet förutsätter att regeringen ser över möjligheterna att trots neddragningen av medelstilldelningen uppnå delmålen om efterbehandling av förorenade områden och återkommer till riksdagen med förslag på åtgärder. Utskottet avstyrker därmed motionerna MJ457 (s) yrkande 2 i denna del, MJ457 (s) yrkande 8, MJ367 (v) i denna del och MJ428 (mp) yrkande 1 i denna del. Den av riksdagen beslutade ramen för utgiftsområdet (bet. 2007/08:FiU1, rskr. 2007/08:30) medger för

övrigt inte att några ytterligare medel tillförs anslaget. Utskottet anser att det saknas skäl att bemyndiga regeringen att besluta om bidrag som medför behov av högre framtida anslag än vad regeringen föreslagit. Regeringens förslag till bemyndigande tillstyrks och motion Fi277 (s) yrkande 105 avstyrks.

34:5 Miljöforskning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bifaller regeringens förslag att anvisa 87 miljoner kronor under anslaget och förslaget till bemyndigande.

34:6 Kemikalieinspektionen

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bifaller regeringens förslag att anvisa 136 miljoner kronor under anslaget och avslår två motionsyrkanden om förstärkning av anslaget med 3 miljoner kronor (v) respektive 30 miljoner kronor (mp).

Jämför särskilda yttrandena 2 (v) och 3 (mp).

Propositionen

Kemikalieinspektionen är central förvaltningsmyndighet för ärenden om hälso- eller miljörisker med kemiska produkter och biotekniska organismer. Kemikalieinspektionens verksamhet finansieras huvudsakligen med avgifter. Anslaget används för verksamhet avseende tillsyn och vägledning, riskbedömning, riskbegränsning för allmänkemikalier samt riskbegränsning för bekämpningsmedel. Anslaget används även för finansiering av Internationella kemikaliesekretariatets verksamhet.

Kemikalieinspektionen arbetar för att minska riskerna för skador på mänskliga och miljö från kemiska ämnen i kemiska produkter och varor samt biotekniska organismer. Arbetet bedrivs i hög grad internationellt och framför allt inom EU. Den 1 juni 2007 träder EU:s nya kemikaliEFörordning (Reach) i kraft. Reach kommer att leda till stora förändringar i svensk kemikalielagstiftning och svenskt kemikaliearbete och påverka Kemikalieinspektionens arbete. Genom de stora förändringarna av regleringarna av bekämpningsmedel som genomförs inom EU ställs de nationella myndigheterna inför kraftigt utökade arbetsuppgifter. Kemikalieinspektionen har tidigare haft svårigheter med att nå regeringens tillsynsmål avseende antal genomförda inspektioner. För 2006 lyckades dock Kemikalieinspektionen uppnå det utsatta målet om 350 inspektioner då 352 inspektioner inleddes.

Antalet inspektioner har således ökat med knappt 100 jämfört med 2005. Regeringen anser att tillsyn och tillsynsvägledning är en betydelsefull verksamhet för att nå en säkrare kemikaliehantering.

Regeringen föreslår att 135 590 000 kr anvisas under anslaget för 2008.

Motionerna

Vänsterpartiet föreslår att anslaget höjs med tre miljoner kronor i förhållande till regeringens förslag (motion MJ367) för att inte riskera en för låg löneomräkning vilket kan påverka myndighetens miljö- och hälsoarbete. Miljöpartiet föreslår att anslaget höjs med 30 miljoner kronor i förhållande till regeringens förslag (motion MJ428 yrkande 1) för att kompensera för det resurskrävande arbetet inom EU och för myndighetens tillsynsverksamhet.

Utskottets ställningstagande

Utskottet gör ingen annan bedömning än regeringen i fråga om medelstillelse under anslaget och avstyrker därmed motionerna MJ367 (v) delvis och MJ428 (mp) yrkande 1 delvis. Den av riksdagen beslutade ramen för utgiftsområdet (bet. 2007/08:FiU1, rskr. 2007/08:30) medger för övrigt inte att några ytterligare medel tillförs anslaget.

34:7 Internationellt miljösamarbete

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bifaller regeringens förslag att anvisa 73 miljoner kronor under anslaget.

34:8 Stockholms internationella miljöinstitut

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bifaller regeringens förslag att anvisa 12 miljoner kronor under anslaget.

34:9 Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bifaller regeringens förslag att anvisa 253 miljoner kronor under anslaget. Riksdagen avslår ett motionsyrkande om att höja anslaget med 17 miljoner kronor (mp). Vidare avslår riksdagen två yrkanden om att digitalisera observationsmaterial (kd) respektive kostnadsfritt tillhandahålla data (c).

Jämför särskilda yttrandet 3 (mp).

Propositionen

Anslaget används av Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut (SMHI) för uppgifter som är nödvändiga för att tillgodose samhällets behov av prognoser, varningar och beredskap samt för att utveckla den kompetens SMHI bygger upp i denna verksamhet. Anslaget används också för att betala Sveriges medlemsavgifter i vissa internationella organisationer.

SMHI:s uppdragsverksamhet och affärsverksamhet finansieras med avgifter. Uppdragsverksamheten sker inom ramen för SMHI:s myndighetsansvar men bekostas med full kostnadstäckning av andra myndigheter. Affärsverksamheten bedrivs på kommersiella villkor på en helt eller delvis konkurren utsatt marknad.

För att säkerställa klimatforskningen vid Rosby Centre föreslår regeringen att anslaget förstärks med 8 miljoner kronor per år 2008–2010. Regeringen föreslår att 254 699 000 kr anvisas under anslaget för 2008.

Motionerna

Miljöpartiet föreslår i motion MJ428 yrkande 1 att anslaget förstärks med 17 miljoner kronor i förhållande till regeringens förslag. Förstärkningen avser bl.a. att kompensera för tidigare neddragning under 2007 och för att myndigheten kostnadsfritt ska kunna tillhandahålla fler uppgifter till kommuner.

I motion MJ385 (kd) framhålls behovet av att dataregistrera hela SMHI:s observationsmaterial. Motionären anför att SMHI förfogar över ett rikt observationsmaterial som sträcker sig långt över 100 år tillbaka i tiden, men att materialet inte kan användas fullt ut då stora mängder av det ännu inte är inlagt på data. Om materialet datoriserades skulle det kunna användas för klimatmodellering och utgöra viktigt underlag för olika beslut inom klimatarbetet. En annan motionär anför att SMHI bör ges i uppdrag att kostnadsfritt, via Internet, tillhandahålla sådana observationer och MHO-data som är av betydelse för befolkningen i dess beslut om skydd mot väderrelaterade skador, motion MJ335 (c). I motionen anges att aktuell information om väderläget fortlöpande sammanställs hos

SMHI och att vanliga medborgare kan ha stort intresse av att ha direkt tillgång till sådana data, till grund för egna beslut om skadeförebyggande åtgärder.

Utskottets ställningstagande

Det är, enligt utskottets mening, mycket viktigt att myndigheter, kommuner, allmänhet och andra berörda ges information i fråga om klimatförändringarna. Behovet av information kommer dessutom att öka i framtiden. Information behövs om orsakerna till klimatproblemet och dess verkningar samt om möjliga åtgärder och lösningar. Det gäller såväl åtgärder för att minska utsläppen som åtgärder för att minska sårbarheten för en klimatförändring. Det är därför glädjande att regeringen avser att fr.o.m. 2009 satsa på information inom ramen för klimatom miljarden. Inom Regeringskansliet arbetar man för närvarande med frågan om hur satsningen ska utformas och organiseras. Till exempel kan nämnas att Havsmiljöutredningen (dir. 2007:67) i tilläggsdirektiv den 16 maj 2007 fått i uppdrag att, senast den 30 april 2008, föreslå hur tillgängligheten till vattenrelaterade data ska kunna öka samt hur ett system för datasamordning kan se ut. Dessutom föreslås i Klimat- och sårbarhetsutredningens slutbetänkande *Sverige inför klimatförändringarna – hot och möjligheter* (SOU 2007:60 s. 546 f.) att SMHI bör få i uppdrag att föreslå hur myndighetens observationsdata kan göras mer tillgängliga genom återanalys och digitalisering. Vidare anges att myndigheten bör belysa konsekvenserna av att göra sådant material allmänt och kostnadsfritt tillgängligt samt undersöka hur man kan underlätta jämförelser mellan historiska observationsdata och data från klimatmodeller. Betänkandet är för närvarande på remiss till den 21 januari 2008. I avvaktan på regeringens arbete på området är utskottet inte berett att föreslå något tillkännagivande med anledning av motionerna MJ385 (kd) och MJ335 (c). Motionerna avstyrks därför.

Med hänsyn till gällande regler för finansiering av myndighetens verksamhet saknas anledning att öka anslaget i syfte att bereda myndigheten möjlighet att lämna ut data kostnadsfritt till kommuner. Utskottet delar regeringens bedömning att anslaget bör förstärkas men anser inte att det finns skäl att höja anslaget ytterligare som kompensation för anslagsminskningen i 2007 års budget. Utskottet tillstyrker därför regeringens förslag och avstyrker motion MJ428 (mp) yrkande 1 i berörd del. Den av riksdagen beslutade ramen för utgiftsområdet (bet. 2007/08:FiU1, rskr. 2007/08:30) medger för övrigt inte att några ytterligare medel tillförs anslaget.

34:10 Stöd till klimatinvesteringar

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bifaller regeringens förslag att anvisa 393 miljoner kronor under anslaget. Riksdagen avslår ett motionsyrkande om att förstärka anslaget med 301 miljoner kronor (v) samt fyra motionsyrkanden om framtida klimatinvesteringsprogram (s) och (v).

Jämför reservationerna 4 (s) och 5 (v) samt särskilda yttrandet 2 (v).

Propositionen

Anslaget används för stöd till klimatinvesteringar. Av anslaget får högst 36 miljoner kronor användas till administration, information och utvärdering. Regeringen har till Europeiska kommissionen anmält förslag till ändring i förordning (2006:1591) om statligt stöd till åtgärder för främjande av distribution av förnybara drivmedel. Kommissionen hade inga invändningar. Regeringen avser därför besluta om en förlängning av möjligheten att söka stöd till åtgärder för främjande av förnybara drivmedel ytterligare ett år. Det innebär att stödberättigade projekt måste påbörjas före den 21 december 2008 och vara avslutade senast den 21 december 2009. Regeringen föreslår därmed att 392 750 000 kr anvisas under anslaget för 2008. Inom ramen för den s.k. klimatmiljarden aviserar regeringen en satsning på hållbara städer under åren 2009–2010.

Motionerna

Socialdemokraterna motsätter sig regeringens förslag om att klimatinvesteringsstödet ska upphöra (motion MJ412 yrkande 1) och yrkar att riksdagen ska göra ett tillkännagivande om behovet av klimatinvesteringsprogram (motion Fi277 yrkande 99). Motionärerna framhåller att klimatinvesteringsprogrammet (Klimp) är ett viktigt instrument för kommuner, näringsliv och organisationer i arbetet med att gemensamt energieffektivisera, investera och ställa om till en hållbar utveckling. Vidare framhålls att programmet haft stor betydelse för det breda klimatarbete som pågår över hela landet och som gett Sverige hög trovärdighet i de internationella förhandlingarna.

Vänsterpartiet föreslår att anslaget höjs med 301 miljoner kronor i förhållande till regeringens förslag (motion MJ367) och yrkar att klimatinvesteringsprogrammet ska behållas och förstärkas (motion 449 yrkande 10) samt att regeringen bör återkomma med förslag på hur Trafik-klimp ska kunna införas i klimatinvesteringsprogrammet (motion 449 yrkande 11).

Utskottets ställningstagande

Enligt regeringens förslag ska anvisas 100 miljoner kronor mindre under anslaget än vad som anvisades i 2007 års budgetbeslut (prop. 2006/07:1, utg.omr. 20, bet. 2006/07:MJU1, rskr. 2006/07:65). Anslagsminskningen beror av att regeringen inte avser att avsätta några medel under 2008 för stöd till åtgärder för främjande av distribution av förnybara drivmedel. Anslaget ska således användas enbart för stöd enligt förordningen (2003:262) om statliga bidrag till klimatinvesteringsprogram (Klimp). Stödet till Klimp är oförändrat jämfört med vad som tidigare beräknats. Ansökningar om stöd enligt förordningen (2006:1591) om statligt stöd till åtgärder för främjande av distribution av förnybara drivmedel beräknas kunna beviljas med medel från tidigare anslagsbesparing.

Utskottet tillstyrker medelstildelningen under anslaget och avstyrker därmed motion MJ367 (v) i berörd del. Den av riksdagen beslutade ramen för utgiftsområdet (bet. 2007/08:FiU1, rskr. 2007/08:30) medger för övrigt inte att några ytterligare medel tillförs anslaget.

Regeringen aviserade redan i budgetpropositionen för 2007 att medel inte kommer att avsättas till Klimp efter 2008. Under 2009 och 2010 är avsikten att anslaget ska användas till regeringens satsning Hållbara städer. Sedan Klimp infördes 2003 har Naturvårdsverket beviljat 1,5 miljarder kronor i bidrag till 95 klimatinvesteringsprogram i kommuner, landsting och företag. Programmen omfattar för närvarande ca 720 åtgärder och en investeringsvolym på 6,6 miljarder kronor. Den 1 november 2007, då ansökningstiden för 2008 gick ut, hade 71 ansökningar om bidrag till klimatinvesteringsprogram lämnats in till Naturvårdsverket. Av regeringens resultatredovisning framgår att åtgärderna beräknas kunna minska koldioxidutsläppen med ca en miljon ton per år och energianvändningen beräknas minska med drygt en terawattimme per år. Enligt en analys som Konjunkturinstitutet genomfört skulle dock ungefär en tredjedel av bidragen kunna ha fördelats mer kostnadseffektivt och därigenom lett till något större utsläppsminskningar.

Utskottet instämmer i regeringens bedömning att stödet till klimatinvesteringsprogrammet Klimp kan fasas ut till förmån för andra investeringar eller stödsystem. Motionsförslag om fortsatta satsningar på klimatinvesteringsprogrammet bör därför lämnas utan åtgärd. Motionerna Fi277 yrkande 99 och MJ412 yrkande 1, båda (s), samt MJ449 (v) yrkandena 10–11 avstyrks.

34:11 Miljöbilspremie

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bifaller regeringens förslag att anvisa 100 miljoner kronor under anslaget. Riksdagen avslår ett motionsyrkande om att medelstillelningen under anslaget ska upphöra (v) och ett yrkande om att 200 miljoner kronor ska anvisas under anslaget (mp).

Jämför särskilda yttrandena 2 (v) och 3 (mp).

Propositionen

Anslaget används för utbetalning av bidrag för miljöbilar. Av anslaget får högst 330 000 kr användas till administration av bidraget. Regeringen har en hög ambition att koldioxidutsläpp och klimatpåverkan från transportsektorn ska minska. I dagsläget är transporter en sektor där utsläppen av koldioxid och andra miljö- och hälsofarliga ämnen ökar. I dag står personbilar för majoriteten av vägtransporternas koldioxidutsläpp. Miljöbilspremie har bidragit till en omställning där andelen miljöbilar i bilparken nu växer kraftigt. Utöver en mindre påverkan på miljö och hälsa, bidrar fler miljöbilar till att ytterligare förstärka den attitydförändring till miljöbilar som i dag skett hos många bilköpare. Med syftet att åstadkomma en förändring av bilparken som leder till minskade miljöproblem, främst när det gäller koldioxidutsläpp, har regeringen infört en subvention i form av en miljöbilspremie på 10 000 kr till privatpersoner som köper ny miljöbil. Premien gäller fr.o.m. den 1 april 2007 t.o.m. den 31 december 2009. Bestämmelser om miljöbilspremie, såsom utbetalning av bidrag och definition av ny miljöbil, regleras i förordningen (2007:380) om miljöbilspremie. Preliminär statistik över nybilsförsäljningen av miljöbilar tyder på att de medel som avsatts räcker. Regeringen följer dock utvecklingen noggrant och kommer vid behov att justera anslagsnivån.

Regeringen föreslår att 100 000 000 kr anvisas under anslaget för 2008.

Motionerna

Vänsterpartiet motsätter sig regeringens förslag till miljöbilspremie och föreslår således att anslaget minskas med 100 miljoner kronor i förhållande till regeringens förslag (motion MJ367). I motionen anges att partiet inte anser att miljöbilspremie utgör en miljömässigt kostnadseffektiv satsning då bilen ändå kan drivas med fossila bränslen och att partiet i stället prioriterar satsningar på bränslesidan.

Miljöpartiet är positivt till miljöbilspremierna och föreslår att anslaget höjs med 100 miljoner kronor i förhållande till regeringens förslag (motion MJ428 yrkande 1). Enligt partiets uppfattning bör satsningen intensifieras för att befästa marknadsetableringen och för att ge underlag för ett utbyggt distributionsnät. Premierna torde därefter kunna avvecklas.

Utskottets ställningstagande

Anslaget inrättades under våren 2007 med en medelstilldelning om 50 miljoner kronor för administration och utbetalning av bidrag till en miljöbilspremie (prop. 2006/07:100, bet. 2006/07:FiU21, rskr. 2006/07:222). Regeringens förslag nu att anslagsnivån höjs till 100 miljoner kronor för 2008. Utskottet delar regeringens bedömning och tillstyrker medelstilldelningen under anslaget. Motionerna MJ367 (v) och MJ428 (mp) yrkande 1 avstyrks i berörda delar. Den av riksdagen beslutade ramen för utgiftsområdet (bet. 2007/08:FiU1, rskr. 2007/08:30) medger för övrigt inte att några ytterligare medel tillförs anslaget.

34:12 Havsmiljö

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bifaller regeringens förslag att anvisa 100 miljoner kronor under anslaget. Riksdagen avslår ett motionsyrkande om att förstärka anslaget med 150 miljoner kronor (v) och ett yrkande om att medelstilldelningen under anslaget ska upphöra (mp). Vidare avslår riksdagen ett yrkande om fortsatt satsning på havsmiljön (s), fyra yrkanden om specifika satsningar inom havsmiljöområdet (v) och två yrkanden om stöd till enskilda projekt (s) och (m).

Jämför särskilda yttrandena 1 (s), 2 (v) och 3 (mp).

Propositionen

Anslaget används för kunskapshöjande insatser, försöksprojekt, utveckling av metoder och verktyg samt för framtagande av beslutsunderlag för att förbättra och skydda havsmiljön samt till insatser för att genomföra Östersjöns aktionsplan som tas fram av Helcom. Anslaget används även för statsbidrag till kommuner för åtgärder som minskar utsläppen från små avloppsanläggningar. Anslaget för havsmiljö rymmer satsningar såväl för att minska tillförseln av föroreningar till hav och kust som för att förbättra den ekologiska balansen i haven. Särskilt fokus ligger på insatser som ger kunskap om rätt åtgärder i havsmiljöarbetet.

Regeringen föreslår att 100 000 000 kr anvisas under anslaget för 2008.

Motionerna

Socialdemokraterna ställer sig positiva till regeringens satsning på havsmiljön men motsätter sig att finansieringen sker med medel från anslaget för biologisk mångfald (motion MJ457 yrkande 9). Även Vänsterpartiet välkomnar att regeringen satsar på havsmiljön men motsätter sig att finansieringen sker genom minskat anslag till skydd av skog. Partiet vill i stället utöka ramanslaget och föreslår i motion MJ367 en höjning med 150 miljoner kronor. Sammantaget vill partiet under en treårsperiod satsa en miljard kronor på havsmiljön. Medlen föreslås användas till att införa ett nytt havsinvesteringsprogram, (motion MJ366 yrkande 19), ekonomiskt stimulera åtgärder för minskade utsläpp och en friskare havsmiljö (yrkande 20), ekonomiskt delfinansiera mekaniska bottentvättar för minskad spridning av gifter och kemikalier i havsmiljön (yrkande 21), genomföra Naturvårdsverkets aktionsplan för havsmiljön (yrkande 22), inrätta en fond för lokala samförvaltningsprojekt samt genomföra test av syresättningsprojekt Östersjön. Syftet med det nationella havsinvesteringsprogrammet är att erbjuda kommuner och näringsliv medfinansiering för miljömässigt kostnadseffektiva investeringar som minskar utsläpp och gifter till havet. Genom programmet kan ekonomiskt stöd erbjudas för t.ex. byten till effektiv avloppsrening, restaurering och återskapande av naturliga våtmarker, musselodlingar i vattendragsmynningar samt åtgärder för att minska spridningen av giftiga kemikalier från båtbottnfärger. När det gäller genomförandet av förslagen i Naturvårdsverkets aktionsplan för havsmiljön framhåller partiet att det är av vikt att snarast införliva EG-direktivet om vissa farliga ämnen, att agera för marknadsföring av miljöanpassad båtbenzin samt att utse myndighetsansvar för öppet hav.

Miljöpartiet anser att insatser för havsmiljön ska finansieras genom anslag till Naturvårdsverket och föreslår därför att denna anslagspost upphör (motion MJ428 yrkande 1).

I motion MJ235 (m) anges att Stockholms Marina Forskningscentrum riskerar att inte kunna fortsätta sina mätningar på Östersjön då Sjöfartsverket inte längre anses sig kunna hyra ut sitt utsjöfartyg för detta ändamål. Motionären anser att tillgången till forskningsfartyg för havsmiljöforskning och miljöövervakning på Östersjön bör säkras. I motion MJ294 (s) anges att projekt för miljöövervakning såsom Fröken Alg på Öland bör ges fortsatt stöd.

Utskottets ställningstagande

Anslaget inrättades under våren 2007 med en medelstilldelning om 40 miljoner kronor att användas för miljö- och kostnadseffektiva åtgärder för havsmiljön (prop. 2006/07:100, bet. 2006/07:FiU21, rskr. 2006/07:222). Regeringen föreslår nu att anslagsnivån höjs till 100 miljoner kronor för 2008.

Det är mycket angeläget att Östersjön och Västerhavet kan säkerställas som levande hav. Utskottet ser därför mycket positivt på att regeringen inlett ett arbete för att åstadkomma en sammanhållen svensk havspolitik och att regeringen avser att lägga fram en havspolitisk proposition till riksdagen under mandatperioden. Det är också glädjande att regeringen är starkt engagerad i det internationella havsmiljöarbetet. Utskottet gör ingen annan bedömning än regeringen i fråga om medelstilldelningen under anslaget. Utskottet avstyrker därför motionerna MJ367 (v) i denna del och MJ428 (mp) yrkande 1 i denna del. Den av riksdagen beslutade ramen för utgiftsområdet (bet. 2007/08:FiU1, rskr. 2007/08:30) medger för övrigt inte att några ytterligare medel tillförs anslaget. Motion MJ457 (s) yrkande 9 om fortsatt satsning på havsmiljön är enligt utskottets uppfattning tillgodosedd genom de konkreta åtgärder och ambitioner som regeringen presenterat i budgetpropositionen. Motionen avstyrks därför i den delen.

Enligt vad utskottet erfarit avser regeringen att i det fortsatta arbetet satsa på åtgärder som enligt pågående utredningar visar sig vara de mest kostnadseffektiva för att minska övergödningen och förbättra vattenkvaliteten i haven. Utifrån nämnda kriterier och allteftersom det finansiella läget tillåter kommer således berörda myndigheter, främst Naturvårdsverket, att ges i uppdrag att genomföra föreslagna åtgärder i *Aktionsplan för havsmiljön* (Naturvårdsverket, Rapport 5563, april 2006). Såsom framgår av budgetpropositionen anser regeringen att det är viktigt att ta vara på och stimulera kreativa, kostnadseffektiva miljöåtgärder på kommunal nivå och att regeringen, inom ramen för havsmiljösatsningen, kommer att stödja kommunerna i deras arbete med att minska utsläppen från enskilda avlopp. Utskottet har också förstått att regeringen har för avsikt att undersöka både behoven och möjligheterna när det gäller att öka etableringen av musselodlingar. En viktig utgångspunkt i regeringens kommande arbete med detta anges vara Fiskeriverkets redovisning av ett tidigare regeringsuppdrag *En kretsloppsnäring för god miljö och hälsa samt ny sysselsättning i skärgården* (2004). Fiskeriverket har i denna rapport fört fram att musselodling bör ingå som verktyg för att nå miljömålen *Ingen övergödning* och *Hav i balans samt levande kust och skärgård*. När det gäller frågan om när rådets direktiv 76/464/EEG om förorening genom utsläpp av vissa farliga ämnen i gemenskapens vattenmiljö ska införlivas i svensk rätt är den rådande uppfattningen på Regeringskansliet att så redan skett. Såsom utskottet konstaterade i betänkande 2006/07:MJU11 Havsmiljöpolitik pågår för närvarande ett omfattande arbete för att finna nya former för förvaltning av haven. Enligt tilläggsdirektiv till Havsmiljöutredningen (dir. 2007:67) ska utredaren analysera innebörden av och bedöma förutsättningarna för att göra Östersjön till ett pilotområde med en gemensam internationell förvaltningsstrategi och med detta som utgångspunkt föreslå en svensk organisation för förvaltning av havsmiljön, samt föreslå en modell för planering av de svenska havsområdena.

Det kan således konstateras att en del av de önskemål som förs fram i motion MJ366 (v) om åtgärder för havsmiljön redan är tillgodosedda och att andra ligger inom ramen för regeringens vidare arbete på området. Det saknas därför anledning att tillmötesgå motionärernas önskemål om tillkännagivanden i enlighet med yrkandena 19–22 i motion MJ336 (v). Motionen avstyrks i berörda delar.

När det gäller motion MJ235 (m) om tillgången till forskningsfartyg för havsmiljöforskning och miljöövervakning på Östersjön anser utskottet att det enbart ankommer på de inblandade myndigheterna att ta ställning till frågan om finansiering i det enskilda fallet. Utskottet vill dock upplysa om att Havsmiljöutredningen, enligt tilläggsdirektiv 2007:67, senast den 30 april 2008 ska föreslå ett system för samverkan och samnyttjande av forsknings- och undersökningsfartyg samt sammanställa vilka krav som bör ställas på oceangående fartygsresurser för forsknings- och undersökningsverksamhet. I direktivet anges att en rad olika myndigheter, forskningsinstitut, universitet och andra aktörer bedriver verksamhet i hav och vid kust som kräver användning av fartyg. Utredningen ska inhämta kunskap om berörda myndigheters och andra relevanta verksamhetsutövers behov och omfattning av utsjöverksamhet. Utredningen ska vidare inventera förekomsten av fartyg i Sverige som är lämpliga för undersöknings- och forskningsverksamhet i kustvatten och på öppet hav samt bedöma nyttjandegraden hos dessa fartyg. Utredningen ska med den kunskapen som grund redovisa vilka möjligheter som finns att samordna användningen av olika typer av fartyg och vilka samordningsvinster som kan göras samt ge förslag på ett system för bättre samverkan och samnyttjande av dessa fartyg. Med det anförda avstyrks motion MJ235 (m).

Utskottet anser inte att det ankommer på riksdagen att ta ställning till om enskilda projekt ska ges fortsatt ekonomiskt stöd och avstyrker därmed motion MJ294 (s). Utskottet vill dock peka på att regeringen genom anslaget för havsmiljön avser att kraftigt förstärka miljöövervakningen till havs, att medel ska användas bl.a. för att utveckla prognos- och scenarieverktyg beträffande algblomning och att SMHI fått i uppdrag att utveckla sådana prognosmodeller.

34:13 Insatser för internationella klimatinvesteringar

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bifaller regeringens förslag att anvisa 50 miljoner kronor under anslaget. Riksdagen avslår motionsyrkanden om att öka satsningarna på Sveriges internationella klimatinvesteringsprogram och att medelstilledningen bör uppgå till 100 miljoner kronor, båda (v). Vidare bifaller riksdagen regeringens förslag till bemyndigande.

Jämför särskilda yttrandet 2 (v).

Propositionen

Anslaget används för insatser för att förbereda, genomföra, utvärdera och utveckla projekt och metoder för s.k. gemensamt genomförande och projekt rörande mekanismer för ren utveckling som bidrar till minskade klimatutsläpp och hållbar utveckling. Anslaget får också användas för utvecklingsinsatser för systemet för handel med utsläppsrätter samt till att finansiera övervakning såsom den internationella transaktionsförteckningen (ITL) som ska utföra kontroller och registerhållning av transaktioner av s.k. Kyotoenheter.

Mot bakgrund av den ambitionshöjning som regeringen syftar till på klimatpolitikens område såväl nationellt som internationellt föreslås anslagsnivån höjas till 50,1 miljoner kronor per år 2008–2010. Sverige bör vara pådrivande i det internationella klimatarbetet inom EU och FN och genom egna konkreta insatser främja globala klimatöverenskommelser bl.a. genom att stärka den internationella marknaden för utsläppsrätter och utveckla mekanismer som centrala, effektiva och trovärdiga instrument för långsiktigt framtida internationellt klimatsamarbete. En jämnare geografisk fördelning av projekt rörande mekanismer för ren utveckling är angelägen, liksom projekt i länder med kraftigt växande utsläpp. Nya multinationella initiativ kan aktualiseras.

Regeringen föreslår att 50 100 000 kr anvisas under anslaget för 2008. För att skapa goda förutsättningar för planering, upphandling och genomförande av projekt föreslås regeringen bemyndigas att under 2008 ingå ekonomiska förpliktelser som inklusive tidigare åtagande medför behov av framtida anslag på högst 72 000 000 kr under 2009–2012.

Motionerna

Av motion MJ449 yrkande 7 framgår att Vänsterpartiet vill öka satsningarna på Sveriges internationella klimatinvesteringsprogram, och i motion MJ367 föreslås att anslaget höjs med 50 miljoner kronor i förhållande till regeringens förslag. I motionerna förordas att Sverige ska börja använda sig av Kyotoprotokollets projektbaserade flexibla mekanismer Clean Deve-

lopment Mechanism (CDM) samt Joint Implementation (JI) för att uppnå ett helt nytt klimatmål som partiet vill införa, *Begränsad klimatpåverkan i andra länder*.

Utskottets ställningstagande

Åtaganden om utsläppsminskningar enligt Kyotoprotokollet kan uppfyllas antingen genom åtgärder inom det egna territoriet eller i samarbete med andra länder. Det gränsöverskridande samarbetet regleras genom tre s.k. flexibla mekanismer, nämligen utsläppshandel, gemensamt genomförande (Joint Implementation, JI) och mekanismen för ren utveckling (Clean Development Mechanism, CDM). Genom handel med utsläppsrätter kan ett land som minskat sina utsläpp mer än det åtagit sig sälja utsläppsrätter till ett land som har svårt att klara sitt mål. De två projektbaserade mekanismerna innebär att ett industriland som genomför åtgärder i ett annat industriland respektive i ett utvecklingsland får tillgodoräkna sig utsläppsminskningarna från dessa projekt.

Medel för att genomföra Kyotoprotokollets projektbaserade flexibla mekanismer har tidigare anslagits under utgiftsområde 21 Energi. I enlighet med riksdagens beslut (prop. 2006/07:1 utg.omr. 21, bet. 2006/07:NU3, rskr. 2006/07:78) anvisades 18,1 miljoner kronor på anslag 35:6 *Energipolitiskt motiverade internationella klimatinsatser* för 2007. Regeringen föreslår nu att medelstilledningen ska höjas till 50,1 miljoner kronor för 2008.

I anledning av att motionärerna vill höja anslaget för att kunna uppnå ett tilltänkt nytt klimatmål *Begränsad miljöpåverkan i andra länder* vill utskottet påminna om att nästa fördjupade utvärdering av miljö kvalitetsmålen kommer att lämnas till riksdagen under våren 2009 och att riksdagen då kommer att ta ställning till nya eller ändrade miljö kvalitetsmål.

Utskottet tillstyrker regeringens förslag till medelstilledning och avstyrker därmed motionerna MJ367 (v) i denna del och MJ449 (v) yrkande 7. Den av riksdagen beslutade ramen för utgiftsområdet (bet. 2007/08:FiU1, rskr. 2007/08:30) medger för övrigt inte att några ytterligare medel tillförs anslaget. Regeringens förslag till bemyndigande tillstyrks.

34:14 Internationellt miljö- och kärnsäkerhetssamarbete med Ryssland

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bifaller regeringens förslag att anvisa 60 miljoner kronor under anslaget. Även regeringens förslag till bemyndigande bifalls.

26:1 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Förvaltningskostnader

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bifaller regeringens förslag att anvisa 44 miljoner kronor under anslaget.

26:2 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bifaller regeringens förslag att anvisa 403 miljoner kronor under anslaget. Riksdagen avslår ett motionsyrkande om att höja anslaget med 60 miljoner kronor och ett yrkande om att inrätta ett klimatsekretariat, båda (v). Riksdagen bifaller regeringens förslag till bemyndigande.

Jämför särskilda yttrandet 2 (v).

Propositionen

Forskningsrådets viktigaste ansvarsområden är miljöforskning, forskning om de areella näringarna, forskning om samhällsbyggande samt forskning till stöd för en ekologiskt hållbar utveckling. Anslaget används för stöd till forskning och forskningsinformation inom områdena miljö och samhällsbyggande samt projektrelaterade kostnader i anslutning till sådan forskning såsom utvärderingar, beredningsarbete, konferenser, vissa resor och seminarier samt informationssatsningar.

En långsiktig satsning på forskning är av avgörande betydelse för att nå de internationella målen från toppmötet i Johannesburg om en hållbar samhällsutveckling samt de nationella miljökvalitetsmålen. Formas finansiering av forskning bidrar aktivt till att dessa mål kan nås. Regeringen föreslår att 402 904 000 kr anvisas under anslaget för 2008. För att underlätta planering, upphandling och genomförande av forskningsprojekt föreslås regeringen bemyndigas att under år 2008 ingå ekonomiska förpliktelser som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 350 000 000 kr för 2009, högst 235 000 000 kr för 2010 och högst 235 000 000 kr för 2011–2013.

Motionerna

Vänsterpartiet föreslår att anslaget höjs med 60 miljoner kronor i förhållande till regeringens förslag (motion MJ367) till förmån för inrättande av ett nytt klimatsekretariat för samordning av den svenska klimatforskningen samt utökade satsningar på klimatforskning. I motion MJ449 yrkande 14 anförs att ett nytt klimatsekretariat för klimatforskning bör inrättas.

Utskottets ställningstagande

I Klimat- och sårbarhetsutredningens slutbetänkande *Sverige inför klimatförändringarna – hot och möjligheter* (SOU 2007:60) föreslås att ett nytt institut för klimatforskning och anpassning ska inrättas. Betänkandet remissbereds fram till den 21 januari 2008. Riksdagen bör inte föregripa regeringens behandling av betänkandet. Utskottet anser därför att motion MJ449 (v) yrkande 14 bör lämnas utan vidare åtgärd. I fråga om medelstillelningen under anslaget gör utskottet ingen annan bedömning än regeringen och avstyrker därmed motion MJ367 (v) i denna del. Den av riksdagen beslutade ramen för utgiftsområdet (bet. 2007/08:FiU1, rskr. 2007/08:30) medger för övrigt inte att några ytterligare medel tillförs anslaget. Regeringens förslag till bemyndigande tillstyrks.

Genetiskt modifierade organismer

Utskottets förslag i korthet

Med bifall till Riksrevisionens styrelses framställning 2006/07: RRS23, punkterna 1 och 2, ger riksdagen som sin mening till känna att regeringen bör tydliggöra och komplettera regelsystemen för genmodifierade organismer i foder, livsmedel och industriråvaror samt se till att myndigheterna följer gällande regler för etiska bedömningar och riskbedömningar vid prövning av GMO-ärenden. Riksdagen avslår Riksrevisionens styrelses framställning i övrigt samt 15 motionsyrkanden om genetiskt modifierade organismer, samtliga (v).

Jämför reservationerna 6 (v, mp), 7 (v) och 8 (v, mp).

Riksrevisionens styrelses framställning angående genetiskt modifierade organismer i foder, livsmedel och industriråvaror

Bakgrund

Riksrevisionen har granskat den statliga hanteringen av frågor rörande genetiskt modifierade organismer (GMO) i foder, livsmedel och industriråvaror. Resultatet av granskningen har redovisats i rapporten *Genetiskt modifierade organismer – det möjliga och det rimliga* (RiR 2006:31). Enligt

Riksrevisionen väcker gentekniken både oro och förväntan från allmänhetens sida. På det område som granskningen avser – GMO i djurfoder, livsmedel och industriråvaror – överväger farhågorna. Även om någon storskalig odling av GMO-grödor ännu inte kommit i gång i Sverige är Riksrevisionens bedömning att GMO-frågorna kan väntas få ökad betydelse för de ansvariga myndigheterna i landet.

Riksrevisionens granskning visar att myndigheternas prövning av GMO-tillämpningar i foder, livsmedel och industriråvaror inte är så bred och ingående som regelverket kräver. I de ärenden som granskats har myndigheterna inte fört några utvecklade resonemang kring etiska frågor eller verksamhetens bidrag till samhällsnyttan. Myndigheternas etiska bedömning är svårbegriplig och outvecklad. Det finns också brister i Jordbruksverkets riskbedömning i andra avseenden. Därtill kommer att själva regelverket är ofullständigt och oklart i flera avseenden. Bland annat saknas regler för samexistens mellan olika slag av grödor – konventionella, ekologiska och genmodifierade. Frågor om samexistens och härtill hörande frågor om miljöansvar, skadestånd och återställande av GMO-förorenad mark omfattas inte helt av EG-rätten, vilket betyder att regelsystemet måste kompletteras av de enskilda medlemsstaterna. Ett svenskt lagstiftningsarbete pågår sedan flera år tillbaka, men har ännu inte resulterat i lagstiftning. En annan lagstiftningsfråga som inte är klarlagd är om miljöbalkens bestämmelser om tidigt samråd även ska gälla för genteknisk verksamhet. Granskningen tyder också på att det finns behov av att förbättra regeringens information till riksdagen samt myndigheternas information till allmänheten rörande de GMO-frågor som granskningen avsett. Riksrevisionen anser visserligen inte att myndigheternas information i dag kan bedömas som bristfällig, men pekar samtidigt på att det inte finns någon samlad offentlig kanal för att hantera frågor från allmänheten och tillhandahålla fördjupad information om GMO-frågor.

Styrelsens överväganden

Styrelsen betonar vikten av att gentekniken tillämpas på ett väl kontrollerat och långsiktigt ansvarsfullt sätt för att undgå reella skadeverkningar av olika slag men även för att undvika oro som kan hindra önskvärda tillämpningar av GMO-tekniken. Detta kräver att regelsystemen är väl genomtänkta i alla led och att de tillämpas strikt. Därtill krävs att informationen på området är öppen, väl strukturerad och lättillgänglig.

Styrelsen anser att regeringen bör se till att myndigheterna utför sin prövning av GMO-ärenden rörande foder, livsmedel och industriråvaror i enlighet med gällande regler för etiska bedömningar och riskbedömningar varvid en tydlig praxis för redovisning av sådana bedömningar kan behöva utvecklas. Vidare anser styrelsen att regeringen bör tydliggöra och komplettera regelsystemen på området, såväl miljöbalkens bestämmelser om samråd som regler om samexistens, miljöansvar, skadestånd och återställande av GMO-förorenad mark. Styrelsen anser också att regeringen bör för-

bättra sin rapportering till riksdagen samt ta initiativ till att förbättra informationen till allmänheten om GMO-tillämpningar i naturen. Riksdagen föreslås ge regeringen detta till känna.

Motionerna

I motion 2006/07: MJ2 anförs att Vänsterpartiet, med anledning av de allvarliga brister som framkommer i Riksrevisionens granskning, stöder de förslag till beslut som Riksrevisionens styrelse för fram och yrkar att regeringen snarast ska återkomma till riksdagen med en tidsplan över hur bristerna i granskningen ska åtgärdas (yrkande 1). Vidare konstateras att styrelsens förslag till riksdagen inte är tillräckliga för att åtgärda de allvarliga brister som framkommer i Riksrevisionens granskning. I motionen yrkas därför att regeringen ska verka för att utveckla metoder för hur miljöbalkens och EG-rättens krav på riskbedömning inför all prövning av GMO-användning ska tillgodoses samt hur avvägningar mellan olika hänsyn ska redovisas på ett tydligt och enhetligt sätt (yrkande 2) samt att regeringen snarast ska förtydliga miljöbalken till att göra gällande att bestämmelserna om krav på tidigt samråd ska gälla för genteknisk verksamhet (yrkande 3). Vidare yrkas att man ska avvakta med nya tillstånd för avsiktligt utsätande av nya GMO:er (yrkande 4) till dess den etiska bedömningen, riskbedömningen och samrådstillämpningen utvecklats i linje med vad som anförs i Riksrevisionens rapport. Motionärerna anser även att det finns anledning att förbättra organisationen och beslutsstrukturen kring frågor om GMO. De anförs att den rådande ordningen, där sektorsmyndigheter ansvarar inom sina områden, kan bidra till att riskbedömningar och avvägningar som går över sektorsgränserna får en underordnad roll. Regeringen bör därför utreda förutsättningarna för att under Naturvårdsverket inrätta en ny organisation för tillståndsgivning av GMO (yrkande 5). Likalydande yrkanden framförs även i motion 2007/08: MJ425 (v) yrkandena 5–9. Där tas även upp den kritik som Riksrevisionen riktat mot att det inte lämnats några förslag på GMO-området till riksdagen. Riksdagen föreslås ge regeringen till känna att regeringen i en demokratisk process ska ge riksdagen möjlighet att ta ställning i grundläggande GMO-frågor (yrkande 10).

I motion 2007/08: MJ425 (v) framförs även fyra yrkanden som berör GMO-frågor av mer allmän karaktär. Yrkandena innebär att allmänhetens berättigade oro ska överordnas handelsintressen och att regeringen därför ska verka för att EU ska vara en GMO-fri zon (yrkande 1), att det ska införas ett nationellt förbud mot de genetiskt modifierade organismer som innebär risker för miljö samt djurs och människors hälsa (yrkande 2) samt att det ska införas en märkning av alla produkter där GMO ingår i livsmedelskedjan (yrkande 3). Slutligen anförs att regeringen ska verka för att inom EU förlänga tidsgränsen för forskning och uppföljning av effekter av nya GMO (yrkande 4). Som motivering till det senare yrkandet anförs att mer grundforskning, där effekterna vad gäller miljö och hälsa följs upp

och utvärderas i ett långsiktigt perspektiv, måste bli praxis innan GMO kan släppas ut på marknaden. Motionärerna anger att GMO som endast testats i två år kan släppas ut på marknaden enligt EU:s lagstiftning (Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/18/EG av den 12 mars 2001 om avsiktlig utsättning av genetiskt modifierade organismer i miljön och om upphävande av rådets direktiv) trots att långsiktiga forskningsstudier visat att hälsoeffekterna av GMO kan öka med tiden. Tidsgränsen i EU:s lagstiftning bör därför förlängas till minst 15 år.

Utskottets ställningstagande

Riksrevisionens styrelses framställning m.m.

Det är enligt utskottets mening beklagligt att myndigheternas tillämpning av det nuvarande regelverket kring avsiktlig utsättning av GMO har visat sig vara bristfällig. Såsom Riksrevisionens styrelse pekat på kan det förhållandet att ansvaret för GMO-frågor är uppdelat på ett stort antal sektorsmyndigheter medföra att de särskilda sektorsfrågorna ges en alltför stor roll, medan sektorsövergripande frågor som riskbedömningar och etiska överväganden får en underordnad roll. Med hänsyn till den myndighetsstruktur som finns på området är det särskilt viktigt att regeringen agerar för att styra myndigheternas verksamhet. Utskottet tillstyrker därför Riksrevisionens styrelses förslag under punkt 1 och förordar att riksdagen tillkännager som sin mening att regeringen bör se till att myndigheterna utför sin prövning av GMO-ärenden rörande foder, livsmedel och industriråvaror i enlighet med gällande regler för etiska bedömningar och riskbedömningar.

Såsom Riksrevisionens styrelse framhåller kan bristen på tydliga regler orsaka osäkerhet hos berörda parter och göra det svårare att utnyttja genteknikens möjligheter. Utskottet, som kan konstatera att flera av problemen har varit kända sedan länge, delar Riksrevisionens styrelses bedömning att riksdagen nu bör agera i frågan. Utskottet tillstyrker därför Riksrevisionens styrelses förslag även i denna del och förordar att riksdagen tillkännager som sin mening att regeringen bör tydliggöra och komplettera regelsystemen på detta område. Som framgår ovan gäller det dels miljöbalkens bestämmelser om samråd, dels regler om samexistens, miljöansvar, skadestånd och återställande av GMO-förorenad mark.

Riksrevisionens styrelse tar i framställningen även upp att regeringens rapportering till riksdagen bör förbättras. Styrelsen framhåller att svårigheten att få sammanhängande information om GMO till följd av den splittade myndighetsstrukturen på GMO-området motiverar en samlande insats från regeringens sida, t.ex. genom en skrivelse om GMO-frågor minst en gång per mandatperiod. Utskottet anser att det är väsentligt att riksdagen ges tydlig och återkommande information från regeringens sida som är anpassad efter riksdagens behov. I fråga om aktuella GMO-ärenden på EU-nivå informeras utskottet regelbundet inför kommande ministerrådsmöten i jordbruksrådet och miljörådet. Utskottet har dessutom möjlighet att begära

överläggning. Även information om nationella åtgärder lämnas vid behov under hand. Utskottet förutsätter att regeringen framöver redovisar GMO-frågorna på ett utförligt sätt och anser det inte nödvändigt att riksdagen agerar vidare i denna fråga. Utskottet föreslår därför att riksdagen lämnar Riksrevisionens styrelses framställning under punkt 3 utan bifall. Därmed avstyrker utskottet motion 2007/08:MJ425 (v) yrkande 10.

Riksrevisionen lyfter i sin granskning upp det förhållandet att det inte finns någon samlad offentlig kanal för att hantera frågor från allmänheten och tillhandahålla fördjupad information om GMO-frågor. Riksrevisionens styrelse anser därför att regeringen bör ta initiativ till att förbättra informationen till allmänheten. Enligt vad utskottet erfarit har Statens jordbruksverk nyligen påbörjat ett treårigt projekt med avseende på att förstärka verkets information om GMO-frågor till allmänheten. Inom ramen för projektet har bl.a. publicerats en skrift *GMO i Sverige, EU och världen* i avsikt att sprida kunskap om GMO. Även inom Naturvårdverket pågår ett arbete med att informera om resultaten från det regeringsuppdrag som verket nyligen genomfört tillsammans med Jordbruksverket om hur odling av genetiskt modifierade grödor med introducerad herbicidtolerans påverkar vissa av miljö kvalitetsmålen. Gentekniknämnden, som har i uppdrag att bevaka genteknikens utveckling och rapportera till regeringen, anordnar två konferenser inom ämnet per år och publicerar information på sin hemsida.

Utskottet anser inte att det finns tillräckliga skäl för riksdagen att begära att regeringen ska ta initiativ till att förbättra informationen till allmänheten utan föreslår att riksdagen lämnar Riksrevisionens styrelses framställning under punkt 4 utan bifall.

Övriga förslag

Mot bakgrund av utskottets förslag till riksdagsbeslut i anledning av Riksrevisionens styrelses framställning anser utskottet inte att det finns anledning för riksdagen att agera med anledning av motionerna 2006/07:MJ2 yrkandena 1–3 samt 2007/08:MJ425 yrkandena 5–7. Motionerna avstyrks i berörda delar.

EG:s rättsakter inom livsmedelsområdet, också i den del de berör området för genteknik, är till övervägande del totalharmoniserade, vilket innebär att det inte är tillåtet för ett medlemsland att ha vare sig strängare eller mer liberala bestämmelser. Den svenska lagstiftningen om avsiktlig utsättning av genetiskt modifierade organismer i miljön baseras på Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/18/EG av den 12 mars 2001 om avsiktlig utsättning av genetiskt modifierade organismer i miljön och om upphävande av rådets direktiv 90/220/EEG (utsättningsdirektivet). En person eller ett företag som vill genomföra en avsiktlig utsättning, dvs. fältförsök, av GMO måste ha tillstånd. Beslutet fattas av den behöriga myndigheten i det land där utsättningen avses ske. En ansökan enligt utsättningsdirektivet ska prövas av den behöriga myndigheten och beslut fattas inom 120 dagar.

Förslaget i motionerna 2006/07:MJ2 yrkande 4 och 2007/08:MJ425 yrkande 8 att avvakta med nya tillstånd för avsiktligt utsättande av nya GMO:er är således inte möjligt att tillmötesgå med hänsyn till de regler Sverige förbundit sig att följa i och med inträdandet i Europeiska unionen. Motionerna avstyrks i berörda delar.

Riksrevisionen konstaterar i sin rapport att den svenska organisationen för GMO-frågor i stort är ändamålsenlig. Utskottet anser inte att det finns skäl för riksdagen att begära att förutsättningarna för att inrätta en ny organisation för tillståndsgivning av GMO ska utredas, såsom föreslås i motionerna 2006/07:MJ2 yrkande 5 och 2007/08:MJ425 yrkande 9. Motionerna avstyrks därför i berörda delar.

Beträffande förslagen i motion 2007/08:MJ425 yrkandena 1 och 2 att regeringen ska verka för att EU ska vara en GMO-fri zon och att det ska införas ett nationellt förbud mot de genetiskt modifierade organismer som innebär risker för miljö samt djurs och människors hälsa, vill utskottet påminna om vad utskottet anförde under våren 2007 då samma frågor behandlades av utskottet och avslogs av riksdagen (bet. 2006/07:MJU12, prot. 2006/07:108). Utskottet hänvisade då till att det inte är tillåtet för ett medlemsland att ha vare sig strängare eller liberalare bestämmelser på GMO-området men att varje medlemsstat kan påverka frågan om godkännande av en specifik GMO. Regeringen och behöriga svenska myndigheter har att tillämpa den s.k. försiktighetsprincipen vid bedömningen av eventuella tillstånd, och Sverige iakttar av tradition en stor restriktivitet vid bedömningen av GMO. Endast GMO som är säkra för miljön och människors hälsa får finnas på marknaden. Utskottets tidigare redovisade mening kvarstår varför motion 2007/08:MJ425 yrkandena 1 och 2 avstyrks.

Frågan om märkning av kött och charkuteriprodukter från djur som fötts upp på genmodifierat foder, som tas upp i motion 2007/08:MJ425 yrkande 3, är mycket komplicerad. Utskottet vill först klargöra att alla genmodifierade organismer och genetiskt modifierade produkter ska märkas enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1830/2003 av den 22 september 2003 om spårbarhet och märkning av genetiskt modifierade organismer och spårbarhet av livsmedel och foderprodukter som är framställda av genetiskt modifierade organismer och om ändring av direktiv 2001/18/EG. Syftet är att dokumentation om den genetiska modifieringen ska följa en GMO från utsäde, genom skörd till livsmedels- och foderråvara och slutligen till färdig produkt i konsumtionsledet. En kött- och mejeriprodukt som inte innehåller GMO men som härstammar från ett djur som fötts upp på GMO-foder faller dock utanför märkningslagstiftningen eftersom foder inte är en egentlig ingrediens i de resulterande produkterna. Märkningskrav av kött- och mejeriprodukter bedöms medföra en rad långtgående och oönskade konsekvenser. Det skulle t.ex. bli mycket svårt att kontrollera att genteknikmärkning av animalieprodukter följs i alla led i produktionskedjan. Enligt Livsmedelsverket kan krav om genteknikmärkning av animalieprodukter därför aldrig garantera konsumenten en tillförlitlig märkning.

vilket skulle undergräva förtroendet för märkningen i konsumentledet. Särhållning av djur, slaktkroppar och produkter skulle innebära en fördring av produktionen, i vissa fall även en belastning för miljön i och med dubbla transporter, ytterligare behov av förpackningar etc. Till detta kommer att foder som är garanterat fritt från genmodifierade råvaror börjar bli en bristvara och att priset ökar stadigt. I denna fråga måste konsumenternas rätt att göra informerade val vägas mot att märkningen kan bli vilseledande för konsumenterna och dyr för producenterna. Dessutom kan ett märkningskrav skapa förväntningar som inte kan uppfyllas. De producenter som lyckas med produktion utan att använda sig av foder med genmodifierade råvaror har alltid en möjlighet att märka sina produkter. Ekologisk märkning från t.ex. organisationerna Krav och Smak innebär att varorna är GMO-fria. Utskottet anser således inte att riksdagen bör agera för att införa krav på märkning av kött- och mejeriprodukter i enlighet med motionärernas önskemål varför motion 2007/08: MJ425 yrkande 3 avstyrks.

Såvitt utskottet inhämtat torde det inte finnas några bestämmelser på EU-nivå om hur länge tester av GMO ska pågå innan de kan godkännas. Kommissionen har skrivit en vägledning (2002/623/EG) för att komplettera bilaga II i direktiv 2001/18/EG (utsättningsdirektivet) om miljöriskbedömning. Vägledningen innehåller inte heller några tidsgränser för hur länge en GMO ska testas innan den kan ges ett godkännande. I de fall korta testtider tillämpats inom EU har generellt sett ytterligare erfarenheter erhållits från tester genomförda i andra länder. Med det anförda avstyrks motion 2007/08: MJ425 yrkande 4.

Sammanfattningsvis avstyrks motionerna 2006/07MJ2 och 2007/08: MJ425, båda (v), i dess helhet.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Klimatmärkning, punkt 4 (s)

av Anders Ygeman (s), Carina Ohlsson (s), Bo Bernhardsson (s), Ann-Kristine Johansson (s), Jan-Olof Larsson (s) och Aleksander Gabelic (s).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2007/08:Fi277 yrkande 101, 2007/08:MJ327, 2007/08:MJ412 yrkande 3 och 2007/08:MJ456 yrkande 6 och avslår motion 2007/08:MJ318.

Ställningstagande

Vi vill skapa möjligheter för dem som i sin roll som konsumenter vill göra något åt klimatproblemen. För att alla som vill ska kunna ta ansvar i sin egen vardag behövs bättre verktyg. Vi vill i samarbete med livsmedelsbranschen, energibranschen och företrädare för transportsektorn och bostadssektorn utarbeta en klimatmärkning som ger konsumenterna möjligheten att välja miljövänligt och klimatsmart och därigenom minska sin egen klimatpåverkan. De etiska aspekterna på livsmedlen blir allt viktigare för konsumenterna. Många vill veta att maten de äter kommer från djur som inte har fått lida. Många vill veta att djuret har levt i en miljö som tillgodosett biologiska förutsättningar och naturligt beteende, att djuret har fått föder av god kvalitet utan onödiga tillsatser och att djurtransporterna har skett under drägliga förhållanden. Svenska lantbrukare har tagit fasta på dessa krav och ett svenskt mervärde har skapats. Vi socialdemokrater vill vidareutveckla detta mervärde genom att ytterligare satsa på småskalig, närproducerad och ekologisk mat. Livsmedlen ska också kunna märkas på sådant sätt att konsumenten tydligt ser vad han eller hon betalar för. Det gäller varans ursprung, transport, förädling och energiåtgång. I satsningen bör också ingå att stat, landsting och kommuner köper in närproducerade och ekologiska livsmedel som tagits fram med god omsorg om djuren. Den miljöinriktade offentliga upphandlingen blir ett viktigt verktyg för klimatmärkningen.

2. Klimatmärkning, punkt 4 (mp)

av Tina Ehn (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2007/08: MJ318 och avslår motionerna 2007/08: Fi277 yrkande 101, 2007/08: MJ327, 2007/08: MJ412 yrkande 3 och 2007/08: MJ456 yrkande 6.

Ställningstagande

Det är av stort värde att alla varor har en ursprungsmärkning, men eftersom livsmedelsråvarorna ofta åker långa vägar innan de når affären så behöver klimatintresserade konsumenter också veta om det klimatvänligaste transportslaget har valts. Hittills har diskussionen i Sverige främst handlat om att låta Krav eller någon annan ta fram förslag till klimatmärkning. Men de flesta aktörer på marknaden är påverkade av vems intressen man ska bevaka. I Danmark har staten skött certifieringen, och en stor andel av de danska konsumenterna känner till och väljer det som är märkt med symbolen för ”statsökologiskt”. I Sverige behöver nu staten ta ansvar för att det tas fram en märkning som redskap för dem som vill handla klimatsmart. I stället för att låta olika branscher och intresseorganisationer tvista och bevaka sina revir behövs en märkning som utgår från konsumenternas perspektiv. En transportmärkning täcker inte hela klimatpåverkan, men kan vara ett väsentligt bidrag bland de åtgärder som behövs för att nå klimatmålen.

3. Satsning på klimatåtgärder, punkt 5 (v)

av Wiwi-Anne Johansson (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2007/08: MJ449 yrkande 9.

Ställningstagande

Vänsterpartiet har som mål att satsa motsvarande 1 % av BNP på klimatåtgärder till 2010. Det skulle vara den ambitionshöjning som klimatfrågan kräver och förtjänar. Åtgärderna ska syfta till att minska utsläppen av växthusgaser samt minska klimatförändringarnas effekter i såväl Sverige som utomlands. Självklart ska kärnkraft inte ingå i åtgärderna. Enligt Sternrap-

porten (Stern Review – The Economics of Climate Change, 2006) krävs åtgärder motsvarande ca 1 % av den globala bruttonationalprodukten för att undvika de värsta konsekvenserna av klimatförändringarna. Om världens länder däremot inte agerar kan kostnaderna för klimatförändringarna uppgå till 5–20 % av bruttonationalprodukten. Jag anser därför att staten bör satsa motsvarande 1 % av bruttonationalprodukten på klimatåtgärder i sin statsbudget som ett slags klimatförsäkring för framtiden.

4. Framtida klimatinvesteringsprogram, punkt 6 (s)

av Anders Ygeman (s), Carina Ohlsson (s), Bo Bernhardsson (s), Ann-Kristine Johansson (s), Jan-Olof Larsson (s) och Aleksander Gabelic (s).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2007/08:Fi277 yrkande 99 och 2007/08:MJ412 yrkande 1 och avslår motion 2007/08: MJ449 yrkandena 10 och 11.

Ställningstagande

Vi ser med oro på regeringens ovilja till en aktiv energi- och klimatpolitik och negativa inställning till nationella åtgärder. Trots att kunskap och konkreta förslag inte saknas präglas regeringens energi- och klimatpolitik av passivitet och en övertro på marknadens förmåga. Den borgerliga energikompromissen har därmed visat sig bli just det som många fruktade: en kompromiss som lamslagit i stället för att ge långsiktiga förutsättningar. Regeringens politik präglas av nedskärningar och otydliga besked. Klimatinvesteringsprogrammet (Klimp) läggs ned av regeringen. Klimpen är ett viktigt instrument för kommuner, näringsliv och organisationer att gemensamt energieffektivisera, investera och ställa om till en hållbar utveckling. Programmen har haft stor betydelse för det breda klimatarbete som pågår över hela landet och som gett Sverige hög trovärdighet i de internationella förhandlingarna. Vi anser därför att klimatinvesteringsprogrammet bör fortsätta även efter 2008.

5. Framtida klimatinvesteringsprogram, punkt 6 (v)

av Wiwi-Anne Johansson (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2007/08:MJ449 yrkandena 10 och 11 samt avslår motionerna 2007/08:Fi277 yrkande 99 och 2007/08:MJ412 yrkande 1.

Ställningstagande

Jag motsätter mig starkt regeringens beslut att avveckla Klimatinvesteringsprogrammet (Klimp), som en gång initierades av Vänsterpartiet för att minska de svenska utsläppen av växthusgaser. Enligt Naturvårdsverkets utvärdering leder Klimp till stora minskningar av utsläppen av växthusgaser och till miljöförbättringar inom ramen för flera av de 16 nationella miljö kvalitetsmålen. Årets bidrag till klimatinvesteringar beräknas ge dubbelt så stor klimatnytta per bidragskrona jämfört med när systemet infördes 2003. Klimatinvesteringsprogrammet bör därför behållas och förstärkas. En särskild Trafik-klimp bör dessutom införas i programmet, med riktade och kraftiga miljö satsningar inom transportsektorn. Dessa medel kan sedan användas på lokal nivå till exempelvis förnybara drivmedel, kollektivtrafik, ändrad trafikplanering, cykelvägar samt som stöd för konvertering från bensin/diesel till etanol och biogas.

6. Rapportering till riksdagen m.m., punkt 8 (v, mp)

av Wiwi-Anne Johansson (v) och Tina Ehn (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om

- a) att regeringen förbättrar sin rapportering till riksdagen när det gäller GMO-tillämpningar i naturen samt
- b) att regeringen tar initiativ till att förbättra informationen till allmänheten om GMO-tillämpningar i naturen. Därmed bifaller riksdagen framställning 2006/07:RRS23 punkterna 3 och 4 samt motion 2007/08:MJ425 yrkande 10.

Ställningstagande

Vi stöder med anledning av de allvarliga brister som framkommer i Riksrevisionens granskning de förslag till åtgärder som Riksrevisionens styrelse framför. Den förra regeringen drev en onyanserat positiv politik gällande GMO, där samarbetspartierna hade begränsad möjlighet att påverka den politiska riktningen mot en mer strikt och ansvarsfull politik enligt försiktighetsprincipen. Riksrevisionen riktar nu kritik mot att några förslag inte lämnats till riksdagen inom GMO-området trots att flera av de problem som har framkommit i granskningen har varit kända sedan länge. Riksrevisionen konstaterar att riksdagen därmed inte fått möjlighet att ta ställning i

vissa grundläggande GMO-frågor. Vi anser att detta måste förändras och ställer oss därför bakom Riksrevisionens styrelses förslag att regeringen ska förbättra sin rapportering till riksdagen. Vi anser även att regeringen bör ta initiativ till att förbättra informationen till allmänheten om GMO-tillämpningar i naturen.

7. Hanteringen av GMO, punkt 9 (v)

av Wiwi-Anne Johansson (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2006/07: MJ2 yrkandena 1–4 och 2007/08: MJ425 yrkandena 1, 2 och 5–8.

Ställningstagande

Jag stöder med anledning av de allvarliga brister som framkommer i Riksrevisionens granskning de förslag till beslut som Riksrevisionens styrelse för fram. Mot bakgrund av kritikens allvar bör regeringen till riksdagen snarast presentera en tidsplan för hur bristerna i granskningen ska åtgärdas. Styrelsens förslag till riksdagen är emellertid inte tillräckliga för att åtgärda de allvarliga brister som framkommer i granskningen. För att upprätthålla ett teknikvänligt samhällsklimat krävs att allmänheten har förtroende för myndigheternas arbete till skydd för människors och djurs hälsa och för miljön. Det krävs att samhällets kontroll och riskhantering är tillräcklig och att informationen kring de överväganden som görs är tillgänglig. Det är därför av central betydelse att regeringen snarast verkar för att metoder utvecklas för hur miljöbalkens och EG-rättens krav på riskbedömning inför all prövning av GMO-användning ska tillgodoses samt hur avvägningar mellan olika hänsyn ska redovisas på ett tydligt och enhetligt sätt. Det är viktigt att miljöbalken förtydligas till att göra gällande att bestämmelserna om krav på tidigt samråd gäller för genteknisk verksamhet. Regeringen bör snarast reda ut de oklarheter som råder gällande tillämpligheten på GMO-området beträffande bestämmelserna i 6 kap. miljöbalken om tidigt samråd. Det är mot bakgrund av vad som framkommit i granskningen rimligt att avvakta med nya tillstånd för avsiktligt utsätande av nya GMO-grödor tills den etiska bedömningen, riskbedömningen och samrådstillämpningen utvecklats i linje med vad som anförs i Riksrevisionens rapport. Det är rimligt även med hänvisning till försiktighetsprincipen då heller ingen oberoende vetenskaplig forskning kan påvisa att den biologiska mångfalden och ekosystemen inte drabbas negativt vid oavsiktlig spridning av GMO i naturen.

Undersökning efter undersökning som gjorts hos befolkningarna i både Sverige och EU:s övriga medlemsländer har visat på ett klart motstånd mot GMO, främst i livsmedel. I stället för att acceptera konsumenters och producenters inställning pågår en stark lobbying från industrin att övertyga konsumenter och producenter om att riskerna med GMO är minimala. EU upphävde under år 2000 på inverkan av dessa starka ekonomiska intressen det moratorium för GMO som legat fast i unionen. Trots detta är motståndet fortfarande massivt. Att medborgarnas åsikter i frågan inte beaktas är allvarligt från demokratisk synpunkt. Jag anser att EU ska vara en GMO-fri zon och att regeringen ska verka för att så kan ske.

Det är en rättighet som konsument att veta att en vara är fri från GMO. Ekologiskt certifierade produkters totala renhet från GMO måste därför värnas. Jag anser att det bör införas ett nationellt förbud mot de genetiskt modifierade organismer som innebär risker för miljö samt djurs och människors hälsa.

8. Ställningstaganden kring GMO, punkt 10 (v, mp)

av Wiwi-Anne Johansson (v) och Tina Ehn (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2006/07:MJ2 yrkande 5 och 2007/08:MJ425 yrkandena 3, 4 och 9.

Ställningstagande

Mot bakgrund av den kritik som Riksrevisionen riktat mot Jordbruksverkets hantering av GMO-relaterade risker anser vi att det är hög tid att en helt ny organisation byggs upp för framtida tillståndsgivning av samtliga GMO-ansökningar. Den rådande ordningen där sektorsmyndigheter ansvarar inom sina områden har fördelar men kan också bidra till att riskbedömningar och avvägningar som går över sektorsgränserna får en underordnad roll. Vi anser att det under Naturvårdsverket ska skapas en ny organisation för beredning av framtida tillstånd rörande GMO. Till organisationen bör Gentekniknämnden och övriga berörda myndigheter, miljöorganisationer och eventuellt andra intressenter beredas representativa platser – i likhet med hur de djurförsöksetiska nämnderna är uppbyggda. Den nya organisationen ska utgöra en förstärkt och samordnad hantering av GMO-relaterade frågor. I enlighet med Naturvårdsverkets utökade ansvar ska även verkets budget förstärkas.

Konsumenter ska kunna veta att animalieprodukter som kött, mjölk och ägg inte är producerade med GMO. Den här rätten förnekas allmänheten i dag på grund av ekonomiska intressen trots att 93 % av de svenska konsu-

menterna i en undersökning säger att de vill att köttet ska märkas på ett sådant sätt att det framgår om djuren fått genmodifierat foder. Vi anser att det är av vikt att införa en märkning av alla produkter där GMO ingår i livsmedelskedjan.

Enligt Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/18/EG av den 12 mars 2001 om avsiktlig utsättning av genetiskt modifierade organismer i miljön kan GMO släppas ut på marknaden trots att det endast testats i två år. Vi anser att mer grundforskning, där effekterna vad gäller miljö och hälsa följs upp och utvärderas i ett långsiktigt perspektiv, måste bli praxis innan GMO kan släppas ut på marknaden. Forskare som bedrivit långsiktiga forskningsstudier har kunnat visa att hälsoeffekterna av GMO kan öka med tiden. I Kanada har forskare kunnat påvisa att fertiliteten skadats hos människor som hanterat GMO-utsädet Roundup då exponeringstiden på testerna förlängts till mer än två år. Det är mot bakgrund av detta av stor vikt att tidsgränsen i EU:s lagstiftning förlängs till minst 15 år.

Särskilda yttranden

1. Anslag inom utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård m.m., punkt 1 (s)

Anders Ygeman (s), Carina Ohlsson (s), Bo Bernhardsson (s), Ann-Kristine Johansson (s), Jan-Olof Larsson (s) och Aleksander Gabelic (s) anför:

Riksdagen har den 21 november 2007 i första steget av budgetprocessen ställt sig bakom regeringens budgetförslag för 2008. Det innebär att riksdagen för detta år nu har låst såväl utgiftstak som ramar för de 27 utgiftsområdena samt fattat beslut om de skatte- och avgiftsförändringar som ska träda i kraft nästa år. För budgetåret 2008 gäller därmed att de samlade utgifterna för utgiftsområde 20 inte får överstiga 4 721 620 tkr under riksdagens fortsatta behandling. Socialdemokraternas förslag på utgiftsområdet överstiger denna nivå och kan således formellt inte tas upp till behandling. Vi har i vår budgetmotion 2007/08:Fi277 *Sverige tjänar på rättvisa* presenterat vårt alternativ till regeringens politik. Eftersom riksdagsmajoriteten i första steget av budgetprocessen gett budgetpolitiken en helt annan inriktning än den vi önskat, avstår vi från att delta i beslutet om anslag inom utgiftsområde 20. Vårt budgetalternativ bör ses som ett sammanhållet paket där någon eller några delar inte kan brytas ut och behandlas isolerat. Vi vidhåller vår uppfattning och anser att anslagen inom utgiftsområde 20 borde ha utformats i enlighet med det som framgår av Socialdemokraternas motion 2007/08: MJ457 och på det sätt vi redovisar här. Sammantaget innebär Socialdemokraternas förslag att ytterligare 345 miljoner kronor fördelas på anslag inom utgiftsområde 20 i förhållande till regeringens förslag.

Regeringen minskar anslag 34:3 *Åtgärder för biologisk mångfald* samtidigt som man konstaterar att det redan i dag är svårt att nå miljömålet Levande skogar, främst på grund av att marknadspriserna på skogsfastigheter stigit kraftigt. Regeringen bör snarast återkomma till riksdagen med en handlingsplan för hur målet om Levande skogar ska nås. Vi anser att anslaget ska höjas med 50 miljoner kronor i förhållande till regeringens förslag.

Regeringen minskar även anslag 34:4 *Sanering och återställning av förorenade områden* med 50 miljoner kronor för år 2008. Vi motsätter oss förslaget och menar att regeringen underskattar behovet av sanering. Förorenade områden påverkar samhällsutvecklingen på flera sätt, inte minst bostadsbyggandet. Många kommuner har inte råd att sanera gamla industriområden för att bygga nya bostadsområden. Vi föreslår en fortsatt satsning på sanering med 50 miljoner kronor för år 2008 och 20 miljoner kronor för år 2009.

Den socialdemokratiska regeringen gav havsmiljön hög politisk prioritet. En havsmiljökommission tillsattes för att sammanfatta kunskaperna om havets tillstånd. Kommissionens rapport låg till grund för havsmiljöstrate-

gin 2005. Naturvårdsverket presenterade en nationell aktionsplan för havsmiljön 2006 och ett permanent samordningsråd bestående av 16 myndigheter med ansvar för havsmiljön tillsattes (Jordbruksverket, Fiskeriverket, Kustbevakningen, Sjöfartsverket bl.a.). Ett havsmiljöråd upprättades och det gemensamma arbetet runt Östersjön förstärktes. Strategierna fanns klara, arbetet var på gång. Men det dröjde länge innan några initiativ togs av den nya politiska ledningen i Miljödepartementet. När inriktningen på havsmiljön äntligen kom, finansierades den med medel från anslaget för biologisk mångfald. Vi socialdemokrater ställer oss positiva till att regeringen nu uttalat ett engagemang i havsmiljöfrågorna. Vi menar att regeringen gärna kan kartlägga källorna till havens miljöproblem så länge det sker samtidigt som åtgärder görs mot de avlopp vi redan känner till. Havsmiljökommissionens rapport för fyra år sedan var grundlig. Vi vet tillräckligt för att agera. Vi menar också att regeringen kan testa ny ekologisk teknik med förhoppning om snabba resultat, så länge man samtidigt angriper de fundamentala orsakerna till övergödningen: jordbrukets näringsläckage och trafikens utsläpp. Här är det också viktigt att säkerställa att åtgärderna ger rätt effekt. Vi ställer oss självklart bakom förslaget om fosfatförbud i tvättmedel, men undrar varför det begränsas till tvättmedel för enskilt bruk? Vi är positiva till den tänkta utvecklingen av handel med utsläppsrätter för fosfor och kväve, och även för kväve- och svaveloxider inom sjöfarten. Regeringens havsmiljö-satsning är i stora stycken en fortsättning av den tidigare socialdemokratiska politiken. Det är bra. Men finansieringen måste ändras. Att ta från ett viktigt miljöpolitiskt område – skogen – och ge till ett annat – havet – kan vi inte kalla ”satsning”.

Den socialdemokratiska regeringen gav Vägverket i uppdrag att se över om bilar motorer kan efterkonverteras utan att det strider mot EU:s tillverkaransvar för avgasrening. Regeringen har gått vidare med EU-anpassningen, men låter samtidigt meddela att den inte tänker subventionera en efterkonvertering. Vi socialdemokrater anser att efterkonverteringen ger bättre och snabbare effekter för miljön än den miljöbilspremie som regeringen gjort till sin stora nationella miljöåtgärd. Efterkonverteringen ger dessutom större fördelningspolitisk rättvisa. Många människor har inte möjlighet att köpa en ny miljöbil, även om de gärna skulle vilja. Regeringens miljöbilsbonus är inte tillräckligt. Vi föreslår en satsning på 150 miljoner kronor för efterkonvertering av bilar under år 2008 och 75 miljoner kronor för år 2009 under ett nytt anslag, *Efterkonvertering av gamla bilar*.

Utskrotningen – och efterkonverteringen – av gamla bilar är från miljösynpunkt bättre motiverat än subventioner för dem som har ekonomiska resurser att köpa nytt. Bilar äldre än 1989 års modell har fått skrotningssättning på 4 000 kr så länge Bilskrottningsfondens pengar har räckt. Pengarna är nu slut. Vi menar att regeringen bör fortsätta att finansiera skrotningen av gamla bilar i syfte att modernisera och miljöförbättra Europas äldsta bilpark. Vi föreslår ett förnyat anslag till *Bilskrottningsfonden* på 40 miljoner kronor för år 2008.

I vattnen utanför de svenska kusterna finns, enligt Kustbevakningens beräkningar, närmare 700 vrak från andra världskriget och framåt. Många av dessa vrak har i dag nått den punkt då de är på väg att brytas sönder. Redan nu är det alltför många som läcker olja och kemikalier. Gradvis förstörs fiskeplatser och ekosystem. Brister ett fartyg hotar total förödelse under vattenytan och längs kusterna. Vi socialdemokrater vill att regeringen snarast uppmärksammar hotet från de gamla vraken. Vi föreslår därför att 5 miljoner kronor anvisas för 2008 under ett nytt anslag *Oljesanering av gamla vrak*. Totalt bör 55 miljoner kronor avsättas för en första inventering av vraken och därefter sanering. Vi menar att dessa pengar är en spottstyver i sammanhanget, jämfört med de enorma kostnader en oljekatastrof skulle innebära.

Många människor vill göra val som är bra för klimatet. Ett av våra viktigaste val görs nästan dagligen i matbutiken. En bra information om olika livsmedels klimatpåverkan skulle underlätta för konsumenterna att välja ”rätt”. Regeringen har visat sig ointresserad av miljömärkningar. Svenska konsumenter har ett stort ansvar när de ska ställa om sina konsumtionsmönster till en långsiktigt hållbar utveckling. Men alla förpliktelser kan inte läggas på dem. De behöver hjälp. Vi socialdemokrater vill att branschen och de organisationer som står bakom märkningarna ska bidra genom utförlig information och hederlig marknadsföring. Vi föreslår att 50 miljoner kronor avsätts för år 2008 under ett nytt anslag *Klimatmärkning* som stöd till utveckling av klimatmärkningen.

2. Anslag inom utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård m.m., punkt 1 (v)

Wiwi-Anne Johansson (v) anför:

Vänsterpartiet presenterar i sin budgetmotion 2007/08:Fi276 *Fler i arbete – fler vägar framåt* ett radikalt alternativ till regeringens politik. Partiet avvisar bestämt de angrepp på den svenska välfärdsmodellen som regeringen vill genomföra och som kommer att leda till en långsiktigt sämre social och ekonomisk utveckling och vidgade samhällsklyftor.

Regeringen minskar sammantaget anslagen till klimatåtgärder. Vänsterpartiets mål är i stället att motsvarande 1 % av BNP ska satsas på klimatåtgärder till 2010. Eftersom redan fattiga länder kommer att drabbas värst av klimatförändringarna föreslår partiet en satsning på klimatbistånd till fattiga länder på sammanlagt tre miljarder kronor under 2008–2010. Andra åtgärder avser bl.a. stöd till järnvägar och kollektivtrafik, klimatinvesteringsprogram, forskning och energieffektivisering. Vänsterpartiet vill genomföra omfattande satsningar på havsmiljön i Östersjön och på skyddet av biologisk mångfald.

Då riksdagens rambeslut innebär en helt annan inriktning av den ekonomiska politiken än den som Vänsterpartiet presenterat deltar jag inte i beslutet om fördelning av anslag inom utgiftsområde 20. I stället redovisas här den fördelning av anslag inom utgiftsområdet som förordas i partiets

anslagsmotion 2007/08:MJ367. Sammantaget innebär Vänsterpartiets förslag att ytterligare 955 miljoner kronor fördelas på anslag inom utgiftsområde 20 i förhållande till regeringens förslag.

Anslag 34:1 *Naturvårdsverket* höjs med 28 miljoner kronor. Vi vill fördubbla den tidigare satsningen på Gröna jobb och förutom Skogsstyrelsen inkludera Naturvårdsverket samt Fiskeriverket i verksamheten. Vi höjer därmed anslagen till dessa myndigheter för denna hantering med 2 miljoner kronor per år (anslagen till Skogsstyrelsen och Fiskeriverket under utgiftsområde 23). Det är anmärkningsvärt att regeringen lägger ned det framgångsrika arbetsmarknadspolitiska projektet Gröna jobb som sysselsatt upp till 3 000 personer över hela landet med viktigt naturvårdsarbete. Den låga löneomräkningen riskerar att slå mot Naturvårdsverkets klimat- och miljöarbete. Myndigheten kompenseras därför med sex miljoner kronor per år. I enlighet med vårt förslag att införa en skatt på klimatpåverkande, fluorerade växthusgaser (F-gaser) ges Naturvårdsverket i uppdrag att hantera återförandet av 20 miljoner kronor till företag som genomför destruktion av produkter som innehåller F-gaser.

Vi höjer stödet till miljöorganisationer under anslag 34:2 *Miljöövervakning m.m.* med två miljoner kronor per år.

Naturskogar som aldrig kan ersättas och många hotade arter i skog kommer att försvinna om inte kraftiga satsningar införs för skyddet av biologisk mångfald. Vi avvisar att regeringen ytterligare minskar anslag 34:3 *Åtgärder för biologisk mångfald* med 50 miljoner kronor 2008, 200 miljoner kronor 2009 samt 200 miljoner kronor 2010. Vi förstärker anslaget med 361 miljoner kronor 2008, 599 miljoner kronor 2009 och 634 miljoner kronor år 2010 för att flera miljö kvalitetsmål, främst *Levande skogar*, ska kunna uppnås. Därmed satsar vi 1,6 miljarder kronor mer än regeringen på detta anslag.

Vi avvisar regeringens neddragning på 50 miljoner kronor 2008 under anslag 34:4 *Sanering och återställning av förorenade områden*.

Den låga löneomräkningen för Kemikalieinspektionen enligt regeringens förslag riskerar att slå mot myndighetens miljö- och hälsoarbete. Anslag 34:6 *Kemikalieinspektionen* höjs därför med tre miljoner kronor 2008.

Vänsterpartiet avvisar regeringens beslut att avveckla klimatinvesteringsprogrammet (Klimp) 2009. Vi tillskjuter medel så att anslag 34:10 *Stöd till klimatinvesteringar* uppgår till 700 miljoner kronor per år 2008–2010. Vänsterpartiet var initiativtagare till Klimp som införts för att minska utsläppen av växthusgaser. Programmet minskar utsläppen med 871 000 ton koldioxidkvivalenter per år. Regeringens projekt Hållbara städer avvisas med anledning av att Klimp är en mer effektiv satsning direkt på klimatet och för att vi gör en egen storsatsning på energieffektivisering i bl.a. bostadssektorn (se motion med anledning av prop. 2007/08:1 utg.omr. 21).

Vi motsätter oss regeringens satsning på en miljöbilspremie och föreslår att anslag 34:11 *Miljöbilspremie* tas bort. Vi har ett helt åtgärdsprogram samt en kraftig budget för omställning till en miljöanpassad trafik. I detta

sammanhang utgör inte regeringens förslag till miljöbilspremie en miljö-mässigt kostnadseffektiv satsning då vi ser att bilen ändå kan drivas med fossila bränslen. Vi prioriterar i stället satsningar på bränslesidan. Den eventuella miljövinna som kan uppnås med premien slås med all säkerhet undan genom att den finansieras med minskat skydd av biologisk mångfald, vilket vi är mycket kritiska till.

Vänsterpartiet välkomnar att regeringen uppmärksammar och satsar på havsmiljön. Östersjön tillhör i dag ett av världens mest hotade ekosystem, och åtgärder för att livrädda havet är nödvändiga. Vi vill däremot inte finansiera satsningen på havsmiljön genom minskat anslag till skydd av skog vilket regeringen gjort, utan utökar i stället ramanslaget. Vi satsar en miljard på havsmiljön under tre år, vilket är dubbelt så mycket som regeringen. Vi höjer anslag 34:12 *Havsmiljö* med 150 miljoner kronor 2008, 200 miljoner kronor 2009 samt 2010. Vi vill införa ett nytt havsinvesteringsprogram (HIP), genomföra Naturvårdsverkets aktionsplan för havsmiljön, inrätta en fond för lokala samförvaltningsprojekt samt genomföra test av syresättningsprojekt Östersjön. Syftet med det nya havsinvesteringsprogrammet är att i likhet med klimatinvesteringsprogrammet under Naturvårdsverket erbjuda medfinansiering för miljö-mässigt kostnadseffektiva åtgärder för minskade utsläpp till havsmiljön. Åtgärderna ska gynna miljö-målen *Hav i balans, Levande kust och skärgård, Ingen övergödning, Myllrande våtmarker* och *Giffri miljö*.

Till skillnad från regeringen som avsätter 50,1 miljoner kronor per år under anslag 34:13 *Insatser för internationella klimatinvesteringar* föreslår vi att anslaget uppgår till 100 miljoner kronor per år 2008–2010. Syftet är att bidra till utsläppsminskningar genom statliga investeringar utomlands i enlighet med Kyotoprotokollets projektbaserade mekanismer. Utsläppsminskningarna ska dock inte tillgodoräknas i det svenska nationella klimatmålet. Vi föreslår i stället att ett nytt klimatmål *Begränsad klimatpåverkan i andra länder* införs där utsläppsminskningar genom dessa mekanismer tillgodogörs.

Vi inför en ny anslagspost *Insatser för klimatsäkerhet* för att förstärka klimatsäkerheten. Enligt Klimat- och sårbarhetsutredningen (SOU 2006:94) är riskerna för översvämningar med allvarliga konsekvenser stora. Därför är det nödvändigt att införa kraftfulla åtgärder för att minska riskerna. Beredskapen kring översvämningsfrågorna måste höjas hos kommuner och verksamhetsutövare. Vi satsar 50 miljoner kronor 2008, 75 miljoner kronor 2009 och 100 miljoner kronor 2010 för att starta detta förebyggande arbete.

Vi höjer anslag 26:2 *Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning* med 60 miljoner kronor per år 2008–2010 till förmån för inrättande av ett nytt klimatsekretariat för samordning av den svenska klimatforskningen samt utökade satsningar på klimatforskning.

3. Anslag inom utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård m.m., punkt 1 (mp)

Tina Ehn (mp) anför:

Miljöpartiet har presenterat sitt alternativ till ekonomisk politik och budgetpolitik i budgetmotion 2007/08:Fi278 *Grön budget för en ny tid* och tillhörande kommittémotioner. Regeringspartierna har yrvakna väckts av det nya stora engagemanget i klimat-, miljö- och energifrågorna. De första stapplande stegen till en borgerlig klimatpolitik har tagits. Miljöpartiet välkomnar det nyväckta engagemanget och avvaktar nu förslag på strategier, åtgärder och handling. De förslag som presenteras i årets budgetmotion är emellertid fullständigt otillräckliga. I Miljöpartiets budgetmotion för 2008 presenteras partiets förslag till ekonomisk politik. Våra prioriteringar innebär stora förbättringar för dem som har det sämst ställt. Vår fördelningspolitik är mer rättvis, vår människosyn mer human. Miljöpartiets klimatpolitik innebär kraftfulla och effektiva åtgärder för att ställa om Sverige till ett hållbart och modernt samhälle.

Regeringens partier, Moderaterna, Folkpartiet, Kristdemokraterna och Centerpartiet, har i finansutskottet ställt sig bakom regeringens budgetproposition och de utgiftsramar och beräkningar av inkomster som föreslås där. Genom det beslutet har man också avstyrkt Miljöpartiets förslag till utgiftsramar och beräkningar av inkomster och därmed förutsättningarna för vårt budgetförslag. Av den här anledningen tar jag inte del i beslutet om anslag inom utgiftsområde 20. I stället redovisas här den fördelning av anslag inom utgiftsområdet som förordas i partiets anslagsmotion 2007/08: MJ428. Sammantaget innebär Miljöpartiets förslag att ytterligare 983 miljoner kronor fördelas på anslag inom utgiftsområde 20 i förhållande till regeringens förslag.

Riksrevisionen har i rapport RiR 2006:2 *Regeringens styrning av Naturvårdsverket* kritiserat att Naturvårdsverkets resurser i så hög grad använts till att bistå regeringen att utforma eller förnya miljöpolitiken att utrymmet minskat för verkets grundläggande uppgift, nämligen att genomföra den beslutade miljöpolitiken. Anslag 34:1 *Naturvårdsverket* bör därför höjas med 20 miljoner kronor för att täcka verkets merkostnader med anledning av extra regeringsuppdrag.

Regeringen har skapat en särskild budgetpost för havsmiljön och anger i budgetpropositionen att ”särskilt fokus ligger på insatser som ger kunskap om rätt åtgärder i havsmiljöarbetet”. Trots den nya budgetposten tycks regeringen sänka ambitionsnivån vad gäller åtgärder för havsmiljön. Miljöpartiet anser att kunskapsinhämtning är viktig, men genomförandet av åtgärder för havsmiljön är viktigare. Enligt regeringens skrivelse *En nationell strategi för havsmiljön* (2004/05:173) ska Naturvårdsverket ha det övergripande ansvaret för havsmiljön. För att inte i onödan bryta mot miljöområdets budgetstruktur och för att markera att tonvikten bör ligga på genomförandet anser Miljöpartiet att insatser för havsmiljön i huvudsak ska finansieras genom anslag till Naturvårdsverket. Anslag 34:12 *Havs-*

miljö bör därför upphöra och Naturvårdsverkets anslag höjas med 100 miljoner kronor jämfört med regeringens förslag. Medlen bör i huvudsak användas till konkreta åtgärder för att förbättra miljösituationen i havsområdena.

Miljöpartiet motsätter sig regeringens neddragning av anslag 34:3 *Åtgärder för biologisk mångfald*. Neddragningen blir dessutom större än vad den ser ut att vara eftersom regeringen väljer att lägga finansieringen av de nya vattenmyndigheterna under anslaget. Tidigare beräkningar tyder på att kostnaden för den nya vattenförvaltningen kan uppgå till ca 100 miljoner kronor per år. Flera rapporter har slagit fast att Sverige inte kommer att nå målet för skydd av skog med nuvarande takt. Vi kommer inte heller att klara våra internationella förpliktelser för skydd av biologisk mångfald. Klimatförändringar ökar behovet av skyddade arealer ännu mer än vad som var allmänt erkänt när det nationella målet fastställdes. Skötseln av naturreservat har varit eftersatt. Miljöpartiet anser att anslaget bör höjas med 466 miljoner kronor för 2008 jämfört med regeringens förslag.

Miljöpartiet föreslår en ökning av anslag 34:4 *Sanering och återställning av förorenade områden* med 100 miljoner kronor. Regeringens förslag att sänka anslaget med 50 miljoner kronor för att därefter återställa och höja anslaget successivt under 2009 och 2010 ger en ryckighet i genomförandetakten som är till nackdel för både företag och kommuner och som knappast är kostnadseffektiv. Miljöpartiet vill i stället ha en mer ordnad och gradvis ökning av anslaget. Sanering av förorenad mark blir både viktigare och mer brådskande till följd av klimatstörningarna. Sanering av förorenade områden i riskzoner för översvämning bör ges hög prioritet. Också skeppsvrak som förorenar eller riskerar att förorena områden i hav och sjö behöver saneras. Miljöpartiet anser att anslaget uttryckligen behöver utvidgas till att omfatta även områden till havs och i insjöar.

Riksrevisionen riktade förra året, i rapport RiR 2006:4 *Mer kemikalier och bristande kontroll*, hård kritik mot finansieringen av Kemikalieinspektionens verksamhet. Riksrevisionen kom fram till att tillsynen av tillverkare och importörer av kemiska produkter är otillräcklig vad gäller såväl omfattning som innehåll. Det är viktigt att Sverige deltar aktivt i EU-arbetet, särskilt i samband med Reach. EU-arbetet är dock resurskrävande. Tillämpningen av substitutionsprincipen har varit eftersatt. Anslag 34:6 *Kemikalieinspektionen* bör därför tilldelas ytterligare 30 miljoner kronor 2008 jämfört med regeringens förslag.

Anslag 34:9 *Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut* bör höjas med 17 miljoner kronor för 2008 jämfört med regeringens förslag för att kompensera för neddragningen av anslaget i budgetpropositionen för 2007. Det kan också ifrågasättas om inte flera uppgifter borde tillhandahållas kostnadsfritt till kommuner.

Regeringens aviserade satsning på Hållbara städer under anslag 34:10 *Stöd till klimatinvesteringar* har vissa förtjänster men omfattningen är för liten och samordningen med andra frågor, t.o.m. inom samma utgiftsområde, är dålig. Klimatinvesteringsprogrammet (Klimp) bör fortsätta efter 2008 i något utökad omfattning och i något reviderat format.

Anslag 34:11 *Miljöbilspremie* bör höjas med 100 miljoner kronor för 2008 jämfört med regeringens förslag. Miljöpartiet har länge drivit frågan om förnybara fordonsbränslen. Tack vare den politik som vi genomfört fanns förutsättningar på plats – fordon, bränslen och distributionsnät – så att utvecklingen har kunnat ta fart. För att marknadsetableringen ska befästas och för att ge underlag för ett utbyggt distributionsnät bör satsningen tillfälligt intensifieras. Premien var tänkt att fasas ut efter 2009. Miljöpartiet gör nu bedömningen att systemet kan avslutas redan efter 2008.

Många bilägare som vill gå över till förnybara bränslen har dock inte råd att köpa nya bilar. Utbudet av begagnade bilar som går att köra på förnybara drivmedel är begränsat. En ökning av antalet bilar som kan köra på förnybara drivmedel ger ett bättre underlag för utbyggnaden av distributionsnätet. Det ger också en större acceptans för andra klimatpolitiska åtgärder inom och utanför transportsektorn, som ökade skatter på utsläpp av koldioxid. Miljöpartiet föreslår därför att 120 miljoner kronor anvisas under ett nytt anslag *Stöd för konvertering av bilar*.

Klimat- och sårbarhetsutredningen har precis presenterat sitt slutbetänkande. Dess slutsatser är att klimatförändringarna kommer att utsätta Sverige för stora påfrestningar. Kraftfulla insatser behövs för att anpassa samhället. Miljöpartiet har länge hävdat att Sverige behöver en klimatakut dit kommuner kan vända sig för att få hjälp vid oförutsedda klimatrelaterade katastrofer. I Sårbarhetsutredningen föreslås att ett nytt anslag förs upp i statsbudgeten för klimatanpassning. Miljöpartiet föreslår redan i år att ett nytt anslag, *Klimatanpassning*, på 120 miljoner kronor inrättas. Anslaget ska dels användas för oförutsedda kostnader till följd av klimatproblemen, dels för att myndigheter som Lantmäteriverket, SGI och Räddningsverket ska ta fram och tillgängliggöra uppgifter som kommuner behöver för att i sin planering ta ökad hänsyn till konsekvenserna av klimatförändringen, dels för nödvändiga anpassningsåtgärder där vi vet att statlig medfinansiering kommer att vara nödvändig. Viktiga åtgärder som redan i dag är identifierade är en fortsatt ombyggnad av Södertälje sluss och en förstärkning av Göta älvs stränder. Eventuellt behöver en ny kanal byggas via Uddevalla. Det nya anslaget kommer att behöva ökas. Miljöpartiet föreslår ett högre finansiellt sparande än regeringen. Detta gör vi av konjunkturpolitiska skäl men också för att vi vet att kostnaderna för klimatanpassning kommer att bli höga och att staten måste ha en beredskap att tillföra medel för åtgärder under lång tid.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Proposition 2007/08:1

Proposition 2007/08:1 Budgetpropositionen för 2008 utgiftsområde 20:

1. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1990:613) om miljöavgift på utsläpp av kväveoxider vid energiproduktion (avsnitt 2.1 och 4.6.3.3).
2. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2008 för ramanslag 34:2 Miljöövervakning m.m. ingå ekonomiska förpliktelser som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 65 000 000 kr under 2009–2011 (avsnitt 4.9.2).
3. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2008 för ramanslag 34:3 Åtgärder för biologisk mångfald besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 180 000 000 kr efter 2008 (avsnitt 4.9.3).
4. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2008 för ramanslag 34:4 Sanering och återställning av förorenade områden besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 600 000 000 kr under 2009–2015 (avsnitt 4.9.4).
5. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2008 för ramanslag 34:5 Miljöforskning besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 130 000 000 kr under 2009–2011 (avsnitt 4.9.5).
6. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2008 för ramanslag 34:13 Insatser för internationella klimatinvesteringar ingå ekonomiska förpliktelser som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 72 000 000 kr under 2009–2012 (avsnitt 4.9.13).
7. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2008 för ramanslag 34:14 Internationellt miljö- och kärnsäkerhetssamarbete med Ryssland ingå ekonomiska förpliktelser som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 30 000 000 kr under 2009–2010 (avsnitt 4.9.14).
8. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2008 för ramanslag 26:2 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggnad: Forskning ingå ekonomiska förpliktelser som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 350 000 000 kr för 2009, högst 235 000 000 kr för 2010 och högst 235 000 000 kr för 2011–2013 (avsnitt 5.1.2).

9. Riksdagen anvisar för 2008 anslagen under utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård enligt uppställning i avsnitt 9.

Framställning 2006/07:RRS23

Framställning 2006/07:RRS23 Riksrevisionens styrelses framställning angående genetiskt modifierade organismer i foder, livsmedel och industriråvaror:

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad styrelsen anför om att regeringen ser till att myndigheterna utför sin prövning av GMO-ärenden rörande foder, livsmedel och industriråvaror i enlighet med gällande regler för etiska bedömningar och riskbedömningar.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad styrelsen anför om att regeringen tydliggör och kompletterar regelsystemen för genmodifierade organismer i foder, livsmedel och industriråvaror.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad styrelsen anfört om att regeringen förbättrar sin rapportering till riksdagen när det gäller GMO-tillämpningar i naturen.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad styrelsen anfört om att regeringen tar initiativ till att förbättra informationen till allmänheten om GMO-tillämpningar i naturen.

Följdmotion med anledning av framställning 2006/07:RRS23

2006/07: MJ2 av Wiwi-Anne Johansson m.fl. (v):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen snarast återkommer till riksdagen med en tidsplan över hur bristerna i granskningen ska åtgärdas.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen verkar för att metoder utvecklas för hur miljöbalkens och EG-rättens krav på riskbedömning inför all prövning av GMO-användning ska tillgodoses samt hur avvägningar mellan olika hänsyn ska redovisas på ett tydligt och enhetligt sätt.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen snarast förtydligar miljöbalken till att göra gällande att bestämmelserna om krav på tidigt samråd gäller för genteknisk verksamhet.

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att avvakta med nya tillstånd för avsiktligt utsätande av nya GMO:er.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen utreder förutsättningarna för att under Naturvårdsverket inrätta en ny organisation för tillståndsgivning av GMO.

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2007

2007/08:Fi277 av Mona Sahlin m.fl. (s):

99. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av klimatinvesteringsprogram.
100. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om biologisk mångfald.
101. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av en enhetlig klimatmärkning.
102. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av stöd för efterkonvertering av gamla bilar.
103. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att behålla bilskrotningsfonden.
104. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om inventering och oljesanering av skeppsvrak.
105. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2008 för ramanslaget 34:4 Sanering och återställning av förorenade områden besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 620 000 000 kr under 2009–2015.

2007/08:T525 av Carina Adolfsson Elgestam m.fl. (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om stöd till att efterkonvertera den äldre bilparken till etanoldrift.

2007/08:MJ228 av Mats Gerdau och Lars-Arne Staxäng (båda m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om dumpade skeppsvrak och annan miljöstörande verksamhet.

2007/08:MJ235 av Karin Enström och Walburga Habsburg Douglas (båda m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om tillgången till forskningsfartyg för havsmiljöforskning och miljöövervakning på Östersjön.

2007/08: MJ294 av Désirée Liljevall (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om Fröken Alg.

2007/08: MJ310 av Lars Tysklind (fp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att ta en fram en strategi och ta initiativ till åtgärder för att sanera fartygsvrak i Skagerrak.

2007/08: MJ318 av Karin Svensson Smith m.fl. (mp):

Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till transportmärkning av livsmedel.

2007/08: MJ323 av Krister Örnfjäder (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om den framgångsrika nationella satsningen på lokala miljöprojekt.

2007/08: MJ327 av Tommy Ternemar (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att klimatmärkning av livsmedel bör införas.

2007/08: MJ335 av Jörgen Johansson och Sven Bergström (båda c):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att SMHI ges i uppdrag att kostnadsfritt, via Internet, tillhandahålla sådana observationer och MHO-data som är av betydelse för befolkningen i dess beslut om skydd mot väderrelaterade skador.

2007/08: MJ352 av Birgitta Eriksson (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om Bilsrottningsfonden.

2007/08: MJ366 av Lars Ohly m.fl. (v):

19. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att inrätta ett havsinvesteringsprogram.
20. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att ekonomiskt stimulera åtgärder för minskade utsläpp och en friskare havsmiljö.
21. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ekonomisk delfinansiering till stöd för mekaniska bottentvättar för minskad spridning av gifter och kemikalier i havsmiljön.

22. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att tillräckliga ekonomiska förutsättningar ges för att snarast kunna genomföra åtgärderna i Naturvårdsverkets aktionsplan för havsmiljön.

2007/08: MJ367 av Lars Ohly m.fl. (v):

Riksdagen anvisar med följande ändringar i förhållande till regeringens förslag anslagen under utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård enligt uppställning:

Anslag	Regeringens förslag (tkr)	Förändring (tkr)
34:1 Naturvårdsverket	339 054	28 000
34:2 Miljöövervakning m.m.	302 856	2 000
34:3 Åtgärder för biologisk mångfald	1 913 297	361 000
34:4 Sanering och återställande av förorenade områden	455 023	50 000
34:6 Kemikalieinspektionen	135 590	3 000
34:10 Stöd till klimatinvesteringar	392 750	301 000
34:11 Miljöbilspremie	100 000	-100 000
34:12 Havsmiljö	100 000	150 000
34:13 Insatser för internationella klimatinvesteringar	50 100	50 000
34:15 Insatser för klimatsäkerhet	0	50 000
26:2 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande, forskning	402 904	60 000
Summa:	4 191 574	955 000

2007/08: MJ373 av Allan Widman (fp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om prioritering av västra Skåne i fråga om statligt stöd inom naturvårdspolitiken.

2007/08: MJ385 av Ingemar Vänerlöv (kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av att dataregistrera SMHI:s hela observationsmaterial.

2007/08: MJ412 av Mona Sahlin m.fl. (s):

1. Riksdagen avslår regeringens förslag om att klimatinvesteringssstödet ska upphöra.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en enhetlig klimatmärkning.
23. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om efterkonvertering av bilar.

2007/08: MJ425 av Wiwi-Anne Johansson m.fl. (v):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att allmänhetens berättigade oro ska överordnas handelsintressen och att regeringen därför ska verka för att EU ska vara en GMO-fri zon.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att ett nationellt förbud ska införas mot de genetiskt modifierade organismer som innebär risker för miljö samt djurs och människors hälsa.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att en märkning av alla produkter där GMO ingår i livsmedelskedjan ska införas.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att verka för att inom EU förlänga tidsgränsen för forskning och uppföljning av effekter av nya GMO.
5. Riksdagen begär att regeringen snarast återkommer till riksdagen med en tidsplan för hur bristerna enligt Riksrevisionens granskning ska åtgärdas.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen ska verka för att metoder utvecklas för hur miljöbalkens och EG-rättens krav på riskbedömning redovisas.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen snarast förtydligar att miljöbalkens bestämmelser om krav på tidigt samråd gäller för genteknisk verksamhet.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att avvakta med nya tillstånd för avsiktligt utsättande av nya GMO:er.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen låter utreda förutsättningarna för att under Naturvårdsverket inrätta en ny organisation för tillståndsgivning av GMO.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen i en demokratisk process ger riksdagen möjlighet att ta ställning i grundläggande GMO-frågor.

2007/08: MJ428 av Tina Ehn m.fl. (mp):

1. Riksdagen anvisar med följande ändringar i förhållande till regeringens förslag anslagen under utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård enligt uppställning:

Anslag	Anslagsförändring (miljoner kronor)		
	2008	2009	2010
Summa för utgiftsområdet	983	1 731	1 710
34:1 Naturvårdsverket	120	170	220
34:3 Biologisk mångfald	466	704	743
34:4 Sanering och återställande av förorenade områden	100	50	50
34:6 Kemikalieinspektionen	30	30	30
34:9 SMHI	17	17	17
34:10 Klimp		660	600
34:11 Miljöbilspremie	100		
34:12 Havsmiljö	-100	-150	-200
34:15 Stöd för konvertering av bilar	120	120	120
34:16 Klimatanpassning	130	130	130

2007/08: MJ449 av Lars Ohly m.fl. (v):

7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att ytterligare öka satsningarna på Sveriges internationella klimatinvesteringsprogram (Siclip).
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att staten i sin statsbudget ska satsa motsvarande 1 % av BNP på klimatåtgärder som ett slags klimatförsäkring för framtiden.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att klimatinvesteringsprogrammet (Klimp) ska behållas och förstärkas.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag på hur Trafik-klimp ska kunna införas i klimatinvesteringsprogrammet.
13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att det ska utformas en strategi för att stärka Sveriges klimatsäkerhet, dvs. säkerheten för att möta klimatförändringarnas effekter.
14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om inrättandet av ett nytt klimatsekretariat för klimatforskning.
16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om stöd till de ideella miljöorganisationerna.

2007/08: MJ456 av Anders Ygeman m.fl. (s):

2. Riksdagen avslår regeringens förslag om minskat anslag till biologisk mångfald.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om klimatmärkning av varor.

2007/08: MJ457 av Anders Ygeman m.fl. (s):

2. Riksdagen anvisar på anslag 34:3 Åtgärder för biologisk mångfald 50 miljoner kronor utöver regeringens förslag, på anslag 34:4 Sanering och återställning av förorenade områden 50 miljoner kronor utöver regeringens förslag, på nytt anslag Efterkonvertering av gamla bilar 150 miljoner kronor samt på nytt anslag Oljesanering av gamla vrak 5 miljoner kronor, allt för år 2008.
3. Riksdagen anvisar 40 miljoner kronor på nytt anslag Bilskrotningsfonden för år 2008.
4. Riksdagen anvisar 50 miljoner kronor på nytt anslag Klimatmärkning för år 2008.
7. Riksdagen avslår regeringens förslag om minskat anslag till biologisk mångfald.
8. Riksdagen avslår regeringens förslag om minskat anslag till sanering av förorenade områden.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en fortsatt satsning på havsmiljön.

BILAGA 2

Utskottets förslag till beslut om anslag inom utgiftsområde 20

Utskottets förslag överensstämmer med regeringens förslag till anslagsfördelning.

Belopp i 1 000-tal kronor

Politikområde	Utskottets
Anslag (ramanslag)	förslag
26 Forskningspolitik	
1 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Förvaltningskostnader	43 562
2 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning	402 904
34 Miljöpolitik	
1 Naturvårdsverket	339 054
2 Miljöövervakning m.m.	302 856
3 Åtgärder för biologisk mångfald	1 913 297
4 Sanering och återställning av förorenade områden	455 023
5 Miljöforskning	86 864
6 Kemikalieinspektionen	135 590
7 Internationellt miljösamarbete	72 993
8 Stockholms internationella miljöinstitut	11 928
9 Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut	254 699
10 Stöd till klimatinvesteringar	392 750
11 Miljöbilspremie	100 000
12 Havsmiljö	100 000
13 Insatser för internationella klimatinvesteringar	50 100
14 Internationellt miljö- och kärnsäkerhets-samarbete med Ryssland	60 000
Summa för utgiftsområdet	4 721 620

BILAGA 3

Regeringens och oppositionspartiernas förslag till anslag inom utgiftsområde 20

Belopp i 1000-tal kronor

Anslag (ramanslag)	Regeringens förslag	(s)	(v)	(mp)
26:1 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Förvaltningskostnader	43 562			
26:2 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning	402 904		+60 000	
34:1 Naturvårdsverket	339 054		+28 000	+120 000
34:2 Miljöövervakning m.m.	302 856		+2 000	
34:3 Åtgärder för biologisk mångfald	1 913 297	+50 000	+361 000	+466 000
34:4 Sanering och återställning av förorenade områden	455 023	+50 000	+50 000	+100 000
34:5 Miljöforskning	86 864			
34:6 Kemikalieinspektionen	135 590		+3 000	+30 000
34:7 Internationellt miljösamarbete	72 993			
34:8 Stockholms internationella miljöinstitut	11 928			
34:9 Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut	254 699			+17 000
34:10 Stöd till klimatinvesteringar	392 750		+301 000	
34:11 Miljöbilspremie	100 000		-100 000	+100 000
34:12 Havsmiljö	100 000		+150 000	-100 000
34:13 Insatser för internationella klimatinvesteringar	50 100		+50 000	
34:14 Internationellt miljö- och kärnsäkerhetssamarbete med Ryssland	60 000			
34:15 Insatser för klimatsäkerhet (nytt anslag)			+50 000	
34:16 Stöd för konvertering av bilar (nytt anslag)				+120 000
34:17 Klimatanpassning (nytt anslag)				+130 000
34:18 Efterkonvertering av gamla bilar (nytt anslag)		+150 000		
34:19 Oljesanering av gamla vrak (nytt anslag)		+5 000		
34:20 Bilskrötningssondens (nytt anslag)		+40 000		
34:21 Klimatmärkning (nytt anslag)		+50 000		
Summa	4 721 620	+345 000	+955 000	+983 000

BILAGA 4

Regeringens lagförslag

1 Förslag till lag om ändring i lagen (1990:613) om miljöavgift på utsläpp av kväveoxider vid energiproduktion

Härigenom föreskrivs att 5 § lagen (1990:613) om miljöavgift på utsläpp av kväveoxider vid energiproduktion ska ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse***5 §¹**

Avgift tas ut med 40 kronor per helt kilogram utsläppta kväveoxider, räknat som kvävedioxid.

Den som kontinuerligt mäter och registrerar utsläppen med hjälp av en mätutrustning, som uppfyller särskilda krav enligt föreskrifter av regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer, får beräkna avgiften på grundval av mätvärdena.

Görs inte en sådan mätning *skall* utsläppen beräknas på följande sätt. Om mätutrustning som avses i andra stycket är installerad, får utsläppen under högst 60 dygn per kalenderår då mätning inte skett beräknas som en och en halv gånger den mängd kväveoxider, räknat som kvävedioxid, som i genomsnitt uppmätts under en lika lång tid med jämförbara driftförhållanden under samma kalenderår. I annat fall *skall* utsläppen anses motsvara 0,6 gram kväveoxider, räknat som kvävedioxid, per megajoule tillfört bränsle om produktionen sker med hjälp av en

Avgift tas ut med 50 kronor per helt kilogram utsläppta kväveoxider, räknat som kvävedioxid.

Den som kontinuerligt mäter och registrerar utsläppen med hjälp av en mätutrustning, som uppfyller särskilda krav enligt föreskrifter av regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer, får beräkna avgiften på grundval av mätvärdena.

Görs inte en sådan mätning *ska* utsläppen beräknas på följande sätt. Om mätutrustning som avses i andra stycket är installerad, får utsläppen under högst 60 dygn per kalenderår då mätning inte skett beräknas som en och en halv gånger den mängd kväveoxider, räknat som kvävedioxid, som i genomsnitt uppmätts under en lika lång tid med jämförbara driftförhållanden under samma kalenderår. I annat fall *ska* utsläppen anses motsvara 0,6 gram kväveoxider, räknat som kvävedioxid, per megajoule tillfört bränsle om produktionen sker med hjälp av en

¹ Senaste lydelse 2002:411.

gasturbin och 0,25 gram i övriga fall.

gasturbin och 0,25 gram i övriga fall.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2008. Äldre bestämmelser gäller fortfarande i fråga om förhållanden som hänför sig till tiden före ikraftträdandet.

BILAGA 5

Uppföljning och analys av resultatredovisningen för havsmiljöområdet

Till miljö- och jordbruksutskottet

Miljö- och jordbruksutskottet har beslutat att följa upp och analysera regeringens redovisning av resultat för havsmiljöområdet som är en del av politikområdet Miljöpolitik. Uppföljningen avser den redovisning som ges i budgetpropositionen för 2008 avseende de fyra miljö kvalitetsmålen Hav i balans samt levande kust och skärgård, Ingen övergödning, Giftfri miljö och Ett rikt växt- och djurliv.

Uppföljningen har genomförts av utskottets uppföljnings- och utvärderingsgrupp. Underlagen till uppföljningen har på gruppens uppdrag tagits fram inom riksdagsförvaltningen av utvärderaren Cecilia Forsberg vid utvärderings- och forskningsfunktionen i samarbete med uppföljnings- och utvärderingsgruppens sekreterare, föredraganden Madeleine Holst. I arbetet har även deltagit utvärderaren Christer Åström och forskningssekreteraren Helene Limén.

Uppföljnings- och utvärderingsgruppen överlämnar härmed sin rapport där resultaten av uppföljningen redovisas.

Stockholm i oktober 2007

Sven Gunnar Persson (kd)

Jan-Olof Larsson (s) Wiwi-Anne Johansson (v)

Erik A Eriksson (c) Tina Ehn (mp)

Rune Wikström (m) Lars Tysklind (fp)

Sammanfattning

Riksdagen har beslutat om miljö kvalitetsmålen Hav i balans samt levande kust och skärgård, Ingen övergödning, Giftfri miljö och Ett rikt växt- och djurliv. Miljö- och jordbruksutskottets uppföljnings- och utvärderingsgrupp har gjort en uppföljning och analys av regeringens resultatredovisning i budgetpropositionen för 2008 vad gäller havsmiljöområdet. Syftet med uppföljningen har varit att ge miljö- och jordbruksutskottet ett fördjupat beslutsunderlag inför behandlingen av budgetpropositionen för 2008 och att ge utskottet ett underlag för den fortsatta dialogen med regeringen kring utvecklingen av den ekonomiska styrningen av politikområdet Miljöpolitik. Sammanfattningsvis gör gruppen följande bedömningar.

Havsmiljö

- Enligt gruppens bedömning är strukturen med redovisning av resultat under respektive miljökvalitetsmål i allt väsentligt ändamålsenlig, men redovisningen kan bl.a. med anledning av den särskilda satsningen på havsmiljön behöva kompletteras med en särskild resultatredovisning för utvecklingen inom havsmiljöområdet.
- Enligt gruppens bedömning visar uppföljningen sammanfattningsvis att de miljökvalitetsmål som berör havsmiljön inte kommer att uppnås inom utsatt tid. Enligt gruppens bedömning behövs fortsatta och intensifierade insatser för att rädda våra hav.
- Gruppen ser positivt på att en satsning på havsmiljön sker och konstaterar samtidigt att det är positivt om förutsättningarna för att samordna uppföljning av utvecklingen inom havsmiljöområdet ökar.
- Det tas olika initiativ för att samordna insatserna för havsmiljön och enligt gruppens bedömning skulle det vara värdefullt om detta även avspeglas i regeringens resultatredovisning. För att kunna få en samlad bild av miljösituationen i havet skulle även de faktorer som påverkar havsmiljön kunna samlas för att behandlas gemensamt.
- Gruppen delar regeringens bedömning att det är viktigt med sektorintegration för havsmiljön och vill samtidigt peka på vikten av att riksdagen ges möjlighet att återkommande kunna följa resultaten av dessa insatser.
- Mot bakgrund av att regeringen gjort bedömningen att den rådande miljösituationen i haven kräver en kraftsamling och att det från bl.a. olika myndigheter, forskare och intresseorganisationer pekas på olika problem när det gäller utvecklingen inom havsmiljöområdet gör gruppen bedömningen att det vore värdefullt att, t.ex. i form av en resultatkrivelse, få en fördjupad redovisning och analys av vilka resultat som har uppnåtts genom de satsningar som görs inom havsmiljöområdet. En sådan information skulle kunna användas som underlag för framtida resursprioriteringar inom havsmiljöområdet.

Hav i balans samt levande kust och skärgård

- Inom ramen för uppföljningen kan gruppen konstatera att miljökvalitetsmålet Hav i balans samt levande kust och skärgård bedöms som mycket svårt att nå.
- Gruppen ser fram emot att resultaten av en kommande utvärdering om fiskefria områden och effekterna av fiskeförbudsområdena på bl.a. fiskbestånden redovisas till riksdagen.
- Enligt gruppens bedömning vore det värdefullt om regeringen övervägde om delmålet för kustens och skärgårdens kulturarv kunde vidareutvecklas inför kommande resultatredovisningar till riksdagen.
- När det gäller delmålet om hotade arter, kan gruppen konstatera att målet inte har uppnåtts.

- Gruppen bedömer att det är viktigt att ha en helhetssyn på fortsatta insatser för bl.a. fiskens roll i ekosystemet. Gruppen vill understryka vikten av att fisket bedrivs i samklang med en hållbar utveckling.

Ingen övergödning

- Regeringen redovisar i sin analys att miljö kvalitetsmålet Ingen övergödning inte kan nås i tid. Gruppen delar regeringens bedömning att intensifierade åtgärder för att motverka övergödningen är en viktig del av den fortsatta satsningen på havsmiljön.
- Gruppen delar även regeringens uppfattning att det är viktigt med ett fortsatt arbete på EU-nivå för att motverka övergödningen i haven.
- Gruppen bedömer att det skulle underlätta tillgängligheten till resultatinformation om redovisning av resultat för utsläpp av kväveoxider även redovisas under miljö kvalitetsmålet Ingen övergödning.

Giftfri miljö

- Gruppen uppfattar att formuleringen av delmålet Utfasning av farliga ämnen och den redovisning av resultat som ges för miljö kvalitetsmålet Giftfri miljö är svårtillgängliga. Gruppen ser gärna att fortsatta ansträngningar görs för att anpassa redovisningen till riksdagens behov.
- Enligt gruppens bedömning behövs en tydlig och samlad redovisning av utvecklingen av de giftiga ämnen som berör havsmiljön, till detta hör bl.a. tungmetaller, giftig båtbottnfärg samt organiska miljögifter.

Ett rikt växt- och djurliv

- Regeringen bedömer att utvecklingen för den biologiska mångfalden trots omfattande insatser under många år inte har förbättrats i den omfattning som krävs för att nå miljö kvalitetsmålet. Gruppen delar regeringens bedömning att det är viktigt att arbeta med långsiktiga tidsperspektiv på naturvårdsåtgärderna och att troliga framtidsscenarier för klimatförändringar vägs in i framtida bedömningar.
- För arbetet med bevarandet av den biologiska mångfalden i havsmiljön är det av stor vikt att även de tre ovan nämnda miljö kvalitetsmålen nås.

Övriga bedömningar

- Enligt gruppens bedömning finns en inneboende svårighet med nuvarande målstruktur som tar sig uttryck i att det är svårt att ta ett samlat grepp som belyser utvecklingen inom havsmiljöområdet. I detta ligger även de svårigheter som verkar finnas att relatera de statliga insatserna till effekter på utvecklingen inom havsmiljön.
- Gruppen vill peka på att de resultat som redovisas för havsmiljöområdet kan härledas till insatser inom ett flertal olika politikområden. Detta gör det svårt att knyta resultat till insatser. Gruppen kan konstatera att det är oklart hur sambandet ser ut mellan genomförda insatser och uppnådda resultat inom havsmiljöområdet.

- Den genomgång som gjorts av resultatredovisningen i budgetpropositionen för 2008 visar att det har skett en utveckling i riktning mot en tydligare disposition i texten när det gäller uppdelningen mellan insatser, resultat och analyser. Gruppen ser det som positivt om denna utveckling fortsätter.
- Det är viktigt att det är tydligt vad som ska ses som insatser, resultat respektive omvärldsfaktorer. Resultatredovisningen bör vidare vara tydligare inriktad på resultat och inte på insatser.

1 Inledning

Bakgrund

Enligt lagen (1996:1059) om statsbudgeten ska regeringen redovisa mål och resultat som uppnåtts inom olika områden till riksdagen. Som en del i utskottens löpande uppföljning ingår att behandla den resultatinformation som regeringen presenterar. Regeringens redovisning av resultat i förhållande till av riksdagen fattade beslut om mål och anslag ger information och underlag för beslut om verksamheters inriktning och dimensionering. Formerna för regeringens resultatredovisning i budgetpropositionen är sedan flera år föremål för utveckling.

Utifrån det beslut som fattades av uppföljnings- och utvärderingsgruppen vid mötet den 7 juni 2007 har gruppen genomfört en uppföljning och analys av den resultatredovisning som ges i budgetpropositionen för havsmiljöområdet med avseende på miljökvalitetsmålen Hav i balans samt levande kust och skärgård, Ingen övergödning, Giftfri miljö och Ett rikt växt- och djurliv.

Syfte

Syftet med uppföljningen är att ge utskottet ett fördjupat beslutsunderlag inför behandlingen av budgetpropositionen för 2008. Uppföljningen syftar vidare till att ge utskottet ett underlag för den fortsatta dialogen med regeringen kring utvecklingen av den ekonomiska styrningen.

Uppföljningens genomförande

Utskottets uppföljnings- och utvärderingsgrupp har behandlat uppföljningen vid sina möten den 7 juni och den 24 oktober 2007. Underlagen till uppföljningen har tagits fram av miljö- och jordbruksutskottets kansli i samarbete med utvärderings- och forskningsfunktionen vid riksdagens utredningstjänst.

Promemorians disposition

Promemorian inleds med en sammanfattning av bedömningar och rekommendationer. I kapitel 1 presenteras de allmänna utgångspunkterna för uppföljningen. Mot bakgrund av att det är första gången som utskottet genomför en fördjupad resultatuppföljning inom havsmiljöområdet ges i kapitel 2 beskrivningar kring styrning, mål och resurser för havsmiljöområdet. I kapitel 3 redovisas den resultatinformation som regeringen presenterar i budgetpropositionen för 2008 för havsmiljöområdet samt gruppens bedömningar av redovisade resultat och resultatredovisningens struktur m.m. I bilagor ges därefter en sammanfattning: Miljömålsrådets redovisning av resultat och bedömningar 2007, en sammanfattning av Sveriges strategier för havsmiljön samt en beskrivning av EU:s framtida havspolitik.

Bakgrund – styrning, miljömål och resurser för havsmiljöområdet

2.1 Mål för miljöpolitiken

Riksdagen har beslutat att det övergripande målet för miljöpolitiken är att till nästa generation kunna lämna över ett samhälle där de stora miljöproblemen i Sverige är lösta. Vidare har riksdagen våren 1999 och hösten 2005 beslutat att koppla totalt 16 övergripande nationella miljökvalitetsmål till det övergripande målet för miljöpolitiken.¹ Miljökvalitetsmålen syftar till att främja människors hälsa, värna den biologiska mångfalden och naturmiljön, ta till vara kulturmiljön och de kulturhistoriska värdena, bevara ekosystemens långsiktiga produktionsförmåga samt trygga en god hushållning med naturresurserna. Riksdagen har fastställt att arbetet med att nå de 16 miljökvalitetsmålen ska koncentreras i följande tre åtgärdsstrategier.

- En strategi för effektivare energianvändning och transporter – för att minska utsläppen från energi- och transportsektorerna.
- En strategi för giftfria och resurssnåla kretslopp som innefattar en miljöorienterad produktpolitik – för att skapa energi- och materialsnåla kretslopp och för att minska de diffusa utsläppen av miljögifter.
- En strategi för hushållning med mark, vatten och bebyggd miljö – för ökad hänsyn till biologisk mångfald, kulturmiljö och människors hälsa, för god hushållning med mark och vatten, miljöanpassad fysisk planering och hållbar bebyggelsestruktur.

¹ Prop. 1997/98:145, bet. 1998/99:MJU6, rskr.1998/99:183, prop. 2004/05:150, bet. 2005/06:MJU3, rskr. 2005/06:48 och 2005/06:49.

Till de 16 miljökvalitetsmålen har totalt 72 delmål formulerats. Medan miljökvalitetsmålen uttrycker den kvalitet och det tillstånd för Sveriges miljö och dess natur- och kulturresurser som riksdagen anser vara miljömässigt hållbara på lång sikt anger delmålen inriktningen och är i huvudsak utformade som tidsbestämda etappmål.

När det gäller havsmiljöområdet är framför allt de beslutade miljökvalitetsmålen om Hav i balans samt levande kust och skärgård, Ingen övergödning, Giftfri miljö och Ett rikt växt- och djurliv viktiga att uppmärksamma. De övriga miljökvalitetsmål som riksdagen har beslutat om är Begränsad klimatpåverkan, Frisk luft, Bara naturlig försurning, Skyddande ozonskikt, Säker strålmiljö, Levande sjöar och vattendrag, Grundvatten av god kvalitet, Myllrande våtmarker, Levande skogar, Ett rikt odlingslandskap, Storslagen fjällmiljö samt God bebyggd miljö.

Miljökvalitetsmålet Hav i balans samt levande kust och skärgård

Miljökvalitetsmålet innebär att Västerhavet och Östersjön ska ha en långsiktigt hållbar produktionsförmåga och att den biologiska mångfalden ska bevaras. Kust och skärgård ska ha en hög grad av biologisk mångfald, upplevelsevärden samt natur- och kulturvärden. Näringar, rekreation och annat nyttjande av hav, kust och skärgård ska bedrivas så att en hållbar utveckling främjas. Särskilt värdefulla områden ska skyddas mot ingrepp och andra störningar.

Riksdagen har även beslutat om följande sju nationella delmål som anger inriktning och tidsperspektiv i det fortsatta miljöarbetet för att nå miljökvalitetsmålet.

- *Delmål 1, Skyddsvärda marina miljöer:* Senast år 2010 ska minst 50 % av skyddsvärda marina miljöer och minst 70 % av kust- och skärgårdsområden med höga natur- och kulturvärden ha ett långsiktigt skydd. Senast år 2005 ska ytterligare fem, och senast år 2010 därutöver ytterligare fjorton, marina områden vara skyddade som naturreservat och tillsammans utgöra ett representativt nätverk av marina naturtyper. Därutöver ska ett område med permanent fiskeförbud inrättas till 2006, för utvärdering till 2010 samt ytterligare tre områden med permanent fiskeförbud (kustnära områden och utsjöområden) inrättas till 2010 i vardera Östersjön och Västerhavet för utvärdering till 2015. (Formuleringen för delmålet har ändrats sedan 2005.)
- *Delmål 2, Kustens och skärgårdens kulturarv och odlingslandskap:* Senast år 2005 ska en strategi finnas för hur kustens och skärgårdens kulturarv och odlingslandskap kan bevaras och brukas.
- *Delmål 3, Hotade arter:* Senast år 2005 ska åtgärdsprogram finnas och ha inletts för de hotade marina arter och fiskstammar som har behov av riktade åtgärder.

- *Delmål 4, Bifångster:* Senast år 2010 ska de årliga bifångsterna av marina däggdjur understiga 1 % av respektive bestånd. Bifångsterna av sjöfåglar och icke målarter ska inte ha mer än försumbara negativa effekter på populationerna eller ekosystemet.
- *Delmål 5, Uttag – återväxt:* Uttaget av fisk, inklusive bifångster av ungfisk, ska senast år 2008 inte vara större än att det möjliggör en storlek och sammansättning på fiskbestånden som ger förutsättningar för att ekosystemets grundläggande sammansättning och funktion bibehålls. Bestånden ska ha återuppbyggt till nivåer betydligt över biologiskt säkra gränser. (Formuleringen för delmålet har ändrats sedan 2005.)
- *Delmål 6, Buller och andra störningar:* Buller och andra störningar från båttrafik ska vara försumbara inom särskilt känsliga och utpekade skärgårds- och kustområden senast år 2010.
- *Delmål 7, Utsläpp av olja och kemikalier:* Genom skärpt lagstiftning och ökad övervakning ska utsläppen av olja och kemikalier från fartyg minimeras och vara försumbara senast år 2010.

Miljökvalitetsmålet Ingen övergödning

Miljökvalitetsmålet innebär att halterna av gödande ämnen i mark och vatten inte ska ha någon negativ inverkan på människors hälsa, förutsättningar för biologisk mångfald eller möjligheterna till allsidig användning av mark och vatten.

Riksdagen har även beslutat om följande fyra nationella delmål som anger inriktning och tidsperspektiv i det fortsatta miljöarbetet för att nå miljökvalitetsmålet.

- *Delmål 1, Utsläpp av fosfor:* Fram till år 2010 ska de svenska vattenburna utsläppen av fosforföreningar från mänsklig verksamhet till sjöar, vattendrag och kustvatten ha minskat med minst 20 % från 1995 års nivå. De största minskningarna ska ske i de känsligaste områdena.
- *Delmål 2, Utsläpp av kväve:* Senast år 2010 ska de svenska vattenburna utsläppen av kväveföreningar från mänsklig verksamhet till haven söder om Ålands hav ha minskat med minst 30 % från 1995 års nivå.
- *Delmål 3, Utsläpp av ammoniak:* Senast år 2010 ska utsläppen av ammoniak i Sverige ha minskat med minst 15 % från 1995 års nivå.
- *Delmål 4, Utsläpp av kväveoxider:* Senast år 2010 ska utsläppen i Sverige av kväveoxider till luft ha minskat till 148 000 ton.

Miljökvalitetsmålet Giffri miljö

Miljökvalitetsmålet innebär att miljön ska vara fri från ämnen och metaller som skapats i eller utvunnits av samhället och som kan hota människors hälsa eller den biologiska mångfalden.

Riksdagen har även beslutat om nio nationella delmål som anger inriktning och tidsperspektiv i det fortsatta miljöarbetet för att nå miljö kvalitetsmålet. Bland de nationella delmålen för Giftfri miljö berör följande delmål utvecklingen inom havsmiljöområdet.

- *Delmål 3, Utfasning av farliga ämnen:* I fråga om utfasning av farliga ämnen ska följande gälla. Nyproducerade varor ska så långt det är möjligt vara fria från: 1) nya organiska ämnen som är långlivade (persistenta) och bioackumulerande, nya ämnen som är cancerframkallande, arvsmassepåverkande och fortplantningsstörande samt kvicksilver så snart som möjligt, dock senast 2007, 2) övriga cancerframkallande, arvsmassepåverkande och fortplantningsstörande ämnen samt sådana ämnen som är hormonstörande eller kraftigt allergiframkallande, senast år 2010 om varorna är avsedda att användas på ett sådant sätt att de kommer ut i kretsloppet, 3) övriga organiska ämnen som är långlivade och bioackumulerande samt kadmium och bly, senast år 2010. Dessa ämnen ska inte heller användas i produktionsprocesser om inte företaget kan visa att hälsa och miljö inte kan komma till skada. Redan befintliga varor, som innehåller ämnen med ovanstående egenskaper eller kvicksilver, kadmium samt bly, ska hanteras på ett sådant sätt att ämnena inte läcker ut i miljön. Spridning via luft och vatten till Sverige av ämnen som omfattas av delmålet ska minska fortlöpande. Delmålet omfattar ämnen som människan framställt eller utvunnit från naturen. Delmålet omfattar även ämnen som ger upphov till ämnen med ovanstående egenskaper, inklusive dem som bildas oavsiktligt.
- *Delmål 6, Efterbehandling av förorenade områden:* Samtliga förorenade områden som innebär akuta risker vid direktexponering och sådana förorenade områden som i dag, eller inom en nära framtid, hotar betydelsefulla vattentäkter eller värdefulla naturområden ska vara utredda och vid behov åtgärdade vid utgången av år 2010.

Miljö kvalitetsmålet Ett rikt växt- och djurliv

Miljö kvalitetsmålet innebär att den biologiska mångfalden ska bevaras och nyttjas på ett hållbart sätt, för nuvarande och framtida generationer. Arternas livsmiljöer och ekosystemen samt deras funktioner och processer ska värnas. Arter ska kunna fortleva i långsiktigt livskraftiga bestånd med tillräcklig genetisk variation. Människor ska ha tillgång till en god natur- och kulturmiljö med rik biologisk mångfald, som grund för hälsa, livskvalitet och välfärd.

Riksdagen har även beslutat om tre nationella delmål som anger inriktning och tidsperspektiv i det fortsatta miljöarbetet för att nå miljö kvalitetsmålet. De nationella delmålen för Ett rikt växt- och djurliv berör utvecklingen inom havsmiljöområdet.

- *Delmål 1, Hejdad förlust av biologisk mångfald:* Senast år 2010 ska förlusten av biologisk mångfald inom Sverige vara hejdad.

- *Delmål 2, Minskad andel hotade arter:* År 2015 ska bevarandestatusen för hotade arter i landet ha förbättrats så att andelen bedömda arter som klassificeras som hotade har minskat med minst 30 procent jämfört med år 2000, och utan att andelen försvunna arter har ökat.
- *Delmål 3, Hållbart nyttjande:* Senast år 2007 ska det finnas metoder för att följa upp att biologisk mångfald och biologiska resurser såväl på land som i vatten nyttjas på ett hållbart sätt. Senast år 2010 ska biologisk mångfald och biologiska resurser såväl på land som i vatten nyttjas på ett hållbart sätt så att biologisk mångfald upprätthålls på landskapsnivå.

2.2 Anslag och planerade insatser för havsmiljöområdet

Anslag för havsmiljöområdet

Politikområdet Miljöpolitik ingår i utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård som bereds av miljö- och jordbruksutskottet. I utgiftsområde 20 ingår även delar av politikområdet Forskningspolitik. Regeringen föreslår att sammanlagt 4 722 miljoner kronor anslås för utgiftsområde 20, varav 4 275 miljoner kronor till politikområdet Miljöpolitik.

Politikområdet består av 14 anslag. Ett av dessa är det nyinrättade anslaget för havsmiljö. För budgetåret 2008 föreslås anslaget uppgå till 100 miljoner kronor. I samband med beredningen av 2007 års vårproposition² anförde miljö- och jordbruksutskottet i ett yttrande till finansutskottet att utskottet i likhet med regeringen ansåg att ett nytt anslag bör föras upp i statsbudgeten för att förstärka insatserna för havsmiljön med miljö- och kostnadseffektiva åtgärder. Utskottet menade att i Östersjön och Västerhavet har övergödning, hårt fisketryck och utsläpp av miljögifter fått alarmrande konsekvenser. Utskottet uttalade att det nya anslaget även bör få användas för inrättandet av en satellitbildsdatabas vid Lantmäteriverket. Det nya ramanslaget *34:12 Havsmiljö* fördes upp i statsbudgeten med 40 miljoner kronor och finansieringen skedde delvis genom att anslag *34:3 Åtgärder för biologisk mångfald* minskades med 38 miljoner kronor. Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet anmälde avvikande meningar i ärendet.³

Anslag och utgiftsutveckling för politikområdet Miljöpolitik

<i>Nr</i>	<i>Anslag</i>	<i>Budget för år 2007 (mnkr)*</i>	<i>Förslag för år 2008 (mnkr)</i>
34:1	Naturvårdsverket	339,5	339,1
34:2	Miljöövervakning m.m.	276,0	302,9
34:3	Åtgärder för biologisk mångfald	1 963,3	1 913,3

² Prop. 2006/07:100.

³ Miljö- och jordbruksutskottets yttrande 2006/07:MJU2.

<i>Nr</i>	<i>Anslag</i>	<i>Budget för år 2007 (mnkr)*</i>	<i>Förslag för år 2008 (mnkr)</i>
34:4	Sanering och återställning av förorenade områden	507,0	455,0
34:5	Miljöforskning	86,3	86,9
34:6	Kemikalieinspektionen	135,5	135,6
34:7	Internationellt miljösamarbete	73,0	73,0
34:8	Stockholms internationella miljöinstitut	11,9	11,9
34:9	Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut	245,0	254,7
34:10	Stöd till klimatinvesteringar	492,8	392,8
34:11	Miljöbilspremie	50,0	100,0
34:12	Havsmiljö	38,5	100,0
34:13	Insatser för internationella klimatinvesteringar	0,0	50,1
34:14	Internationellt miljö- och kärnsäkerhetssamarbete med Ryssland	0,0	60,0
<i>Totalt</i>		4 218,8	4 275,2

* Inkl. tilläggsbudget enligt prop. 2006/07:100, (bet. 2007/08:FiU21) och förslag till tilläggsbudget i samband med denna proposition.

Källa: Prop. 2007/08:1 samt Regleringsbrev för budgetåret 2007 avseende Naturvårdsverket, Villkor för anslag 34:12, regeringsbeslut 2007-07-07.

Under 2007 har Naturvårdsverket fördelat totalt 38,5 miljoner kronor till länsstyrelser och andra myndigheter för åtgärder i syfte att förbättra miljön i Östersjön och Västerhavet, se vidare nedanstående tabell.

Under år 2007 beviljade bidrag från anslag 34:12

Användningsområde	Bidrag (tkr)
– Projekt i syfte att inom ett avrinningsområde i distriktet ta fram en modell för arbetet med restaurering av vattendrag (Länsstyrelserna i Västernorrlands län och Östergötlands län)	2 000
– Bidrag i syfte att förstärka den juridiska kompetens som behövs för ett effektivt arbete med restaurering av vattendrag (Länsstyrelsen i Västernorrlands län)	300
– Inventera behovet av restaurering av övergödda havsvikar och kustnära sjöar samt planera och kostnadsbedöma prioriterade insatser (Länsstyrelserna i Östergötlands län, Kalmar län och Västmanlands län)	3 000
– För samarbete med kommuner att ta fram metoder och planeringsunderlag för åtgärder samt inleda eller förstärka åtgärder för minskad miljöpåverkan på havsmiljön från enskilda avlopp (Länsstyrelserna i Skåne län, Stockholms län och Västra Götalands län)	5 000
– Arbete med digitalisering av djupdata (Sjöfartsverket)	1 000
– Analys och konvertering av insamlade data om havsbottnars geologi i enlighet med uppdrag om havsmiljödata (Sveriges geologiska undersökning, SGU)	1 000
– Arbete med att ta fram prognoser beträffande algblomning i Östersjön och Västerhavet (SMHI)	400
– Inrättande av en satellitdatabas vid Lantmäteriverket	10 800
– Samhällsekonomisk havsinformation: Pedagogisk beskrivning av de samhällsekonomiska konsekvenserna av mänsklig påverkan på havsmiljön	1 500
– Pilotprojekt för syresättning av Östersjön	1 500
– Försöksinsats att genom skarpsillutfiskning bidra till balans i Östersjöns ekosystem	1 000
– Avgiftssystem för bättre vattenkvalitet: Ta fram modell för avgiftssystem som kan bidra till att på ett kostnadseffektivt sätt minska övergödningen i Östersjön och Västerhavet. Systemet ska omfatta utsläppsrätter för kväve och fosfor	1 500
– Data om botten: Sammanställning av biologiska data om naturtypers utbredning på havsbotten samt habitatmodellering och framställning av kartor och GIS-skikt	3 000
– Kartläggning av utsjöbankar med inriktning på områden intressanta för naturvård eller vindkraftsetablering	500
– Genomförande av ötkad marin basinventering och uppföljning samt inventering av eventuella kommande marina naturreservat	5 000
– 14 länsstyrelser kan dela på medlen för arbete med etablering av hänsynsområden i kust- och skärgårdsområden	1 000
Summa	38 500

Källa: Naturvårdsverket, e-brev 2007-10-17 och Verksprotokoll, 2007-07-06 nr 100-07.

I budgetpropositionen anger regeringen att en bättre havsmiljö i Östersjön och Västerhavet prioriteras och föreslår att 100 miljoner kronor anvisas under anslag 34:12 *Havsmiljö* för 2008. Detta rymmer enligt regeringen satsningar för att minska tillförseln av föroreningar till hav och kust samt satsningar för att förbättra den ekologiska balansen i haven. Särskilt fokus läggs på insatser som ger kunskap om rätt åtgärder i havsmiljöarbetet.

Planerade insatser för havsmiljöområdet

Enligt 2007 års ekonomiska vårproposition och budgetpropositionen för 2008 avser regeringen att under perioden 2007–2010 vidta olika åtgärder för havsmiljörelaterade insatser om sammanlagt ca 500 miljoner kronor via anslag 34:12 *Havsmiljö*.

Anslag 34:12 havsmiljö för 2007–2010 (TKR)

År	2007	2008	2009	2010
Anslag	38 500	100 000	150 000	200 000

För satsningen anger regeringen följande fyra utgångspunkter.

- Den största delen av havsmiljöarbetet ska göras på land, eftersom källorna till utsläpp och övergödning återfinns där.
- Åtgärder väljs som ger märkbara resultat, t.ex. en förbättrad situation när det gäller enskilda avlopp.
- Arbetet måste bedrivas internationellt och i ett nära samarbete med övriga Östersjöländer. I syfte att gynna havsmiljön ligger särskild prioritet på EU-arbete inom bl.a. jordbruks- och fiskeområdet. Regeringen har även utsett en havsmiljöambassadör för att förstärka det internationella havsmiljöarbetet.
- Kunskapen måste öka om rätt insatser i havsmiljöarbetet.

Åtgärder för miljö kvalitetsmålet Hav i balans samt levande kust och skärgård

I budgetpropositionen anges att bl.a. följande åtgärder kommer att vidtas inom ramen för anslag 34:12 *Havsmiljö*.

- Förstärkt kartläggningsarbete av landskapen under havsytan
- Studie av samhällsekonomiska konsekvenser av en fortsatt degradering av havsmiljön
- Insatser för att minska närsaltsbelastningen
- Försöksprojekt med åtgärder för att återskapa den ekologiska balansen i havsmiljön
- Utveckling av prognos- och scenarieverktyg för bl.a. algblomning
- Satsning på etablering av hänsynsområden i särskilt känsliga kust- och skärgårdsområden.

I propositionen pekar regeringen även på ett fortsatt beredningsarbete av havsmiljöområdet, vilket bl.a. innefattar vetenskapligt stöd, beslutsstöd, miljöövervakning, miljöåtgärder på kommunal nivå samt olika delar av internationellt havsmiljösamarbete.

2.3 Ansvar, samordning och forskning för miljömålsarbetet och havsmiljöområdet

Ansvar för miljömålsarbetet

Riksdagen har beslutat om miljö kvalitetsmål och delmål för en hållbar utveckling samt antagit tre åtgärdsstrategier för att nå miljömålen. För att uppnå de av riksdagen beslutade miljö kvalitetsmålen behövs insatser från såväl statliga som regionala och lokala myndigheter. Dessutom behövs delaktighet från konsumenter och näringsliv m.fl.

Regeringen har det övergripande ansvaret för miljö kvalitetsarbetet. Till sin hjälp har regeringen utsett ett miljömålsråd för att samordna miljömålsarbetet. Miljömålsrådet består av företrädare för centrala myndigheter, länsstyrelser m.m. och biträds av ett kansli som inrättats vid Naturvårdsverket.⁴ Miljömålsrådet har till uppgift att utvärdera utvecklingen mot miljö kvalitetsmålen, rapportera till regeringen om hur arbetet mot miljömålen går och vad som ytterligare behöver göras, samordna informationsinsatser från miljö målsmyndigheterna, övergripande samordna regional fördelning av miljö kvalitetsmål och delmål samt fördela medel till miljö övervakning och miljö målsuppföljning. Miljömålsrådet redovisar årligen en skriftlig rapport till regeringen om utvecklingen i förhållande till miljömålen samt en djupare utvärdering vart fjärde år som underlag för beslut om korrigerande åtgärder och styrmedel. Regeringen har även utsett en ansvarig myndighet för varje miljö kvalitetsmål.

När det gäller havsmiljöområdet är Naturvårdsverket miljö målsansvarig myndighet för miljö kvalitetsmålen Hav i balans samt levande kust och skärgård och Ingen övergödning. Kemikalieinspektionen är miljö målsansvarig myndighet för miljö kvalitetsmålet Giftfri miljö och Jordbruksverket är miljö målsansvarig myndighet för miljö kvalitetsmålet Ett rikt växt- och djurliv. Miljö målsansvaret innebär bl.a. att myndigheterna tillsammans med organisationer och företag som verkar inom en viss samhällssektor, t.ex. transportsektorn, jordbruket eller industrin, ska utveckla lämpliga indikatorer för miljö målsarbetet. Vidare ska myndigheterna samla data, redovisa måluppfyllelsen, föreslå kompletterande insatser och i övrigt verka för att miljö kvalitetsmålen nås.

⁴ Miljömålsrådets ledamöter utses av regeringen och utgörs av företrädare för Boverket, Fiskeriverket, Folkhälsainstitutet, Försvarsmakten, Jordbruksverket, Kemikalieinspektionen, Länsstyrelsen i Värmlands län, Naturvårdsverket, Riksantikvarieämbetet, Skogsstyrelsen, Socialstyrelsen, Statens energimyndighet, Statens strålskyddsinstitut, Sveriges geologiska undersökning, Sveriges lantbruksuniversitet och Vägverket.

Länsstyrelserna har till uppgift att se till att de regionala miljömålen samt miljömål som fastställs av riksdagen får genomslag i länen. Detta görs tillsammans med kommunerna och olika samhällssektorer som också har ett miljöansvar. Det ansvar som regeringen lagt på vissa myndigheter fråntar inte övriga myndigheter ansvaret för miljömålsarbetet, t.ex. inom ramen för det särskilda sektorsansvaret.

Kommunerna har det övergripande ansvaret för lokal anpassning av miljö kvalitetsmålen och att förankra, utveckla och förverkliga miljömålsarbetet i dialog med samhällets olika aktörer samt att följa upp och utvärdera målen relaterat till gjorda lokala insatser.

Samordning i havsmiljöarbetet

I syfte att åstadkomma ett framgångsrikt havsmiljöarbete och samordning mellan myndigheter, samhällsaktörer och organisationer inrättade regeringen 2006 två forum. Det ena, *Samordningsgruppen för havsmiljöfrågor*, har till uppgift att effektivisera samordningen av havsmiljöfrågor mellan myndigheter. Gruppen är beslutande och operativ och ska ta bort hinder som finns för att genomföra Sveriges aktionsplan för havsmiljön, undanröja hinder för internationella åtgärder, ta fram förslag till nya åtgärder samt rapportera till regeringen. Samordningsgruppen består av generaldirektörer och chefer från följande myndigheter: Boverket, Energimyndigheten, Fiskeriverket, Forsvarsmakten, Jordbruksverket, Kemikalieinspektionen, Kustbevakningen, Naturvårdsverket, Riksantikvarieämbetet, Sida, Sjöfartsverket, Skogsstyrelsen, SMHI, Sveriges geologiska undersökning (SGU), Vattenmyndigheten och Länsstyrelsen i Kalmar, Vattenmyndigheten och Länsstyrelsen i Västernorrland samt Vattenmyndigheten och Länsstyrelsen i Västra Götaland. Samordningsgruppen träffas två gånger per år och Naturvårdsverket är sammankallande.

Det andra forumet, *Havsmiljörådet*, ska fungera som en viktig länk mellan samhällsaktörer och myndigheter och är rådgivande till Naturvårdsverket och Samordningsgruppen för havsmiljöfrågor. Rådets uppgift är att ge impulser till åtgärder som behöver genomföras, peka på möjligheter och problem som behöver åtgärdas samt ge förslag till hur samhällets aktörer kan arbeta enskilt eller tillsammans för att förbättra havsmiljön. Havsmiljörådet består av forskare och representanter för organisationer och näringsliv och har följande medlemmar: Baltic Sea 2020, Coalition Clean Baltic, Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande (Formas), Lantbrukarnas riksförbund (LRF), Skärgårdarnas Riksförbund, Sportfiskarna, Svensk Energi, Svenska Båtunionen, Svenska Naturskyddsföreningen, Svenskt Näringsliv, Svenskt Vatten AB, Sveriges Fiskares Riksförbund, Sveriges Hamnar, Sveriges Kommuner och Landsting, Sveriges Redareförening och Världsnaturfonden (WWF). Rådet träffas fyra gånger per år och har sitt kansli på Naturvårdsverket.

När det gäller havsmiljöområdet kan även nämnas att regeringen i juni 2007 utnämnde Sveriges första *havsmiljöambassadör*. Enligt regeringen är syftet att stärka Sveriges internationella och regionala arbete för en bättre havsmiljö.

Forskning om havsmiljön

När det gäller forskning om havsmiljön kan det särskilt nämnas att i Sverige finns sedan 1989 tre marina centrum som är placerade vid universiteterna i Umeå, Stockholm och Göteborg och som har tilldelats var sitt geografiskt ansvarsområde. De marina centrumen har till uppgift att bedriva marin naturvetenskaplig forskning och utbildning, mätning, provtagning och andra miljökontrollerande åtgärder samt informera om forskning och forskningsresultat.⁵

2.4 Uppföljning och redovisning av utvecklingen

Allmänt

Riksdagen har beslutat att regeringen ska lämna en årlig rapportering till riksdagen av hur arbetet med att nå miljö kvalitetsmålen fortskrider.⁶ Redovisningen bör omfatta ett urval av indikatorer som återkommer varje år och ska ge underlag för beslut om att sätta in åtgärder om det visar sig att förutsättningarna att nå de uppsatta miljö kvalitetsmålen inte är tillfredsställande.

De årliga redovisningarna till riksdagen ska kompletteras med en fördjupad utvärdering som även ska söka ge en förklaring till det uppnådda resultatet. En utvärdering ger ett bättre underlag för att föreslå åtgärder och beräkna kostnaderna för dessa. Redovisningen bör innehålla kostnadsberäknade förslag om miljö kvalitetsmål, delmål eller styrmedel inklusive förslag om lagstiftning behöver revideras, bl.a. mot bakgrund av samhälls-ekonomiska och statsfinansiella effekter eller av effektivitetsskäl. Även uppföljningssystemet inklusive Miljömålsrådets roll bör utvärderas och vid behov revideras.

Våren 2004 redovisades den första fördjupade utvärderingen av miljö kvalitetsmålen. I utvärderingen fokuserades bl.a. de viktigaste drivkrafterna bakom miljöproblemen, om och i vilken takt utvecklingen går i riktning mot de formulerade målen samt behov av justeringar av åtgärder och styrmedel.⁷ Nästföljande fördjupade utvärdering av miljö kvalitetsmålen kommer att ske 2008.

Avsikten med systemet för uppföljning och utvärdering av miljö kvalitetsmålen och delmålen är således att:

⁵ Havsmiljöutredningen har bl.a. utrett organisationen av forskning inom havsmiljöområdet, se SOU 2006:12.

⁶ Prop. 2000/01:130, bet. 2001/02:MJU3.

⁷ Naturvårdsverket, 2004.

- identifiera de viktigaste drivkrafterna bakom miljöproblem och vad som orsakar dessa problem,
- redovisa om och hur vi närmar oss målen och om takten är tillräcklig för att målen ska nås inom den tid som beslutats,
- ge underlag för scenarier och prognoser,
- ge underlag för bedömning om ytterligare åtgärder behövs för att nå målen i rätt tid, om miljö kvalitetsmål, delmål och styrmedel behöver ses över, bl.a. mot bakgrund av samhällsekonomiska och statsfinansiella effekter,
- ge underlag för kostnadsberäkningar av åtgärder.

Indikatorer för uppföljning av utvecklingen inom havsmiljöområdet

För att underlätta uppföljningen av de olika miljö kvalitetsmålen och delmålen har ett antal olika indikatorer tagits fram. Syftet med indikatorerna är att beskriva det aktuella miljö tillståndet och följa trender. Valet av indikatorer följer den s.k. DPSIR-modellen⁸ som stegvis har utvecklats genom arbete i OECD och EU. Modellen tar sin utgångspunkt i följande fem aspekter: drivkrafter, miljö påverkan, miljö tillstånd, konsekvenser och vidtagna åtgärder.

Till de sju delmål som har formulerats till miljö kvalitetsmålet Hav i balans samt levande kust och skärgård har elva olika indikatorer tagits fram. Till de nio delmål som har formulerats till miljö kvalitetsmålet Giftfri miljö har tolv olika indikatorer tagits fram. För de fyra delmål som har formulerats till miljö kvalitetsmålet Ingen övergödning har nio olika indikatorer tagits fram. Till de tre delmål som har formulerats till miljö kvalitetsmålet Ett rikt växt- och djurliv har fyra olika indikatorer tagits fram.

Indikatorer för uppföljning av havsmiljöområdet avseende miljö kvalitetsmålen Hav i balans samt levande kust och skärgård, Giftfri miljö, Ingen övergödning och Ett rikt växt- och djurliv.

Miljö kvalitetsmålet Hav i balans samt levande kust och skärgård

<i>Delmål</i>	<i>Indikatorer</i>
1. Skyddsvärda marina miljöer	–
2. Kustens och skärgårdens kulturarv och odlingslandskap	–
3. Hotade arter	–
4. Bifångster	–
5. Uttag – återväxt	Lekbiomassa för torsk
6. Buller och andra störningar	–
7. Utsläpp av olja och kemikalier	Oljeutsläpp till havet
Övriga indikatorer som tagits fram för delmålet	Begränsat näringsläckage – fånggrödor, Begränsat näringsläckage – skyddszoner, Fiskefartyg, Fosfor i havet, Kväve i havet, Strandnära

⁸ Drivkraft, Påverkan, Status, Inverkan, Respons (DPSIR).

byggande vid havet, Tillförsel av fosfor till kusten, Tillförsel av kväve till kusten, Yrkesfiske.

Miljökvalitetsmålet Giftrfri miljö

Delmål

3. Utfasning av farliga ämnen
6. Efterbehandling av förorenade områden

Övriga indikatorer som tagits fram för delmålet

Indikatorer

- CMR-ämnena i varor
Förorenade områden

Allergiframkallande kemiska produkter, Ekologisk animalieproduktion, Ekologiskt odlad mark, Hälsosfarliga kemiska produkter, Konsumenttillgängliga kemiska produkter, Kravmärkt mjölk, Miljöföreningar i modersmjölk, Miljöledningssystem, Nickelallergi, Växtskyddsmedel

Miljökvalitetsmålet Ingen övergödning

Delmål

1. Utsläpp av fosfor
2. Utsläpp av kväve
3. Utsläpp av ammoniak
4. Utsläpp av kväveoxider

Övriga indikatorer som tagits fram för delmålet

Indikatorer

- Tillförsel av fosfor till kusten
Tillförsel av kväve till kusten
Ammoniakutsläpp
Kväveoxidutsläpp
Begränsat näringsläckage – fånggrödor, Begränsat näringsläckage – skyddszoner, Fosfor i havet, Kväve i havet, Körsträcka med bil

Miljökvalitetsmålet Ett rikt växt- och djurliv

Delmål

1. Hejda förlusten av biologisk mångfald
2. Minskad andel hotade arter
3. Hållbart utnyttjande

Övriga indikatorer som tagits fram för delmålet

Indikatorer

- Föryngring av flodpärlmussla, Häckande fåglar i fjällen, Häckande fåglar i odlingslandskapet, Häckande fåglar i skogen

Enligt Miljömålsrådet är miljömålsindikatorerna en hjälp i att följa upp olika delmål. I de fall som indikatorer inte är kopplade till något specifikt delmål används de för att följa upp miljökvalitetsmålet som helhet.

3 Redovisning av resultat

3.1 Miljö- och jordbruksutskottets tidigare uppföljning och behandling

Miljö- och jordbruksutskottet har fr.o.m. hösten 2001 löpande följt upp utvecklingen av de 16 miljö kvalitetsmål som riksdagen har beslutat om. Miljömålsrådet ska årligen sammanställa underlag för regeringens rapportering till riksdagen om utvecklingen av arbetet med att nå miljö kvalitetsmålen. Detta underlag finns sammanställt i de årliga s.k. de Facto-rapporterna.

I samband med beredningen av budgeten för 2007 anordnade utskottet i samarbete med Miljömålsrådet ett offentligt seminarium om uppföljningen och utvärderingen av arbetet med att nå Sveriges 16 miljö kvalitetsmål. Vid seminariet presenterades resultaten från rapporten *Miljömålen – Miljömålen på köpet, de Facto 2006* som är Miljömålsrådets femte årliga uppföljning av Sveriges 16 miljö mål.⁹

I budgetbetänkandet för 2007 angav utskottet att man inte hade något att erinra mot regeringens redovisning vad gäller miljö politikens inriktning eller mot regeringens resultatbedömning. Utskottet konstaterade att regeringen i budgetpropositionen pekat på att situationen för Östersjön och Västerhavet är mycket bekymmersam samt att övergödning, hårt fisketryck och utsläpp av miljögifter redan fått stora konsekvenser. Vidare konstaterade utskottet att regeringen aviserade att man ska lägga stor kraft på att säkerställa Östersjön och Västerhavet som levande hav och att en nationell havsmiljöstrategi ska utarbetas för Östersjön och Västerhavet. Det pekades vidare på att Östersjön, inom ramen för de möjligheter som EU:s regelverk ger, bör bli ett pilotområde för en ny gemensam förvaltningsstrategi där länderna samverkar och finner institutionella former för att säkra efterlevnaden av ett gemensamt regelverk.¹⁰

3.2 Miljö kvalitetsmålet hav i balans samt levande kust och skärgård

Regeringens redovisning i budgetpropositionen för 2008

I budgetpropositionen för 2008 redovisar regeringen ett flertal olika resultat för de insatser som har gjorts inom olika politikområden och som har betydelse för miljö kvalitetsmålet Hav i balans samt levande kust och skärgård.

⁹ I samband med beredningen av budgeten för 2008 gav Miljömålsrådet den 23 oktober 2007 en redovisning av resultaten från den sjätte rapporten *Miljömålen – i ett internationellt perspektiv*, Miljömålsrådets uppföljning av Sveriges miljö mål de Facto 2007.

¹⁰ Bet. 2006/07:MJU1.

För delmål 1, *Skyddsvärda marina miljöer (2005/2015)* redovisar regeringen att det har bildats fem nya marina naturreservat och att det nu finns totalt tolv naturreservat i svenska havsområden. Regeringen hänvisar vidare till Miljömålsrådet och att arbetet enligt rådet fortskrider i en takt som indikerar att det troligen kommer att finnas sammanlagt 26 reservat till 2010. Regeringen redovisar vidare att det under 2006 färdigställdes en inventering av 20 utsjöbankar, där sju bankar bedömdes ha mycket höga naturvärden. Området kring Gotska Sandön blev den 1 maj 2006 ett fiskefritt område; effekterna av detta ska utvärderas fram till slutet av 2010. En process pågår för inrättande av ytterligare sex fiskefria områden.

För delmål 2, *Kustens och skärgårdens kulturarv och odlingslandskap (2005)* redovisar regeringen att delmålet är uppnått.

För delmål 3, *Hotade arter (2005)* redovisar regeringen att delmålet ännu inte har uppnåtts och att det finns åtgärdsprogram för 14 av 17 rödlistade marina arter

För delmål 4, *Bifångster (2010)* redovisar regeringen att enligt Miljömålsrådet är det svårt att uppskatta antalet bifångade marina däggdjur och populationsstorlekarna. Vidare redovisas att det under 2006 bl.a. startade ett observatörsprogram för tumlare och delfiner. För att minska bifångsterna av tumlare har drivgarnsfisket efter lax i Östersjön successivt minskat och kommer att helt upphöra fr.o.m. 2008 i enlighet med det EU-gemensamma regelverket. Regeringen redovisar vidare att nya konstruktioner av sälsäkra redskap har testats, liksom att stänga av hela fjärdar längs Östersjöskusten med sälskrämmor.

För delmål 5, *Uttag – återväxt (2008)* redovisar regeringen att det finns exempel på arter som fiskas på varaktigt hållbar nivå, t.ex. gråsej och kolja. Regeringen redovisar vidare att när det gäller torsk så är lekbeståndet i östra Östersjön det lägsta som hittills har noterats samt att torskbeståndet i västra Östersjön och längs västkusten är svagt. Vidare redovisas att det endast är i Öresund där trålfiske inte förekommer som mängden torsk är på en fullgod nivå. Regeringen hänvisar vidare till Internationella havsforskningsrådets (Ices) bedömning att bestånden av sill och skarpsill är i så gott skick att de tål ett ökat fiske i större delar av Östersjön. Vidare anges att mycket talar för att ett stort skarpsillbestånd är en effekt av bristen på torsk. Regeringen pekar på att beståndssituationen hos kust- och havslevande fiskarter varierar geografiskt i landet samt att detta följs av Fiskeriverket.

För delmål 6, *Buller och andra störningar (2010)* redovisar regeringen att länsstyrelserna har tagit fram en samlad plan för inrättande av hänsynsområden i skärgården och att det enligt denna ska inrättas minst tre sådana områden under 2008.

För delmål 7, *Utsläpp av olja och kemikalier (2010)* redovisar regeringen att det varje år upptäcks drygt 200 utsläpp och att de ökade sjötransporterna i Sveriges närområden kan medföra ökad risk för fartygsolyckor och utsläpp. Vidare redovisas att trots ökad fartygstrafik och ökad flygspa-

ning minskar de illegala utsläppen i Östersjön. Av Östersjöländerna står Sverige, med drygt 3 000 flygtimmar årligen, för den största övervakningsinsatsen.

Regeringens analys och bedömning

Regeringen pekar på Miljömålsrådets bedömning att möjligheterna att i tid uppnå miljökvalitetsmålet för Hav i balans samt levande kust och skärgård har försämrats. Enligt regeringens egen bedömning kräver den rådande miljösituationen i haven en kraftsamling när det gäller det internationella arbetet inom EU och inom de internationella havskonventionerna, det tvärssektoriella arbetet, arbetet med förbättrat kunskaps- och planeringsunderlag samt arbetet med konkreta åtgärder. Regeringen lägger särskild vikt vid olika åtgärder för att komma till rätta med övergödningen av haven. Enligt regeringens har arbetet med en sammanhållen svensk havspolitik inletts med sikte på en havspolitik proposition under mandatperioden. Enligt regeringens är det viktigt att få till stånd insatser inom alla sektorer som påverkar och utnyttjar havsmiljön, och en interdepartemental arbetsgrupp ska säkra denna sektorsintegration. Fortsatt kunskapsutveckling och eventuellt framtida beslut om större satsningar kräver enligt regeringens olika slag av försöksprojekt för att klargöra miljöeffekter, kostnader och konsekvenser av potentiella åtgärder med syftet att återskapa eller förbättra den biologiska balansen i haven.

Uppföljnings- och utvärderingsgruppens bedömning

Gruppens uppföljning visar att den redovisning av resultat som ges i budgetpropositionen för miljökvalitetsmålet Hav i balans samt levande kust och skärgård i allt väsentligt följer den struktur som används i Miljömålsrådets de Facto-rapport 2007. Även avseende innehållet är regeringens redovisning av resultat och bedömningar en återgivning av Miljömålsrådets rapport. Av regeringens redovisning framgår dock inte med tydlighet huruvida delmålen kommer att kunna uppnås. Enligt den redovisning och de bedömningar som Miljömålsrådet har gjort bedöms miljökvalitetsmålet nu som mycket svårt att nå. Enligt Miljömålsrådet bedöms de två delmålen om Kustens och skärgårdens kulturarv och odlingslandskap och Utsläpp av olja och kemikalier vara uppnådda medan delmålet om skydd av marina miljöer kan uppnås om vissa förutsättningar uppfylls. För de fyra delmålen Hotade arter, Bifångster, Uttag – återväxt och Buller och andra störningar har Miljömålsrådet gjort bedömningarna att de inte kommer att nås.

Av resultatredovisningen framgår att det nu finns tolv naturreservat i svenska havsområden och att området kring Gotska Sandön har blivit ett fiskefritt område. Gruppen har i sin uppföljning av de fiskepolitiska insatsernas resultat och konsekvenser för företag inom fiskeområdet uppmärksammat att fiskefria områden är en ny förvaltningsåtgärd och att effekterna av fiskeförbudsområdena på bl.a. fiskbestånden ska utvärderas. I uppfölj-

ningen konstateras att det finns olika åsikter om vilken nytta områdena har. Det finns forskning kring fiskeförbudsområden, men inte forskning om hur en sådan åtgärd fungerar i vattnen i Nordeuropa. Gruppen ser fram emot att resultaten av den kommande utvärderingen redovisas till riksdagen.

Riksdagen har beslutat om ett nationellt delmål för kustens och skärgårdens kulturarv och odlingslandskap. Av målet framgår att det senast år 2005 ska finnas en strategi för hur kulturarvet kan bevaras och brukas. Regeringen redovisar att målet har uppnåtts. Gruppen vill i detta sammanhang peka på att det av gruppens fördjupade uppföljning av de fiskepolitiska insatsernas resultat och konsekvenser framgår att antalet fiskeföretag minskar och att detta leder till problem för t.ex. fiskehamnarna längs kusten. I uppföljningen lyfter gruppen fram yrkesfiskets betydelse för andra näringar, inte minst längs kusten och skärgården. Gruppen kan konstatera att yrkesfisket är en näring med lång tradition som har satt sin prägel på kustens och skärgårdens kulturarv. Ett minskande yrkesfiske kommer att påverka de kulturmiljöer som av tradition är präglade av yrkesfisket. Mot den bakgrunden vore det värdefullt om regeringen övervägde om delmålet för kustens och skärgårdens kulturarv kunde vidareutvecklas inför kommande resultatredovisningar till riksdagen. Miljö- och jordbruksutskottet har i betänkande 2005/06:MJU3 uttalat att strategin bör ligga till grund för överväganden om huruvida nya delmål för kustens och skärgårdens kulturarv och odlingslandskap behöver utvecklas.

När det gäller det tredje delmålet, Hotade arter, kan gruppen konstatera att målet inte har uppnåtts. Gruppen har i sin fördjupade uppföljning av de fiskepolitiska insatserna uppmärksammat att utvecklingen inom miljöområdet och havsmiljön är av central betydelse för de långsiktiga möjligheterna för fiskenäringen att fortsatt kunna bedriva ett fiske. Många fiskbestånd befinner sig utanför biologiskt säkra gränser, och havsmiljön är ständigt utsatt för olika hot. Fiskeriverket har gjort bedömningen att fisket under det gångna seklet har haft den största direkta biologiska påverkan på det marina ekosystemet genom uttaget av fisk, samtidigt som råvarubristen är ett stort hot mot yrkesfiskets fortsatta utveckling, bl.a. vad gäller torsk och ål. Gruppen menar att det därför är viktigt att ha en helhetssyn på fortsatta insatser för bl.a. fiskens roll i ekosystemet. Gruppen har pekat på att flera av problemen är av sådan art att de måste hanteras och lösas på EU-nivå. När det gäller fiskets del i havsmiljön har gruppen konstaterat att de fiskepolitiska insatserna ännu inte har varit tillräckliga för att skapa en långsiktig anpassning av fiskekapaciteten i förhållande till fiskemöjligheterna.

Det fjärde delmålet rör bifångster. Enligt målet ska bl.a. bifångster av icke målarter inte ha mer än försumbara negativa effekter på populationerna eller ekosystemet. Gruppen kan konstatera att stora mängder fisk kastas tillbaka i havet, bl.a. för att kvoten för den fångade fisken är slut eller för att arten inte får fiskas på grund av regleringar. Regeringen har tidigare redovisat att svenska fiskare varje år dumpar 5–20 % av all torsk som de fångar, hälften av havskräftan, 85 % av vitlingen och mer än hälft-

ten av rödspotta, rödtunga och kolja.¹¹ I gruppens uppföljning av de fiskepolitiska insatsernas resultat och konsekvenser uppmärksammas att utkast av fisk är ett stort problem och att det är av stor vikt att denna fråga ges stor tyngd i det fortsatta arbetet.

Med anledning av resultatredovisningen för delmål 5, Uttag – återväxt, vill gruppen peka på att miljö- och jordbruksutskottet i olika sammanhang har betonat vikten av att den vetenskapliga rådgivningen ska vara utgångspunkt för besluten om totalt tillåten fångstmängd (TAC) och fiskekvoter. Samtidigt kan gruppen konstatera att den vetenskapliga rådgivningen visar att många fiskbestånd befinner sig utanför biologiskt säkra gränser. Gruppen vill därför understryka vikten av att fisket bedrivs i samklang med en hållbar utveckling.

I detta sammanhang vill gruppen även peka på att gruppen avser att föreslå utskottet att genomföra en forskningsöversikt inom fiskeområdet under våren 2008. Översikten föreslås innehålla nationell och internationell forskning om fisk ur ett ekosystemperspektiv. I översikten kommer bl.a. olika omvärldsfaktorer påverka på fiskesamhällets struktur och funktion att belysas, t.ex. fiske, övergödning och miljögifter.

3.3 Miljökvalitetsmålet Ingen övergödning

Regeringens redovisning i budgetpropositionen för 2008

I budgetpropositionen för 2008 redovisar regeringen följande resultat för miljökvalitetsmålet Ingen övergödning.

För delmål 1, *Utsläpp av fosfor (2010)* redovisar regeringen att utsläppen av fosforföreningar från de kommunala reningsverken minskade med ungefär en tredjedel och med 14 % från industrin under 1995–2005. Enligt regeringen står reningsverken och industrin för ungefär en femtedel av de totala fosforutsläppen till vatten medan resten kommer från främst jordbruksmark och enskilda avlopp.

För delmål 2, *Utsläpp av kväve (2010)* redovisar regeringen att utsläppen av kväveföreningar från kommunala reningsverk och industrin uppgick till ca 23 000 ton under 2005, jämfört med ca 33 000 ton under 1995.

För *Delmål 3, Utsläpp av ammoniak (2010)* redovisar regeringen att delmålet har uppnåtts genom att ammoniakutsläppen har minskat med drygt 15 % mellan 1995 och 2005.

För *Delmål 4, Utsläpp av kväveoxider (2010)* hänvisar regeringen när det gäller utsläpp av kväveoxider till den redovisning som görs under miljökvalitetsmålet Bara naturlig försurning. Enligt regeringens redovisning visar beräkningar att utsläppen under 2005 var 205 000 ton. Regeringen hänvisar även till Miljömålsrådet och att beräkningarna dock är osäkra enligt rådet. Enligt redovisningen kan det vara fråga om lägre utsläppsnivåer, vilket då skulle innebära ökade möjligheter att nå delmålet.

¹¹ Skr. 2005/06:171.

Regeringens analys och bedömning

Regeringen pekar i sin resultatanalys på Miljömålsrådets samlade bedömning att miljö kvalitetsmålet Ingen övergödning inte kan nås i tid. Regeringen pekar på att utsläppen till både luft och vatten fortsätter att minska, men att tillståndet i miljön inte förbättras i motsvarande grad. Regeringen pekar vidare på Naturvårdsverkets rekommendationer om att ambitionsnivån framför allt bör öka när det gäller att minska belastningen av fosforföreningar till Östersjön, att kunskaperna om hur fosforföreningar omsätts är bristfälliga och att det här behövs mer forskning samt att det för vattnen utanför den svenska västkusten framför allt är belastningen av kväveföreningar som måste minska. Regeringen bedömer mot bakgrund av den fortsatt allvarliga situationen att intensifierade åtgärder för att motverka övergödningen är en viktig del av den nu påbörjade satsningen på havsmiljön. Regeringen ser positivt på att åtgärderna inom jordbruket börjar visa resultat och anser att det är viktigt att ansträngningarna för att minska näringsläckaget från jordbruket fortsätter.

Uppföljnings- och utvärderingsgruppens bedömning

Gruppens uppföljning visar att den redovisning av resultat som ges i budgetpropositionen för miljö kvalitetsmålet Ingen övergödning i allt väsentligt följer den struktur som används i 2007 års de Facto-rapport från Miljömålsrådet. Även vad gäller innehållet är regeringens redovisning av resultat och bedömningar en återgivning av Miljömålsrådets rapport. För delmålen Utsläpp av fosfor och Utsläpp av kväve framgår dock inte av regeringens redovisning huruvida delmålen kommer att kunna uppnås. Enligt Miljömålsrådets redovisning och bedömningar kan delmålen, under vissa förutsättningar, komma att nås. Delmålet om ammoniak har enligt redovisningen redan uppnåtts.

För delmålet om kväveoxider ges i budgetpropositionen en hänvisning till den redovisning som görs under miljö kvalitetsmålet Giftfri miljö. Kväveoxider tillförs haven via atmosfäriskt nedfall och bidrar till övergödning av haven. Gruppen gör i detta sammanhang bedömningen att det skulle underlätta tillgängligheten till resultatinformation om redovisning av resultat för utsläpp av kväveoxider även gjordes under delmålet Ingen övergödning.

Regeringen redovisar i sin analys att miljö kvalitetsmålet om Ingen övergödning inte kan nås i tid. Gruppen delar regeringens bedömning att intensifierade åtgärder för att motverka övergödningen är en viktig del av den fortsatta satsningen på havsmiljön. Gruppen delar även regeringens uppfattning att det är viktigt med ett fortsatt arbete på EU-nivå för att motverka övergödningen i haven.

3.4 Miljökvalitetsmålet Giftfri miljö

Regeringens redovisning i budgetpropositionen för 2008

I budgetpropositionen för 2008 redovisar regeringen bl.a. följande resultat för miljökvalitetsmålet Giftfri miljö.

För delmål 3, *Utfasning av farliga ämnen (2007/2010)* redovisar regeringen att tillförseln till miljön av farliga ämnen har minskat. Halterna av PCB, dioxiner och nedbrytningsprodukter av DDT har minskat i modersmjölk de senaste åren. Konsumtionen av bly har minskat med 25 % de senaste tio åren. Enligt regeringen har Sverige väsentligt påverkat utformningen av kommissionens förslag till en ny förordning om klassificering och märkning av kemikalier, som baseras på det överenskomna globala systemet, GHS. Ämnesgruppen PFOS har klassificerats som misstänkt cancerframkallande och skadlig för fortplantningen, och en begränsning av användningen har införts i begränsningsdirektivet. Under en femtonårsperiod har de beräknade hälso- och miljöriskerna för växtskyddsmedel minskat med 74 respektive 46 %. Regeringen redovisar vidare att EG-domstolen i juli 2007 meddelade sin dom i målet mellan Sverige och kommissionen angående växtskyddsmedlet parakvat där domstolen gav Sverige rätt i målet och ogiltigförklarade kommissionens beslut att godkänna parakvat inom EU. Som ett positivt resultat kan även länder utanför EU få stöd för sitt resonemang att införa förbud inom områden där parakvat används under förhållanden som innebär uppenbar risk.

För delmål 6, *Efterbehandling av förorenade områden (2010)* anger regeringen när det gäller delmålen om efterbehandling av förorenade områden att för närvarande bedöms ca 30 områden innebära akuta risker för miljö och hälsa. Regeringen pekar på att enligt Miljömålsrådet kommer flertalet av dessa att vara åtminstone temporärt åtgärdade till år 2010. Identifieringen av potentiellt förorenade områden är klar. Av dessa ca 80 000 områden bedöms ca 1 500 utgöra mycket stor risk för miljön och för människors hälsa. Sedan 1999 har 22 områden färdigbehandlats med stöd av statliga bidrag. Regeringen pekar på att enligt Naturvårdsverket blir kvaliteten på saneringsåtgärderna allt bättre. Antalet objekt som saneras med annan finansiering än statlig ökar. Av de knappt 750 områden som bedöms som mest prioriterade, kan ansvar krävas för ca 70 %, enligt regeringen undersöks för närvarande drygt 700 områden.

Regeringens analys och bedömning

Regeringen bedömer att det kommer att vara svårt att nå många delar av miljökvalitetsmålet Giftfri miljö i utsatt tid. Regeringen pekar på att EU:s nya kemikalielagstiftning Reach är ett stort steg på vägen mot en giftfri miljö i Sverige och innebär förbättrade möjligheter att uppnå flertalet av delmålen, men innebär framför allt ett ökat skydd av hälsa och miljö i

Europa. Enligt regeringen kommer det dock att ta tid innan effekterna av Reach slår igenom varför det inte kommer att vara möjligt att nå delmål som är tidssatta till 2010.

Uppföljnings- och utvärderingsgruppens bedömning

Uppföljnings- och utvärderingsgruppens uppföljning visar att den redovisning av resultat som ges i budgetpropositionen för miljö kvalitetsmålet Giftfri miljö i allt väsentligt till både struktur och innehåll följer den som används i 2007 års de Facto-rapport från Miljömålsrådet.

Gruppen uppfattar att formuleringen av delmålet Utfasning av farliga ämnen och den redovisning av resultat som ges för miljö kvalitetsmålet Giftfri miljö är svårtillgängliga. Gruppen ser gärna att fortsatta ansträngningar görs för att anpassa redovisningen till riksdagens behov.

Gruppen har noterat att det inom ramen för miljöövervakningen genomförs kontinuerliga uppföljningar av tillståndet för havsmiljön. Exempelvis görs årliga provtagningar och analyser av bl.a. fisk och blåmussla, och den svenska miljöövervakningen följer även förekomsterna av metaller och organiska miljögifter i Östersjön och Västerhavet. Enligt gruppens bedömning behövs en tydlig och samlad redovisning av utvecklingen av de giftiga ämnen som berör havsmiljön. Till detta hör bl.a. tungmetaller, giftig båtbottnfärg samt organiska miljögifter som bl.a. polyklorerade bifenyler (PCB), polybromerade difenyletrar (PBDE), polycykliska aromatiska kolväten (PAH) och diklordifenyltriklormetylmotan (DDT).

3.5 Miljö kvalitetsmålet Ett rikt växt- och djurliv

Regeringens redovisning i budgetpropositionen för 2008

I budgetpropositionen för 2008 redovisar regeringen bl.a. följande resultat för miljö kvalitetsmålet Ett rikt växt- och djurliv.

Regeringen har under 2006 beslutat att inrätta 102 nya Natura 2000-områden, i enlighet med de krav på kompletteringar som kommissionen ställer efter de kontinuerliga utvärderingar som gjorts. De nya Natura 2000-områdena sammanfaller till övervägande del med befintliga naturreservat. Totalt finns nu 4 061 svenska områden i det europeiska nätverket av värdefulla områden. Dessa kan nyttjas och brukas så länge de naturtyper och de arter som ska skyddas garanteras en gynnsam bevarandestatus. När det gäller delmålet minskad andel hotade arter hade år 2006 totalt 127 åtgärdsprogram tagits fram. De omfattar mer än 250 arter och ett flertal livsmiljöer. År 2010 planeras drygt 215 åtgärdsprogram för över 550 arter vara inledda eller genomförda.

Regeringens analys och bedömning

Regeringen bedömer att trots omfattande insatser under många år har utvecklingen för den biologiska mångfalden i Sverige inte förbättrats i den omfattning som krävs för att nå miljökvalitetsmålet eller internationella mål och åtaganden. Det är dock svårt att bedöma den sammantagna effekten av tidigare åtgärder eftersom de biologiska processer som påverkar förutsättningarna för djurs och växters förekomst tar lång tid. För hotade arter och ekosystemfunktioner kommer de långsiktiga och storskaliga resultaten av vår generations positiva eller negativa påverkan att kunna avläsas först flera decennier efter 2020. Det är därför viktigt att också anlägga ett långsiktigt tidsperspektiv på naturvårdsåtgärderna och t.ex. väga in troliga scenarier för klimatförändringar under innevarande sekel. Vidare bedömer regeringen att vår kunskap om var naturvärdena finns behöver förbättras genom ett utökat inventeringsarbete i framför allt marina miljöer.

Uppföljnings- och utvärderingsgruppens bedömning

Uppföljnings- och utvärderingsgruppens uppföljning visar att den redovisning av resultat som ges i budgetpropositionen för miljökvalitetsmålet Ett rikt växt- och djurliv i allt väsentligt till både struktur och innehåll följer den som används i 2007 års de Facto-rapport från Miljömålsrådet.

Regeringen konstaterar i sin bedömning att resultatet av bevarandet av biologisk mångfald och ekosystemfunktioner kommer att kunna avläsas på lång sikt och att det är viktigt att därför arbeta långsiktigt med dessa frågeställningar. Gruppen delar regeringens bedömning att arbetet måste ske på lång sikt och att det för bevarandet av arter och arters funktion i ekosystemen är av stor vikt att klimatförändringar vägs in i framtida bedömningar. För arbetet med bevarandet av den biologiska mångfalden i havsmiljön är det av stor vikt att även de tre ovan nämnda miljökvalitetsmålen nås.

3.6 Uppföljnings- och utvärderingsgruppens övriga bedömningar

Resultatredovisningens struktur

Miljö- och jordbruksutskottet har i tidigare uppföljningar av regeringens resultatredovisning uttalat att det är viktigt att strukturen för resultatredovisningen är klar och anpassad till riksdagens behov.¹² Enligt gruppens bedömning är strukturen med redovisning av resultat under respektive miljökvalitetsmål i allt väsentligt ändamålsenlig, men redovisningen kan, bl.a. med anledning av den särskilda satsningen på havsmiljön, behöva kompletteras med en särskild resultatredovisning för utvecklingen inom havsmiljöområdet.

¹² Bet. 2006/07: MJU2.

Uppföljnings- och utvärderingsgruppen har i uppföljningen av resultatredovisningen för havsmiljöområdet uppmärksammat att Riksrevisionen i en genomgång av budgetpropositionerna för 2002–2005 avseende redovisningen för miljö kvalitetsmålen Giftfri miljö samt Hav i balans, levande kust och skärgård konstaterade att resultatredovisningarna i stor utsträckning behandlade gjorda eller planerade insatser, inte resultat, och då oftast utan redovisning av förväntad effekt på miljö kvalitetsmålen.¹³ Miljö- och jordbruksutskottet har i tidigare uppföljningar av regeringens resultatredovisning pekat på vikten av att det är tydligt vad som ska ses som insatser, resultat respektive omvärldsfaktorer. Resultatredovisningen bör tydligare vara inriktad på resultat och inte på insatser. Enligt gruppens bedömning är detta en fråga som är viktig att uppmärksamma även inom havsmiljöområdet. Den genomgång som uppföljnings- och utvärderingsgruppen har gjort av resultatredovisningen i budgetpropositionen för 2008 visar att det har skett en utveckling i riktning mot en tydligare disposition i texten när det gäller uppdelningen mellan insatser, resultat och analyser. Gruppen ser det som positivt om denna utveckling fortsätter och menar att de synpunkter som förs fram i denna uppföljning är viktiga att uppmärksamma i det fortsatta utvecklingsarbetet kring ekonomisk styrning inom utskottets beredningsområde.

Samlad redovisning av havsmiljöinsatsernas resultat

Uppföljningen av de resultatredovisningar som rör havsmiljöområdet och som ges i budgetpropositionen visar att de i huvudsak grundas på och är en återgivning av Miljömålsrådets redovisningar i de Facto-rapporten för 2007. Gruppen har i samband med uppföljningen uppmärksammat det svar som Ekonomistyrningsverket (ESV) lämnade då regeringen 2004 skickade Miljömålsrådets rapport Miljömålen – allas vårt ansvar! på remiss. I svaret pekade ESV på att rapporten behandlar en stor mängd mål och att en ännu större mängd åtgärder är planerade och beslutade. Vidare pekade ESV på att det saknas ett målövergripande perspektiv samtidigt som det, enligt ESV, hade varit svårt för Miljömålsrådet att anlägga ett sådant. Enligt ESV vore det värdefullt att analysera hur olika insatser interagerar med varandra och att en sådan genomgång skulle kunna påverka målstrukturen inom miljöpolitiken.¹⁴

Enligt gruppens bedömning finns en inneboende svårighet i nuvarande målstruktur som tar sig uttryck i att det är svårt att, när det gäller redovisningen för havsmiljöområdet, ta ett samlat grepp som belyser utvecklingen. I detta ligger även de svårigheter som verkar finnas att relatera de statliga insatserna till effekter på utvecklingen inom havsmiljön. Gruppen vill peka på att de resultat som redovisas för havsmiljöområdet kan härledas till insatser inom ett flertal olika politikområden. Detta gör det naturligtvis svårt att knyta resultat till insatser. Gruppen kan efter genomgången

¹³ Riksrevisionen, 2005.

¹⁴ ESV, 2004.

av budgetpropositionen för 2008 konstatera att det är oklart hur kopplingen ser ut mellan genomförda insatser och uppnådda resultat inom havsmiljöområdet.

Naturvårdsverket är den myndighet som ansvarar för att samordna och driva på Sveriges havsmiljöarbete. Naturvårdsverket har också ett nationellt ansvar för miljöövervakningen, vars resultat utgör ett underlag för Miljömålsrådets bedömningar. Gruppen ser positivt på att en satsning på havsmiljön sker och konstaterar samtidigt att det är positivt om förutsättningarna för att samordna uppföljningen av utvecklingen inom havsmiljöområdet ökar. Av budgetpropositionen framgår att flera initiativ nu tas för att samordna insatserna för havsmiljön. Enligt gruppens bedömning skulle det vara värdefullt om detta även avspeglas i regeringens resultatredovisning. För att kunna få en samlad bild av miljösituationen i havet skulle även de faktorer som påverkar havsmiljön kunna samlas för att behandlas gemensamt. Syftet med ett sådant angreppssätt skulle vara att underlätta uppföljningen och undvika att områden hamnar utanför redovisningen. Detta visar sig vara särskilt påtagligt när delmålet Giftfri miljö följs upp. I budgetpropositionen för 2008 finns t.ex. ingen särskild redovisning för miljögifter i havsmiljön.

Regeringen anger i budgetpropositionen att det är viktigt att få till stånd insatser inom alla sektorer som påverkar och utnyttjar havsmiljön. Gruppen delar regeringens bedömning att det är viktigt med sektorsintegration och vill samtidigt peka på vikten av att riksdagen ges möjlighet att återkommande följa resultaten av dessa insatser. För att följa utvecklingen inom havsmiljöområdet och de olika insatsernas resultat behövs ett mer samlat grepp kring uppföljningen. För att underlätta detta kan relevanta indikatorer tas fram som på ett samlat sätt analyserar de faktorer som påverkar havsmiljön.

Klimatförändringarnas inverkan på havsmiljön

Gruppen vill peka på att i likhet med övergödning och gifter m.m. har även förändringar i klimatet en inverkan på havsmiljön. Klimat- och sårbarhetsutredningen har i sitt nyligen avlämnade betänkande¹⁵ pekat på en rad olika frågor som berör havet. Utredningen pekar på att temperaturen i Östersjön ökar med flera grader och att istäckets utbredning minskar kraftigt. Med ökande västvindar och kraftigt ökad nederbörd kommer salthalten i stort sett att halveras. I så fall sker dramatiska förändringar där nästan alla marina arter försvinner. Även om effekterna på salthalten blir mer måttliga leder dessa tillsammans med temperaturhöjningen och en ökad tillförsel av näringsämnen sannolikt till storskaliga konsekvenser och en ökad belastning på ett redan förorenat hav. Det finns stora osäkerheter om hur de samlade förändringarna påverkar biologin. Utredningen konstaterar vidare att stora förändringar av ekosystemen och fisket väntar i ett varmare klimat. Torsken kan komma att slås ut helt i Östersjön och ersättas av

¹⁵ SOU 2007:60.

sötvattenarter. Likaså kommer plattfiskar att minska i Östersjön. Varmvat-
tenarter som abborre, gädda och gös kommer att öka och etablera sig
mycket starkare mot norr. Utredningen menar att klimatförändringarna moti-
verar ytterligare insatser för att motverka överfiskningen i Östersjön. Fis-
ket på västkusten gynnas troligen av klimatförändringarna genom en ökad
bottenvattentemperatur som kan generera högre avkastning av kommersi-
ellt viktiga arter. Enligt utredningen kommer nya arter successivt att kolo-
niserar våra vatten och kan allvarligt störa ekosystemen. Ett exempel är
den amerikanska kammaneten som är på väg att etablera sig i Östersjön.
Den har tidigare omvandlat ekosystemen och förstört fisket i Svarta havet.

Gruppen gör sammanfattningsvis bedömningen att en klimatförändring
kommer att ha stora effekter på havsmiljön och att det kan vara intressant
att även redovisa indikatorer som visar klimatförändringarnas inverkan på
havsmiljön. Gruppen bedömer även att det vore värdefullt om klimatföränd-
ringar beaktades i de framtida samlade bedömningarna för havsmiljön i
budgetpropositionen. Gruppen avser att föreslå utskottet att genomföra en
forskningsöversikt inom fiskeområdet där bl.a. klimatförändringarnas påver-
kan på fiskpopulationen kommer att ingå.

Bedömning av uppnådda resultat

Miljö- och jordbruksutskottet har i tidigare uppföljningar av regeringens
resultatredovisning uttalat att riksdagens fortsatta analyser av redovisade
resultat skulle underlättas om regeringen lämnar en egen bedömning av de
olika insatserna och hur de bidrar till att nå av riksdagen beslutade mål.

Gruppen kan i denna uppföljning konstatera att regeringen inte ger
någon samlad egen bedömning av utvecklingen inom havsmiljöområdet.
För att underlätta riksdagens arbete vore det, enligt gruppens bedömning,
värdefullt om det i kommande års budgetproposition lämnades en samlad
bedömning av hur de olika statliga insatserna inom havsmiljöområdet
bidrar till att nå målen. I detta kan t.ex. ingå att analysera relevansen i de
insatser som görs i förhållande till de problem som konstaterats och de
mål för havsmiljön som har beslutats.

Miljö- och jordbruksutskottet har i tidigare uppföljningar av regeringens
resultatredovisning uttalat att sambandet mellan redovisat resultat, mållupp-
fyllelse och förslag om fortsatt inriktning och anslag bör redovisas tydli-
gare. Av redovisningarna i budgetpropositionen framgår att det både
planeras, pågår och har genomförts statliga insatser som inriktats på att
utreda, samordna och planera för en långsiktigt hållbar utveckling inom
havsmiljöområdet. Samtidigt är det svårt att utifrån resultatredovisningen
kunna bedöma vilken inverkan som dessa insatser har på utvecklingen
inom havsmiljöområdet. Flera av de tidsatta mål som riksdagen har beslu-
tat om verkar, enligt den redovisning som finns tillgänglig i budgetproposi-
tionen, inte kunna uppnås i tid. För samtliga tre miljö kvalitetsmål som
relateras till havsmiljöområdet är trenden negativ.

Enligt uppföljnings- och utvärderingsgruppens bedömning visar uppföljningen att det ges en väl tilltagen omfattning på redovisningen av olika statliga insatser och medel för att uppnå delmålen. Uppföljningen visar samtidigt att det är svårt att se i vilken mån det är statens insatser eller andra förändringar i omvärlden som har lett till de resultat som redovisas. Enligt gruppen bör det vara möjligt att tydligare redovisa regeringens bedömning av vad som är faktiska resultat av statens insatser för havsmiljön och att detta relateras till den allmänna utvecklingen av havsmiljön.

Resultatskrivelser

Gruppen kan konstatera att miljömålsrådet kommer att redovisa en fördjupad utvärdering av miljömålsarbetet under 2008. Samtidigt visar den resultatredovisning och de bedömningar som regeringen gör i budgetpropositionen för 2008 att utvecklingen inom havsmiljöområdet är bekymmersam. Gruppen vill här även uppmärksamma den uppföljning som Världsnaturfonden (WWF) presenterade i augusti 2007 och som behandlar hur de nio länderna kring Östersjön har genomfört de politiska åtaganden som har gjorts för att förbättra havsmiljön. Världsnaturfondens uppföljning fokuserade på följande fem områden: havstransporter, farliga ämnen, biologisk mångfald, fiske och övergödning. Enligt de sammanräknade resultat som Världsnaturfonden presenterade har Sverige uppnått mindre än hälften, 48 %, av de gjorda åtagandena och hamnar därmed efter den totala sammanräkningen på en sätteplats av de nio länderna. När det gäller farliga ämnen har Sverige genomsnittligt uppnått 77 % av åtagandena. När det gäller övergödning har Sverige i genomsnitt uppnått 27 % av gjorda åtaganden.¹⁶

Mot bakgrund av att regeringen gjort bedömningen att den rådande miljösituationen i haven kräver en kraftsamling och att det från bl.a. olika myndigheter, forskare och intresseorganisationer pekas på olika problem när det gäller utvecklingen inom havsmiljöområdet gör gruppen bedömningen att det vore värdefullt att, t.ex. i form av en resultatskrivelse, få en fördjupad redovisning och analys av vilka resultat som har uppnåtts genom de satsningar som görs inom havsmiljöområdet. En sådan information skulle kunna användas som underlag för framtida resursprioriteringar inom havsmiljöområdet.

Referenser

Bet. 1998/99:MJU6 *Miljöpolitiken*.

Bet. 2000/01:KU23 *Riksdagen inför 2000-talet*.

Bet. 2001/02:MJU3 *Svenska miljömål – delmål och åtgärdsstrategier*.

Bet. 2005/06:MJU3 *Svenska miljömål – ett gemensamt uppdrag m.m.*

¹⁶ Världsnaturfonden (WWF), 2007.

- Bet. 2005/06: MJU4 *En nationell strategi för havsmiljön.*
- Bet. 2006/07: MJU1 *Utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård.*
- Bet. 2006/07: MJU2 *Utgiftsområde 23 Jord- och skogsbruk, fiske med anslutande näringar.*
- Bet. 2006/07: TU14 *En framtida havspolitik för EU.*
- Dir. 2006:87 *Kunskap för bevarande och hållbart nyttjande av havsmiljön.* Miljö- och samhällsbyggnadsdepartementet.
- Dir. 2007:67 *Tilläggsdirektiv till Havsmiljöutredningen (M 2006:05).* Miljödepartementet.
- Ekonomistyrningsverket (2004). Remissvar 13-235/2004.
- Europeiska kommissionen (2006). *Unionens framtida havspolitik: en europeisk vision för oceanerna och haven.* Meddelande KOM(2006) 275 från kommissionen till rådet, Europaparlamentet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén och Regionkommittén.
- Förs. 2000/01:RS1 *Riksdagen inför 2000-talet.* Riksdagskommittén.
- Miljömålsrådet (2006). *Miljömålen – miljömålen på köpet, Miljömålsrådets uppföljning av Sveriges 16 miljömål, de Facto 2006.*
- Miljömålsrådet (2007). *Miljömålen i ett internationellt perspektiv, Miljömålsrådets uppföljning av Sveriges miljömål, de Facto 2007.*
- Naturvårdsverket (2004). *Miljömålen – allas vårt ansvar!*
- Naturvårdsverket (2006). *Aktionsplan för havsmiljön.*
- Näringsdepartementet. *Kommissionens konsultation om en havspolitik för EU, Sveriges svar.* Promemoria 2007-06-29.
- Prop. 1997/98:145 *Svenska miljömål. Miljöpolitik för ett hållbart Sverige.*
- Prop. 2000/01:130 *Svenska miljömål – delmål och åtgärdsstrategier.*
- Prop. 2004/05:150 *Svenska miljömål – ett gemensamt uppdrag.*
- Prop. 2006/07:100 *2007 års ekonomiska vårproposition.*
- Prop. 2006/07:1 *Budgetpropositionen för 2007, volym 11.*
- Prop. 2007/08:1 *Budgetpropositionen för 2008, volym 11.*
- Prot. 2006/07:112.
- Riksrevisionen (2005). *Miljömålsrapporteringen – för mycket och för lite.*
- Skr. 2004/05:173 *En nationell strategi för havsmiljön.*
- Skr. 2005/06:171 *Vissa fiskeripolitiska frågor.*
- SOU 2003:72 *Havet – tid för en ny strategi.*
- SOU 2006:112 *Ett svenskt havsmiljöinstitut.*
- SOU 2007:60 *Sverige inför klimatförändringarna – hot och möjligheter.*
- Världsnaturfonden, WWF (2007). *Baltic sea scorecard.*

Ytr. 2006/07: MJU2y *Tilläggsbudget för 2007.*

Bilaga 1: Miljömålsrådets redovisning 2007 av resultat och bedömningar för miljökvalitetsmål och delmål

Övergripande bedömning

Den bedömning som Miljömålsrådet redovisar 2007 när det gäller de svenska miljökvalitetsmålen är att möjligheterna att nå målen inte har förbättrats sedan förra året. Enligt rådets bedömning verkar tvärtom ytterligare ett miljömål, Hav i balans samt levande kust och skärgård, bli mycket svårt att uppnå fram till år 2020. Sett till samtliga 16 miljökvalitetsmål innebär detta att hälften av dem, däribland Ingen övergödning och Giftfri miljö, blir mycket svåra att nå i tid.¹⁷

Miljökvalitetsmålet Hav i balans samt levande kust och skärgård

Bedömningen har ändrats. Två av de tre tyngst vägande delmålen – om bifångster och uthålligt fiske – bedöms nu som mycket svåra att nå. Även förutsättningarna för att nå delmålet om buller har försämrats. Sammantaget leder det till slutsatsen att miljökvalitetsmålet inte kommer att kunna uppnås i tid. För att nå miljömålet krävs både internationellt samarbete och att ytterligare nationella åtgärder vidtas. Trots stora insatser under de senaste 30 åren är miljötillståndet i Östersjön och Västerhavet fortsatt dåligt. Fortfarande råder ett allvarligt läge för flera kommersiellt utnyttjade fiskarter, t.ex. är ålen numera rödlistad och akut hotad i Sverige. En alltför stor och effektiv fiskeflotta utnyttjar en ändlig resurs, och problemen med bifångster kvarstår. Samtidigt finns också ljusglimtar, såsom att arbetet med att bilda naturreservat och inrätta fiskefria områden går framåt och att de illegala utsläppen av olja i Östersjön blir allt färre. Den sammantagna bilden för havet, kusterna och skärgården är svårbedömd då olika trender kan skönjas. En förutsättning för att miljökvalitetsmålet Hav i balans samt levande kust- och skärgård ska uppnås är att också miljömålen Giftfri miljö och Ingen övergödning nås. Dessa mål har dock inte vägts in i denna bedömning.

Delmål 1, Skydd av marina miljöer (2005/2010): Delmålet bedöms möjligt att nå om arbetet med att bilda nya naturreservat i marin miljö och att inrätta fiskefria områden fortskrider. En annan förutsättning är att den pågående kartläggningen för att öka kunskapen om skyddsvärda marina naturtyper fortsätter. Målet om fem nya marina naturreservat senast 2005 har uppnåtts, och det finns nu totalt tolv naturreservat i svenska havsområden.

¹⁷ Miljömålsrådet, 2007.

Arbetet med att bilda ytterligare marina naturreservat fortskrider på länsstyrelserna, även om inget nytt beslut togs under 2006. Målet om sammanlagt 26 marina naturreservat till 2010 kommer sannolikt att nås.

Delmål 2, Kustens och skärgårdens kulturarv och odlingslandskap (2005): Delmålet är uppnått. Riksantikvarieämbetet har tagit fram en strategi för att bevara, berika och bruka kulturarvet i kust- och skärgårdsområden.

Delmål 3, Hotade arter (2005): Delmålet uppnåddes inte till 2005. I rödlistan för år 2000 pekade Artdatabanken på 17 marina arter knutna till marin miljö som är i behov av särskilda insatser. För närvarande ingår 14 av dessa i åtgärdsprogram, och delmålet uppfylldes därför inte heller under 2006. Fiskeriverket har under 2006 tagit fram ett förslag till åtgärder för 26 hotade fiskarter där fisket kan utgöra en del av hotet. De föreslagna åtgärderna kommer successivt att genomföras under perioden 2007–2010. Ålbeståndet har minskat kraftigt i hela Europa, och rekryteringen är nu endast några få procent av vad den var för 25 år sedan. Fiskeriverket har därför tagit fram en förvaltningsplan som omfattar kraftigt begränsat fiske på ål, förbättrade möjligheter att passera vandringshinder samt storskaliga utsättningar av glasål.

Delmål 4, Bifångster (2010): Bedömningen har ändrats och delmålet bedöms inte längre kunna nås i tid. Uppskattningarna är osäkra vad gäller antalet bifångade marina däggdjur, fåglar och fiskar, och även vad gäller deras populationsstorlekar. Detta gäller i synnerhet för tumlare.

Delmål 5, Uttag – återväxt (2008): Nuvarande bedömning är att delmålet inte kommer att nås. För att nå delmålet krävs en anpassning av flottan till fiskresursens storlek och de för Sverige tillgängliga kvoterna. Vidare krävs att effektiva regleringar genomförs inom EU och i förhandlingar med andra nationer utanför EU. EU:s gemensamma fiskeripolitik ger förutsättningar för en förbättrad resurshushållning, men beslutade politiska förändringar har ännu inte fått sin tillämpning, t.ex. i form av fungerande återhämtningsplaner för hotade bestånd. Även om trenden för viktiga nyckelarter som torsk är negativ finns exempel på andra arter, t.ex. gråsej och kolja, som har full reproduktionskapacitet och som fiskas på en varaktigt hållbar nivå. I den inre delen av Gullmarsfjorden och i Havstensfjorden finns indikationer på en positiv beståndsutveckling för de lokala torskbestånden där. Det är dock kort tid (2004) som gått sedan gränsen flyttades ut, och det är ännu för tidigt att dra några generella slutsatser.

Delmål 6, Buller och andra störningar (2010): Bedömningen har ändrats, och arbetet behöver intensifieras för att miljömålet ska kunna uppnås i tid.

Delmål 7, Utsläpp av olja och kemikalier (2010): Delmålet är uppnått, men ökade sjötransporter i Östersjön kan medföra större risker för utsläpp av olja och kemikalier i framtiden. Ur sjötrafiksynpunkt utgör de snabbt ökande oljetransporterna med stora tankfartyg från hamnar i Ryssland och Baltikum det största hotet mot Östersjöns och Västerhavets miljö. Risker

för kollisioner och grundstötningar har minskat genom förbättrade ledssystem, trafikinformation, sjömätning och användning av moderna navigationsinstrument samt genom utökad användning av lots. Trots att antalet fartygsrörelser ökar och att flygövervakningen intensifieras så fortsätter antalet upptäckta oljespill att minska. Det visar att överenskomna åtgärder har effekt. Särskilt flygövervakningen till havs har visat sig ha en avhållande inverkan och har väsentligt bidragit till en reducering av mängden illegalt spill.

Miljö kvalitetsmålet Ingen övergödning

Miljö kvalitetsmålet bedöms inte kunna nås i tid. Utsläppen till både luft och vatten fortsätter visserligen att minska, men tillståndet i miljön förbättras inte i motsvarande grad. I havet är övergödningssituationen fortsatt allvarlig, och sommaren 2006 inträffade den mest intensiva cyanobakterieblomningen i Östersjön på tio år. Till skillnad från året innan var Sveriges östkust och norra egentliga Östersjön relativt förskonade, och det var i stället de södra delarna av Östersjön och Sveriges sydkust som drabbades. Syrgas- och svavelväteförhållandena i norra och västra Gotlandsbassängen var de sämsta som någonsin uppmätts.

Delmål 1, Utsläpp av fosfor (2010): Delmålet bedöms som möjligt att nå, under förutsättning att fler åtgärder vidtas. Utsläppen av fosfor från de kommunala reningsverken fortsätter att minska. Under perioden 1995–2005 minskade utsläppen därifrån med 33 %. Minskningen före 1995 var dessutom betydligt större. Även industrin har minskat sina utsläpp mellan 1995 och 2005 med 14 %. Sammantaget står reningsverken och industrin nu för 20 % av de totala fosforutsläppen till vatten. Resterande utsläpp kommer främst från jordbruket och enskilda avlopp.

Delmål 2, Utsläpp av kväve (2010): Delmålet bedöms som möjligt att nå, under förutsättning att ytterligare åtgärder vidtas. Utsläppen av kväve från de kommunala reningsverken fortsätter att minska, under perioden 1995–2005 med ca 33 %. Många reningsverk som är ålagda att ha kväverening uppfyller nu kraven, vilket kan förklara att minskningstakten avtagit under senare år, t.ex. minskade utsläppen därifrån med bara 4 % mellan 2002 och 2005. Även industrin har minskat sina utsläpp mellan 1995 och 2005 med 21 %.

Delmål 3, Utsläpp av ammoniak (2010): Delmålet har nåtts fem år före mållåret. Enligt de senaste utsläppssiffrorna från 2005 har utsläppen av ammoniak minskat med 15 % sedan 1995. Utsläppen förväntas dessutom minska ytterligare. Inom jordbruket, som står för den största delen av ammoniakutsläppen, har utsläppen minskat med 18 % sedan 1995. Åtgärder inom djurhållning och för hur stallgödsel lagras och sprids har varit viktiga insatser för att minska ammoniakavgången. Ungefär hälften av de minskade utsläppen beror på att antalet djur i jordbruket har blivit mindre.

Delmål 4, Utsläpp av kväveoxider (2010): Målet är möjligt att nå om ytterligare åtgärder genomförs.

Miljökvalitetsmålet Giftfri miljö

Miljömålsrådet redovisar att förutsättningarna för att nå miljökvalitetsmålet Giftfri miljö har förbättrats vad gäller att hejda tillförseln av nya farliga ämnen. Enligt Miljömålsrådet kan dessa med ytterligare åtgärder begränsas, men farliga långlivade ämnen som redan finns i fasta konstruktioner och i miljön kommer att fortsätta spridas. Trenderna för olika ämnen i miljön varierar, därmed kan enligt Miljömålsrådet någon entydig bedömning inte göras för miljötillståndets utveckling. Flera miljögifter som undersökts i långa tidsserier har klingat av och förekommer i låga halter men minskar nu inte längre påtagligt. För andra ämnen förekommer varierande trender. Enligt Miljömålsrådet saknas fortfarande kunskap om förekomst och effekt av många såväl avsiktligt som oavsiktligt bildade ämnen, och därmed saknas även möjlighet till uppföljning. Miljömålsrådet pekar vidare på EU:s nya kemikalielag, Reach, som trädde i kraft i juni 2007 och att den är den mest omfattande kemikalielagstiftning i världen som trätt i kraft. Miljömålsrådet pekar vidare på att även om Reach jämfört med dagens lagstiftning innebär en klar förstärkning av skyddet för hälsa och miljö så är den nya lagstiftningen inte tillräckligt långtgående för att miljömålet ska kunna uppnås, och det återstår brister på flera områden.

Delmål 3, Utfasning av farliga ämnen (2007/2010): Med Reach införs ett system med tidsbegränsade tillstånd för särskilt farliga kemiska ämnen. All annan användning än den som anges i tillståndet blir förbjuden. Systemet med tillstånd kommer att öka trycket på företag att ersätta särskilt farliga ämnen med mindre farliga alternativ. Delmålet bedöms trots detta inte kunna nås i tid. När det gäller användningen av CMR-ämnen i varor uppvisas inte någon klar trend för de redovisade åren (1996–2005).

Delmål 6, Efterbehandling av förorenade områden (2010): Bedömningen har ändrats, och målet bedöms inte kunna nås i tid. Antalet områden som i dag innebär akuta risker för miljö och hälsa uppskattas till ett 30-tal. Även om merparten av dessa är kända och en majoritet troligen kommer att vara under åtgärdande eller åtminstone vara temporärt åtgärdade till år 2010, kommer samtliga områden inte att hinnas med. Ytterligare nya riskområden kommer dessutom att hittas i det fortsatta inventeringsarbetet.

Bilaga 2: En nationell strategi för havsmiljön och riksdagens tidigare behandling

Tidigare insatser för en nationell strategi för havsmiljön

Regeringen tillkallade i juli 2002 en kommission, den s.k. Havsmiljökommissionen, med uppdrag att sammanfatta kunskapsläget avseende miljötillståndet i Sveriges kust- och havsområden, att utforma övergripande strategier på kort och lång sikt samt att föreslå åtgärder som kan bryta den

pågående negativa utvecklingen i havsmiljön, så att de tre miljö kvalitetsmålen Hav i balans samt levande kust och skärgård, Giftfri miljö och Ingen övergödning kan nås till 2020. I juni 2003 överlämnade Havsmiljökommissionen sitt betänkande till regeringen.¹⁸ Delar av betänkandet behandlades i propositionen Svenska miljömål – ett gemensamt uppdrag, där regeringen bl.a. redovisade en översyn av systemet med miljö kvalitetsmål, delmål samt tre åtgärdsstrategier som antogs 2001.¹⁹ I propositionen konstaterades att miljö kvalitetsmålen Hav i balans samt levande kust och skärgård, Giftfri miljö och Ingen övergödning blir svåra att nå inom utsatt tid och att en sammanhållen nationell strategi behövs för havsmiljön.

Regeringen överlämnade i juni 2005 skrivelsen En nationell strategi för havsmiljön till riksdagen där den strategiska inriktningen för det svenska havsmiljöarbetet pekades ut på kort och lång sikt.²⁰ Strategin utgör en komplettering till de åtgärder och strategier som regeringen tidigare redogjort för i propositionen Svenska miljömål – ett gemensamt uppdrag vad gäller att uppnå de miljö kvalitetsmål som har bäring på havsmiljön, i första hand Hav i balans samt levande kust och skärgård, Ingen övergödning och Giftfri miljö. Fokus i strategin låg på att stärka genomförandet av svensk havsmiljöpolitik.

Strategin tar som utgångspunkt att en ny förvaltning av havet bör utgå från ekosystemansatsen, dvs. att nyttjandet av havet inte leder till effekter som gör att ekosystemens livsuppehållande förmåga försämras eller förstörs. Ett fördjupat internationellt samarbete är en förutsättning för framgång, och kraftfulla nationella insatser är i sin tur en förutsättning för ett lyckat internationellt agerande. Enligt strategin bör en ny modell för förvaltning av havsmiljön etableras, med en ökad samordning mellan berörda myndigheter. Lokal delaktighet, bred samverkan mellan aktörer och regional samordning bör prioriteras. Skyddet bör förbättras för arter, miljöer och ekosystem. Hållbart nyttjande bör säkerställas inom alla havsanknutna näringar. Riksdagen behandlade skrivelsen hösten 2005 och beslutade då att lägga skrivelsen till handlingarna.²¹

Som en del i arbetet med att genomföra den nationella havsmiljöstrategin fick Naturvårdsverket i uppdrag av regeringen att i samråd med andra myndigheter ta fram ett förslag till en samlad aktionsplan för havsmiljön.²² I april 2006 presenterade Naturvårdsverket rapporten *Aktionsplan för havsmiljön*²³ i vilken man föreslår 30 åtgärder som syftar till att komplettera nuvarande arbete för att förbättra havsmiljön. Planen innehåller även infor-

¹⁸ SOU 2003:72 Havet – tid för en ny strategi.

¹⁹ Prop. 2004/05:150.

²⁰ Regeringens skrivelse 2004/05:173.

²¹ Bet. 2005/06: MJU4.

²² Totalt medverkade 16 myndigheter i framtagandet av aktionsplanen.

²³ Aktionsplan för havsmiljön, rapport 5563, april 2006.

mation om vem som ansvarar för åtgärderna, när de beräknas vara klara samt den förväntade miljönyttan. De åtgärder som föreslås i planen är följande.

Övergödning

- Finn de områden som göder havet mest.
- Fixa de värsta avloppen först.
- Gör rätt val av tvättmedel lätt.
- Hjälp jordbrukarna att behålla fosfor.
- Skapa rätt våtmark på rätt plats.
- Övertyga om minskning av kväveutsläpp till luft.
- Minska utsläppen till luft från sjöfarten.

Fiske och biologisk mångfald

- Stoppa båtburna främmande arter.
- Skona hotade djuphavsfiskar.
- Reglera antalet fiskedagar.
- Förbehåll visst fiske för passiva redskap.
- Inför fiskekonto för stabilare ekonomi.
- Starta yrkesutbildning för fiskare.

Farliga ämnen

- Införliva EU-direktiv om vissa farliga ämnen.
- Marknadsför miljöanpassad båtbensin.
- Minska riskerna med farliga båtbottnfärger.
- Finn farliga ämnen i hamnar.
- Håll bättre koll på sjöfarten.

Kunskap och samordning

- Förbättra samordningen av mätningar.
- Se över sekretessen kring vattendjup.
- Förbättra tillgängligheten till miljödata.
- Komplettera kunskapen om vattendjup.
- Undersök bottnarnas geologi och kemi.
- Beskriv naturen under ytan.
- Forska om fosfor i jordbruket.
- Forska om biologiska dominoeffekter i havet.
- Erbjud vetenskapligt stöd för beslut.
- Utse myndighetsansvar för öppet hav.
- Starta havsmiljöråd och samordningsgrupp.
- Skapa en pådrivande internationell agenda.

I juli 2006 tillsatte regeringen Havsmiljöutredningen som bl.a. ska utreda hur den vattenrelaterade forskningen och utbildningen kan användas för att lösa miljöproblemen i havet.²⁴ I december 2006 avlämnade utredningen del-

²⁴ Dir. 2006:87.

betänkandet Ett svenskt havsmiljöinstitut.²⁵ Havsmiljöutredningen har fått sitt uppdrag utvidgat, och det ska redovisas i sin helhet senast den 30 april 2008. Enligt tilläggsdirektiven²⁶ ska utredningen också bl.a.

- analysera innebörden av och bedöma förutsättningarna för att göra Östersjön till ett pilotområde med en gemensam internationell förvaltningsstrategi och med detta som utgångspunkt föreslå en svensk organisation för förvaltning av havsmiljön,
- föreslå en modell för planering av de svenska havsområdena,
- föreslå hur samarbetet och samverkan i kunskapsfrågor på vattenområdet ska kunna effektiviseras,
- föreslå hur tillgängligheten till vattenrelaterade data ska kunna öka samt hur ett system för datasamordning kan se ut.

Bilaga 3: EU:s framtida havspolitik

Enligt kommissionen grundas havspolitiken på följande två likvärdiga pelare: a) Lissabonstrategin som betonar ekonomisk utveckling och ökad sysselsättning och b) säkerställandet och förbättrandet av havens resurser baserat på den marina strategin.

I juni 2006 presenterade kommissionen grönboken EU:s framtida havspolitik: en europeisk vision för haven och oceanerna.²⁷ I grönboken presenterar kommissionen tanken på en samordnad gemensam havspolitik för EU. Syftet med grönboken är att skapa debatt om en framtida havspolitik för EU som betraktar oceanerna och haven i sin helhet. Dispositionen av grönboken bygger på att efter ett inledande kapitel görs en presentation som indelats i följande sex kapitel.

- Att bevara Europas ledande roll på området för ett hållbart nyttjande av haven.
- Att maximera livskvaliteten i kustregioner.
- Att tillhandahålla de verktyg som behövs för att förvalta våra förbindelser med oceanerna.
- Styrelseformer inom EU och det internationella sammanhanget.
- Att återerövra Europas maritima kulturarv och bekräfta Europas maritima identitet.
- Vägen framåt – Samrådsförfarandet.

Trafikutskottet beredde grönboken och lämnade ett utlåtande i maj 2007.²⁸ Utskottet framhöll i utlåtandet sin positiva grundsyn när det gäller en för EU gemensam havspolitik såsom en utgångspunkt för en europeisk debatt för hållbar tillväxt samt för bevarande och förbättring av den marina mil-

²⁵ SOU 2006:112.

²⁶ Dir. 2007:67.

²⁷ Europeiska kommissionen, 2006.

²⁸ Bet. 2006/07:TU14.

jön. Utskottet pekade vidare på att för att en sådan gemensam politik ska vinna det förtroende den förtjänar är det nödvändigt att den enbart är grundad på åtgärder som ger mervärde såväl för medlemsstaterna som för olika aktörer och att detta mervärde tydliggörs. Det huvudsakliga mervärdet med en gemensam havspolitik ligger enligt utskottet framför allt i möjligheten att åstadkomma synergieffekter mellan de olika politikområdena. Vidare underströks det faktum att haven är en gemensam resurs och att detta är särskilt tydligt när det gäller de gränsöverskridande föroreningarna i EU:s hav. I enlighet med utskottets förslag beslutade kammaren att lägga utlåtandet till handlingarna.²⁹

I juni 2007 lämnade Näringsdepartementet det svenska svaret på kommissionens konsultation om en havspolitik för EU.³⁰ I svaret välkomnas kommissionens initiativ till en gemensam havspolitik där ekonomiska, sociala och miljömässiga mål integreras. Samtidigt uppmärksammas att det för att kunna gå från ord till handling behövs en utförlig beskrivning av hur integreringen mellan sektorerna ska gå till i praktiken. I svaret sägs vidare att grönboken nämner fragmentering av politik och sektorisering som ett stort problem, men att den nämner lite om hur dessa sektorer kan integreras.

I svaret anges att en integrerad havspolitik på ett tydligare sätt måste utgå från en ekosystembaserad förvaltning för ett hållbart nyttjande av haven som resurs och att länken till den marina strategin därför bör förtydligas. Vidare konstateras att även länken mellan hav och atmosfär, speciellt med tanke på havets enorma betydelse för klimatet, bör betonas starkare.

²⁹ Protokoll 2006/07:112.

³⁰ Näringsdepartementet, promemoria 2007-06-29.

BILAGA 6

Miljömålsseminarium

Miljömålen i ett internationellt perspektiv

Tid: Tisdagen den 23 oktober 2007

Plats: Förstakammarsalen, Riksgatan 2, Stockholm

Program:

Kl. 10.00–10.05 Inledning

Anders Ygeman (s), miljö- och jordbruksutskottets ordförande

Kl. 10.05–10.20 Miljömålsrådet och dess rapport 2007

Bengt K.Å. Johansson, Miljömålsrådets ordförande

Årets tema – miljömålen i ett internationellt perspektiv

Kl. 10.20–10.45 Sweden's Environmental Quality Objectives: An International Perspective (simultantolkas)

David R. Boyd, one of Canada's leading environmental lawyers, a Trudeau Scholar at the University of British Columbia, and an adjunct professor at Simon Fraser University

Sveriges miljö kvalitetsmål – ett internationellt perspektiv

David R. Boyd, en av Kanadas främsta miljö rättsadvokater, forskare vid University of British Columbia och adjungerad professor vid Simon Fraser University

Kl. 10.45–11.00 Frågor och diskussion

Kl. 11.00–11.20 Paus

Klimat

Kl. 11.20–11.30 Begränsad klimatpåverkan – ett mål som bedöms mycket svårt att nå

Lars-Erik Liljelund, generaldirektör vid Naturvårdsverket

Kl. 11.30–11.40 Klimatförändringarnas påverkan på samhälle, ekosystem och miljömålen

Per Rosenqvist, utredningssekreterare, Klimat- och sårbarhetsutredningen

Kl. 11.40–11.50 Klimatfrågan och energisystemet

Karin Sahlin, projektledare Kontrollstation 2008, Energimyndigheten

Kl. 11.50–12.10 Frågor och diskussion

Hav och fiske

Kl. 12.10–12.20 Hav i balans – vad händer med fisken?

Axel Wenblad, generaldirektör vid Fiskeriverket

Kl. 12.20–12.30 Kulturarv i kust och skärgård

Per-Magnus Nilsson, överdirektör Riksantikvarieämbetet

*Avslutning**Kl. 12.30–12.40 Miljömålsarbetet – den fördjupade utvärderingen*

Pirjo Kårsén, tf. chef för Miljömålsrådets kansli på Naturvårdsverket

*Kl. 12.40–12.55 Frågor och diskussion**Kl. 12.55–13.00 Avslutning*

Anders Ygeman (s), miljö- och jordbruksutskottets ordförande

Miljömålen i ett internationellt perspektiv

Ordföranden: Jag vill hälsa alla välkomna till detta miljömålsseminarium. Jag heter Anders Ygeman och är ordförande i miljö- och jordbruksutskottet.

I would also take the opportunity to especially welcome professor David R. Boyd to this seminar. Allting är simultantolkat, så jag fortsätter på svenska.

Det här är det sjunde seminariet som utskottet arrangerar om miljömålen. Seminariet sänds på webb-tv och eventuellt i SVT 24 nästa vecka. Det är framför allt ledamöterna som ställer frågorna. Seminariet kommer att vara tolkat kl. 10.20–10.45, från engelska till svenska på kanal 1 och från svenska till engelska på kanal 2.

Protokollet från detta seminarium kommer att publiceras i december i utskottsbetänkande 1, budgetbetänkandet.

Efter denna korta inledning tänkte jag att vi skulle dra i gång själva seminariet. Jag lämnar ordet till Bengt K.Å. Johansson, Miljömålsrådets ordförande.

Bengt K.Å. Johansson: Tack så mycket och tack för att vi från Miljömålsrådet har fått komma hit. Att vi avlämnar en rapport är numera en tradition, men det är inte mindre viktigt för det. Vi ska försöka ge en redovisning av den rapport som vi lade fram i somras och som utskottet behandlar nu i höst.

Den här gången hade vi tänkt ta det lite tematiskt, så det blir först en redovisning av den miljömålsrapport som avlämnades sammanhängande. Sedan går vi lite mer direkt på klimatfrågan som är ett tema.

Ett annat tema är om hav och fiske. Skälet är att de frågorna har stått och fortfarande står på högkant. Vi vill fördjupa lite grann där. Dessutom har de delvis förändrats.

(Bild)

Årets tema är det internationella perspektivet. På den första bilden ser ni därför ett antal flaggor – flaggor som inte har någon annan innebörd än att de symboliserar det internationella. Vi väljer alltså inte ut ett specifikt antal länder.

År 1999 fastställde riksdagen målet om att till nästa generation lämna över ett samhälle där de största miljöproblemen är lösta. Det kom så småningom att bli 15 miljömål – målet om begränsad klimatpåverkan och så vidare. Sedan har vi fått ett sextonde mål, ett mål om arter.

Miljömålsrådet har alltså regeringens uppdrag att årligen rapportera om tillståndet när det gäller de 16 miljömålen och utvecklingen på de olika områdena. Rådet i sig består av cheferna för de myndigheter som har huvudansvaret för de skilda målen; myndigheterna har ett sådant områdesansvar.

Naturvårdsverket till exempel har ansvar för flera miljömål, inklusive klimatet. Skogsstyrelsen har ansvaret för levande skogar etcetera. Ibland är ansvaret delat. När det gäller till exempel havet är Fiskeristyrelsen representerat här genom sin generaldirektör som ska redovisa hur det står till särskilt med fisket.

I fjol hade vi konsumenterna som tema – vi brukar ha ett tema. Då var alltså konsumenterna i fokus. *Miljömålen på köpet* hade vi döpt det till. I år handlar det om den internationella situationen, alltså om hur de svenska miljömålen ser ut i ett internationellt perspektiv. Där ska vi försöka redovisa en del.

I dag kommer vi också att redovisa var vi befinner oss i den fas som har med den utvärdering som vi också har i uppdrag att göra – en fördjupad utvärdering som görs vart fjärde år. Man går lite mer in på grunden och omprövar de olika delmålen för att se i vilken utsträckning vi anser att man kan komma dit. Det gäller också ett antal åtgärdsstrategier som behövs för att komma fram till målen. Det håller vi alltså just nu på med.

Om ni i tidningarna ser uppgifter om att man förändrar målen är det ibland rapporter från de olika myndigheterna med den fördjupade utvärdering som vi nästa vår kommer att avlämna en rapport om – detta sagt för att vi inte ska röra ihop det.

Nu är det alltså fråga om rapporten Miljömålen i ett internationellt perspektiv, de Facto 2007, Miljömålsrådets uppföljning av Sveriges miljömål.

Jag tänkte visa några bilder som en kort introduktion här.

(Bild)

Vi kan se de 16 miljömålen, vackert i färg. Klimatmålet symboliseras av solstrålningen, återstrålningen. Längst ned till höger finns det sextonde miljömålet, ett rikt växt- och djurliv symboliserat av ett lodjur och en guckusko. Alla målen har symboler för att det ska bli lite intressantare och mer levande.

Jag tänkte förklara de tecken som finns på det schema som vi så småningom ska titta på. Vi har olika symboler, så kallade *smileys*, som visar var vi befinner oss.

Grön gubbe – det kan i och för sig också vara en tant – visar att vi tror att målet kan nås inom utsatt tidsram. Den symbolen har vi både när det gäller själva huvudmålet, miljö kvalitetsmålet, och när det gäller de olika delmålen.

En gul person är inte lika glad. Det betyder att målet är möjligt att nå inom tidsramen om ytterligare åtgärder sätts in som vi då definierar.

En röd ledsen person betyder att det är mycket svårt att nå målet inom utsatt tidsram, även om ytterligare åtgärder sätts in.

Utänför denna sal såg ni att det fanns en skål med gröna sötsaker att tugga på. Vi tog med bara dem som smakar sött och gott – som symboliserar att vi når målet. Men det finns också röda som är mycket syrligare och beskare, som ni förstår. I dag har vi, som sagt, valt gröna sötsaker.

(Bild)

Vi har också symboler för det förhållandet att målåret kan ha passerats utan att det tagits bort ur redovisningen. Då är symbolerna fyrkantiga. Röd gubbe upptill på bilden betyder att målåret har passerats, att delmålet var uppnått vid målåret. Röd fyrkantig person betyder att målåret har passerats men att delmålet inte var uppnått vid målåret. Det kan till exempel vara så att man hade ett system när vissa kartläggningar skulle vara utförda men att det då inte lyckades. Det betyder dock inte att man för alltid har förlorat möjligheten att uppnå målen i övrigt.

I årets rapport har vi också en tendenspil över utvecklingen. Jag ska genast säga att det delvis beror på att det är en förhållandevis dyster bild som vi visar upp när det gäller möjligheterna att nå de miljö kvalitetsmål som vi har satt upp. Men det betyder inte att det hela tiden är en försämring. Det kan mycket väl gå i rätt riktning. Dock bedöms det vara svårt eller omöjligt att uppnå målet år 2020. Därför har vi satt in den här typen av pilar.

(Bild)

Den rapport som vi överlämnat ser ni här. Det är kanske lättare att titta i häftet där den finns på första sidan, på baksidan av omslaget. Som ni ser är det väldigt roligt. Det finns inte en enda grön figur att visa upp. Jag kan väl avisera att vi i den utvärdering som sker nog får någon grön gubbe – det där pågår nu. Men jag ska inte gå händelserna i förväg med det. Det får i så fall Lars-Erik göra.

Vi har inga gröna gubbar att visa upp. Det är dessutom fler röda nu än vi hade för några år sedan. Vi har alltså fått en försämring, det vill säga en mer pessimistisk bedömning av möjligheterna att nå miljö kvalitetsmålen år 2020 som är det slutår som vi arbetar med. Vi fick två sådana förändringar i fjol och har en sådan förändring i år.

(Bild)

I fjol bedömde Miljömålsrådet att det när det gäller frisk luft var svårare att nå målet. Ni ser upptill på bilden att vi fick ett rött delmål – partiklar. Det har ett samband med till exempel dubbdäck och sådant. Vi får fler partiklar framför allt i stadsluften. Det bedöms som en så allvarlig förändring av situationen när det gäller frisk luft att det slog över från gult till rött. Det behöver i och för sig inte vara så väldigt stora förändringar för att sådant ska ske.

Vi fick också en förändring när det gäller bara naturlig försurning – det slog om till rött; det gäller alltså det tredje målet. Tidigare var det gult. Men markens förmåga att befria sig från det försurande nedfall som varit under årens lopp har nu bedömts vara sämre än man tidigare bedömt. Därför slog det om från gult till rött.

(Bild)

Beträffande det tionde målet, om hav i balans samt levande kust och skärgård, är det rött. Det slog om till rött därför att vi där har ett par viktiga delmål som nu är röda, medan något av de tidigare var gult – bifångster. Det där återkommer vi senare till.

Bilden är alltså den att vi kan säga att vi nu inte har säkerställt att något av miljö kvalitetsmålen kan uppnås 2020, såvitt vi kan bedöma. Det är ett ganska stort antal mål, ungefär hälften, som vi bedömer är möjliga att uppnå 2020 om en rad olika ytterligare åtgärder sätts in. Men även om ytterligare åtgärder sätts in kommer vi inte, bedöms det, att nå miljö kvalitetsmålet 2020.

Det betyder också att den fördjupade utvärderingen – vi kommer senare att redovisa hur vi hanterar den – blir desto viktigare. Vilka slutsatser ska dras av situationen? Och vilka ytterligare möjligheter kan man sätta in för att försöka få fler mål där det i varje inte blir mer rött, eller fler där det kan bli grönt fram till 2020?

Vi har i år redovisat på vår hemsida ganska utförligt de regionala bedömningar som finns. Det är ett ganska komplicerat system. Nationella mål är en sammanfattning av en rad olika uppgifter och mätningar. Det är också en sammanfattning av hur det står till i olika delar av landet. Försurningen är inte densamma i hela Sverige.

Låt oss se på bilden med regionala bedömningar av naturlig försurning. Vi ser att det i västra Sverige fortfarande är rött. Den försurning som vi i hög grad fick från England och från Tyskland har satt sådana spår i marken att det där bedöms vara rött, medan det i andra områden, västra och nordöstra Sverige, bedöms vara betydligt positivare. Det är en dimension som vi inte ytterligare tar upp.

Vi har utöver de personer som finns i Miljömålsrådet, representanter för de olika myndigheterna, också experter från Svenskt Näringsliv, LRF, Sveriges Kommuner och Landsting, Naturskyddsföreningen och miljöorganisationen Jordens Vänner som bidrar i arbetet. Vi jobbar nu med den fördjupade utvärderingen.

Det här var vad jag tänkte inleda med innan vi går över till nästa område, det vill säga få en internationell kommentar till systemet som vi arbetar med.

Ordföranden: I will switch to English for a few seconds. I have the pleasure of welcoming Mr. David R. Boyd. The floor is yours.

David R. Boyd: Tack, Anders. Det är verkligen trevligt att vara här på besök från Kanada. Tack, mina damer och herrar, för att ni har bjudit in mig hit.

Jag arbetar som miljöjurist i Kanada, och jag arbetar mycket med att jämföra lagstiftning i olika länder. Sveriges inställning att lämna över ett samhälle till nästa generation där alla de större miljöproblemen är lösta är utan tvivel den mest ambitiösa vision något land har i världen när det gäller att uppnå miljömål. Det är inspirerande.

Jag menar verkligen att det är handling snarare än ord som räknas på området. Jag tänkte ägna min tid i dag åt att tala om hur Sverige har lyckats på miljöområdet ur ett internationellt perspektiv. Jag ska också ta upp några av miljömålen och diskutera dem mer i detalj.

För det första är en del av de vinster man redan har uppnått i Sverige en följd av miljömålen – jag nämnde att det är en vision såväl i Sverige som i resten av världen, målen är mycket tydliga.

För det andra ger de en mycket tydlig signal. De driver en politik på många områden.

För det tredje ger delmålen en möjlighet att mäta hur väl man har lyckats att följa upp det man har gjort.

För de fjärde ger de en mycket stark internationell trovärdighet.

För det femte har de också en viktig lärande funktion för enskilda, för näringslivet och för myndigheter.

Jag skulle vilja ägna första delen av mitt anförande åt att tala om hur Sverige har lyckats ur ett internationellt perspektiv. År 2001 publicerades en undersökning av 178 länder som betalades av FN. Flera hundra olika miljöindikatorer samt sociala och ekonomiska indikatorer användes. Av de 178 länderna hamnade Sverige på första plats.

År 2004 publicerade OECD en omfattande bedömning av Sveriges miljöarbete. OECD är mycket noggrann och sparsam med beröm. Men man sade att Sveriges miljöarbete var enastående. Man berömde också Sveriges innovativa och effektiva miljöpolitik.

År 2005 publicerades en rapport som utförts av forskare vid Yale i USA, i det världsekonomiska forumet. Man tittade på en mängd olika miljöindikatorer och ekonomiska indikatorer. Sverige kom först bland ett stort antal länder. Tyvärr knuffades Sverige ned från tronen av Nya Zeeland, men låg kvar på andra plats i alla fall.

New Economics Foundation publicerade en rapport som hette Den lyckliga planeten, The Happy Planet Index, där man tittade på hur nöjd man är med livet, förväntad livslängd och det enskilda koldioxidfotavtrycket. I den mätningen kom Sverige på andra plats i Europa.

Tidigare i år lade en konservativ instans, mycket respekterad, i Kanada som heter The Conference Board of Canada, fram en jämförelse av 17 ledande industriländer. Det var miljöjämförelser där man hade elva olika miljöindikatorer. Även där kom Sverige på första plats.

I rapporten från The Conference Board of Canada konstaterade man att Sverige är en av de fyra främsta när det gäller ekonomiska resultat, innovation och sociala program liksom även när det gäller miljöarbetet. Ni förtjänar beröm för det.

Jag skulle vilja jämföra Sverige med Kanada och andra industrialiserade länder inom OECD. Det här är delvis av egenintresse. Jag är ju kanadensare. Men Sverige och Kanada har också en hel del gemensamma nämnare: nordliga, rika, industrialiserade länder, båda är duktiga på hockey, inkomster per capita ligger ganska lika, bnp-nivåerna är likartade. Ungefär 2 procent av bnp kommer från jordbruket. Ungefär 30 procent av bnp kommer från industrin, och nästan 70 procent från tjänstesektorn.

När FN kommer med sitt index för mänsklig utveckling ligger vi på femte respektive sjätte plats. Hur ser det då ut vid en jämförelse? Den första indikatorn jag vill titta på är klimatförändring. Det är kanske den mest brådskande utmaning vi står inför på miljöområdet. När det gäller koldioxidutsläppen per capita i Sverige ligger ni på lägre än hälften av genomsnittet i OECD och bara en tredjedel av utsläppen i Kanada. Även om det smärtar mig lite att säga det går vi också i olika riktning. Sverige har sett en minskning på 7 procent sedan 1990 medan de kanadensiska utsläppen har ökat med 30 procent.

Ytterligare en indikator när det gäller klimatförändring är kolintensiteten i ekonomin, där man mäter koldioxid per enhet ekonomiskt resultat. Det är i Sverige dubbelt så effektivt som genomsnittet inom OECD, och Sverige är tre gånger så duktigt som Kanada är.

Om man går vidare med luftföreningar och tittar på utsläpp av svaveloxid per capita kan man konstatera att Sverige har mindre än en fjärdedel av utsläppsnivån i OECD-genomsnittet och mindre än en tiondel av Kanadas utsläpp.

Om man tittar på trycket på vattenresurserna och vattenanvändningen kan man konstatera att Sverige använder mindre än en tredjedel av det vatten per capita årligen som OECD-genomsnittet ligger på och mindre än en fjärdedel av de kanadensiska siffrorna.

Vattenföroreningar visar också hur man arbetar med vattenrening och avloppsvatten. Sverige har i mycket stor utsträckning uppkoppling till de mest avancerade reningsformerna, och nivåerna för OECD och Kanada ligger en bra bit under.

När det gäller kommunalt avfall kan man konstatera att Sverige producerar 60 procent mindre per capita än Kanada och ungefär 20 procent mindre än genomsnittet inom OECD. Här kommer vi till den indikator av de tio vi har tittat på där Sverige faktiskt ligger lite efter OECD:s genomsnitt.

Skyddad mark i nationalparker och liknande: Sverige ligger fortfarande före Kanada, men om man tittar på de ledande inom OECD är Nya Zeeland på första plats – 32 procent drygt av markbasen och i skyddade områden. Där har Sverige en liten bit kvar att gå.

En annan indikator för biologisk mångfald är den när det gäller hotade däggdjursarter. Där ligger Sverige bättre till än Kanada. Detsamma gäller användning av bekämpningsmedel inom jordbruket. Sverige använder betydligt mindre än Kanada, och jag kan nämna att Kanada tillåter fortfarande att man använder ett antal aktiva ingredienser i bekämpningsmedel som inte längre är tillåtna i Sverige. Här vill jag gärna nämna Nya Zeeland eftersom Nya Zeeland igen ligger i täten med 20 kilo per kvadratkilometer odlad areal.

Den sista av de tio indikatorerna jag vill nämna handlar om u-lands- eller utvecklingsbistånd för att hjälpa utvecklingsländer att åstadkomma en hållbar utveckling. Det här är ett fantastiskt bevis på svensk generositet. Tre gånger över genomsnittet i OECD ligger man på. Om man vill hålla ordning på det här är det tio poäng för Sverige och noll för Kanada än så länge. Det var verkligen en promenadseger.

Tyvärr talar jämförelser mellan Sverige och Kanada och andra undersökningar sitt tydliga språk. Sverige är bland de främsta, om inte det allra främsta, landet när det gäller att vara miljövänligt, samtidigt som man är en industrination. Det är de goda nyheterna i min presentation. Det ger samtidigt upphov till en fascinerande paradox. Även om Sverige är det mest miljövänliga industrilandet är Sverige inte hållbart och har en lång väg kvar att vandra för att bli ett hållbart land.

Nu ska vi titta på de dåliga nyheterna. Det ekologiska fotavtrycket är ett begrepp som två forskare vid universitetet i British Columbia i Kanada har myntat. Man jämför det vatten och den mark som behövs för att ge resurser till och hantera avfallet från en individ, en människa, under ett års tid. Studier av Sveriges ekologiska fotavtryck visar att per capita ligger man på ungefär 6,1 hektar storleksmässigt. Problemet är att om vi tar den sammanlagda befolkningen på planeten jorden är tillgänglig landareal bara 1,8 hektar. Det innebär att om alla de miljarder människor som befolkar planeten skulle ha svensk levnadsnivå skulle vi behöva ytterligare två och en halv planeter.

Det ekologiska fotavtrycket är ganska abstrakt för en del människor, och därför skulle jag vilja ge några exempel som gör det lite mer påtagligt och mer konkret. Hur skulle det vara om alla levde som en svensk på jorden? Genomsnittssvensken förbrukar 55 kilo kött och ett antal kilo fisk. Om alla i världen åt kött och fisk i lika hög utsträckning som svenskar skulle vi behöva fördubbla dagens fisk- och köttproduktion, och den ligger redan på ohållbara nivåer. Om man tar el per capita, ligger den på över 15 000 kilowattimmar per år. Om alla använder elektricitet i den omfattningen skulle vi behöva öka elgenereringsproduktionen till 100 triljoner kilowattimmar – sex gånger dagens kapacitet. Det skulle alltså innebära att vi byggde 25 gånger så stor kapacitet i alla former av förnybar energi eller 20 000 nya kolverk eller 10 000 nya kärnkraftverk för att alla skulle kunna ha så mycket energi att förfoga över som den genomsnittlige svensken har.

För det tredje har vi fordonsägandet. Vi skulle behöva mer än tre miljarder bilar snarare än ungefär den miljard som finns i dag. Det får naturligtvis effekter på buller, trafikstockningar och föroreningar. Om alla körde bilarna lika långa sträckor som svenskarna gör årligen skulle den globala oljeförbrukningen närmast fördubblas till 300 miljoner fat om dagen. Det motsvarar fyra gånger den nivå man ligger på i dag.

Även om man använder de mest optimistiska beräkningarna när det gäller oljereserverna skulle man få slut på olja på ett decennium, ett årtionde, i den takten, för att inte tala om de effekter det skulle få på klimatförändringarna.

Till sist har vi måttet på Sveriges ohållbarhet. Det här är en siffra som verkligen chockade mig. Den kommer från en ny undersökning som WHO har gjort – Världshälsoorganisationen. 14 000 dödsfall varje år i Sverige kan kopplas till miljörisker. Det är UV-strålning, radon, markozon, rökning, hjärt-kärlsjukdomar, cancer, andningsrelaterade sjukdomar och så vidare. Det här gäller alltså Sverige och olika typer av miljörisker. Det här var de dåliga nyheterna. Det finns både goda och dåliga nyheter – som jag nämnde.

När det gäller miljökvalitetsmålen har jag tittat på forskningslitteraturen och det som finns tillgängligt på engelska om målen. Jag var inte särskilt imponerad. En del av den kritik som framförs handlar om att målen är för tvetydiga och inte är precisa nog, men jag tycker inte att det är riktigt relevanta kommentarer. Vi har ett antal delmål som är oerhört specifika och konkreta.

En kritik som framförs går ut på att processen är styrd uppifrån och ned. Jag har förstått att man har gjort vissa försök under de senaste åren att försöka få in lokala myndigheter och regionala nivåer. De riktigt relevanta frågorna om miljömålen är de frågor som jag har uppställt här.

Till att börja med: Är miljökvalitetsmålen tillräckligt omfattande? När jag började att titta på dem var jag imponerad. Men när jag lutade mig tillbaka lite och funderade på detta insåg jag att någonting avgörande sak-

nas ändå, nämligen frågan om förbrukning, konsumtion, som fångas i begreppet ekologiskt fotavtryck. Det fångas inte tillräckligt i någon av de 16 övergripande målen eller de 72 delmålen. Jag ska komma tillbaka till det ekologiska fotavtrycket om en liten stund.

Fråga nr 2 handlar om huruvida miljömålen är tillräckligt ambitiösa. Mitt första intryck är att de visst är oerhört ambitiösa. Men när jag funderade vidare kunde jag konstatera att målet som handlar om begränsad klimatpåverkan – per 2020 – inte överensstämmer med den övergripande visionen, att överlämna till nästa generation ett samhälle där de främsta miljöproblemen har lösts. Det stämmer inte riktigt överens.

Sedan vill jag påpeka att Sverige har ändrat och justerat mål och delmål under årens gång för att återspegla att miljöförändringarna är en dynamisk process. Men det finns också en dynamisk aspekt i politiska förändringar där jag bor. I British Columbia har man precis uppställt en plan för att minska våra växthusgasutsläpp med 33 procent till år 2020. Då får ni kämpa lite för att hinna i kapp British Columbia.

Premiärministern i Nya Zeeland har också uttalat ett mål om att bli kolneutral per 2040. Angela Merkel, Tysklands förbundskansler, talade nyligen om att sätta ett tak på 2 ton per capita när det gäller utsläpp. Den typen av ambitiösa nya mål uppställs.

Jag ska också nämna att jag har tittat noga på miljökvalitetsmålen som Sverige har ställt upp. Flera av dem är svagare än de rekommendationer som WHO har gjort när det gäller partiklar och markozon. Det finns utrymme för ytterligare förbättringar när det gäller ambitionsnivån i miljömålen.

Frågan är om målen kommer att uppnås. Vi hörde lite tidigare under förmiddagen en presentation som diskuterade detta. Det går naturligtvis att uppnå målen. Man ska diskutera om huruvida man ska särskilja om de går att uppnå och om de kommer att uppnås. Mer effektiva och aggressiva politikinsatser och policyåtgärder kan behövas. Men med det nuvarande perspektivet, om man tittar på alla de röda och orange ansiktena, de små smileyfigurerna, är det 70 procent som är röda och gula. Det krävs mer insatser. Och det brådskar om man ska klara detta.

Fråga nr 4 gäller internationella begränsningar när det gäller Sveriges möjligheter att leva upp till målen. Det här är verkligen ett spindelnät av utmaningar. Det är allt möjligt från lokala problem till regionala svårigheter och internationella frågor.

Till exempel på regional nivå har Sverige precis gått igenom en lång diskussions- och debattfas när det gäller Reach inom EU. Vi vet att Sverige var ett av de länder som hade velat se ett starkare mer långtgående Reach. Det pågår andra diskussioner om den globala kemikaliestrategin. Det gäller den stora viktiga frågan om klimatförändring, det vill säga förhandlingar om den så kallade post-Kyoto – efter Kyoto-tiden. Det är en

oerhört stor utmaning. Sverige har naturligtvis inte hela ansvaret, men Sverige måste gå i täten för att visa på hur man kan skapa en effektiv och rättvis situation efter Kyoto.

Fartyg står för en ganska stor del av utsläppen i Sverige, som jag har förstått. Där jag är bosatt, i Vancouver, skapar fartygen i hamnen större utsläpp än alla motorfordon på vägarna i Vancouver. Det är ett annat område där internationella förhandlingar verkligen brådskar. En annan internationell begränsning som drabbar Sverige är internationell handel. Att Kina växer fram som tillverkningsknytpunkten för världen är besvärligt ur ett hållbarhetsperspektiv. Det senaste året har vi sett en mängd olika aspekter med förgiftad fisk, tandkräm, honung, barnkläder, formaldehyd på filter – en mängd olika incidenter som återspeglar hur svårt det kommer att bli att hantera en situation när mycket av tillverkningen förläggs till andra länder, utvecklingsländer. Det är också ett mycket stort problem för dem som arbetar i de länderna, naturligtvis.

Sedan har vi internationella handelsbestämmelser, såväl i EU som inom WTO, Världshandelsorganisationen. Det är också en begränsande faktor. Sverige måste verkligen balansera på en slak lina för att hantera alla de begränsningar man ställs inför.

Avslutningsvis finns det en punkt som nämndes lite kortfattat i rådets rapport i år, men som kan förtjäna att lyftas fram. Vilka potentiellt negativa internationella återverkningar kan det få att Sverige arbetar för att uppnå sina miljömål? Till exempel gäller en del av Sveriges ansträngningar att minska utsläpp på transportsidan. Det handlar om att sätta sin tillit till biobränslen. Sverige importerar etanol från Brasilien. Den kommer från brasilianska sockerrör. Allteftersom efterfrågan på den produkten ökar kommer det att leda till att mer skog skövlas i Amazonas. I och med att Sverige börjar minska sin användning av bekämpningsmedel i jordbruket kommer det att leda till att man importerar mer livsmedel. Då får man högre växthusgasutsläpp och ökade miljöproblem i de länder där man tillverkar livsmedlen och odlar produkterna. Detsamma gäller fiskerisidan. Sverige kan ta stora viktiga steg för att förbättra situationen i svenska fiskevatten. Men om man fiskar ännu mindre i Sverige flyttas pressen till andra länder.

Om vi tittar på visionen att inte överlämna ett samhälle där alla miljöproblem exporteras utan det handlar om att lämna över ett samhälle till nästa generation där miljöproblemen är lösta: Vad kan vi göra?

Jag har en del rekommendationer. Jag skulle vilja uppmana er att verkligen titta noga på att ta med begreppet ekologiskt fotavtryck som en del av miljömålen. Jag kan nämna också att Japan, Schweiz och andra länder redan har tagit med det ekologiska fotavtrycket i sina nationella miljösystem.

Förnybar energi är en oerhört avgörande del när det gäller att lösa klimatkrisen. Sverige har halkat lite på efterkälken jämfört med en del europeiska och andra länder när det gäller att producera vindenergi och solkraft. Japan, Tyskland och Spanien har verkligen gjort stora framsteg

på de områdena. Mycket av deras framsteg grundar sig i en politik som utgår från att de får ett pris som är högre än marknadspris för dem som levererar den typen av energi under en viss tid. Det gör det möjligt att våga investera på området. Japan och Tyskland har också varit framgångsrika med ambitiösa program som syftar till att bygga upp soltak med solceller på byggnader och hustak. De har sett en minskning med 75 procent av prisbilden när det gäller solceller. De är världsledande inte bara när det gäller solcellsinstallationer utan också tillverkning av solcellsutrustning. Det kommer att bli en stor branschindustri inom det kommande århundradet.

När det gäller byggnader har Sverige gjort en hel del för att minska byggnaders miljömässiga påverkan. Man går från att använda olja som uppvärmning till att i stället satsa på fjärrvärme med energieffektiva byggnader och hus. En hel del kan fortfarande åstadkommas. Jag läste i helgen om ett husbygge i Göteborg. Det är 20 hus där man inte har ett uppvärmningssystem alls. De är så väl isolerade, lufttäta och välbyggda att den värme som de boende, belysningen och hushållsutrustningen genererar räcker för att värma de 20 bostäderna. I Kanada och även i USA ser man verkligen en *boom* när det gäller att bygga en nollnettobyggnation av hus och hem där man använder mikroinstallationer av el. Man producerar bara så mycket el som behövs under ett år och på en låg nivå. Det är dock fortfarande undantag från den allmänna regeln. Det krävs ändringar i de nationella byggreglerna så att man ställer krav på en nollnettonivå för alla byggnader och hus.

I Storbritannien håller man på att revidera lagstiftningen i den riktningen.

Fordon utan utsläpp är inte längre en utopi. Under 90-talet tog man fram sådana fordon i USA. Problemet är att biltillverkarna drar sig för att introducera dem, precis som med katalysatorerna och blyfritt bränsle. Vi kan inte godta frivilliga avtal längre för bränsleffektivitet utan det krävs obligatoriska bindande regler i stället. Man kan också ha kvoter för försäljning av fordon med bara mycket låga eller inga utsläpp. Den teknik som krävs finns redan.

Ett annat oerhört spännande område är produktdesign, från vagga till vagga. Det är en tysk kemist och en amerikansk arkitekt som har lagt grunden till detta. Det innebär att allt vi gör och tillverkar i samhället ska antingen brytas ned tryggt i miljön eller återanvändas och återvinnas. Genom att använda den filosofin får man noll avfall. Det här tillämpas på en mängd områden – till exempel tyger och kläder. Tillverkare av kontorsmöbler i USA har produktkataloger och produktuppsättningar som går att återvinna.

Nya Zeeland var först med att tillerkänna kvinnor rätten att rösta, först att ha politik för kärnvapenfri miljö och landet var också först med att anta principen om noll avfall. För tre fjärdedelar av marken i Nya Zeeland

finns planer som har antagits för att åstadkomma detta. Man har lyckats med en 90-procentig minskning av avfallsdeponeringen i deponier på många håll.

Det är många som tittar åt ert håll i världen. Ni har världens ögon på er i Sverige. Kan ni lyckas lite mer, komma lite längre fram, lägga ribban något högre kan ni nå hållbarhet på en generation. Det vore en verklig inspirationskälla för övriga länder i världen. Det vore en oerhört viktig gåva till kommande generationer inom mänskligheten. Om Sverige inte kan göra det vet jag faktiskt inte vem som ska klara det.

(Applåder)

Ordföranden: Thank you, David. Nu är det dags för frågor.

Sven Gunnar Persson (kd): Herr ordförande! Tack för en uppmuntrande men framför allt väldigt utmanande presentation. Jag skulle vilja ställa en fråga till professor Boyd i hans kapacitet som miljörettsexpert. Det var ett område som han var inne på som hastigast. Ser han viktiga internationella överenskommelser och avtal som lägger hinder i vägen för Sveriges och andra länders möjligheter att arbeta med miljömålen. Kan han utveckla det något? Det gäller till exempel vad som finns inom WTO, inom den internationella sjöfartsorganisationen, internationella flygets organisation och kanske också EU:s inre marknad. Vad där behöver förändras för att vi ska kunna bedriva ett mer offensivt, konsekvent och heltäckande miljöarbete?

Anita Brodén (fp): Jag vill också tacka för en mycket intressant föredragning, där vi fick både inspiration och en inblick i den utmaning som föregående talare har nämnt. Jag tycker att det skulle vara intressant att också blicka utåt, eftersom det är temat här. Jag skulle därför vilja veta vilket enskilt beslut som skulle kunna ha den största miljömässigt positiva miljöpåverkan. Det kan vara både på kort och på längre sikt. Finns det ett sådant enskilt ekologiskt och klimatmässigt beslut?

Ordföranden: Innan vi låter David Boyd svara släpper vi in Sven Gunnar Persson igen. Vi hade nämligen lite problem med översättningen. Kan Sven Gunnar Persson ta sin fråga en gång till?

Sven Gunnar Persson (kd): Jag sammanfattar: Ser professor Boyd som internationell miljörettsexpert att det behövs viktiga förändringar inom internationella avtal, organisationer som exempelvis WTO, IMO som är den internationella sjöfartens organisation, den internationella flygets organisation och kanske också inom EU:s inre marknad? Vilka är i så fall dessa förändringar? Finns där hinder för möjligheterna att bedriva en offensiv och heltäckande miljöpolitik?

David R. Boyd: Tack för de utmärkta frågorna! När det gäller den första frågan, den som gällde de olika internationella handelsorganisationerna och liknande, menar jag att ett problem på global nivå är att miljö uppfattas som en stackars fattig kusin. Vi har en världshandelsorganisation men ingen världsmiljöorganisation som motsvarar den. Om världens nationer

ska klara av att uppnå hållbar utveckling under de kommande en eller två generationerna, måste vi råda bot på detta och skapa en spelplan där alla har samma möjligheter. Det skulle till exempel kunna vara en världsorganisation på miljöområdet som har makt och befogenheter i linje med WTO. Detta är naturligtvis ett väldigt viktigt steg och samtidigt helt avgörande om vi ska kunna råda bot på den bristande balansen där handel får företräde över miljömässiga faktorer.

När det gäller den andra frågan, alltså vilket enskilt beslut eller vilken policy som skulle innebära en stor, avgörande skillnad på klimatområdet, skulle jag vilja säga att det är väldigt svårt. Det finns ingen enskild lösning. Klimatförändringen är en oerhört komplex utmaning. Utsläppen kommer från en mängd olika branscher och industrier. Men om ni tvingar mig att sätta fingret på ett enda område är det en skatt på kol – en beskattning av kolinnehållet i olika fossila bränslen som omfattar alla de kostnader som man inte har tagit hänsyn till. Att bränna kol har miljökostnader och geopolitiska, ekonomiska och hälsomässiga kostnader. En kolskatt på den nivån skulle verkligen innebära en skjuts mot att använda energi mer effektivt och gå mot förnybara bränslen.

Jacob Johnson (v): Tack för en inspirerad inledning, Mr Boyd! När man diskuterar frågan om begränsad klimatpåverkan internt i Sverige och inte minst med näringslivet möts man ofta av argumentet att vi måste ha konkurrensneutralitet. Näringslivet i Sverige ska ha samma förutsättningar att konkurrera som näringslivet i andra länder. Vi som då vill ligga före och säger att det är en konkurrensfördel att utveckla ny miljövänlig teknik får motargumentet att om vi ligger för långt före i Sverige så får det negativ effekt på konkurrenskraften i svenskt företagsliv. Har professor Boyd någon kommentar till det? Hur har det hanterats i andra länder som till exempel Nya Zeeland?

Sofia Arkelsten (m): Jag har en fråga om hur vi kan förändra beteenden. Jag uppfattar det nämligen som att människor vill göra rätt saker. Man vill välja rätt, men det är inte så enkelt. Vad som är rätt förändrar sig ju, och särskilt när det gäller allt som handlar om miljö. Jag undrar därför om det finns något bra exempel på hur regeringar eller *policy makers* arbetar med kommunikation för att nå både det civila samhället och individer så att man kan förändra beteenden och få lite bättre effekt.

David R. Boyd: Detta är något som tas upp i alla länder när frågan om starkare miljökrav förs fram. Det jag har sett är att starkare miljökrav inte leder till kapitalflykt – det är ju oftast det man får höra från näringslivet. Det leder inte heller till att industrin flyttas ut. Om så hade varit fallet skulle väl till exempel Saab och Volvo ha försvunnit för länge sedan. Kraven är ju högre här än i USA och andra konkurrerande länder som tillverkar bilar. Men det vi kan konstatera och det alla tecken tyder på är att vi får en god cirkel när länder som Sverige, Norge och övriga nordiska länder som också ligger högt i internationella jämförelser inför allt star-

kare miljöbestämmelser och miljökrav och fortsätter att klara sig bra ekonomiskt. Man får ett antal miljövinster och sociala och hälsomässiga vinster som är svåra att kvantifiera rent ekonomiskt i pengar och siffror, men det är ingen tvekan om att dessa länder har världens högsta livskvalitet. De har de starkaste miljökraven och den högsta livskvaliteten. Det finns uppenbarligen ingen direkt koppling mellan starkare miljöbestämmelser och strängare miljöregler och det som näringslivet ofta hävdar – att ekonomin drabbas. Det kommer naturligtvis att finnas något slags gräns man inte kan överskrida, men det är långt kvar tills man når den.

När det gäller den andra frågan om individer spelar de naturligtvis en oerhörd viktig roll, men erfarenheter från alla håll visar att det finns en del hinder och begränsningar i form av information, kunskap och kostnadsaspekter. Det vilar en tyngd på regeringar och myndigheter att göra tre saker: För det första måste man få fram lagstiftning, regler och bestämmelser som begränsar valmöjligheterna så att människor väljer bort sådant som medför de största miljöriskerna. Man måste se till att människor inte kan göra dessa val. I Kanada säljer man till exempel inte längre vissa pannor, eftersom de var mycket ineffektiva. De var billigare men hade många stora problem. Det är ingen som beklagar sig över att man nu måste köpa en panna som är mer effektiv.

För det andra ska regeringar använda ekonomiska styrmedel för att ta itu med marknadens misslyckanden. Marknader är väldigt starka redskap. Jag är förespråkare av att utnyttja marknadens krafter närhelst det går, men man har misslyckats totalt när det gäller miljöområdet såtillvida att man inte återspeglar kostnaderna för mänskligt agerande och det värde som finns inneboende i miljön. Där måste man helt enkelt få fram regler från myndighetsnivå som ändrar prislappen.

För det tredje måste myndigheter och regeringar lyckas bättre med information och upplysning till allmänheten i deras val för och emot. Det pågår en hel del mycket intressant arbete både i Kanada och på andra håll. Vid Ottawas universitet i Kanada har man till exempel "lycklighetslaboratoriet" – Happiness Lab. Där tittar man på vilka källorna till mänsklig lycka är. Ett fascinerande resultat är att människor som har något som de talar om som ekologiska värden – till exempel att de cyklar eller tar bussen till jobbet – är lyckligare än de som har tydligare materialistiska värderingar. Studier från det psykologiska hållet visar också att människor med materialistiska värderingar ofta har större problem med missbruk, de är mindre lyckliga i sina äktenskap, och de är mindre medvetna om miljöhänsyn och miljöfrågor. Regeringar har därför ett väldigt viktigt ansvar att anpassa utbildningssystemen så att människor blir mer medvetna om hur deras val påverkar dem.

Bengt K.Å. Johansson: Jag har en kommentar till det Sofia Arkelsten sade. Detta är en problematik som vi brottas med i Miljömålsrådet eftersom vi också har en uppgift att försöka sprida information om miljömålen och vad den enskilde kan göra. I fjol hade vi alltså en rapport som riktade sig

lite mer specifikt till konsumenterna. Men det är uppenbart, som Boyd också säger, att det handlar om ett samspel där den enskilde nog ofta tycker att man inte får några riktigt bra tips och möjligheter att göra en insats även om man vill. Man vill veta hur det hänger ihop. Detta måste vi jobba mycket mer med. I stora sjok måste naturligtvis åtgärderna komma via lagstiftning, men vi behöver arbeta mycket mer med hur man som engagerad enskild ska kunna agera för att både tillfredsställa sitt eget samvete och göra en insats för miljön. Sveriges Kommuner och Landsting deltar i Miljömålsrådets arbete och har kommit med en del rapporter som innehåller bra exempel på hur man i vissa kommuner har tagit initiativ till vad den enskilde kan göra som medborgare. Man skulle vilja ha mer av detta, för vi har tidigare, till exempel i samband med Agenda 2000, sett att det går att få ganska stor aktivitet hos enskilda om de bara får möjligheter att delta i ett sådant arbete och inspirera varandra.

Mikael Karlsson: Tack så mycket, professor Boyd, för den presentationen. Den bekräftar och kompletterar mycket av den svenska forskningen och den svenska miljörelsens inställning. Ni nämnde att miljöpolitik inte nödvändigtvis är ett hinder för konkurrenskraft. Jag undrar om ni skulle kunna säga lite mer om detta och se om det går att gå lite längre och titta på om inte en förstärkt miljölagstiftning i sin tur kan förstärka ett lands konkurrenskraft.

David R. Boyd: Det var detta jag försökte lyfta fram här tidigare också. Det finns en mängd områden där striktare miljöbestämmelser bidrar till ekonomisk utveckling och ekonomiska resultat. Jag nämnde ett i mitt anförande: solcellstillverkningen som har förstärkts och vuxit i Tyskland och Japan. Tydliga miljöregler har inneburit att dessa länder nu har en världsledande ställning på en marknad som förväntas omfatta miljarder kronor, eller dollar för den delen, under de kommande årtiondena. I USA har vi dessutom en situation som håller på att växa fram på området förnybar energi. I Kansas röstade man i förra veckan faktiskt ned ett förslag om att bygga ett kolkraftverk. Det kommer att få större påverkan när det gäller klimatförändring. De länder som har nollutsläppsbilar och konkurrensfördelar inom förnybar energi kommer alla att gå i täten.

Som en del i mina efterforskningar inför detta anförande tittade jag på några hemsidor, bland annat för Volvo och Saab. Det är två ledande svenska företag som av tradition har gått i bräschen. Inget av dessa företag erbjuder i nuläget några hybridfordon. De har halkat efter de japanska tillverkarna som erbjuder hybridfordon sedan ett antal år. Jag kunde samtidigt konstatera att både Saab och Volvo har prototyper, så kallade konceptbilar, som de har förevisat på bilsalonger. Men biltillverkarna har ofta under historien visat fram olika konceptbilar som de sedan inte har tillverkat. Jag menar att det ibland krävs en liten hjälpande hand eller en spark i baken från myndighetsnivå.

En stor del av anledningen till de japanska hybridbilarna och de nollutsläppsbilar som tidigare tillverkats i USA hänförs till en bestämmelse i Kalifornien i början av 90-talet. Där ställdes krav på biltillverkarna att sälja en viss andel bilar med antingen nollutsläpp eller mycket låga utsläpp – en typ av hybridbil som delvis går på el och delvis på någon typ av bränsle. Dessa bestämmelser i delstaten Kalifornien bekämpades med full kraft av bilindustrin och har i princip försvunnit. Men nu har man återigen börjat diskutera detta som ett sätt att tvinga biltillverkarna att gå vidare. Kunde de tillverka dessa fordon på 90-talet kan de väl göra det även detta århundrade, och jag tror att en sådan tillverkning kan bli en turboladdning för bilindustrins ekonomiska konkurrenskraft i det första land eller den region som vågar ta detta steg. Tack!

Ordföranden: Tack så mycket för denna första del! Nu ska vi ta en kort kaffepaus. Vi är tillbaka 11.20 och då ska vi återigen fokusera på klimatet.

Ordföranden: Då hälsar jag er välkomna tillbaka. Vi ska börja med klimatavsnittet. Jag lämnar ordet till generaldirektören för Naturvårdsverket, Lars-Erik Liljelund.

Lars-Erik Liljelund: Tack så mycket. Jag skulle egentligen prata om begränsad miljöpåverkan, för så är det ju uttryckt som miljö kvalitetsmål, ett mål som bedöms som mycket svårt att nå. Jag har satt en annan rubrik, för det är vad det handlar om: Klimatfrågan i ett internationellt perspektiv

Lite kort tänkte jag ändå kommentera en sak, för det lär ju inte ha undgått någon som lyssnade på Ekot eller såg på morgonnyheterna både i Fyran och i Ettan i morse, att det har kommit en rapport. Den kom i går från ett pågående, stort, faktiskt globalt, forskningsprogram som heter Global Carbon Project. Det är bra att börja med det, för de har levererat den senaste informationen från sina mätningar.

En del undrar kanske varför det här inte stämmer överens med det som står i IPCC-rapporten. Då ska man komma ihåg att det är ett långt arbete att ta fram IPCC-rapporten, och jag skulle inte tro att de har vetenskaplig information som är yngre än 2004/2005. Under tiden pågår ju den här forskningen överallt i världen. Det kommer hela tiden ny information som kanske inte till alla delar stämmer överens med IPCC:s slutsatser.

Det de visar är i alla fall att koldioxidhalten i atmosfären nu i år är 381 parts per million. Man säger 381 PPM. Det är bevisligen den högsta koldioxidhalten i atmosfären på 650 000 år – och sannolikt under de senaste 20 miljoner åren. Det de också visar som är intressant rör ökningstakten av koldioxidhalten i atmosfären. Den låg mellan åren 1980 och 1990 på ungefär 1,5 PPM per år medan den från 2000 till 2006 ligger på 1,93 PPM per år.

Det finns två skäl till det. Det ena är en lägre energieffektivitet där man i dag bygger ut energiförsörjningen med kol än vad som var fallet i till exempel Europa och USA för några decennier sedan. Det andra, och det är väl kanske det som vetenskapligt är det mest intressanta i den här rap-

porten, är att det verkar som att upptaget, framför allt i oceaner men sannolikt även på landarealerna, minskar, och det har man egentligen ingen riktig förklaring till.

Det leder faktiskt till att de 400 PPM koldioxidhalt som till exempel Regeringens vetenskapliga råd sade att vi skulle stabilisera oss på för att också få en här stabiliseringen med en global temperaturökning på 2 grader, den halten kommer vi att uppnå om 10–15 år.

Man kan alltså säga att vi går från en viss ökning av kontroll av utsläppen till en minskad kontroll eller ingen kontroll alls för närvarande. Det jag säger här kan låta pessimistiskt, och jag är den förste att vara väldigt glad om jag har fel i det jag säger.

Om vi tittar på utsläppen från 1990–2006, på de olika regionerna, kan vi se att den asiatiska delen ökar mest. Tittar vi på hur det här fördelar sig mellan olika gaser som har den här påverkan kan vi se att det är fossilanvändningen som kvantitativt sett är det helt avgörande bidraget. Det finns också en hel del andra gaser som ger ett bidrag.

Bland de internationella överenskommelser som faktiskt har givit mest när det gäller minskad klimatpåverkan finns Montrealprotokollet. Där har man reglerat det som står i det gula fältet på bilden som jag visar, alltså freonerna, som också har klimatpåverkan. Det är alltså ett av de protokoll som fungerar och som har väckt mest uppmärksamhet när det gäller det internationella klimatarbetet. Varför fungerar det? Kan vi hitta motsvarigheter i fråga om de andra växthusgaserna?

Vad som gör det svårt att nå miljökvalitetsmålet Begränsad klimatpåverkan är att det liksom inte hjälper att vi sätter ett staket runt landet och kör runt i etanolbilar – framför allt inte om det är svensktillverkad etanol – utan det är något som måste ske på den globala arenan. År 2004 är fossil energitillförsel enligt IEA:s statistik lite styvt 80 %, och andelen är ökande. Kärnkraften står globalt för 6,5 % av energitillförseln och det förnybara står för 13–14 %.

Den här bilden är intressant att diskutera kring, för det vi vill för att klara det här problemet, för att bromsa den här utvecklingen med en ökad halt av koldioxid i atmosfären, är naturligtvis att den förnybara delen ska öka. Den del som för närvarande ökar mest där är faktiskt vindkraften. Den har för närvarande en årlig ökningstakt på ungefär 50 %. Men utgångsläget är ju väldigt lågt om man i den bästa av världar – att göra det på 10-15 år är helt uteslutet – ska få upp den här delen så att den tar över fossilanvändningen till år 2050.

Hur skulle man kunna göra det väldigt snabbt här? Förra året sade kineserna att de startade ett kolkondenskraftverk ungefär var femte dag i Kina. Sent i våras sade de att de inte längre har kontroll på det men att det sannolikt är något snabbare, kanske var fjärde dag. Då ska man komma ihåg att den kolkondens som i dag byggs i Kina, som har otroliga mängder kol, inte alls byggs med den bästa tekniken för att få högsta energieffektivitet. I det som Vattenfall tittar på eller bygger i Tyskland ligger man på upp-

emot 50 % energiutnyttjande. Kineserna ligger på sin höjd på 30 % energiutnyttjande. Samtidigt är utsläppen naturligtvis i samma storleksordning.

Då tittar man på vad man kan göra genom att fånga upp koldioxiden. Där kan man väl också säga att tekniken för att fånga koldioxid från förbränning inte är kommersiellt gångbar än. Norrmännen är de som har legat längst framme. De har gjort det med gas. Men att göra koldioxidavskiljning vid förbränning av kol kanske, i bästa fall, ligger inom fem till tio år. Samtidigt kan vi bära med oss detta med, i värsta fall, ett kolkondenskraftverk var fjärde dag i Kina.

Tittar vi på de enskilda bitarna tycker jag att det är viktigt att påminna oss om det som jag sade inledningsvis. För närvarande ökar utsläppen, där framför allt kolet står för den stora delen globalt sett, mer än vad man faktiskt satte upp i *business-as-usual*-scenariet i slutet av 90-talet. Ökningen av utsläppen går alltså faktiskt snabbare än den omgångens IPCC-rapports besvärligaste kriterium.

Sammantaget kan man säga att det här ser allt annat än positivt ut. Därmed skulle man kunna säga att miljömålet om begränsad klimatpåverkan är väldigt svårt att nå. Det finns naturligtvis en risk att man blir förlamad av det här, och det finns också en risk att man blir så entusiastisk att man ger sig på andra möjligheter att täcka upp för det här, som kan skapa andra miljöproblem. Därför tänkte jag faktiskt avsluta med en bild som visar lite grann av potentialen i energibalansen. Bilden visar den ungefärliga globala energikonsumtionen. Det är den lilla röda boxen. Det här är naturligtvis teoretiska maxvärden, men kan ställa den i relation till vind och framför allt sol. Det är väl utan tvekan så att den här bilden visar hur det här problemet kan få sin lösning. Forskarvärlden blir alltmer bestämd på detta. Det framhölls också i det som presenterades i går. I den rapporten framkom att man bör komma ned till i princip nollutsläpp till år 2050, och då är det solenergi som är den enda möjliga vägen.

Ordföranden: Då tackar vi för det och släpper in Per Rosenqvist, utredningssekreterare vid Klimat- och sårbarhetsutredningen.

Per Rosenqvist: Tack för att jag får vara med på den här intressanta dagen. Jag ska försöka att väldigt snabbt ge en liten inblick i vad vår utredning, Klimat- och sårbarhetsutredningen, kom fram till vad gäller effekter på samhälle, ekosystem och miljömål. Vi kan börja med att titta på några bilder som beskriver hur det nya klimatet kan komma att se ut med de utsläppsscenarioer som vi har. Jag har tagit med några bilder som visar medeltemperaturen över året. Här jämför vi oss med Köpenhamns medeltemperatur. Stockholms medeltemperatur är den gröna kurvan och Köpenhamns den röda. Vi ser att de ligger ganska lika på sommaren, men Köpenhamn har mildare vintrar framför allt. Så här ser det ut i dag. Om vi flyttar oss 70–80 år framåt i tiden, till slutet av seklet, får vi i stället jämföra oss med Paris och Bryssel, åtminstone enligt *ett* av de här klimat-

scenarierna, ett medelhögt scenario. Vi ser att Stockholm till och med har en högre temperatur sommartid än Paris medan det vintertid är ganska lika. Det ger en liten *hint* om vart vi är på väg.

Det kan tyckas skönt med varma somrar, men det är inte bara det som klimatförändringarna innebär. Det vi också förväntar oss, och här varierar det lite grann i de olika klimatscenarierna, är en ökning av nederbörden, särskilt vintertid och i västra Sverige. Det är alltså fråga om nästan en fördubbling av nederbörden under vissa delar av vintermånaderna i delar av Västsverige.

Det vi kom fram till som ett slags portalslutsats i vårt slutbetänkande är att det finns osäkerheter i de klimatscenarier som vi använder oss av men de är så pass robusta och säkra att vi menar att det vi nu vet om klimatförändringarna räcker för att vi ska börja fundera på hur samhället måste anpassa sig till det förändrade klimatet. Skälet till det är att vi får stora effekter med de ändrade klimatförutsättningarna. Det gäller till exempel risken för översvämningar, ras och skred och erosion, som ökar i stora delar av landet. Vi menar att det behövs betydande insatser för att förebygga de här riskerna, och vi föreslår ett nytt klimatanpassningsanslag.

Om vi tittar på de areella näringarna förbättras förutsättningarna i mångt och mycket för jord- och skogsbruk. Skogstillväxten ökar med kanske 20–40 %. Jordbrukets förutsättningar förbättras. Det blir tidigare och större skördar, kanske även flera skördar, och nya grödor. Men det kommer också att behövas en del anpassningsåtgärder för att vi ska kunna dra nytta av de här förbättringarna. Till exempel förväntar vi oss också mer stormfällningar, och det alldeles oavsett hur vindklimatet kommer att förändras, eftersom skogen kommer att växa snabbare. Träden blir högre och kommer lättare att falla när det inte heller är tjäle på vintrarna som det i dag är i alla fall ibland. Så där krävs det anpassning. Det krävs anpassning för att kunna hantera ökade risker för skadegörare av olika slag: insekter, sjukdomar med mera. Det kommer också att krävas insatser för att bevara den biologiska mångfalden. Jag återkommer till det.

Vi ser också mycket stora hot mot Östersjön – ytterligare hot kanske man ska säga – med klimatförändringarna. Det är fråga om att temperaturen naturligtvis stiger ganska väsentligt i Östersjön. Men det som kanske är allra allvarligast är att det också blir påverkan på saltvatteninflödena i Östersjön. Enligt ett av de klimatscenarier som vi har tittat på kommer vi att få mycket lägre salthalt. Ungefär den salthalt som man har i Bottenviken i dag kommer att finnas i södra Östersjön. Om det blir verklighet kommer till exempel torsken att försvinna helt från Östersjön. När vi tittar på påverkan från näringsämnen och så vidare på Östersjön gör det här varmare klimatet att vi får ett större problem med näringsämnen än vi har i dag givet att allt annat är oförändrat. Vattenkvaliteten, dricksvatten och råvatten, kommer att påverkas och i huvudsak försämras. Det här kommer att ställa nya krav på att man jobbar med dricksvattenrening med metoder som i dag inte används i Sverige.

Vi får stora förändringar i fjällen. Kalfjällen växer igen till stor del, de lägre belägna i alla fall. Vinterturismen riskerar att drabbas ganska hårt. Man kan då få en koncentration av intressen kring de fjäll, till exempel i norra Norrlands fjälltrakter, som ändå finns kvar. Det kan bli konkurrens mellan olika näringar och rennäringen till exempel.

Värmeböljor och smittspridning ökar också i det här förändrade klimatet. Värmeböljor ger ganska höga dödstal. Vi har ett exempel från den här värmeböljan på kontinenten 2003, som dödade i storleksordningen 30 000–40 000 människor extra under en kort period. Den här kurvan på bilden visar vilken temperatur man har de lägsta dödstalen i Sverige i dag. Det rör sig om någonstans kring tolv grader. Vi den temperaturen har man räknat ut att det dör lägst antal människor. Om vi får mer värmeböljor kommer vi att få fler som dör, och det är inte bara de som är sjuka och gamla som drabbas. Vi kommer också att få in nya smittbärare och nya sjukdomar.

Det finns också en del positivt för svensk del. Till exempel kommer den ökade nederbörden att innebära en ganska väsentligt ökad vattenkraftspotential. Det är också så att uppvärmningsbehovet minskar. Däremot ökar kylbehovet.

Nu har tyvärr den tabell som jag visar blivit lite svårläslig, men man kanske kan se huvudposterna i alla fall. Det här är ett scenario, ska jag säga, för kostnadsberäkning. Det är väldigt svårt att räkna på det här, och man ska inte ta detta som någon absolut sanning.

Men det visar ungefär storleksordningar. Här visar vi alltså de totala kostnaderna från i dag fram till slutet av seklet såsom vi har beräknat dem i utredningen. Vi kan se att stora plusposter här är inom skogsbruk, vattenkraftsproduktion och minskat värme- och kylbehov. De största minusposterna är skador på byggnader och från översvämningar, ras och skred. Även i skogsbruket har vi stora risker för skador. Dricksvattenförsörjning, värme- och kylbehov – kylbehov i det här fallet då – och hälsoeffekter är också stora minusposter.

Vi föreslår att länsstyrelserna ska bli en motor i klimatanpassningsarbetet, och vi föreslår en rad stödande funktioner för vissa centrala myndigheter som jobbar med frågorna, till exempel Naturvårdsverket, SMHI, SGI och Räddningsverket. Vi föreslår några lagändringar och utökade uppdrag för en del myndigheter, som ska ta tag i de här frågorna. Vi föreslår också ett nytt institut för forskning kring klimat och anpassning.

Jag ska också säga några ord om klimatförändringarna och miljömålen. Vi tror inte att effekterna av klimatförändringar hittills har tagits in så mycket i det miljömålsarbete som man har bedrivit. Vi tror att man måste göra det och vi tror att man måste göra det i ökad utsträckning. Vi har sett att miljömålen kommer att påverkas med de här klimatförändringarna. Några av dem som kommer att påverkas mest, som vi ser det, är Hav i

balans, Ingen övergödning, Ett rikt växt- och djurliv, Storslagen fjällmiljö och Myllrande våtmarker. Men nästan alla miljömål påverkas på något sätt av det förändrade klimatet.

Man kan till exempel titta på naturvårdspolitiken, som ofta är föremål för debatt. Man kan undra över effekten av dagens hänsyn, som ju är ganska dåligt känd som vi förstår det. Där är frågan: Räcker den generella hänsyn som man tar i dag i skogsbruket plus den avsättning som man har beslutat om till reservat och liknande? Räcker det för att bevara den biologiska mångfalden och ett rikt växt- och djurliv i ett förändrat klimat? Vi ser att det kommer att finnas ett behov av spridningskorridorer här, för när klimatzonerna förflyttas innebär det att också ekosystemen måste följa med. Det kan ställa nya krav på en bra politik inom det här området. Vi ser alltså ett behov av översyn av nuvarande skydds- och skötselstrategier. Vi menar att man inom det här området behöver titta på hur miljömålen ser ut, hur relevanta de är i ett förändrat klimat och hur relevanta handlingsplanerna är. Det gäller naturligtvis också inom andra miljömål, men det här var ett exempel. Jag stannar där.

Ordföranden: Då tackar vi för det. Och så släpper vi in Karin Sahlin, projektledare för Energimyndigheten för Kontrollstation 08.

Karin Sahlin: Jag ska först tala kort om hur klimatfrågan kopplas till energiområdet. Sedan kommer jag in på vårt underlag till Kontrollstation 2008. Jag säger "vårt" för att det både är Energimyndigheten och Naturvårdsverket som har gjort underlaget.

Man kan konstatera att 85 procent av utsläppen av växthusgaser sker i samband med energiproduktion eller energianvändning. En del i energipolitiken är att ställa om energisystemet till ett ekologiskt uthålligt samhälle. Det anknuter direkt till klimatet men egentligen även till alla miljömål som vi har i Sverige. Energipolitiken har också andra ingredienser som kan summeras i en säker tillgång på energi till rimligt pris. Ytterligare hänsyn finns alltså när det gäller energipolitiken.

Det håller på att ske en ökad politisk integrering av energi- och klimatfrågorna. Ett exempel på det får man om man blickar ut och tittar inom EU. Där har man satt upp ett klimatmål: 20 procent och 30 procent om vi får ett internationellt avtal. Men EU har också satt upp ett mål för andelen förnybar energi. Man håller nu på att ta fram ett samlat paket för detta. Det har då uppdagats att det är viktigt att få samordnade styrmedel så att man effektivt kan styra mot båda dessa mål. Tittar vi i Sverige kan man i regeringsförklaringen se att man säger att klimatfrågan kräver en bredare politisk ansats och att energifrågan hör intimt samman med klimatfrågan.

När vi analyserar och utvärderar styrmedel är det uppenbart att det ibland är energipolitiken som är huvudsyftet med ett styrmedel som leder till minskade utsläpp av växthusgaser. För de flesta styrmedel är det flera mål som är skälet till att styrmedlet har införts. Klimatmålet och omställningen av energisystemet finns oftast med som ett par. Kopplingen mellan energiområdet och klimatmålet är jättetydlig.

Nu går jag över till några resultat från vårt underlag till Kontrollstation 2008. Det blir mycket övergripande eftersom talartiden inte är så lång.

Vi gör en konsekvensanalys av att sätta upp ett mål till år 2020 som är 25 procents reducerade utsläpp jämfört med 1990. För att kunna göra det har vi i grunden gjort en prognos över utsläppen av växthusgaser. Prognoser är alltid behäftade med osäkerhet, men det är ändå en grund att stå på. Vår prognos visar att utsläppen till år 2010 hamnar på -4 procent jämfört med 1990. Det innebär att vi ser ut att kunna nå vårt kortsiktiga delmål. För år 2020 hamnar utsläppen på -2 procent jämfört med 1990.

Vad vi säger i våra slutsatser, efter vår utredning, är att Sveriges klimatstrategi måste bestå av ett omfattande engagemang i de internationella förhandlingarna för att vi ska kunna vara ett av länderna som påverkar det slutgiltiga resultatet och påverkar andra länder att också ta på sig rätt långtgående ambitioner. Vi måste också ha en strategi för att uppfylla det klimatmål som Sverige åtar sig att uppfylla. Det är båda dessa delar.

Jag går tillbaka till prognosen som jag talade om. För att nå 25 procents lägre utsläpp år 2020 är det ett utsläppsgap på 17 miljoner ton. Vi tittade även på 30 procent, och då blir utsläppsgapet 20 miljoner ton. Dessa målnivåer kan nås utan stora konsekvenser för samhällsekonomin, men då är det givet att klimatstrategin består av dessa tre olika delar, och det tycker vi är viktigt. Vi säger tydligt att man ska göra saker på hemmaplan, men det är också viktigt med de gemensamma internationella verktyg och styrmedel som vi har. Ett sådant är EU:s handelssystem för utsläppsrätter som vi inkluderar i målkonstruktionen. Styrningen sker genom hur många utsläppsrätter man delar ut. Vad gäller utsläppen utanför EU:s handelssystem säger vi att man måste verka för effektiva styrmedel på EU-nivå men också titta på vad vi kan göra hemma. Den tredje delen som vi tycker är viktig i den totala strategin är att även inkludera statliga inköp av reduktionsenheter från åtgärder utomlands, så kallade CDM-projekt.

Kort om EU:s handelssystem för utsläppsrätter: Styrningen i det systemet består i att man delar ut utsläppsrätter som sedan sätter ett tak för utsläppen. Det finns en ganska hög straffavgift för företag som överskrider utsläppstaket. Summan av vad varje medlemsstat delar ut blir det totala taket. Därför är det tilldelningen av utsläppsrätter som vi har räknat in i vår strategi.

Det behövs självklart styrmedel för att genomföra Sveriges klimatstrategi. Det behövs även utanför EU:s handelssystem. Vi har flest förslag i transportsektorn med tyngdpunkt på vägtransporter. I prognosen ökar utsläppen för transporterna. Energieffektiviteten är låg, särskilt för personbilar. Vi bedömer att nuvarande styrning inte är tillräcklig vid en fortsatt bnp-tillväxt. När det gäller internationella transporter krävs det gemensamma internationella styrmedel, bland annat ett styrmedel som EU:s handelssystem för utsläppsrätter eller andra. Förslagen i transportsektorn bygger på att vi ser att vi behöver en ökad energieffektivitet. Vi har ett paket av styrmedel. Vi föreslår en höjning av drivmedelsskatten med 75 öre per liter

och en ökad differentiering av fordonsskatten och förmånsvärdet vid fri bil. Vägverkets miljödefinition bör gälla i alla sammanhang, alltså att mycket effektiva bensin- och dieslbilar inkluderas. Det är också viktigt med förbättrad information när man står i valet att köpa sin bil så att man vet vilka styrmedel som finns och vad som gäller.

När det gäller biodrivmedel har EU satt upp som mål att införa 10 procent biodrivmedel till år 2020. Det är en tillräcklig nivå. Det finns en del frågetecken kring biodrivmedel. Bland annat krävs andra generationens teknik för att producera biodrivmedel, och den är ännu inte kommersiell. Det är viktigt att få fram ett certifieringssystem så att de biodrivmedel man importerar har producerats på ett acceptabelt sätt. Skattenedsättningen vi har i dag kanske inte räcker för att nå 10 procent. Man bör överväga ett kvotpliktsystem som kan sänka kostnaderna. Kravet på energieffektivitet i miljöbilsdefinitionen bör också skärpas för fordon som kan köras med biodrivmedel.

Avslutningsvis går jag tillbaka till CDM-projekten som också ingår i strategin. De kan vara en viktig del i en kommande internationell överenskommelse. Det kommer över huvud taget att krävas av i-länder att de gör investeringar i u-länder. Detta kan vara en kanal. Vi vet inte exakt hur detta kommer att utvecklas. Det handlar om att sprida miljöteknik men också att skapa en flexibilitet för vår egen möjlighet att nå vårt mål.

Jan-Olof Larsson (s): Jag undrar om det finns någon konflikt mellan miljömålen, exempelvis klimatmålet och Levande skogar. Vi ska använda mer bioenergi och på samma gång avsätta mer skogar för bevarande och så vidare. Finns det någon konflikt mellan dessa mål?

Sven Gunnar Persson (kd): Vi får ofta höra att klimatfrågan är en global fråga, och det är den självklart. Sett i ljuset av Sveriges andel av de globala utsläppen har Sveriges insatser mycket stor betydelse för att visa på goda exempel och ledarskap.

Jag skulle vilja fråga kanske framför allt Lars-Erik Liljelund och Karin Sahlin om något. Jag har delvis fått svar, men hur anser ni, med er överblick över utvecklingen globalt och i Europa, att de svenska insatserna ska göras för att få bäst effekt. Det är lätt att det i diskussionen blir någon slags suboptimering. Vad ska vi göra för att det verkligen ska ge effekt i Europa och globalt?

Sofia Arkelsten (m): Det var bra dragningar. Jag sitter med i Klimatberedningen som ska ta hand om allt detta och göra det till politik. Det är ett stort och spännande jobb. Jag har en fråga till Karin Sahlin som jag glömde att ställa sist vi fick dragningen. Är den ökning av bensinskatten med 75 öre litern som ni föreslår i paketet med transportfrågor enbart för skattens begränsande verkan eller vill man göra saker med pengarna man får in också? Nu åkte oljepriset upp lite, till 95 dollar tunnan. Förändrar det er inställning eller har man tänkt använda pengarna som man får in?

Karin Sahlin: Vi har inte sagt vad vi tycker att intäkterna till staten ska användas till exakt. När det gäller nivån och att råoljepriset nu ligger högre är vår inställning i grunden att råoljepriset fluktuerar och att man måste ha en stabilitet i hur skatten utvecklas och varför den höjs. Det ska komma av en värdering av de externa kostnaderna.

När det gäller vår översikt globalt och i Europa och vad Sverige kan göra är vår grundinställning efter kontrollstationsarbetet att man måste arbeta på flera plan. Vi måste titta på det som är effektivt att påbörja här hemma, för det är de utmaningar vi står inför till år 2050. Men vi måste också vara med i de internationella förhandlingarna och påverka och titta på vilka styrmedel som är viktiga på EU-nivå. Det handlar inte om en enda sak, utan det är parallella spår.

Lars-Erik Liljelund: Till Sven Gunnar vill jag säga att det alltid är viktigt. Vi förs redan i dag fram som ett av de länder som visar att man kan bryta sambandet mellan ekonomisk tillväxt och utsläpp. Det finns några till, exempelvis Japan, som efter oljekrisen lade om sitt energisystem. Det är nyckelfrågan för de länder som i dag står för utsläppsökningen: Kan man göra detta? Det är alltså demonstrationsdelen.

När det gäller vårt eget kunnande har vi kanske inte så mycket att ge beträffande de utsläppskällor som ökar där, det vill säga kolförbränning och sådant. Det vi däremot har som utmaning i Sverige är transportsektorn. Där ligger vi internationellt sett långt fram i tekniskt kunnande på alternativ på bränslesidan. Jag menar då inte första generationens biodrivmedel, utan andra och tredje.

Till Jan-Olof vill jag säga att jag inte tror att det är något avgörande problem med målkonflikt mellan miljömålet Levande skogar och detta klimatmål om man tänker plocka ut bioenergi ur skogen.

Ordföranden: Om man tar reduktionsåtgärderna, CDM-mekanismen, vad kostar en miljon ton koldioxid i dagsläget? Kan man kvantifiera det på ett ungefär?

Wiwi-Anne Johansson (v): Vi har ju miljö kvalitetsmålet Begränsad klimatpåverkan. När jag tittar på hur mycket vi släpper ut per person tänker jag på undersökningen av Annika Carlsson-Kanyama på KTH. Den visar att om vi räknar in klimatpåverkan i andra länder så får vi fördubbla våra siffror. Vi har föreslagit att vi skulle införa ytterligare ett klimatmål, nämligen Begränsad klimatpåverkan i andra länder. Det vore intressant att höra vad till exempel Lars-Erik Liljelund tycker om det. Förs det diskuteras eller hänvisas det bara till politisk nivå? Skulle det vara ett intressant ytterligare mål att ha?

Tina Ehn (mp): Jag tänkte ställa två frågor. Den ena handlar om CDM-projekten. Om man inte klarar av att göra åtgärderna i sitt eget land så kan man kanske använda sig av CDM-projekt. Men hur kan man kvalitets-säkra dem?

Vi har också pratat om transportsektorn, alternativ, bioenergi, olika krav, att ta ut mer ur skog och över huvud taget ur de resurser som vi har. Det är tråkigt om man bara talar om att tekniken ska lösa allt. Det är naturligtvis bra med morötter, men det har visat sig att beslut som leder till beteendeförändringar även påverkar människors inställning. Den biten måste vi också ta tag i. Hur påverkar vi människors inställning mer?

Anita Brodén (fp): Vi fick lyssna till en mycket mörk nulägesbeskrivning där den senaste rapporten pekar på att läget till och med är allvarligare än vad vi befärat. Då gäller det ännu mycket mer att hitta de effektivaste lösningarna på problemet. Vi förväntar oss mycket av Balikonferensen och att man ska komma fram till gemensamma internationella bindande avtal.

Men det som Lars-Erik Liljelund ändå pekade på mot slutet var potentialen i solenergin och den kraften. Det var oerhört intressant att se jämförelsen. Hur långt gånget är detta? Vilken reell möjlighet ser du att vi snart ska kunna, framför allt, lagra denna energi? Det är mycket den tekniken och utvecklingen som vi alla hoppas på.

Karin Sahlin: När det gäller beteendeförändringar kan jag instämma i att man inte bara ska stirra sig blind på att tekniken ska lösa allt. Däremot tror jag att flera av de styrmedel som vi har påverkar både-och. Tar man till exempel en drivmedelsskatt så påverkar den både hur man kör sin bil och teknikutvecklingen. Den signalerar till många olika aktörer.

Vad gäller CDM sade Tina Ehn ”inte klarar av”. Det är inte rätt utgångspunkt, tycker jag. Vi ser det som parallella spår och alla är viktiga på olika sätt. Vår bedömning är att det ändå finns en process som garanterar att det sker utsläppsreduktioner. Men oavsett om det är en investering i Kina eller hemma i Sverige är det svårt att ha metoder för att till hundra procent garantera att utsläppseffekten blir den man har räknat på från början. Men vi bedömer att det är tillräckligt bra.

I frågan om priset för utsläppsreduktionsenheter fick jag bistånd från Lars-Erik som sade att det i dag ligger på 20 euro per ton. När vi har tittat på det och utgått från kostnadsläget i de länder där investeringar görs ligger det under 20 euro per ton. Men det är klart att på marknaden som bildas blir priset på utsläppsrätter ett tak för utsläppsreduktionsenheterna och styr priset även på dem.

Lars-Erik Liljelund: Priset kommer sannolikt att öka. Det här är så kallade Gold standard CDM-projekt av högsta kvalitet, och det kommer snabbt att bli konkurrens om CDM-projekt.

När det gäller klimatpåverkan i andra länder är detta inte något specifikt för Sverige, utan det gäller i hela Europa. Av det skälet vill man också jobba med åtgärder i andra länder, alltså för att minska utsläppen av de tillverkningarna.

Beträffande solenergin ville jag ta upp något positivt. Det pågår mycket forskning. För närvarande är det kanske en inlåsning på solceller och den tekniken, men de företag som i dag jobbar med det håller på att bryta ige-

nom diverse olika vallar. I USA och England jobbar man med lagringsbiten och där är det vätgas som gäller. Det ger även en möjlighet på transportsidan. Enbart elproduktion rätt upp och ned kan man ha för kraft- och värmeproduktion och industriprocesser, men vätgaslagring ger andra möjligheter. Men det ligger nog en bit fram i tiden. Man flyttar fram vätgastekniken med ca 10 år i taget. I dag säger man att det ligger inom 10–20 år.

Carina Ohlsson (s): Jag tänkte koppla ihop de olika passen. I morse fick vi höra att vi toppade på många områden. Det har vi vetat innan, men det är alltid intressant att få höra det igen. Vi har i Sverige också kunnat koppla ihop en ökad tillväxt med minskade koldioxidutsläpp. Men det kommer ändå fram att vi lämnar stora fotavtryck efter oss. Har det i Miljömålsrådet diskuterats – när nu temat är ett internationellt perspektiv och konsumtionsmönster och vårt sätt att lämna avtryck – vad som är bästa sättet? Är det de 16 miljömålen som vi har i dag där klimatmålet skulle kunna komma in mycket tydligare och påverka varje mål? Ska man behålla det eller hitta en annan struktur? Har ni haft de diskussionerna?

Bengt K.Å. Johansson: Vi kommer att snudda vid det när det gäller den fördjupade utvärderingen, men jag vill inte ställa förhoppningarna för högt.

Vad gäller frågan om vilka miljöavtryck vi gör och den enskildes roll i det så har vi gjort det som vi hittills har kunnat, det vill säga ge en del råd om sådant som man kan säga till den enskilde konsumenten. Det finns på vår hemsida www.miljomal.nu. Där finns en del, så det gäller att sprida information från vår hemsida också, men det är där vi har försökt att samla ihop det som riktar sig direkt till konsumenterna. Men här har det förts en diskussion som är lite djupare om huruvida man kan sätta upp mål för konsumtionen. Det finns i målet God bebyggd miljö. Det rör konsumenterna i hög grad.

Den andra frågan vill jag nog passa på tills vidare. Vi får se om vi får en diskussion om det i det underlagsmaterial som vi har. För närvarande finns det inget sådant material att bygga konkreta miljö mål på.

Lena Hallengren (s): Jag har en fråga till framför allt Energimyndigheten och Naturvårdsverket med anledning av kontrollstationsrapporten. Ni har förslag på 20 procents minskning till 2020. Med stor sannolikhet är det betydligt mer än så som den parlamentariska beredningen ska försöka lägga fram förslag på. Även om vi utgår från 20 procent så upplever jag att åtgärdsförslagen är mycket små när jag läser dem. Det känns inte som att något är särskilt kraftfullt. Är er uppfattning att förslagen kommer att räcka för att minska utsläppen med 20 procent? Jag tycker att de känns små i sammanhanget. Både 20 procent, 30 procent och 40 procent innebär en stor omställning av hela samhället och hur vi använder energin. Är er uppfattning att åtgärdsförslagen räcker för den omställning som krävs?

75 öre är ett av de mest precisa förslag som man kan finna i rapporten. Vad är anledningen till att man har landat på just 75 öre? I rapporter från Sika förnekas inte på något sätt kopplingen mellan bensinskatten eller drivmedelspriset och hur mycket man kör och konsumerar. Varför landar ni på just 75 öre? Är uppfattningen att man då skulle få en minskad användning – att det bara blir lite dyrare och så kan man använda intäkterna till något annat?

Jacob Johnson (v): Jag har en övergripande fråga som anknyter till det som Lena sade. Man brukar säga att klimatproblematiken är ett gigantiskt marknadsmisslyckande. Är inte de åtgärder som föreslås alltför marknadsbaserade? Behövs det inte kraftigare lagstiftningsåtgärder för att åstadkomma energieffektiviseringar och utveckling av alternativa energislag? I Sverige har vi också problemet att solcellsutvecklingen har köpts upp av tyska intressen. Vi måste ha en aktivare statlig näringspolitik.

Bengt-Anders Johansson (m): Herr ordförande! Jag får emellanåt höra att det stora bekymret inte är den fossila oljan och gasen eftersom de ändå relativt snart är slut. Den stora utmaningen ligger i att inte substituera med kol utan att hitta andra energikällor som ersättning. Jag önskar en liten reflexion över den utsagan från Miljömålsrådets ordförande eller någon annan.

Ordföranden: Wiwi-Anne fick inte svar på sin fråga om målen för internationell klimatpåverkan och de utsläpp som vi gör i utlandet. Försök fånga upp det i svaren!

Karin Sahlin: Gällde det konsumtionen?

Wiwi-Anne Johansson (v): Begränsad klimatpåverkan i andra länder har förstås med konsumtion att göra. Det handlar om den import som vi gör till Sverige och som bidrar till utsläpp på andra ställen. Förs det diskussion om och kan man tänka sig ytterligare ett miljömål, nämligen Begränsad klimatpåverkan i andra länder, utifrån Annika Carlsson-Kanyamas uträkning? Det kanske är en fråga för Bengt K.Å. Johansson.

Karin Sahlin: I kontrollstationsunderlaget nämnde vi det. Vi sade att ett framtida internationellt klimatavtal troligtvis kommer att utgå från de utsläpp som vi mäter inom vårt land. Det hindrar inte att man har en parallell diskussion om hur man kan komma åt det som du är inne på, nämligen att vår konsumtion står för utsläpp i andra länder också.

Sedan var det frågan om att det skulle vara ganska lite åtgärder vi föreslår för att uppnå 25 procent och 30 procent i kontrollstationerna. Totalt sett blir det ändå en del åtgärder även om varje styrmedelsförslag kanske inte verkar så jättekraftfullt. Vi utgår också från till exempel reducerad tilldelning inom ramen för EU:s handelssystem för utsläppsrätter. Vi bedömer att det är första steget för att få till stånd en utveckling mot det som krävs, alltså ökad energieffektivitet och förnybara energislag.

Det är viktigt att man blickar bortom år 2020. Vi har gjort en hel del i Sverige, exempelvis inom uppvärmningen, men nu är det transportsektorn som hamnar i fokus. Här behövs ny teknik och ökad andel biodrivmedel. Det är jätteviktigt att det baseras på andra generationens produktionsteknik som ännu inte är kommersiell. Man bör därför titta på vad vi ska göra fram till 2020 men också på var vi måste hamna 2050. Detta är ett steg på vägen. Det är viktigt att inte sätta orimliga målnivåer till 2020. Det vi vill åstadkomma är en stor förändring till 2050.

Vad gäller 75 öre mer i drivmedelsskatt så jobbade vi med ett samlat paket ända från starten. Varför det hamnade på just 75 öre har jag inget jättebra svar på. När vi gjorde våra beräkningar såg vi att ett paket med dessa nivåer – det var även koldioxidifferentierad fordonsskatt – ger den inriktning som vi tycker är tillräcklig i nuläget. När man ska lägga sig på en viss nivå för drivmedel måste man titta på hur balansen ser ut gentemot andra länder, vilken utsläppseffekt vi får och vad det får för regionalpolitiska och fördelningspolitiska konsekvenser. Det är mycket att ta hänsyn till. Men vi bedömde att detta var en bra nivå att börja med.

Räcker marknadsbaserade styrmedel? Vi anser att det är en bra grund att stå på inom klimatpolitiken. Det är också lämpligt att flera länder kan ha ett gemensamt system, till exempel i EU:s handelssystem. Det är bra och ger signaler till marknaden via skatten eller priset som skapas. Inom vissa områden kan man naturligtvis fundera på om regleringar kan bidra. Men vi tycker att marknadsbaserade styrmedel är en bra grund.

Bengt K.Å. Johansson: När det gäller frågan om det vore möjligt att ha ett mål för begränsad klimatpåverkan i andra länder så snuddade vi vid den frågan i fjolårets rapport eftersom det kom upp i samband med konsumtion som vi importerar och som belastar andra länders miljöbalans. Det kan gälla etanol i Brasilien eller köttdjur någon annanstans. Vi har inget underlag för att göra en sådan balans, men det är möjligt att det håller på att arbetas fram något sådant. I princip går det att titta på det som transporteras över länderna i form av varor och handel. Men då får man göra en balans över vad det är som vi importerar som belastar andra länders miljöbalans – särskilt vad gäller koldioxidutsläpp och sådant – och vad det är som vi producerar och exporterar till andra länder så att de slipper att få en negativ miljöbalans för det. Vi har ju pappersindustri och stålindustri och annat.

Hur utfallet skulle bli vet jag inte riktigt, men det är klart att det påverkas av att effekten här är bättre och att vi har mindre utsläpp än en del andra länder. Men därmed kan man inte dra direkta slutsatser av hur det här ska hanteras. Handeln har ju också sitt värde när det gäller att påverka länders konsumtion och miljö.

Ordföranden: Då är vi klara med det avsnittet och går vidare till avsnittet Hav och fiske. Jag lämnar ordet till Axel Wenblad, generaldirektör vid Fiskeriverket. Välkommen hit!

Axel Wenblad: Det är inte så lätt att börja prata om fisk när vi nu har avgjort en av de globala ödesfrågorna. Men det finns faktiskt starka samband mellan fisken, som Per Rosenqvist vittnade om, i alla fall när det gäller torsken i Östersjön, och klimatfrågorna.

Innan jag går in på miljömålen vill jag säga att det är viktigt att vi när det gäller haven inte glömmer bort att allting hänger ihop. Vad vi till exempel gör med torsken i Östersjön har ju en påverkan på skarpsillen, som i sin tur påverkar djurplankton, som påverkar gädd- och abborrbestånden och som också påverkar växtplankton. Enkelt uttryckt är de här kaskadefekterna, som man kallar dem, i praktiken lite av ekosystemansatsen.

Problemet när det gäller haven är att ekosystemansatsen är lätt att säga men svårare att göra så att säga, för det finns komplexa samband. Vi har ganska lite forskningskunskap om konkreta processer i olika vattensystem. Vilka de generella principerna är vet vi. Det är nämligen lite lättare att göra försök i sötvatten än i stora havsområden. Om vi vet lite forskningsmässigt, vet vi tyvärr ännu mindre om hur vi förvaltningsmässigt ska ta hand om det här.

Inom fiskeriförvaltningen är vi fortfarande lite grann kvar i att lämna forskningsmässiga råd art för art och sedan omvandla dem i förhandlingsarbetet. Det pågår till exempel i dag förhandlingar om fiskekvoter.

Jag är personligen helt övertygad om att vi måste ha ett helt annat tänkande när det gäller förvaltningen av haven utifrån en ekosystemansats. Inte minst de processer som klimatförändringarna innebär, som Per Rosenqvist har visat, innebär att vi måste tackla det här på ett annat sätt. Det kommer att bli en stor utmaning framöver. Det blir säkert tillfälle att återkomma till detta lite längre fram.

Jag ska visa några exempel på vårt arbete med miljömål.

Den bild som ni ser visar i ett hundraårsperspektiv rekryteringen av ål till Sverige. Bilden ser ungefär likadan ut för resten av Europas kustområden. Längst ned på kurvan runt 2000-talet ser ni någon procent av den rekrytering som vi hade till Europa när den var som bäst. Kurvan började gå ned någon gång i början på 70-talet. Det är alltså glasålen som kommer tillbaka från Sargassohavet när den har lekt. Den är ett exempel på en hotad art. Ett av våra mål är att arbeta med hotade arter. Vad som har hänt är att Sverige har fattat beslut om åtgärder när det gäller ålfisket. Vi arbetar med kraftbolagen, möjligheten för ålen att återvandra och så vidare.

EU beslutade i somras om en räddningsplan för ålen. Man har också fört upp ålen på CITES-listan över handel med utrotningshotade djur. Det har alltså gjorts saker både i Sverige och internationellt. Jag vet inte och många är osäkra om det här räcker eller om ålen är en dömd art. Men det finns all anledning att göra så mycket som vi kan.

Detta var ett exempel på en hotad art. Vi har jobbat med hotade arter och skulle ha levererat en rapport 2005. Vi blev försenade och den kom 2007. Vi arbetar nu även med andra arter, och vi kommer i morgon i Fiskeriverkets styrelse att fatta beslut om ytterligare några hotade arter som

kanske inte är så spektakulära som ålen. Men vi arbetar med detta, och de arter som omfattas av EU:s gemensamma fiskepolitik får vi jobba med internationellt. Jag tänker nu snabbt lämna detta och visa två torskbilder.

Den ena torsk bilden kommer från Östersjön. Den linje som ni ser kallas för b-linjen. Forskarna säger att om vi går under den har vi ett problem när det gäller torskbestånden. Den röda kurvan visar lekbestånden. Någon gång i mitten på 90-talet låg torskbeståndet under den här linjen och gör det fortfarande. Det är fortfarande situationen för torskbestånden i Östersjön. Kurvan har alltså inte vänt utan är fortfarande på väg ned.

Det är alltid så trist att stå och tala om hur eländigt det är när det gäller torsken, så jag tänker visa en bild till som visar Nordsjön där Skagerrak ingår. Som ni ser ligger kurvan under b-linjen, men vad jag vill visa är att det är en liten knick längst ned. Havsforskningsrådet har nu kommit med sina råd som visar att något är på väg att ske i Nordsjön. Och vad beror det på? Jo, fiskeridödligheten, som kurvan till höger visar, är faktiskt på väg ned till rätt nivå. Fiskeridödlighet är ett fint ord för hur mycket vi tar upp vid fisket.

Vad vi kan se här är att åtgärderna när det gäller torskfisket i Östersjön tycks ge resultat. Det är det som jag vill visa med den här bilden. Men som ni ser ligger den där lilla knicken fortfarande långt under den streckade linjen. Det gäller därför att vi inte springer i väg och säger att nu kan vi köra i gång och fiska här igen för att vi har kommit dithän, utan det gäller att ha is i magen och ge bestånden en chans att växa till. Vad jag vill visa är att det finns ett litet, litet ljussken i Nordsjön och Skagerrak när det gäller torsken.

Målet för återväxt av fisk tänker jag inte läsa upp här. Det kan ni naturligtvis utantill, eftersom ni har fattat beslut om det.

Jag tänker bara nämna några punkter om åtgärder. Då handlar det naturligtvis om kapaciteten i flottan. Det är viktigt och nödvändigt att flottans kapacitet är i balans med resursen, inte bara för resursens utan också för yrkesfiskets skull. Man måste kunna tjäna pengar och leva på sitt yrke. Det är oerhört viktigt.

Det andra är att vi måste hitta nya förvaltningsformer inom en del av fisket, framför allt det som är blandfiske i Västerhavet i dag. När man fiskar flera arter samtidigt når man kvoten för en art. När man sedan gör ett tråldrag igen får man upp mer än vad man får ta i land och får då slänga det. Det här är en styggelse. Sverige och Fiskeriverket har startat ett försök i Kattegatt med att reglera detta med havdagar, det antal dagar man får vara ute och ta i land fisken. Vi har tyvärr inte lyckats i samrådet med danskarna och kommissionen ännu, men jag hoppas att vi kommer dithän.

Det tredje är att vi måste se till att vi inte har något orapporterat fiske. Det har varit en stor debatt i framför allt länderna runt Östersjön och i vårt grannland Polen kring detta.

Ovanpå problematiken med torsken i Östersjön ligger naturligtvis problematiken med klimatförändringarna. Vi har varit med och tagit fram underlag till utredningen om det, och bilden är tyvärr ganska dystert när det gäller torskens möjlighet att överleva i Östersjön om de klimatmodeller som man arbetar med nu blir verklighet. Dels är det en fråga som rör torsken, dels är det en fråga som rör hela ekosystemet: Vem vill bli toppredator i Östersjön om torsken försvinner? Vilken fisk tar över torskens roll? Det är inte så lätt. Gösen och gäddan passar inte riktigt eftersom det är en sötvattensmiljö. Det är en stor utmaning.

När det gäller skydd av marina områden har länsstyrelser och Naturvårdsverket ett uppdrag när det gäller marina reservat, och där pågår ett arbete. Vi har ett uppdrag när det gäller fiskeförbud i tre-plus-tre-områden. Vi har redan inrättat ett sådant. Det här arbetet pågår. Vad jag kan nämna särskilt är att det pågår ett arbete med en nationalparksbildning i Koster-Väderö-området. Där har det varit mycket diskussioner med fisket, och diskussioner pågår. Det finns också ett samförvaltningsinitiativ för Koster- och Väderöarna som har varit väldigt framgångsrikt. Det här visar några av de viktigaste åtgärderna när det gäller den delen. Och som sagt pågår arbetet, så på den här bilden ser i alla fall inte gubben så ledsen ut.

Jag ska avslutningsvis ge några kommentarer kring vad som pågår inom marin förvaltning och framför allt fiskeriförvaltningen inom EU. Eftersom vi har en gemensam fiskepolitik är det mycket av det som sker där som vi är med och påverkar men som vi inte har bestämmanderätt över. Det man ser tydligt är att ekosystemansatsen, helhetssynen är på väg in, och det är en nödvändighet. Arbetet pågår i kommissionen, i Havsforskningsrådet och så vidare.

Vi måste arbeta med återuppbyggnadsplaner för hotade bestånd. Vi har beslutat om en plan för torsken i Östersjön. Den ska vi sätta i verket med start 2008. Vi måste ha förvaltningsplaner för olika fiskarter, enligt MSY, *Maximum Sustainable Yield*, som fastställdes som en modell vid Johannesburgkonferensen 2002. Slutligen har EU-kommissionen här i dagarna kommit med ett förslag till en maritim politik som den marina strategin ska vara en del av. Jag tror själv, tillbaka till där jag började, att det måste till en helt annan syn på integreringen av havspolitik, där fiskefrågorna är en del tillsammans med miljöpolitiken.

Per-Magnus Nilsson: Tack för att jag får vara här! Jag tänker prata lite grann om kulturarv i kust och skärgård. Det anknyter till målet Hav i balans samt levande kust och skärgård.

För vår del är det en självklarhet att kulturarvet är en grund för god livsmiljö, förankring och identitet. Det som vi i hög grad jobbar med på Riksantikvarieämbetet är ett stort jobb som är högprioriterat för vår del, nämligen att följa tillståndet för kulturmiljön, indikatorerna, och att stödja länsstyrelserna. Men framför allt är det den sista punkten, att vägleda miljö- och sektorsmyndigheter kring de här aspekterna. Det är inte själv-

klart överallt hos dem som ska bevaka våra intressen. Sedan har vi naturligtvis det övergripande målet för verksamheten i vårt myndighetsarbete, att se till att andra sektorer tar hänsyn till våra intressen.

Vi ska komma ihåg att folk under 10 000 år har valt att bo längs vatten och att utnyttja vattnet. Det utnyttjas naturligtvis också för näringsfång och kommunikation, som vi känner till. Samtidigt ska man vara klar över att vi fortfarande utnyttjar attraktionskraften som finns i landskapet. Det finns ju lite konflikter kring kulturvärden, naturvärden och att bedriva näringsverksamhet här.

Vägnätet i skärgården är oftast väldigt nytt. Det är under de senaste 300 åren som vi över huvud taget har använt vägnätet för längre kommunikationer.

Jag ska gå vidare med Hav i balans samt levande kust och skärgård. Det är då några saker som jag vill trycka på, dels utvecklingstendenser som rör bebyggelse, dels näringslivsutveckling och dels det marina kulturarvet.

Den senaste utvärdering som har gjorts visar en glad gubbe, till skillnad från i Fiskeriverkets redovisning. Det ska finnas strategier för hur man ska hantera de här frågorna. Men i frågepaketet ligger de grundläggande förutsättningarna för bevarande och brukande, att människor har förutsättningar att bo kvar i skärgården och verka i skärgårdssamhället. Man kan också konstatera att bevarande, brukande, att bo och verka hänger samman med sättet att leva med mångsyssleri och nyttjande av naturresurser, samtidigt som hela bruket har skapat natur- och kulturvärdena. Det är därför en central uppgift att ta reda på hur detta ska hanteras för framtiden.

I trycket på kust och skärgård är det många intressen som gör sig gällande. När det gäller näringslivsutvecklingen vet vi hur det är med det kustnära fisket, att det är ganska begränsat och har svåra förutsättningar, men är ack så viktigt för ett fungerande samhälle.

Turism av olika slag växer fram. Som exempel finns det ett stort och ökat intresse för kulturarvet under vatten. Numera kan man räkna antalet sportdykare i hundratusental, och intresset för vrakdykning har ökat starkt, framför allt i Östersjön. I Östersjön finns det större förutsättningar att bevara vraken genom den vattenmiljö som finns. Vraken är ytterst sköra och känsliga för olika slitage. Samtidigt är tillgången till kulturarvet något slags rättighet. Regelverket gör att vrak som är mindre än hundra år inte är skyddade enligt kulturminneslagen, samtidigt som det självklart kan finnas ägarintressen kvar knutna till vraket. I vissa fall är kunskaperna om det marina kulturarvet begränsat. I det här sammanhanget är det Riksantikvarieämbetet och framför allt Statens maritima museer som har uppgiften att ta fram underlag. Undersökningar och utredningar görs ofta i samband med museal verksamhet men också i samband med exploatering, när man tar botten i anspråk.

Det har alltså varit en stark utveckling av dykningen, och det måste man ha ögonen på. Dålig sikt räddar ett och annat vrak. Man kan fundera på om det är det starkaste skyddsinstrumentet.

När det gäller hållbart brukande i övrigt handlar det om befolkningsutvecklingen. Mycket i kustområden och i övärlden handlar om att fritidshus blir permanenthus och att det blir döda samhällen under stora delar av året. Det påverkar både service och andra funktioner. Samtidigt slår miljöbelastningen i form av avlopp och trängsel lite olika från plats till plats. I viss mån påverkar privatiseringen. Har man betalat dyrt har man kanske en annan inriktning på bruket och nyttjandet. Det är saker som man måste vara observant på.

Indikatorerna visar att de senaste tio årens utveckling har varit svagt negativ. Men något som är positivt, och som gör att den här gubben ser positiv ut, är ökat bete. Det är mycket miljömålspengar som gör att det är ökat bete på det som har varit i bruk i hög grad. Men jämfört med hur det var för hundra år sedan, då vi hade mest strandängsbete i Sverige, är på sin höjd 5 procent av strandängarna betade i dag. Där det redan har varit övergivet under lång tid är fortfarande inte jordbruket i gång.

Man kan konstatera att hur de ekonomiska styrmedlen utformas och används har stor betydelse för att nå de mål som är satta för miljön. Inriktningen på och prioriteringarna i bevarandearbetet har också stor betydelse för vilka hinder bevarandearbetet kan innebära. Man ska naturligtvis inte glömma bort de hot som redovisas av Klimat- och sårbarhetsutredningen. Det är något som egentligen inte är beaktat långsiktigt i miljömålet.

Pirjo Körsén: Avslutningsvis tänkte jag prata lite grann om miljömålsarbetet. Ni har nu hört våra bedömningar för 2007 års de facto-rapport. Nästa år kommer vi inte att lämna en särskild de facto-rapport, utan våra bedömningar kommer att ingå i Miljömålsrådets fördjupade utvärdering av miljömålen.

Miljömålssystemet bygger på att vi årligen följer upp miljömålen och visar ett resultat som vi presenterar för regeringen och som regeringen använder i sitt budgetarbete. Vi gör sedan en fördjupad utvärdering vart fjärde år. Det är den som vi håller på med nu. Den ska vi lämna till regeringen i april 2008. I utvärderingen ingår det att titta på delmålen – om de behöver justeras och hur de ser ut – och föreslå åtgärder för att målen ska nås. De åtgärder som vi föreslår ska vi ta om hand i de tre åtgärdsstrategier som finns knutna till miljömålssystemen. De tre åtgärdsstrategierna är giftfria och resurssnåla kretslopp, effektivare användning av energi och transporter och hushållning med mark, vatten och bebyggelse. Tanken är att de åtgärder som vi föreslår ska behandlas i strategierna för att de ska bli så effektiva som möjligt.

Hela miljömålsarbetet är ett enda stort samarbete. För att vi ska kunna nå miljömålen behöver vi jobba ute i samhällets alla delar, från individ till företag och organisationer. För att få fram det underlag som vi behöver till Miljömålsrådets samlade bedömning har vi förstas underlag från alla 16

målsansvariga myndigheter. Vi har också underlag från rådets experter, som Bengt var inne på. LRF, Naturskyddsföreningen, Miljöförbundet Jordens Vänner, Svenskt Näringsliv och Sveriges Kommuner och Landsting har varsin rapport i det här arbetet.

Med i arbetet finns också 18 myndigheter som har ett särskilt sektorsansvar för miljömålsfrågor vilka också har lämnat varsin rapport. Och vi har underlag från alla länsstyrelser, dels i form av rapporter om hur det går med de regionala målen som är integrerade i de målvisa rapporterna, dels hur det går med miljömålen i miljömålsarbetet i länen.

Tillsammans ska allt detta bli Miljömålsrådets samlade bedömning. Det här håller vi på att syntetisera just nu. Vi har fått in allt underlag. Tanken är att rådets rapport ska svara på om vi kommer att nå målen till 2020. Vi måste också tolka målen, vad det egentligen innebär att nå miljökvalitetsmålen. Detta är en viktig uppgift som vi har.

Räcker alla de delmål, åtgärder och styrmedel som vi nu föreslår för att vi ska nå målen? Och om de inte gör det, hur långt är det kvar, vilket gap har vi? Här för vi nu en dialog. Jag hörde här att de föreslagna åtgärderna, tillsammans med en begränsad klimatpåverkan, kommer att göra att vi når fram till målet. Vi för nu en dialog med alla målsansvariga för att hitta det här gapet, för det som vi ser nu i underlagen är att vi kanske inte har hela svaret.

Vi håller nu på att analysera, men det är inte alls färdigt ännu. En viktig del är att i rådets rapport titta på vilka nya delmål vi behöver. De allra flesta av delmålen har målår 2010 eller tidigare. Därför behöver vi föreslå mål som ska gälla efter 2010 och då med målår 2015–2020.

I dag har vi 72 delmål. Nu finns det förslag om 69 delmål. De allra flesta delmål är reviderade, det vill säga att de är skärpta och har nya målår. Som ni ser har vi nio helt nya mål och fyra som kommer att utgå. Fyra delmål är oförändrade. De har alltså ett målår som är senare än 2010. Till alla dessa delmål finns konsekvensanalyserade åtgärder.

Allt underlag som vi jobbar med finns på miljömålsportalen. Där går det bra att gå in och titta på hur alla underlag ser ut. Adressen till miljömålsportalen är www.miljomal.nu. Därifrån sänder vi regelbundet ut nyhetsbrev. På den kontaktlista som finns här utanför kan man anmäla intresse för att få nyheter om miljömålsarbetet.

Jag tänker inte säga så mycket mer nu. Vi är mitt uppe i arbetet och har inte så mycket resultat att presentera ännu.

Rune Wikström (m): Axel Wenblad tog upp många bekymmer med en del fiskarter. Ett problem som han inte tog upp är att det småskaliga kustnära fisket som rätt skött är en lönsam affär helt håller på att raderas ut från kartan. En stor del av orsaken är att det storskaliga fisket som inte är väderberoende har satt upp vilka regler som ska gälla, och det småskaliga fisket får följa samma regler. Det är dags att man sårar på det här så att det storskaliga har ett regelverk och det småskaliga skonsamma fisket ett annat.

Axel Wenblad tog upp många problem här, bland annat problemet med torsken i Östersjön. Det målas alltid upp som en mycket svart historia. Jag kan hålla med om att det inte finns lika mycket torsk nu som det fanns på 80-talet, men då var det å andra sidan onaturligt. Men just nu är det tämligen gott om småtorsk i Östersjön. Ett bekymmer är att den aldrig får en chans att leka utan fångas innan den har nått lekmogen ålder. Fortsätter detta måste givetvis torsken ta slut. Får den aldrig leka finns det bara ett enda resultat: Den tar slut. Se till att ni får upp storleken på torsken så att den hinner leka åtminstone en gång!

Jan-Olof Larsson (s): Axel Wenblad var inne på det här med ekosystemansatsen och vikten av att se helheten. Det är betydligt lättare att göra det i en insjö där man kan se hela ekosystemet. Men man försöker att göra det även i Östersjön, har jag fått förstått. I regeringens förslag till experimentåtgärder pratar man om att försöka fiska ut skarpsill för att minimera dess påverkan på ekosystemet. Det verkar, enligt min syn, vara en lite stalinistisk syn på åtgärder när det gäller miljöinsatser.

Min fråga är: Vad säger forskarna om detta? Har man helhetssynen så att man ser vad som kan hända om man gör det här experimentet? Finns det hos forskarna en acceptans för ett sådant experiment?

Tina Ehn (mp): Jag har också en fråga till Axel Wenblad. Det var jätteintressant, som du nämnde, att man verkligen börjar se på detta med ekosystemansatser. Det går inte att titta på art för art eftersom allting hänger ihop.

Du nämner också att situationen ser lite ljusare ut för torsken i Östersjön men att man inte ska rusa i väg eftersom man inte vet hur det kommer att slå. Torsken är liten, som vi har hört tidigare här. Om man då också tar in klimatförändringarna i det här tänket, vilken är då den samlade bedömningen av det framtida fisket av torsk i Östersjön över huvud taget?

Jag har en fråga till när det gäller fisket. Vi fick ett ålfiskestopp, men det är ju inget totalstopp. Det drabbar självklart en del av det småskaliga fisket. Men alla som under en viss period har fått upp mer än 400 kilo får ju lov att fortsätta fiska ål. Jag undrar hur det förhåller sig till EU:s räddningsplan och CITES-listan. Finns det någon uppföljning av hur det kommer att slå eftersom ålen är så känslig?

Irene Oskarsson (kd): Jag fortsätter med frågor till Axel. Du tog upp det som säkert många i den här lokalen har frågat dig om tidigare, nämligen kraftbolagen och ålen. Nu låter det som att det finns en väg framåt där, om jag tolkade dig rätt. Är det så, får du gärna utveckla det lite grann.

Du snuddade också vid detta med förvaltningsformerna som inte fungerar. Vad kan vi då göra för att få dem att fungera bättre? Är det någon fråga som engagerar oss så är det den här.

Eva Selin Lindgren (c): Jag skulle vilja fråga Per-Magnus Nilsson och Per Rosenqvist om det finns någon strategi för att motverka skador på kulturarvet och kulturmiljön och om det ens är möjligt att skydda och förebygga

skador på kulturarvet. Det gäller ju inte bara det som finns vid hav och kust, utan det gäller lite mer generellt. När det gäller hållröstningar kommer stenarna att vittra liksom föremål som finns i jorden. När det gäller byggnader såg vi tidigare att det är en ganska stor summa pengar som krävs för att skydda byggnader mot skador från klimatförändringarna. Har ni utarbetat någon ny strategi för det?

Jag undrar också över länsstyrelsernas roll relativt frivilligorganisationernas.

Lars Tysklind (fp): Jag har en fråga om det här med skyddsvärda marina områden. Enligt ett politiskt beslut ska det vara 5 plus 14. Frågan är hur Fiskeriverket är inblandat i det.

Jag vet att fisket i naturreservatet nere i Kosterfjorden och Väderöfjorden har varit en stor fråga. Finns det någon strategi för hur fisket tas in när man tar fram de här områdena, och är de här områdena lokaliserade i dag? Det rör sig trots allt om ett stort antal.

Jag har också en fråga om fiskeridödligheten. Det är naturligtvis väldigt positivt att den går ned för torsken i Nordsjön. Men hur är beräkningsgrunden? Vi pratar här om utkast. Ett tag sade man åtminstone att ungefär två döda torskar slängdes i per upptagen torsk, ungefär så. Vad är alltså beräkningsgrunden för den fiskeridödligheten?

Jacob Johnson (v): Världsnaturfonden hade ett Östersjöseminarium här i augusti. Bland annat fick man där lyssna till erfarenheter från Australien som har en stor förvaltning över Stora Barriärrevet, ett område lika stort som hela Östersjön. Har Axel Wenblad några synpunkter på och erfarenheter utifrån det exemplet?

Ordföranden: Därmed släpper vi in de svarande för svar på de här små och avgränsade frågorna som väl enklast kan besvaras med ja eller nej.

Axel Wenblad: Ja, det var några små enkla frågor jag fick, så låt mig ge enkla svar.

Rune, jag håller med om att det måste vara andra regler för det småskaliga fisket. Vi har faktiskt redan åstadkommit det för sill- och skarpsillsfisket, som du vet. Nu när vi ska reglera torskfisket i Östersjön har jag med som en av de bärande principerna här att vi skiljer ut regelverket – från det småskaliga mot det mer storskaliga. Exakt hur det ska gå till kommer vi att samråda om tillsammans med fisket.

Minimimåtten för torsken i Östersjön har varit en stående svensk punkt på dagordningen. Vi har inte lyckats där, men vi kommer inte att ge upp.

Jan-Olof Larsson pratade om skarpsillsförsöket. Vad det handlar om där – vi använder lite fel begrepp – är att skarpsillen har ökat väldigt mycket i Östersjön medan torsken har minskat.

Kan man genom att kontrollera skarpsillsbestånden gynna torskbestånden? Ja, det handlar om – om det nu över huvud taget går – att göra ett långsiktigt vetenskapligt försök. Om det sedan är någonting som kan leda till förvaltningsåtgärder vill jag låta vara osagt. Vad vi nu tittar på är alltså

om man över huvud taget kan göra ett försök. Det finns en god vetenskaplig grund för teorierna så att säga, men detta har aldrig gjorts i marin miljö så vi kommer kanske till slutsatsen att det inte går att göra detta. Det leder dock alldeles för långt att diskutera det.

Tina, du nämnde om klimatförändringarna och det samlade fisket – det var liksom lite häftigt. Jag tycker att situationen för torsken i Östersjön, som sagt, verkligen är ytterst bekymmersam med tanke inte bara på temperaturen utan också, och framför allt, på att vi kanske får 20 procent mer sötvatten in i Östersjön. Därmed finns inte det utrymme som torsken behöver. Detta med salthalt, temperatur och syrehalt finns kanske inte där om några decennier. Om allting, som Lars-Erik här antydde, går mycket fortare än vi i dag tror är det inte så långa ledtider vi har där. Jag tycker att detta är oerhört bekymmersamt.

När det gäller ålstoppet, ålbeslutet, tog Sverige beslut om att förbjuda ålfiske men att samtidigt ge tillstånd till de yrkesfiskare som är mest beroende av ålfisket.

EU har nu tagit beslut om en ålräddningsplan som träder i kraft 2009. Vi har år 2008 på oss för att tala om vad vi ska göra. Det vi hittills gjort räcker inte för att uppnå de mål som finns i EU:s plan, utan det kommer att krävas ytterligare inskränkningar i fisket.

Irene Oskarsson nämnde om kraftbolagen och ålen. Jag kommer att driva på kraftbolagen för att åstadkomma frivilliga åtgärder när det gäller ålen. Det finns, som vi alla vet, gott om pengar i den branschen. De har också, om jag får uttrycka det så, ett ganska stort goodwillbehov.

Däremot är vägen fram när det gäller att driva detta med lagstiftning och omprövning av vattendomar en tung och mödosam väg. Den arbetar vi också med, men det kommer inte att bli några snabba klipp här. Vi får väl hoppas att man kanske tittar på miljöbalkens bestämmelser när det gäller omprövning av vattendomar, vilket det finns all anledning att göra. Under tiden arbetar vi med de medel som står oss till buds.

När det gäller det som Lars Tysklind sade får jag kanske, Lars-Erik, i alla fall göra ett försök att svara. Vi jobbar väldigt nära Naturvårdsverket och Fiskeriverket när det gäller de här marina områdena. Vi tittar också på fiskefria områden. Det vi har gjort hittills är att vi har reglerat fisket i marina reservat, till exempel i Kungsbackafjorden, med fiskelagen. Vi har fortfarande ambitionen att använda fiskelagen för att reglera fisket.

När det gäller Koster och Väderöarna talar vi om en förvaltning där vi ska ha traditionellt fiske. Det är ju det som är grundprincipen där.

Sedan har vi detta med beräkningsgrunder för fiskeridödlighet. Ja, vi tar naturligtvis med även utkasten. Man gör ju ombordobservationer, så det finns med.

Jag tror att jag med detta har täckt in det mesta.

Ordföranden: Det gällde också Stora Barriärrevet och Riksantikvarieämbetet.

Per Rosenqvist: Jag kan ge ett svar till Eva Selin Lindgren om skador på kulturarvet.

Genom miljömålsarbetet har vi fått i uppdrag att ta fram någonting som kallas för kulturmiljöbokslut. Det kommer kring den 1 november. Då kommer vi att bland annat ta upp lite olika hot med bäring på klimatförändringar och andra förändringar. Det gäller dels stormarna, lite erfarenheter av stormen Gudrun, dels de tiotals miljoner kronor som gått åt för att återställa fornlämningar. Vidare gäller det översvämningsproblematik i fråga om olika byggnadsminnen och annat som varit. Det är dock inte så särskilt mycket som rör konsekvenser i närheten av kust och hav. Däremot ska vi fundera på det när vi, förmodar jag, ska yttra oss över Klimat- och sårbarhetsutredningen.

Ordföranden: Jag tycker att det är beundransvärt av Axel att ”klippa” nästan alla frågeställningar. Men jag tror att vi missade Stora Barriärrevet. Har du någon kommentar till det, Axel?

Axel Wenblad: Ursäkta! Jag vet att Jacob aldrig kommer att förlåta mig för det; det är jag helt säker på.

Jag tror att det här är klart intressant. Jag var med och lyssnade på föredraget av den person som jobbade med detta i Australien. Såvitt jag vet har Havsmiljöutredningen, som Göran Enander leder, som ett av sina uppdrag att titta på detta. Vad det egentligen handlar om är zoner och planering kring zoner i marin miljö.

Min personliga uppfattning är att det här nog är en nödvändig väg framåt om vi så att säga ska få ordning på de olika anspråken och nyttjandet av den marina miljön. Efter vad jag vet ska Göran Enander den 1 april komma med ett förslag om det i sin utredning. Nu hoppas jag att jag har svarat på allt.

Ordföranden: Det är en beundransvärd insats.

Jag skulle vilja ta tillfället i akt och tacka för det stora intresset. Tack för ett antal lysande föredrag och en beundransvärd förmåga att hålla de stränga och strikta tidsramar som vi satt upp!

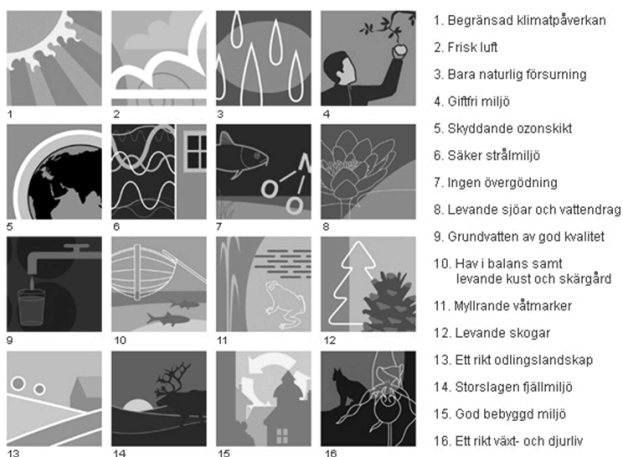
I would especially like to point out my gratitude to professor David R. Boyd, who has travelled all the way from Canada to give us some really important points to take with us in our work and our progress.

Jag vill också tacka alla er som har lyssnat och som har ställt frågor och ser fram emot att se detta på pränt och i televisionen så att vi kan föra med oss det sagda in i framtiden. Tack så mycket för det här seminariet!

BILAGA 7

Bilder från miljömålsseminariet

Bengt K Å Johansson, Miljömålsrådets ordförande

Teckenförklaring

	Målet bedöms kunna nås inom den utsatta tidsramen		Måläret har passerats, delmålet var uppnått vid måläret
	Målet är möjligt att nå inom tidsramen om ytterligare åtgärder sätts in/genomförs		Måläret har passerats, delmålet var inte uppnått vid måläret
	Målet är mycket svårt att nå inom den utsatta tidsramen även om ytterligare åtgärder sätts in/genomförs		
	Utvecklingsriktningen för tillståndet i miljön är positiv		
	Man kan inte se någon tydlig utvecklingsriktning för tillståndet i miljön		
	Utvecklingsriktningen för tillståndet i miljön är negativ		

När vi miljö kvalitetsmålen och delmålen?

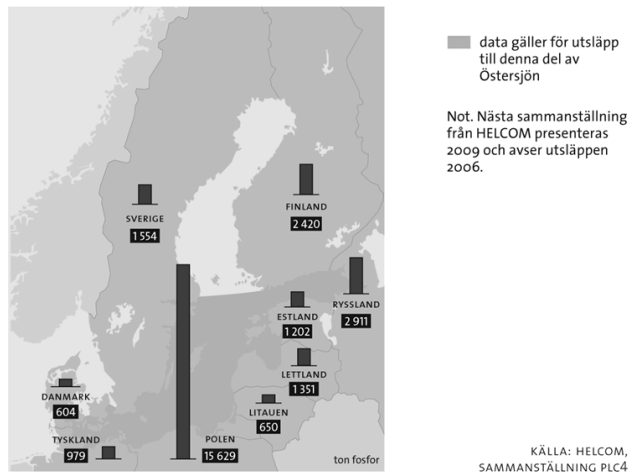
MILJÖKVALITETSMÅL	Prognos för år 2020	Trend	Prognos för respektive delmål																	
			1	2	3	4	5	6	7	8	9									
1. begränsad klimatpåverkan*																				
2. frisk luft																				
3. bara naturlig försurning																				
4. giftfri miljö																				
5. skyddande ozonskikt																				
6. säker strålmiljö																				
7. ingen övergödning																				
8. levande sjöar och vattendrag																				
9. grundvatten av god kvalitet																				
10. hav i balans samt levande kust och skärgård																				
11. myllrande våtmarker																				
12. levande skogar																				
13. ett rikt odlingslandskap																				
14. storslagen fjällmiljö																				
15. god bebyggd miljö																				
16. ett rikt växt- och djurliv																				

* mållår 2050 i en första etapp

Regionala bedömningar för Bara naturlig försurning

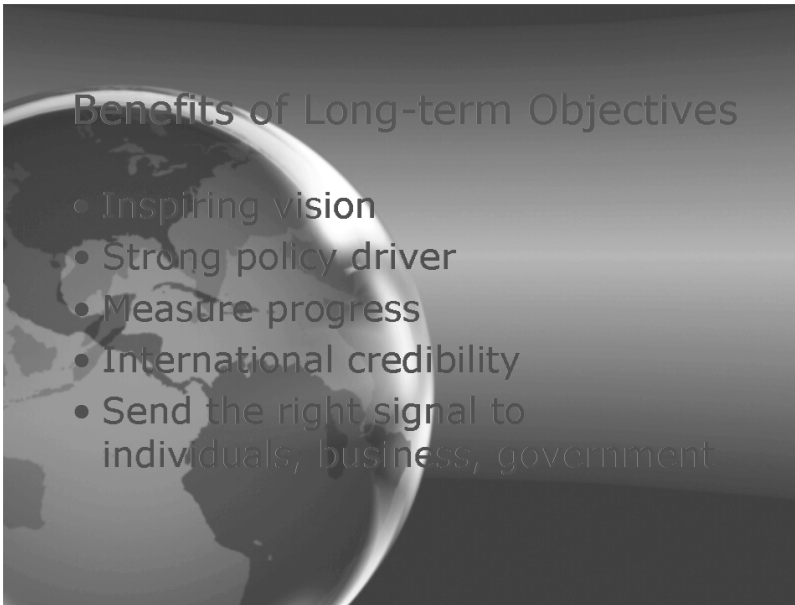

FIGUR A.1 Utsläpp av fosfor till Östersjön 2000

David R Boyd, Simon Fraser University, Kanada

Benefits of Long-term Objectives

- Inspiring vision
- Strong policy driver
- Measure progress
- International credibility
- Send the right signal to individuals, business, government

Sweden's Performance I

- In 2001, Sweden ranked first out of 178 countries in an assessment of environmental, social, and economic indicators.

Source: R. Prescott-Allan, 2001. The Wellbeing of Nations: A Country-by-Country Index of Quality of Life and the Environment. Washington: Island Press.

Sweden's Performance II

- In 2004, the OECD praised Sweden's "remarkable" environmental record, as well as its innovative and effective environmental policies.

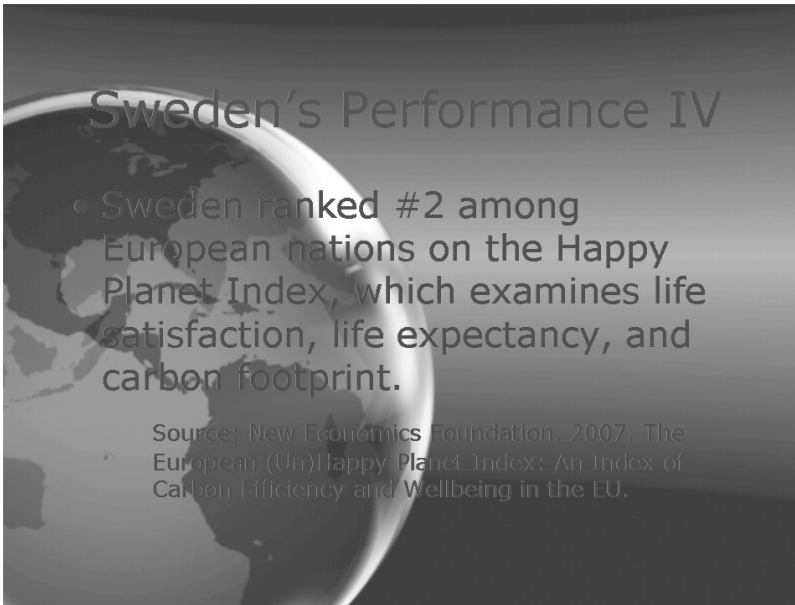
Source: Organization for Economic Cooperation and Development, 2004, Environmental Performance Review: Sweden, Paris: OECD.

Sweden's Performance III

- Sweden was ranked #1 in the world by the World Economic Forum's Environmental Performance Index in 2005, although New Zealand knocked Sweden into second place in 2006.

Source: World Economic Forum and Yale Center for Environmental Law and Policy, 2006, Environmental Performance Index.

Sweden's Performance IV

- Sweden ranked #2 among European nations on the Happy Planet Index, which examines life satisfaction, life expectancy, and carbon footprint.

Source: New Economics Foundation. 2007. The European (Un)Happy Planet Index: An Index of Carbon Efficiency and Wellbeing in the EU.

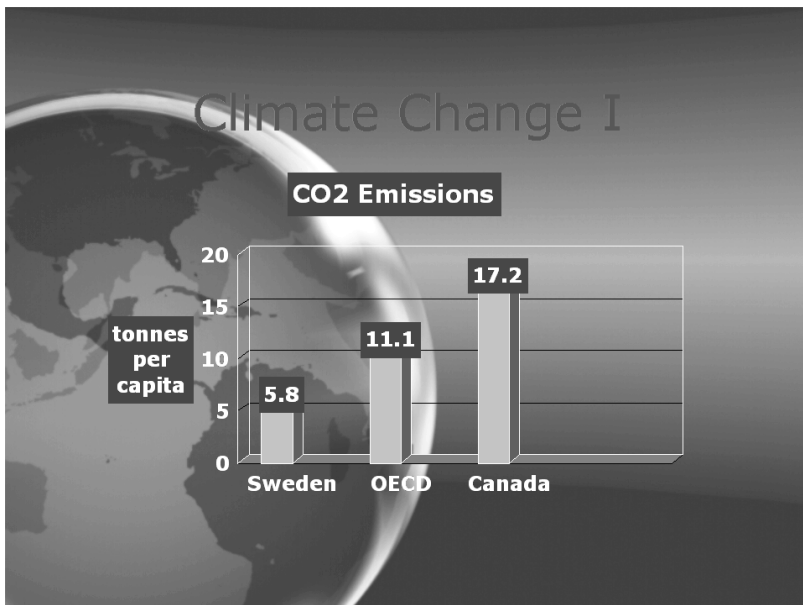
Sweden's Performance V

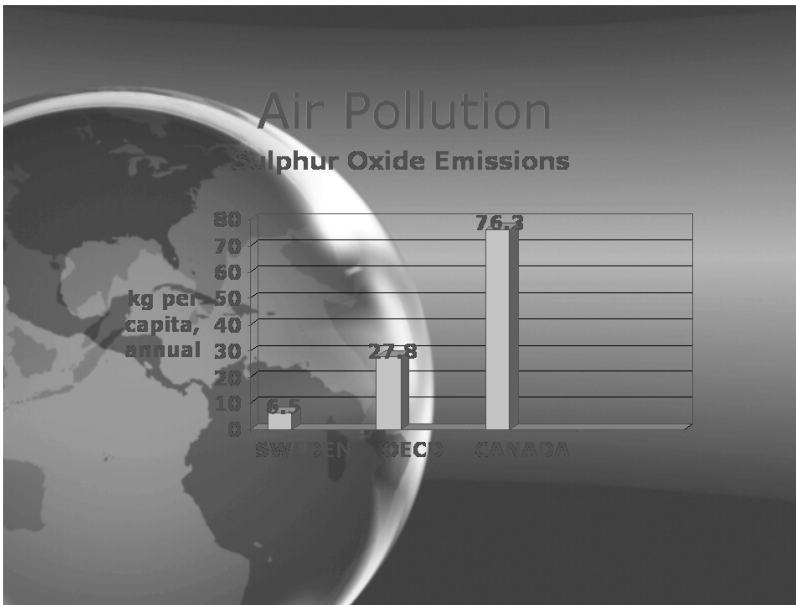
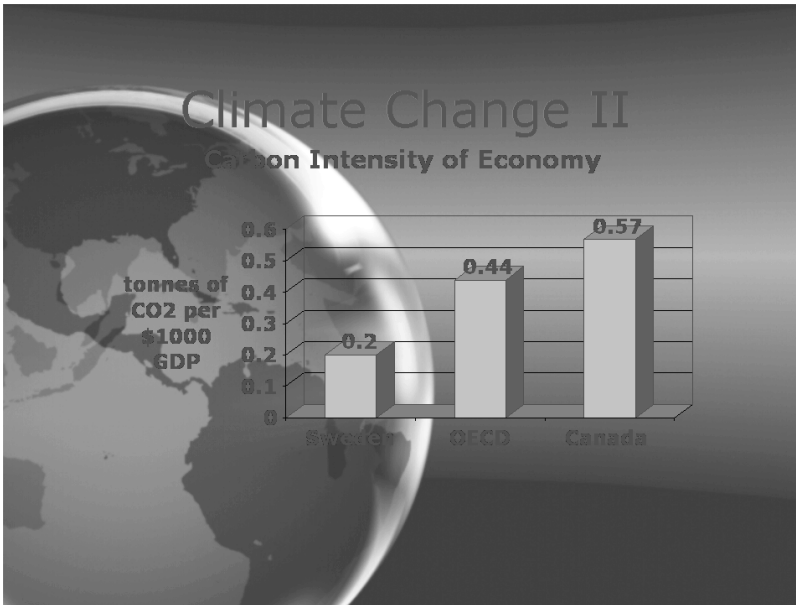
- In 2007, Sweden was ranked #1 by the Conference Board of Canada in a comparison of the environmental records of 17 leading industrialized nations.

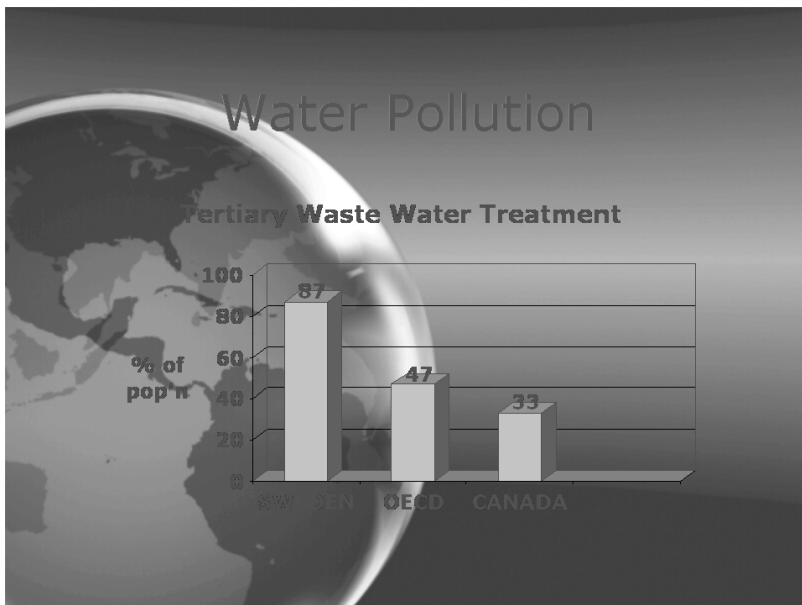
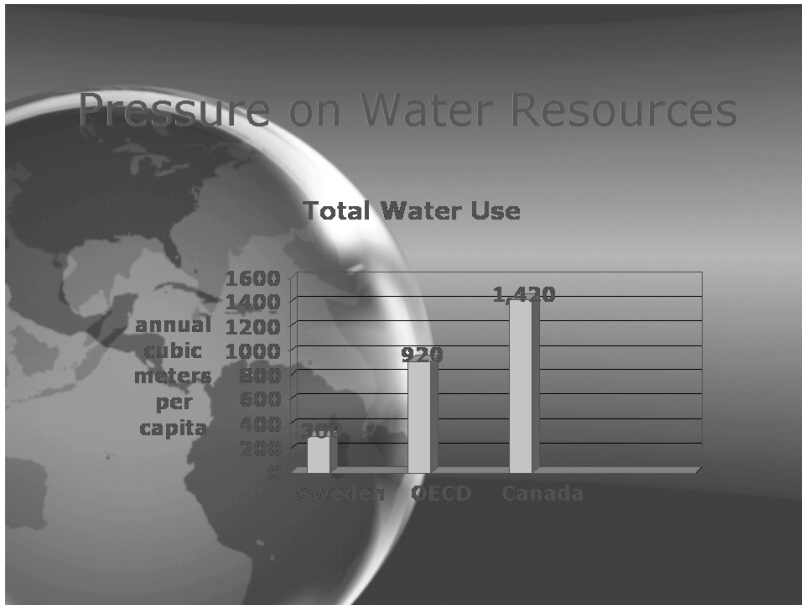
Source: The Conference Board of Canada. 2007. How Canada Performs: A Report Card on Canada.

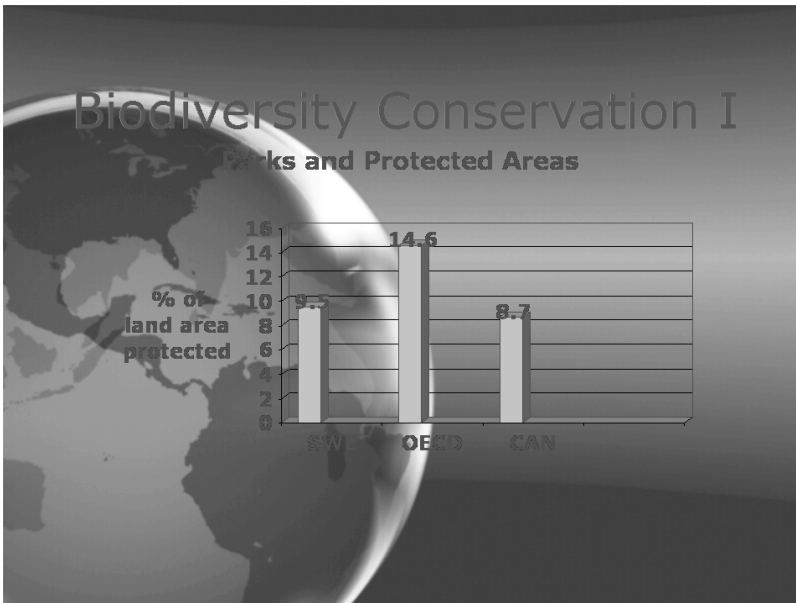
Canada vs. Sweden

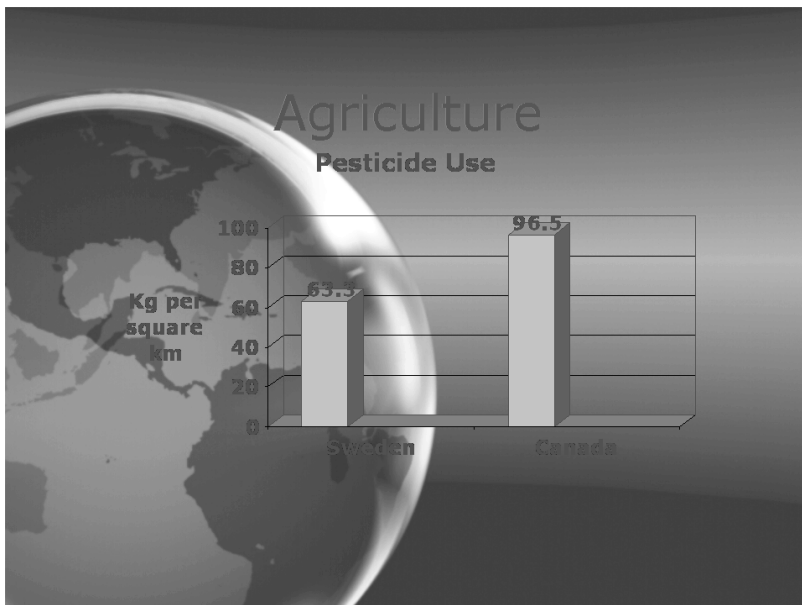
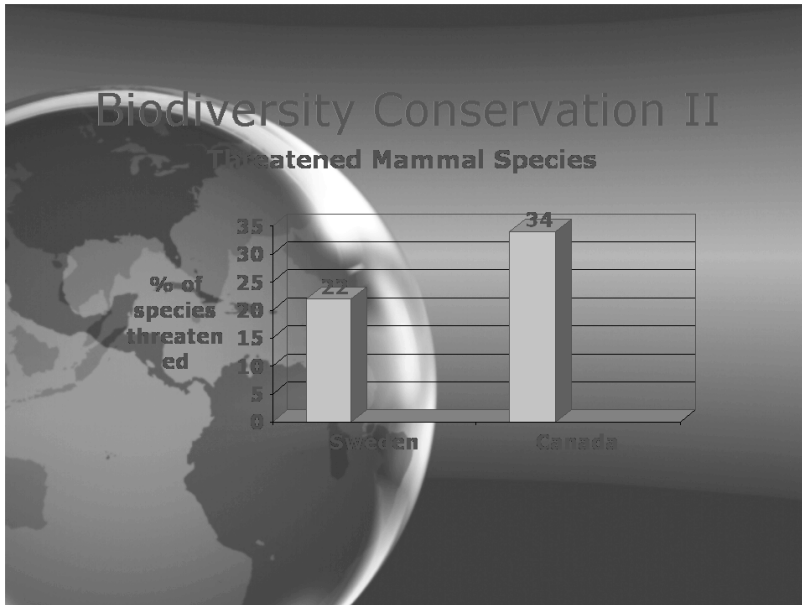
- Both wealthy, northern, industrialized nations
- Similar economies
- Similar rankings on the UN Human Development Index
- What about environmental performance?

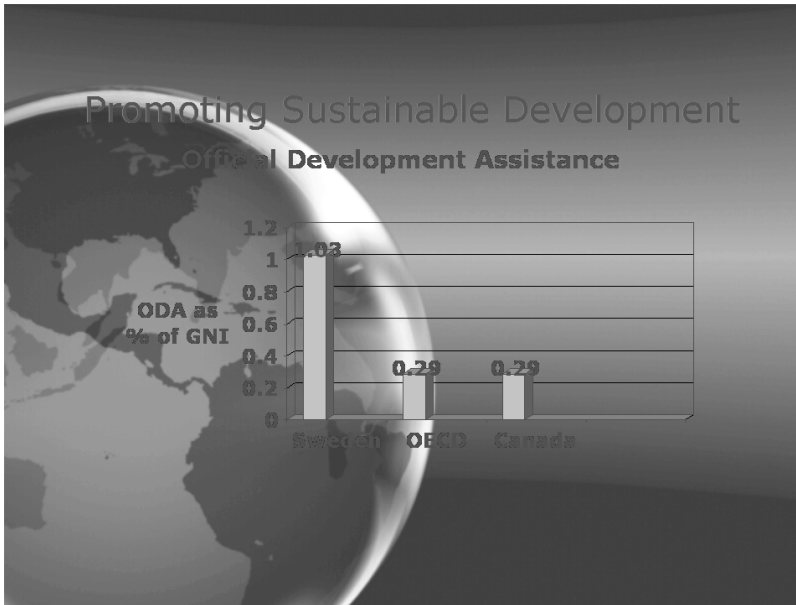

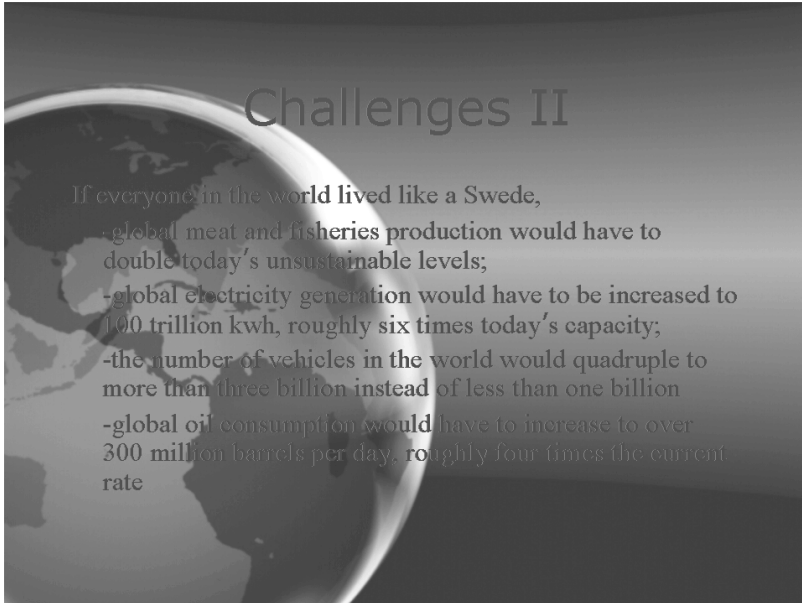

Challenges I

The Ecological footprint of the average Swede is 6.1 ha, but the globally productive landbase is only 1.8 ha per capita, meaning that if everyone in the world consumed that amount and produced waste at the same rate as the average Swede, we would need an additional 2.5 planets like Earth.

Source: Global Footprint Network, 2006.

Challenges II

If everyone in the world lived like a Swede,

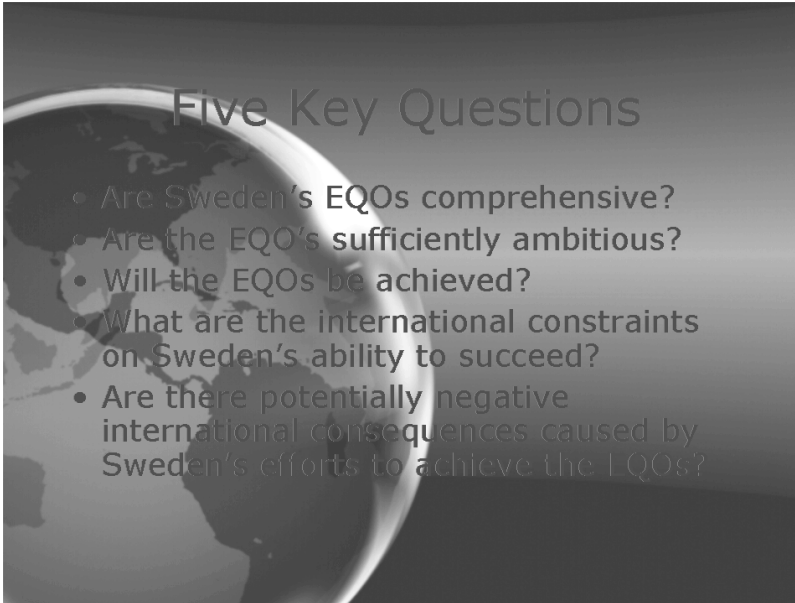
- global meat and fisheries production would have to double today's unsustainable levels;
- global electricity generation would have to be increased to 100 trillion kwh, roughly six times today's capacity;
- the number of vehicles in the world would quadruple to more than three billion instead of less than one billion
- global oil consumption would have to increase to over 300 million barrels per day, roughly four times the current rate

Challenges III

- The World Health Organization estimates that 14,000 deaths per year in Sweden are related to environmental hazards.

Source: World Health Organization. 2007. Country Profiles of the Environmental Burden of Disease: Sweden. Geneva: WHO.

Five Key Questions

- Are Sweden's EQOs comprehensive?
- Are the EQO's sufficiently ambitious?
- Will the EQOs be achieved?
- What are the international constraints on Sweden's ability to succeed?
- Are there potentially negative international consequences caused by Sweden's efforts to achieve the EQOs?

Recommendations

- Reducing ecological footprint
- Renewable energy
- Zero energy building code
- Zero emission vehicles
- Cradle to cradle product design

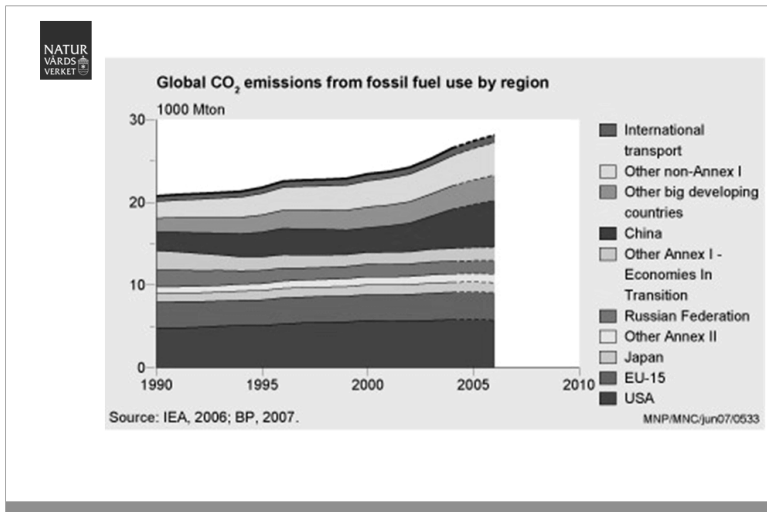
Lars-Erik Liljelund, Naturvårdsverket

**Klimatfrågan i ett internationellt
perspektiv**

Lars-Erik Liljelund
Naturvårdsverket

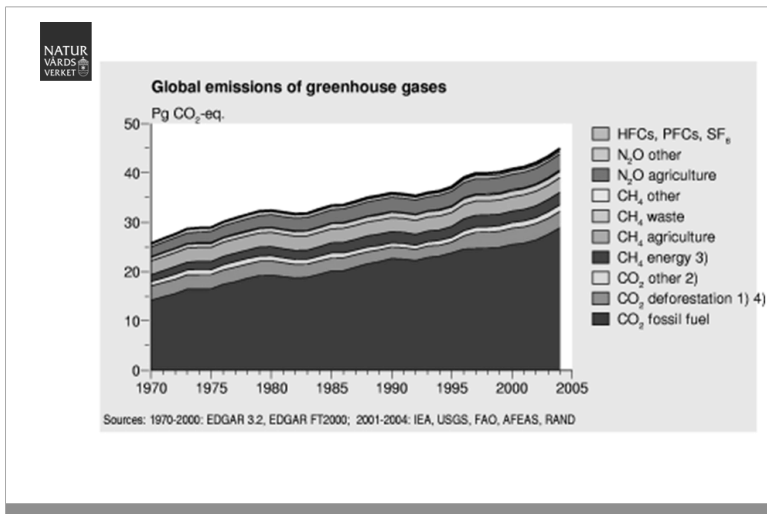
Naturvårdsverket | Swedish Environmental Protection Agency

Naturvårdsverket | Swedish Environmental Protection Agency

2007-11-27

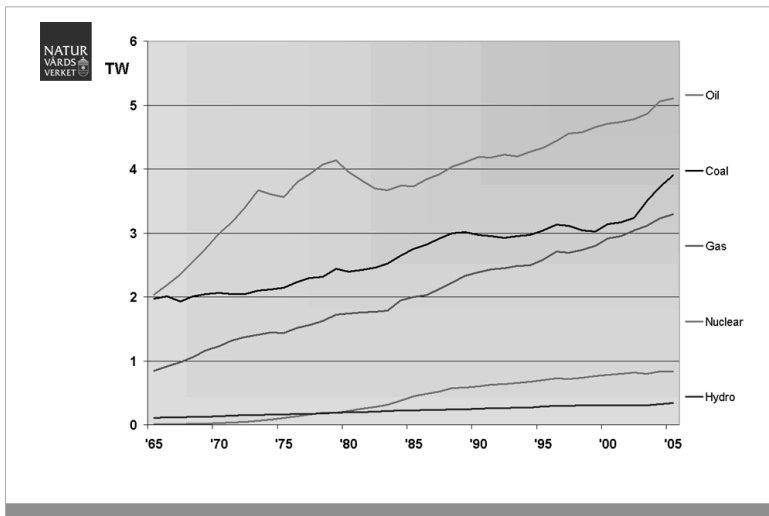
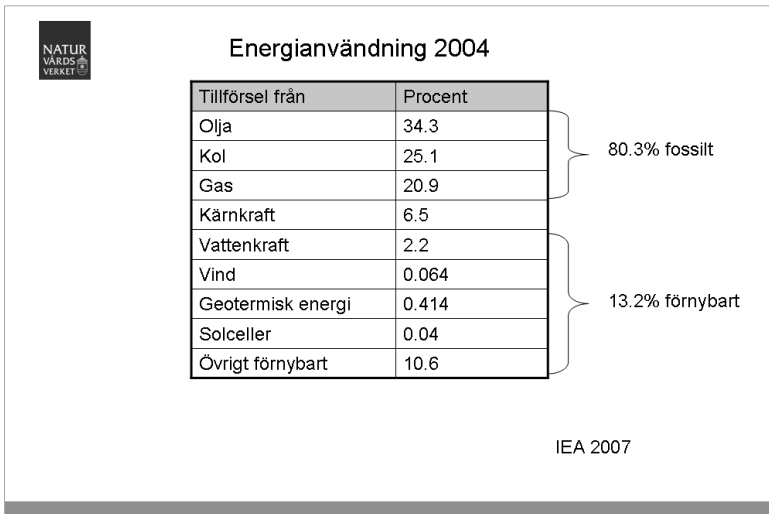
2

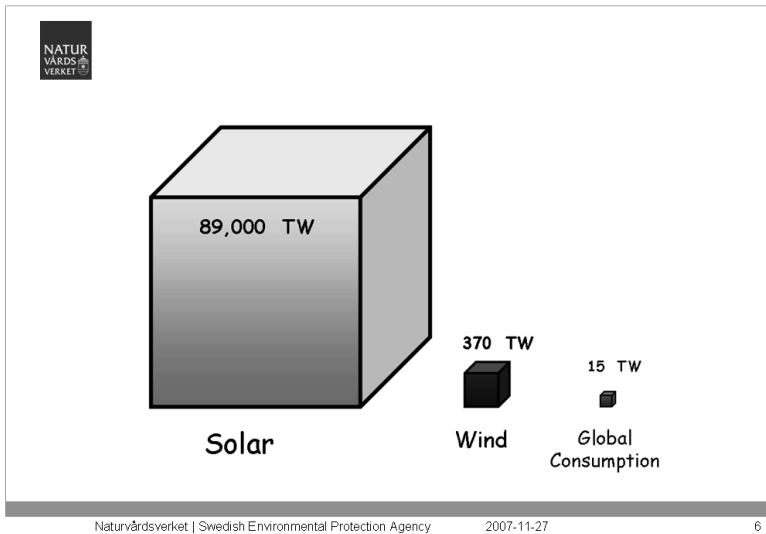

Naturvårdsverket | Swedish Environmental Protection Agency

2007-11-27

3

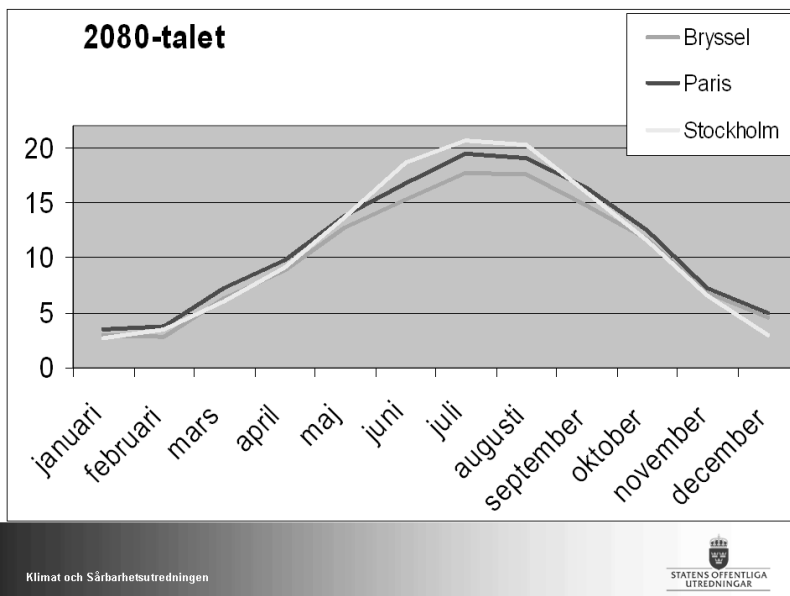
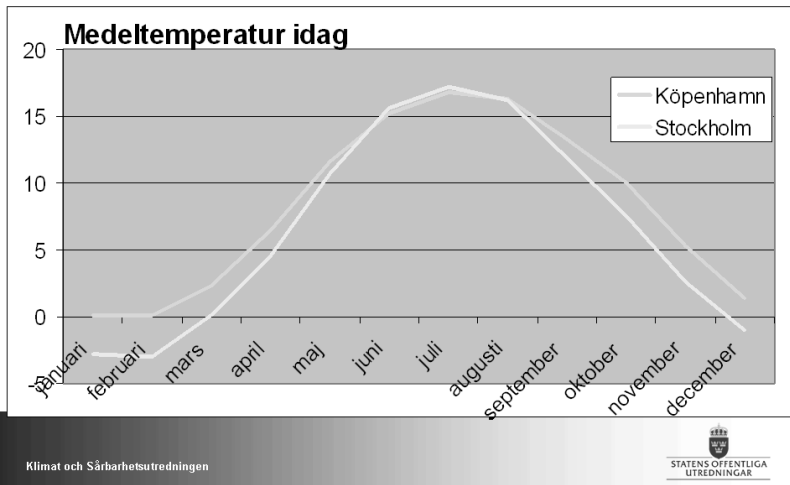

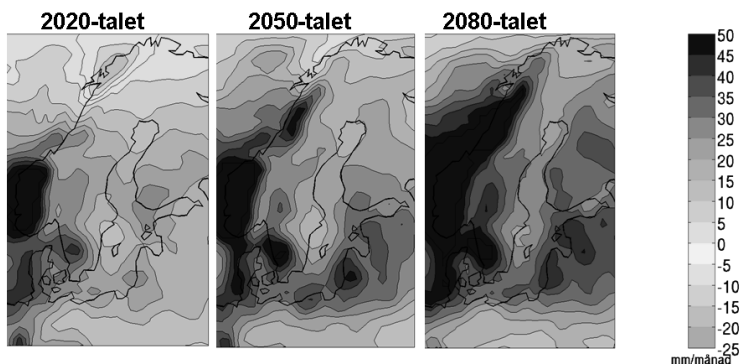
Per Rosenqvist, Klimat- och sårbarhetsutredningen

Temperaturklimatet "flyttar oss" i sydvästlig riktning...

Kraftig ökning av vinternederbörd (januari) (RCA3 E-A2)

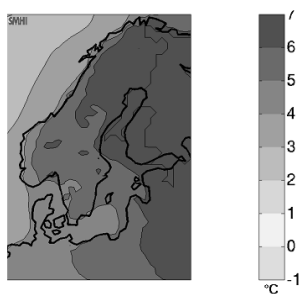
Klimat och Sårbarhetsutredningen

STATENS OFFENTLIGA
UTREDNINGAR

Klimatanpassningen måste börja nu

- Det finns osäkerheter i klimatscenerierna
- Huvuddragen är tillräckligt säkra för att fungera som underlag för åtgärder

Temperaturökning vintertid

Klimat och Sårbarhetsutredningen

STATENS OFFENTLIGA
UTREDNINGAR

Risken för översvämningar ras, skred och erosion ökar

- Riskerna ökar i stora delar av landet
- Förstärkta insatser är motiverade
- Ett nytt klimatanpassningsanslag bör inrättas

Klimat och Sårbarhetsutredningen

STATENS OFFENTLIGA
UTREDNINGAR

Förutsättningarna för jord- och skogsbruk förbättras

- Skogstillväxten ökar med 20-40 %
- Jordbrukets förutsättningar förbättras
- Anpassningsåtgärder krävs för att:
 - minska skador från (vind/ insekter/sjukdomar) och för att
 - bevara biologisk mångfald

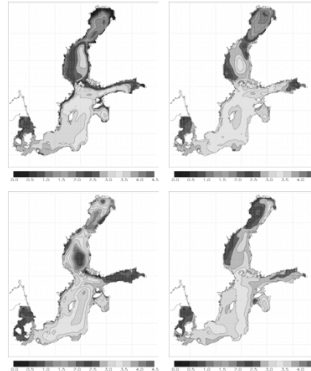
Klimat och Sårbarhetsutredningen

STATENS OFFENTLIGA
UTREDNINGAR

Östersjön hotas

- Klimatförändringarna förvärrar dagens situation
- Marina arter som torsken riskerar att slås ut helt
- Arbetet med att minska utsläppen bör intensifieras

SMHI Temperaturökning ~ 2-4 grader

Klimat och Sårbarhetsutredningen

STATENS OFFENTLIGA
UTREDNINGAR

Vattenkvaliteten försämras

- Sjöar och vattendrag får högre halter av näringsämnen och humus
- Dricksvattenreningen måste därför förbättras

Klimat och Sårbarhetsutredningen

STATENS OFFENTLIGA
UTREDNINGAR

Fjällen förbuskas

- En stor del av kalfjället kan förbuskas
- Vinterturismen drabbas av mindre snötillgång
- Konkurrens om mark drabbar rennäringen

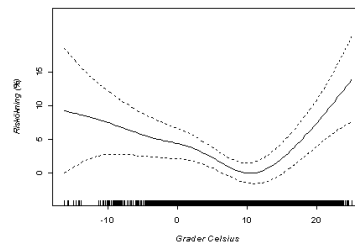
Klimat och Sårbarhetsutredningen

STATENS OFFENTLIGA
UTREDNINGAR

Värmeböljor och smittspridning ökar

- Fler och värre värmeböljor ger ökade dödstal
- Sjukdomar kan spridas mer och nya smittbärare kan komma in i landet

Ökad dödlighet vid temperaturförändringar

Klimat och Sårbarhetsutredningen

STATENS OFFENTLIGA
UTREDNINGAR

Mer gynnsam energibalans

- Vattenkraftpotential
en ökar med 15-20
%
- Uppvärmningsbeho-
vet minskar med ca
30%
- Kylbehovet ökar

Möjliga kostnader och intäkter till 2100 (mdr kronor)

	Intäkter	Kostnader
Översvämning, ras, skred, erosion (bebyggelse)		330
Underhåll av byggnader		100
Vägar		20
Skogsbruk	600	280
Jordbruk	140	80
Dricksvattenförsörjning		120
Ökad vattenkraftproduktion	260	
Ökad vindkraftproduktion	25	
Värme- och kylbehov	700	150
Hälsoeffekter		650
Totalt	1200-1700	1100-1900

Länsstyrelserna motor i anpassningsarbetet

- Klimatanpassningsdelegation på varje länsstyrelse => stöd till fr.a. kommunerna
- Centrala myndigheter får viktig stödjande roll
- Vissa lagändringar och utökade uppdrag för många myndigheter
- Nytt institut för forskning kring klimat och anpassning

Klimat och Sårbarhetsutredningen

STATENS OFFENTLIGA
UTREDNINGAR

Klimatförändringarna och Miljömålen

- Effekten av klimatförändringarna bör integreras tydligare i miljömålsarbetet
- Några av de miljömål som vi menar kommer påverkas starkt av klimatförändringarna är:
 - hav i balans samt levande kust och skärgård
 - Ingen övergödning
 - Ett rikt växt och djurliv
 - Storslagen fjällmiljö
 - Myllrande våtmarker
- .. men nästan alla miljömål - och möjligheterna att nå dem - påverkas

Klimat och Sårbarhetsutredningen

STATENS OFFENTLIGA
UTREDNINGAR

Behov av översyn av naturvårdspolitiken

- Effekten av dagens hänsyn dåligt känd - räcker generell hänsyn + avsättning?
- Behovet av spridningskorridorer och reträttvägar norrut kommer att öka.
- Nuvarande skydds- och skötselstrategier bör ses över
- Utred relevansen av miljömål och medel i förändrat klimat och nya metoder t.ex. förstärkt hänsyn i produktionsskogsbruket

Klimat och Sårbarhetsutredningen

Karin Sahlin, Energimyndigheten

Klimatfrågan och energisystemet

Karin Sahlin

Klimatfrågan och energisystemet

Utsläpp av växthusgaser och energisystemet hänger tätt ihop.

Energiproduktion och energianvändning svarar för cirka 85 % av Sveriges utsläpp av växthusgaser.

Klimat – och energipolitik

Energipolitiska mål

- Omställning till ekologiskt uthålligt samhälle. Klimat-och miljömål
- Säker tillgång till rimligt pris. Ytterligare hänsyn i energipolitiken

Ökad politisk integrering av energi- och klimatfrågorna

- Konsekvens av EUs två mål:
 - 20/30% lägre utsläpp
 - 20% andel förnybar energi
 - Samordnade styrmedel

Regeringsförklaringen

”klimatfrågan kräver en bredare politisk ansats”

”energifrågan hör intimt samman med klimatfrågan”

Energimyndigheten

Flera mål motiv till styrmedel

- Flera styrmedel i klimatpolitiken har ett energipolitiskt grundsyfte.
- För flertalet av styrmedlen påverkas mer än bara miljömålet.

Exempel på andra mål som tydligt kan påverkas:

Fiskalt.	Andra miljömål
Näringspolitik.	Regionalpolitik.
Underhåll av infrastruktur.	Allmänna skatteprinciper
Omställning av energisystemet	Lokalt miljöarbete
Introduktion av en viss teknik	

Energimyndigheten

Ekonomiska styrmedel i miljöområdet – Naturvårdsverkets och Energimyndighetens

NU

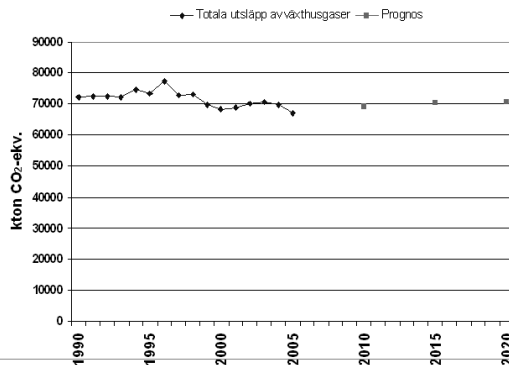
Resultat från Energimyndighetens och Naturvårdsverkets Kontrollstation 2008

Kontrollstation 2008

Prognos över utsläpp av växthusgaser.. -4% till 2010 , -2% till 2020

Kontrollstation 2008

Sveriges klimatstrategi

Bör bestå av:

BÅDE

- Ett omfattande engagemang i internationella förhandlingarna

OCH

- En strategi för det klimatmål Sverige åtar sig att uppfylla

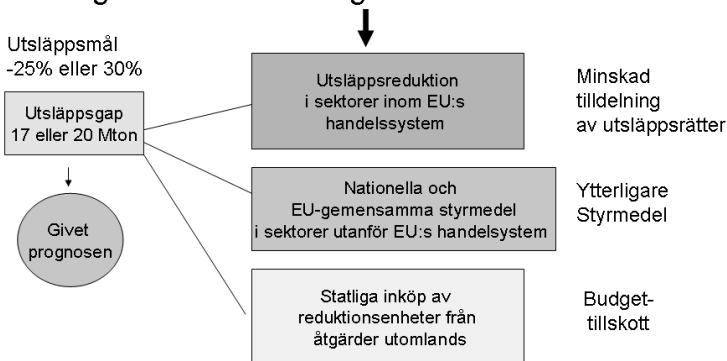

Kontrollstation 2008

Vi bedömer att ett utsläppsmål med mellan -25 och -30% kan nås till 2020

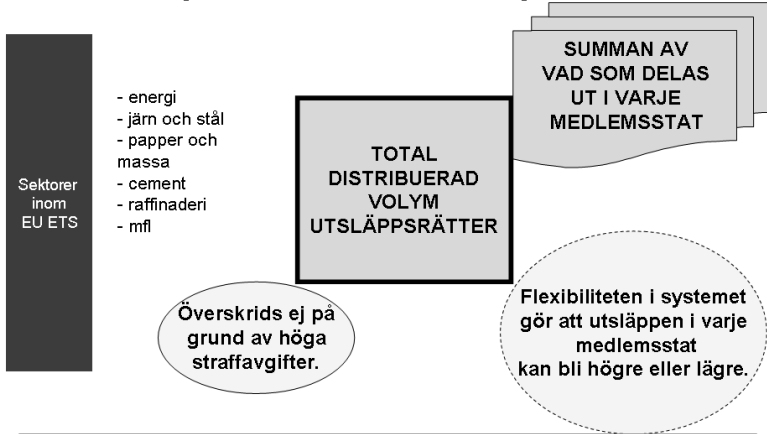
.....givet att klimatstrategin består av tre olika delar.

Kontrollstation 2008

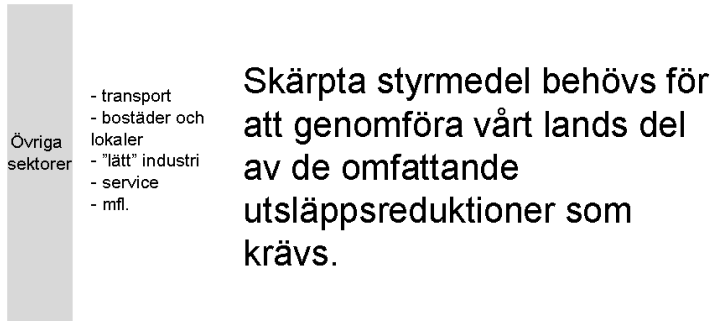
Så styr EU:s handelssystem

Kontrollstation 2008

Styrmedel i sektorerna utanför EU:s handelssystem

Kontrollstation 2008

Flest förslag i transportsektorn

med tyngdpunkt på vägtransporter för att:

- Internationella transporter kräver internationella avtal och styrmedel.
- Utsläppen ökar i prognosen
- Energieffektiviteten är låg, gäller särskilt för personbilar
- Nuvarande styrning inte tillräcklig vid BNP-tillväxt

Kontrollstation 2008

Flest förslag i transportsektorn

Ökad energieffektivitet, minskade transporter

Övriga sektorer

- transport

- bostäder och lokaler
- "lätt" industri
- service
- mfl.

- En höjning av drivmedelsskatterna med 75 öre per liter samt en koppling till BNP-utvecklingen.
- En ökad differentiering av fordonsskatten
- Koldioxidbaserade regler för förmånsvärde vid fri bil
- Vägverkets miljöbilsdefinition bör gälla i alla sammanhang, mycket effektiva bensin- och dieslbilar inkluderas
- Förbättrad information vid köp av bil

Kontrollstation 2008

Flest förslag i transportsektorn

Övriga sektorer

transport

- bostäder och lokaler
- "lätt" industri
- service
- mfl.

Biodrivmedel

- EU:s förslag om att införa 10 % biodrivmedel genomförs.
- Införa certifieringssystem för biodrivmedel
- Ett kvotpliktssystem istället för skattenedsättning för biodrivmedel bör övervägas.
- Kravet för energieffektivitet i miljöbilsdefinitionen bör skärpas för fordon som kan köra med biodrivmedel

Kontrollstation 2008

Projekt i utlandet främst utvecklingsländer

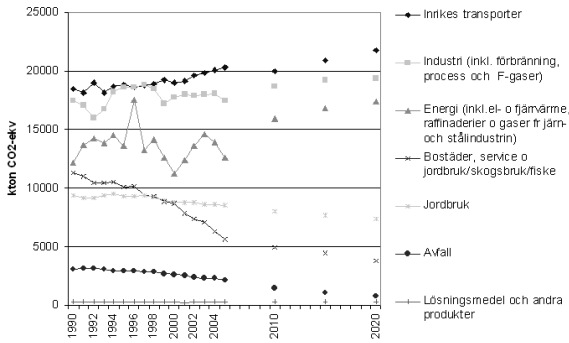
- Bedöms vara en viktig del i kommande internationella överenskommelse.
- Kommer krävas att i-länder finansierar investeringar i u-länder. CDM är *en* kanal.
- Spridning av miljöteknik.
- Skapar en flexibilitet och därmed också möjlighet att ta ett ambitiösare åtagande.

Kontrollstation 2008

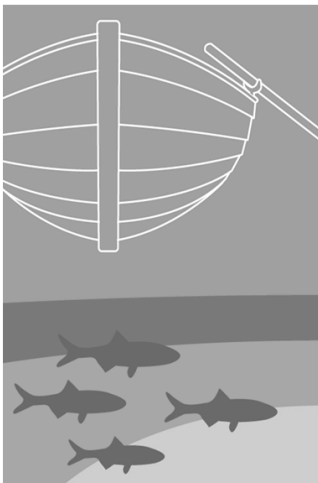
Industri, transporter, energitillförsel ökar... ..bostäder, avfall, jordbruk minskar

Kontrollstation 2008

Axel Wenblad, Fiskeriverket

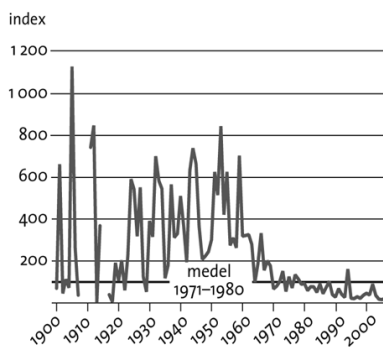
Hav i balans
– vad händer
med fisken?

Axel Wenblad

FIGUR 10.2 Rekrytering av ål till Sverige 1900–2006

Axel V

KÄLLA: FISKERIVERKET^T

Åtgärdsprogram för hotade marina arter

Senast år 2005 skall åtgärdsprogram finnas och ha inletts för de hotade arter och fiskstammar som har behov av riktade åtgärder.

Målet var ej uppnått 2005. Uppföljning av åtgärdsprogrammen görs inom ramen för det 16 målet om Ett rikt djur- och växtliv. FIVs arbete redovisades i och med regeringsuppdrag den 1 mars 2007 (Finfo 2007:7).

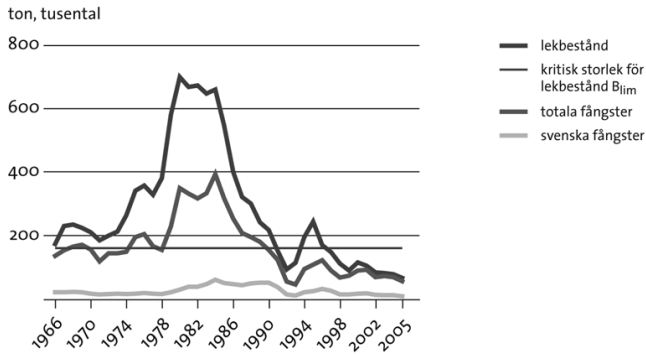
Utmaningen är att verka för att dessa åtgärder genomförs internationellt (inom GFP) där vi inte själva har mandat att besluta.

Axel Wenblad

FISKERIVERKET

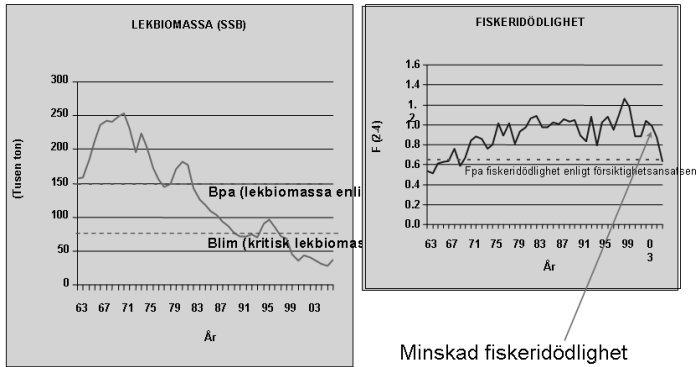
FIGUR 10.3 Torsk och torskfiske i Östersjön (östra beståndet) 1966–2005

KÄLLA: FISKERIVERKET

Havsforskningsrådet, ICES råd hösten 2007 Nordsjötorsk

Minskad fiskeridödlighet

Axel Wenblad

FISKERIVERKET

Uttag och återväxt av fisk

Uttaget av fisk inklusive bifångster av ungfisk, skall senast 2008 inte vara större än att den möjliggör en storlek och sammansättning på fiskbestånden som ger förutsättningar för att ekosystemets grundläggande sammansättning och funktion bibehålls. Bestånden skall ha återbyggts till nivåer betydligt över biologiskt säkra gränser.

Axel Wenblad

FISKERIVERKET

De viktigaste åtgärderna

- Avskaffa överkapaciteten inom berörda fiskerier enligt en anpassningsplan.
- Ersätt det nuvarande kvotsystemet med alternativa förvaltningsformer.
- Öka det lokala inflytandet genom samförvaltning.
- Zonera allt svenskt vatten med avseende på tillåten fiskeaktivitet.
- Reformera regelverket för tillträde till resursen för att tydligare styra fisket.
- Utveckla och realisera selektiva fiskemetoder och redskap i fisket.
- Förbättra fiskekontrollen genom effektiva rutiner och teknisk fiskeövervakning.
- Öka kunskapen om fiske och ekosystem-baserad förvaltning.
- Aktiv påverkan inom EU-systemet.

Axel Wenblad

FISKERIVERKET

Skydd av marina områden

Senast 2010 skall minst 50% av skyddsvärda marina miljöer och minst 70% av kust- och skärgårdsområden med höga natur- och kulturvärden ha ett långsiktigt skydd. Senast år 2005 skall ytterligare fem, och senast 2010 därutöver ytterligare 14 marina områden vara skyddade som naturreservat och tillsammans utgöra ett representativt nätverk av marina naturtyper (NV och länsstyrelsernas ansvar).

Därutöver skall ett område med permanent fiskeförbud inrättas till 2006 för utvärdering till 2010 samt ytterligare tre områden med permanent fiskeförbud (kustnära och utsjöområden) inrättas till 2010 i vardera Östersjön och Västerhavet för utvärdering till 2015.

Axel Wenblad

FISKERIVERKET

De viktigaste åtgärderna

- Genomföra och utvärdera fiskefria områden som ett kompletterande förvaltningsverktyg.
- Marin kartering och inventering för ökad kunskap om marin biologisk mångfald.
- Klargörande av lagstiftning och ansvarsområden för förvaltning och naturskydd i ekonomisk zon.
- Utveckla och genomföra arbetssätt för långsiktigt bevarande.
- Fortsatt riktat ekonomiskt stöd till länsstyrelserna för bildande av nya marina naturreservat och översyn av befintliga kustreservat.

Axel Wenblad

FISKERIVERKET

Aktuella förändringar i den marina förvaltningen som pågår i EU

- Införandet av ekosystemansatsen - en helhetssyn på den marina miljön och fiskets påverkan på ekosystemen och den biologisk mångfalden.
- Tillämpning av återuppbyggnadsplaner för hotade bestånd.
- Upprättandet av förvaltningsplaner enligt MSY.
- Integrerad politik: EU:s marina strategi och maritima politik.

Axel V Venblad

FISKERIVERKET

Per-Magnus Nilsson, Riksantikvarieämbetet

Riksantikvarieämbetets roll och ansvar i miljömålssystemet

- Övervaka och **följa tillståndet** för kulturmiljö
- Driva **indikatorer** för att mäta måluppfyllelse
- **Stödja** länsstyrelserna
- Stödja och **vägleda miljö- och sektorsmyndigheterna** i deras arbete med kulturmiljö och kulturhistoriska värden

 Riksantikvarieämbetet

Hav i balans samt levande kust och skärgård

- **Utveckling av bebyggelse och näringsliv**
 - strukturförändringar i näringsliv och befolkning
 - fritidsboende, permanentning, avfolkning
 - privatisering
- **Marina kulturresevat**
 - fornlämningar och övriga kulturlämningar under vatten

Pirjo Körsén, Miljömålsrådet

Miljömålssystemet

Ett stort samarbete

16 målrapporter + 5 underlag från rådets experter + 18 rapporter från myndigheter med sektorsansvar för miljömålsfrågor+ underlag från alla länsstyrelser + 3 åtgärdsstrategier =

Miljömålsrådets samlade bedömning till regeringen den 1 april 2008

Miljömålsrådets samlade bedömning ska svara på:

- Kommer vi att nå miljökvalitetsmålen till 2020? Och vad innebär måluppfyllelse?
- Räcker de delmål, åtgärder och styrmedel som nu föreslås?
- Om inte - hur långt är det kvar?

Nya delmål och åtgärder

Förslag till delmål som ska gälla efter 2010

Totalt 69 delmål med målår 2015 eller 2020.

- Flertalet reviderade
- 9 helt nya delmål
- 4 utgår
- 4 oförändrade

Med tillhörande konsekvensanalyserade åtgärder

Redigera Visa Favoriter Verktyg Hjälp

Bak: [Navigation icons] Sök Favoriter

ss http://www.miljomal.nu/las_mer/rapporter/myndigheter.php

Go [Navigation icons] 4 blocked Check AutoLink AutoFill Send to Settings

Sveriges miljömål

Miljömålen När vi miljömålen? Vem gör vad? Läs mer

> Läs mer / Rapport /

Rapporter från målmyndigheter m.fl.

(För att läsa pdf-filer behöver du Acrobat Reader. Du kan ladda hem programmet gratis från www.adobe.se)

Underlag till fördjupad utvärdering 2008:
[Rapporter från miljömålsansvariga myndigheter](#)
[Rapporter från myndigheter med sektorsansvar för miljömålsfrågor](#)
[Rapporter från Miljömålsrådets experter](#)

Länkar till andra sidor på portalen:
[Rapporter från Miljömålsrådet](#)
[Myndigheternas fördjupade utvärderingar 2004](#)
[Miljömålsmyndigheternas förslag till delmål och åtgärdsstrategier 1999](#)

Rapporter

Nationell strategi för restaurering av skyddsvärda vattendrag	Riktlinjer utgivna av Naturvårdsverket , Riksantikvarieämbetet och Fiskeriverket med inriktning på delmål 2 i Levande sjöar och vattendrag. (Sept 2007)
Miljömål och andra önskemål En studie i sverigevår Konflikter	Rapport 5747 utgiven av Naturvårdsverket ger bl. a. en lättläst översikt av problemen. Den är ett av bakgrundsmaterialen till Miljömålsrådets

lar_vi_malen/reg_upplagn.php

Internet

Miljömålsportalen

www.miljomal.nu

